

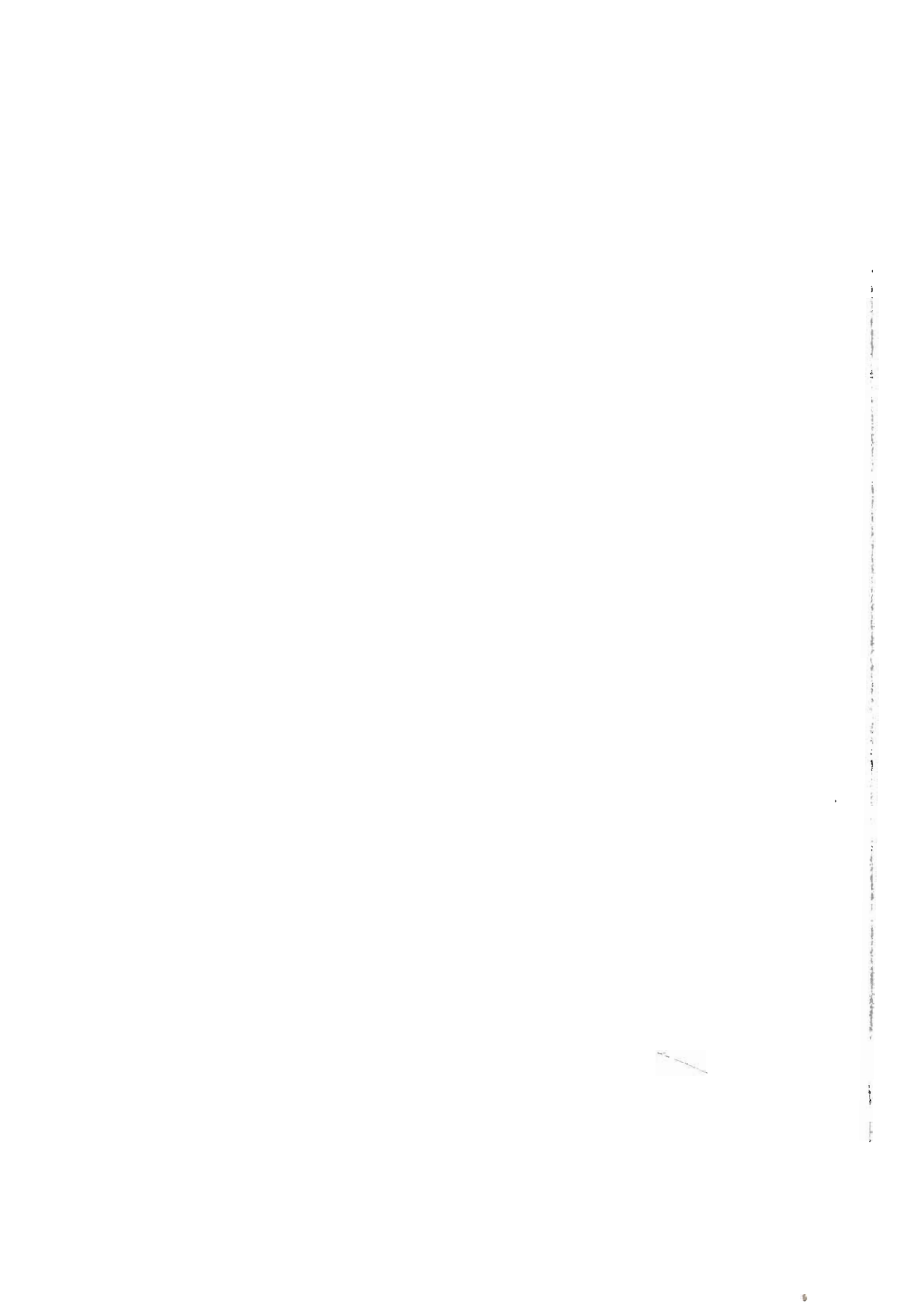
ΣΙΦΝΙΑΚΑ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

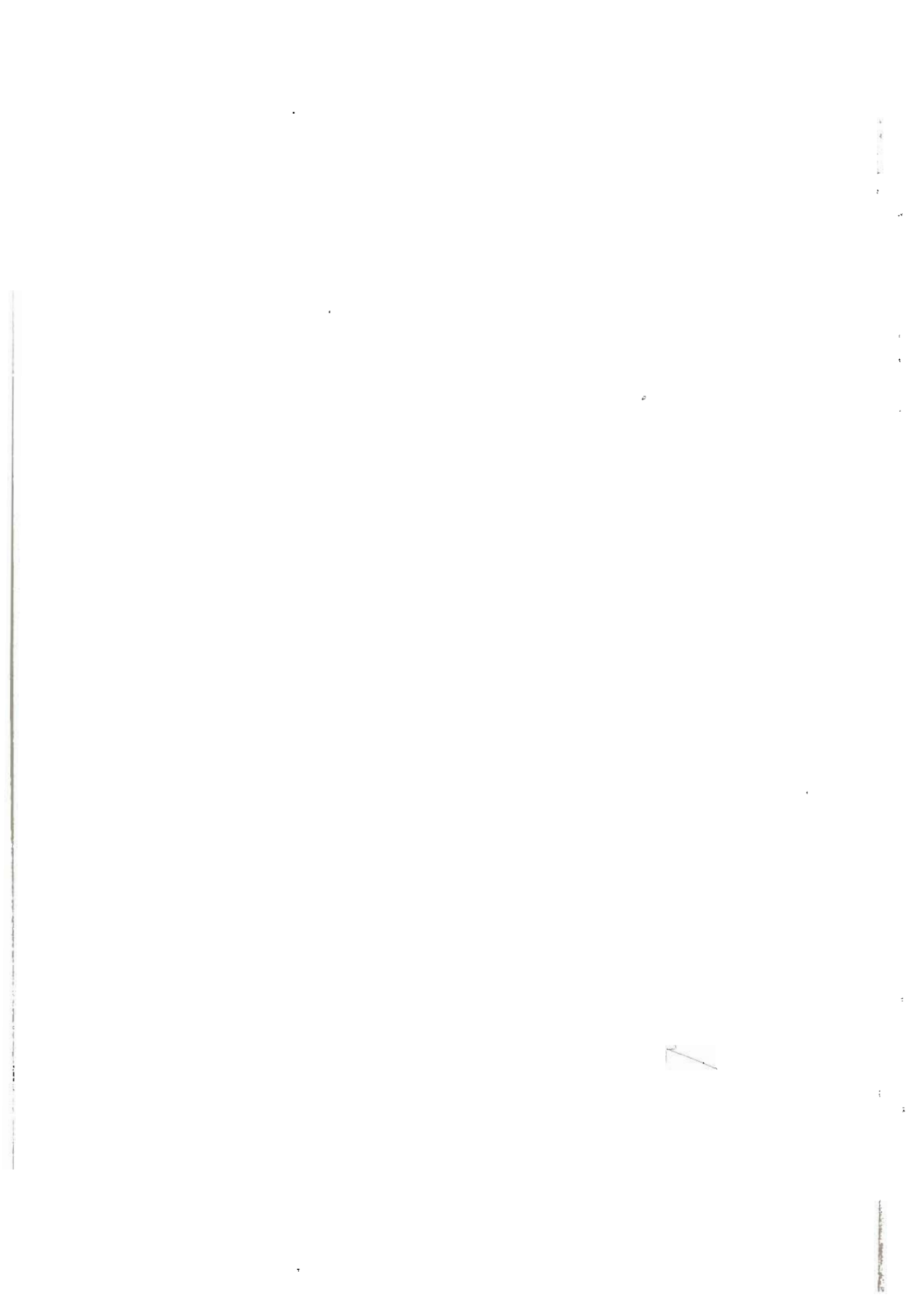
ΑΘΗΝΑΙ ΚΒ΄
2014

Σιγνιακά

ΣΙΦΝΙΑΚΑ

**ΑΘΗΝΑΙ 2014
ΕΤΟΣ 22ο - ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄**

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΙΦΝΟΥ

ΣΙΦΝΙΑΚΑ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 2014 ΤΟΜΟΣ ΚΒ'

Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα ίνα μή τι απόλλυται.
Ίωάνν. ΣΤ', 12.

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

Γλαύκου 23 - Νηρέας - 190-09 Ραφήνα,

Τηλ.: 22940-24885, Κιν.: 693-2569774

Έκδοτική παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε., Άρδηττού 12-16,
116 36 Άθήναι, Τηλ. 210.9214.452, 210.9217.513 Fax: 210.9237033

www.eptalofos.gr E-mail: info@eptalofos.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

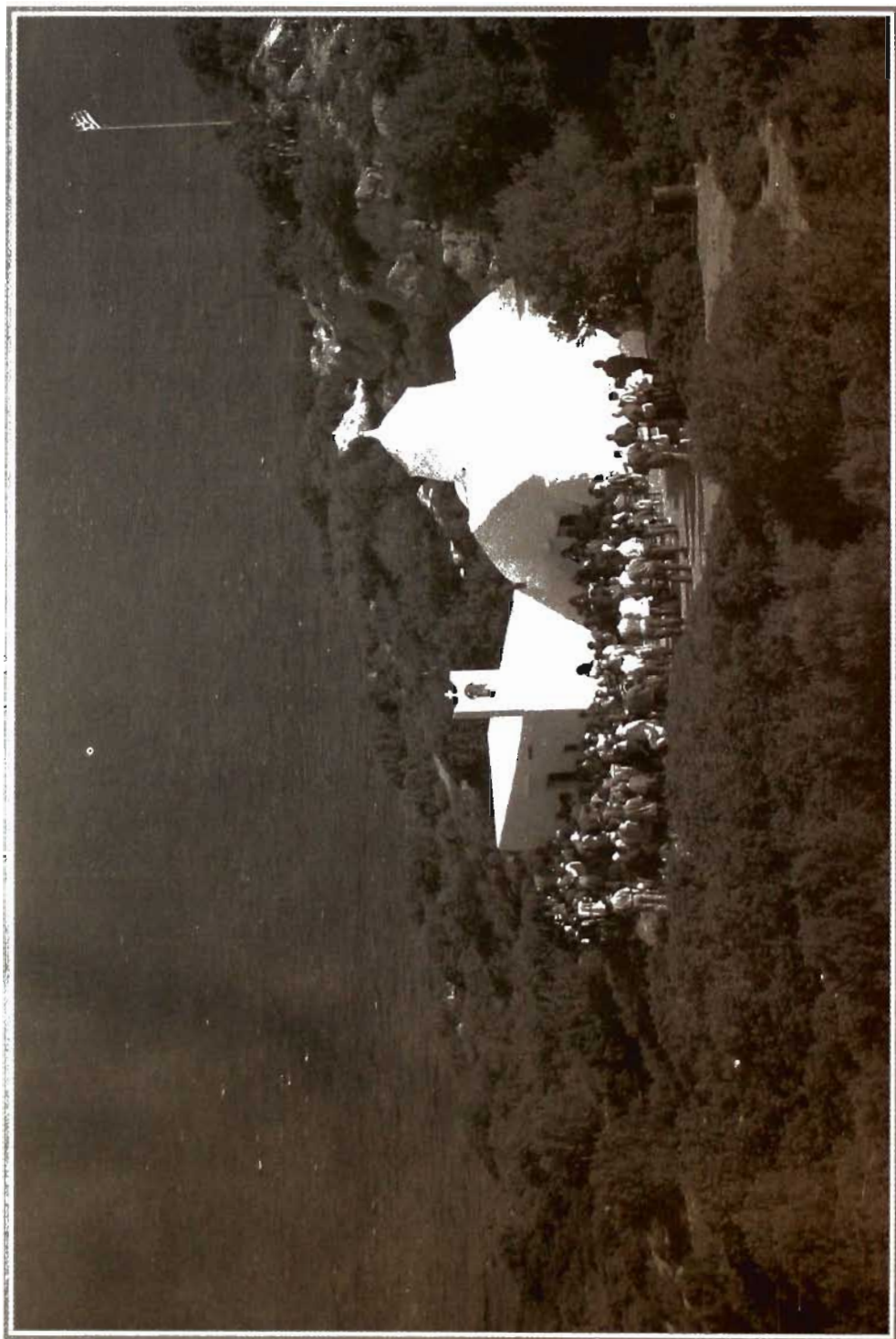
1. Οί θρησκευτικές (άγροτικές) έορτές	σελ. 5-14
2. Καθολικές θρησκευτ. άδελφότητες	σελ. 41-51
3. Η Σύναξις Σίφνου και Θερμίων	σελ. 53-62
4. Οικογένεια Μπάου	σελ. 63-68
5. Έκδίκαση κληρονομ. ύπόθεσης	σελ. 69-74
6. Ίάκωβος Δραγάτης	σελ. 75-86
7. Σίφνιοι Διδάσκαλοι	σελ. 87-102
8. Έκκληση. Ζητήματα Σερίφου	σελ. 103-117
9. Θαλάσσια ταξείδια-Campromesco	σελ. 118-124
10. Ιστορικά Έγγραφα Σίφνου	σελ. 125-136
11. Ποικίλα Έγγραφα	σελ. 137-145
12. Άντ. Γ. Τροϋλλος και θεατρικό έργο του	σελ. 146-164
13. Νέες έκδόσεις - εύρετήριο	σελ. 167-176

Copyright Σ.Μ. Συμεωνίδη

ISSN 1105-4239

Η ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ προέρχεται από έγγραφο τής 19ης Μαΐου 1822 πού απέστειλαν «οί κάτοικοι τής νήσου Σίφνου» πρós τούς Άρμοστές του Αιγαίου Πελάγους, (Μπενάκειο Μουσείο, Άρχειο Άγώνος, Φάκ. 87/3). Είναι ή παλαιά «ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΙΦΝΟΥ».

• Ο παρών ΚΒ' τόμος του περιοδικού, όπως και οι προηγούμενοι, διατίθενται από τον Δήμο Σίφνου.

Στό πανηγύρι τῆς Παναγίας Κιτριανῆς.
(Φωτ. κ. Αὐγερ. Μαρλῆ, ὅπως καί ὄλες τοῦ πρώτου θέματος).

ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ (ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ) ΕΟΡΤΕΣ
ΣΤΗ ΣΙΦΝΟ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ
ΑΠΟ ΤΟ 323 π.Χρ.
[ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗΣ ΤΟΥΣ ΤΟ 1835]

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Έχομε γράψει παλαιότερα ότι οι μορφές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ βίου στή Σίφνο κατά τήν Τουρκοκρατία (1537-1821) ἀποτελοῦσαν προεκτάσεις τῶν ὁμοίων τῆς Φραγκοκρατίας (1204-1537) πού καί ἐκεῖνες στηρίζονταν στίς ἑλληνοχριστιανικές τῆς μακρότατης, μέχρι τό 1204, βυζαντινῆς περιόδου. Στή μακραίωνη αὐτή διαδρομή μπορεῖ νά ἀπώλεσαν κάποια στοιχεῖα τους ἤ νά προστέθηκαν καί κάποια ἄλλα, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες τῶν περιστάσεων, ὅμως δέν ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τίς ρίζες τους πού ἦταν, ἀφ' ἑνός τό ἀρχαῖο πνεῦμα καί, ἀφ' ἑτέρου, ἡ χριστιανική πίστη καί παράδοση. Ἄλλωστε, εἰδικώτερα κατά τήν Τουρκοκρατία, ἡ ἀφύπνιση καί ἡ στερέωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ συντελέσθηκε, κατά κύριο λόγο, μέ αὐτές!

Παρατηρεῖται λοιπόν κατ' αὐτήν μία ἀνανέωση στήν ἔκφραση τῶν κυριότερων ἐκδηλώσεων τοῦ σιφναϊκοῦ Λαοῦ: α) στά θρησκευτικά ἔθιμα τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς οἰκογένειας, β) στίς διάφορες τελετές, ὅπως τῆς γέννησης, τοῦ γάμου καί τοῦ θανάτου, γ) στίς δεισιδαιμονίες καί στίς προλήψεις, δ) στή λαϊκή φιλοσοφία μέ τούς διδακτικούς μύθους καί τίς παροιμίες, ε) στή λαϊκή λογοτεχνία μέ τά παραμύθια, τά τραγούδια καί τίς παραδόσεις καί στ) στή λαϊκή ψυχαγωγία καί τέχνη μέ τή μουσική, τό χορό καί τά χειροτεχνήματα. Οἱ θρησκευτικές ἐορτές τυπολογικά ἦταν μαζί καί κοινωνικές, ἀλλά καί εἰδικότερες, ὅπως ἀγροτικές, κτηνοτροφικές, ναυτικές κ.λπ. Σ' αὐτές ἀνευρίσκεται πλέον ἕνα

1. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπό τήν Προϊστορική Ἐποχή*, Ἀθήνα 1990 (Β' ἔκδοση 2002), 205.

ἀνακάτεμα χριστιανικῶν καί εἰδωλολατρικῶν ἐορτῶν, ὅπως ἦταν τὰ μνημονευόμενα στή Σίφνο: α) «Ὁ Χορός τοῦ κύρου Βοριᾶ», β) τό «Λωλοπανηγύρο», τήν 1η Φεβρουαρίου, παραμονή τῆς Ὑπαπαντῆς στόν αὐλόγυρο τοῦ ναοῦ τῆς Γερανοφόρας καί γ) ὁ «Πάστος», ποιμενική ἐορτή καλοκαιρινή, 28/29 Ἰουνίου τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, στό μοναστήρι τῶν Φυρογίων, μέ προαιώνια, προφανῶς, καταγωγή.

Ὁ χορός καί τὰ τραγούδια ἔφερναν τήν αἰσιοδοξία καί τήν ἀναθάρρηση στούς ὑποδούλους. Τά νοήματα τῶν τραγουδιῶν θύμιζαν καταγωγή, πίστη, ἐλευθερία καί συντελοῦσαν στήν ἐνδυνάμωσή τους γιά τή διατήρηση τοῦ ἐλληνικοῦ φρονήματος καί τῆς ὀρθόδοξης Πίστεως τους². Ἦταν, τέλος, καί ἡ ἱκανοποίηση μιᾶς βασικῆς ἀνάγκης, τῆς ψυχολογίας. Ὅλα τὰ ἀνωτέρω δεμένα ἄρρηκτα μαζί της.

Ὁ ἀείμνηστος Ἄγγελος Κοσμῆς, στό χρονογράφημά του μέ τόν τίτλο «Πανηγύρια» (βλ. «Σφαῖρα», 6 Σεπτ. 1921), ἀπέδωσε τό νόημα καί τοὺς λόγους τέλεσῆς τους ὡς ἐξῆς:

«...Εἰς τὰ μικρά μέρη πού δέν ἔχουν τόπους συγκεντρώσεων καί περιπάτους, ἢ θέατρα, ἢ συναυλίας καί συνεπῶς πού δέν ὑπάρχουν τὰ μέσα νά περνᾶ κανεῖς τὰς ὥρας του μέ μίαν γενικήν συναναστροφὴν κάπως ποικίλην καί κάπως διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν καθημερινὴν καί στερεότυπην ζωὴν, ἂν ἔλειπον τὰ πλούσια ἐορτολόγια τῆς χειμερινῆς περιόδου, ὁ κόσμος θά ἐπάθαινε ἀπὸ πληξίν καί μελαγχολίαν... Κάθε μία ἀπὸ τίς πολυάριθμες ἐκκλησίες πού στολιζοῦν τὰς γραφικωτέρας ἐξοχὰς τοῦ Νησιοῦ ἔχει καί μίαν ἰδιαιτέραν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, ἢ ὁποία περιάγεται κάθε χρόνο ἀπὸ σπῆτι σέ σπῆτι καί πανηγυρίζεται κατὰ τὴν μνήμην της μέ ἱεροτελεστίαν, φαγοπότι καί γλέντι. Αὐτὰ εἶναι τὰ πανηγύρια τὰ ὁποία, ἐνῶ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ καλοκαιριοῦ εἶναι πολὺ σπάνια, κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ συχνά· θά ἤμποροῦσε μάλιστα νά εἶπη κανεῖς ὅτι δέν παρέρχεται οὔτε μία ἐβδομάδα χωρὶς νά σημειωθοῦν καί μερικὰ πανηγύρια διὰ τοὺς διαφόρους Ἁγίους· διὰ μερικούς μάλιστα ἐξ αὐτῶν σημειώνονται καί περισσότερα τοῦ ἐνός καί ἔτσι ὁ κόσμος δέν ἔχει νά κάμη τίποτα ἄλλο παρά νά διαλέξῃ σέ ποιό πανηγύρι θά πάη, μέ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸν περιμένει γλέντι καί φαγοπότι».

Ὁ δάσκαλός μου, ἀείμνηστος Γιώργος Βαλέτας, στό ἐξαιρετο ἔργο του «Ἡ Λογοτεχνικὴ Σχολὴ τῆς Σίφνου. Ἐνας ὀλόφωτος ἀστερισμὸς τῶν Γραμμάτων μας», περιοδ. «Ἡ Σιφνιακὴ», ἔτος Γ', φ. 25, Ἰανουάρ. 1969 (καί σέ ἀνάτυπο), ἔγραψε σχετικῶς τὰ ἐξῆς:

Στὴ Σίφνο «...ἡ πληθωρικὴ στίς ἐκδηλώσεις της λαϊκὴ ζωὴ, φέρνει

2. Αὐτόθι, 205-206.

κάθε Σίφνιό πιά κοντά στήν Τέχνη προικίζοντάς τον μέ τ' ἀποχτήματα καί τά ἐπιτεύγματα τῆς λαϊκῆς παράδοσης. Μερικές ἀπ' αὐτές τίς ἐκδηλώσεις, ὅπως ὁ χορός τοῦ κύρ Βοριᾶ, τό Λωλοπανήγυρο, εἶναι ἀπομεινάρια ἀρχαιοτάτων διονυσιακῶν ἐορτῶν καί δείχνουν, μαζί μέ τόσα ἄλλα λαογραφικά στοιχεῖα χορούς, φορεσιές, παροιμίες, γιορτές, πανηγύρια, χαροκόπια κ.λπ., πόσο ἡ χαρά καί τό κέφι ἔμεινε ἄσβυστο μέσα στούς αἰῶνες στήν ψυχή τῶν Σίφνιῶν, παρ' ὅλα τά δεινά καί τούς ξενητεμούς».

Τά ἐλληνικά καί κατόπιν ἐλληνορθόδοξα πανηγύρια λοιπόν, ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα, εἶναι ἐκδηλώσεις μέ διπλό περιεχόμενο ἀπόδοσης τιμῆς καί λαϊκῆς εὐσέβειας πρὸς τό θεῖον, ἀλλά καί ψυχαγωγίας-διασκέδασης. Οἱ δύο αὐτές ιδιότητές τους, διασκευασμένες μέ ἀριθμό σταθερῶν κανόνων, βαθύτατα ριζωμένες στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων, διεδραμάτησαν σημαντικό ρόλο στή ζωή, τόσο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅσο καί τῶν μεταγενεστερῶν μέχρι καί τῶν ἡμερῶν μας, ὅπως θά περιγράψωμε μέ σημαντικές λεπτομέρειες.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Ι. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Στούς κατοίκους τῆς Σίφνου καί ἄλλων Κυκλαδονήσων εἶχαν ἐπικρατήσει οἱ Θεοί τοῦ Ὀλύμπου, ἡ θρησκεία δηλαδή μέ τούς ἐξανθρωπισμένους θεούς πού εἶχαν ὅλα τά ἐλαττώματα καί προτερήματα τῶν ἀνθρώπων· μαζί τους ἐμφανίστηκαν οἱ ναοί καί τά λατρευτικά ἀγάλματά τους. Οἱ Σίφνιοι λάτρευαν ἰδιαίτερα τά δίδυμα ἀδέλφια Ἀπόλλωνα καί Ἄρτεμη, στό ὄνομα τῶν ὁποίων εἶχαν ἀνεγείρει καί ναούς σέ τοποθεσίες ὅπου σήμερα οἱ οἰκισμοί Ἀπολλωνία καί Ἄρτεμώνας. Ἐπίσης, τόν ἐπιβήμιο Δία, τήν Ἀθηνά καί τόν θεό Πάνα. Πρὸς τιμήν τοῦ τελευταίου μάλιστα εἶχαν ἀνεγείρει ναό πλησίον τῆς «πόλεως» μέ θαυμάσιο ἀγάλμα· τοῦτο μεταφέρθηκε ἀργότερα, ἄγνωστο γιά ποιόν λόγο, ἐπί ἐπιβλητικοῦ βήθρου στή σημερινή τοποθεσία «Στραβοπόδι» (ἀντί «Τραγοπόδι» κατά τόν χαρακτηρισμό τοῦ θεοῦ ὡς «τραγοπόδαρου»). Τέλος οἱ Σίφνιοι λάτρευαν καί θεότητες ὑποδεέ-

στερες, ὅπως οἱ Νύμφες, σύμφωνα μέ τήν ἐπιγραφή «*Νυμφῶν Ἱερὸν*» σέ σπήλαιο-λατρευτικό χῶρο τους στό λιμάνι τῶν Καμαρῶν³.

✠ Οἱ λατρευτικές ἐορτές τῶν ἀρχαίων Σιφνίων, ἐκτός ἀπό τά «*ρύσια*» (= Σωτήρια) πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνα, περιλάμβαναν χορούς «*ρύσεως χάριν καὶ ἐπὶ σωτηρία γενομένου*», ἀλλὰ καὶ ἀθλητικούς ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι ἦταν βαθειὰ ριζωμένοι στή θρησκευτική ζωή τῶν Ἑλλήνων σέ σημεῖο πού νά ἀποτελοῦν ταυτόσημο στοιχεῖο τους. Ἡ οἰκονομική εὐρωστία ἄλλωστε τῆς Σίφνου κατὰ τά τέλη τοῦ Ζ' αἰῶνα π.Χρ. ἐπέτρεπε καὶ τήν ἀνέγερση ἀθλητικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τήν τέλεση πολυδάπανων ἐκδηλώσεων καὶ ἐορτῶν. Στόν Αἰγινητικό λόγο τοῦ Ἰσοκράτη (Δ' αἰ. π.Χρ.), ὁ διάδικος ἀπό τῆ Σίφνο ἀναφέρει τήν εὐγενῆ καταγωγή του καὶ τίς μεγάλες προσφορές τῆς οἰκογένειάς του, ὁμιλεῖ δέ καὶ γιά χρηματικές «*χορηγίες*» (μέ τίς ὁποῖες οἱ «*χορηγοί*» προσέφεραν τά μέσα γιά τή γύμναση χορῶν θεατρικῶν παραστάσεων) καὶ γιά τήν τέλεση ἄλλων «*λειτουργιῶν*» στίς ὁποῖες περιλαμβάνονταν, μεταξύ ἄλλων, ἡ «*ἐστίαση*» κατὰ τίς ἐορτές καὶ πανηγύρεις, ἡ «*λαμπαδηφορία*» κ.ἄ.⁴.

✠ Οἱ Σίφνιοι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι νησιῶτες, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἴωνες ἀπό τά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, πανηγύριζαν μέ λαμπρότητα τόν θεό Ἀπόλλωνα στό ἱερό νησί τῆς Δήλου, τά λεγόμενα Δήλια, «*κατὰ τό τρίτο ἔτος τῆς Ὀλυμπιάδος*». Τότε συνέρρεε ἐκεῖ πλῆθος ἐορταστῶν «*μετά γυναικῶν καὶ παιδίων διάφορα μεθ' ἑαυτῶν δῶρα φέροντες καὶ ἢ ἐν αὐτῇ ἐορτῇ ἡμέρας τινάς διαρκοῦσα, εἶχε χαρακτήρα οὐ μόνον θρησκευτικόν, ἀλλ' ἐν μέρει καὶ διασκεδαστικόν*». Κατὰ τόν Θουκυδίδη «*ἦν δέ ποτε καὶ πάλαι μεγάλη σύνοδος εἰς τήν Δήλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περιχτιόνων νησιωτῶν· σύν τε γάρ γυναιξί καὶ παισίν ἐθεώρουν... καὶ ἀγῶν ἐποιεῖτο αὐτόθι, καὶ γυμνικός καὶ μουσικός, χορούς τε ἀνῆκον αἱ πόλεις*», ὁ δέ Στράβων ἀναφέρει ὅτι «*ἐνδοξον ἐποίησαν αὐτήν (τήν Δήλο) αἱ περιοικίδες νῆσοι, καλούμεναι ΚΥΚΛΑΔΕΣ, κατὰ τιμὴν πέμπουσαι δημοσία θεωρούς τε καὶ θυσίας καὶ χορούς παρθένων, πανηγύρεις τε ἐν αὐτῇ συνάγουσαι μεγάλας*»⁵.

Στίς θρησκευτικές λατρευτικές ἐορτές τῶν Σιφνίων τῆς ἀρχαιότητος περιέχονταν καὶ ἀντιπροσωπευτικά στοιχεῖα-ιδιότητες τῶν λατρευο-

3. Αὐτόθι, 97-98.

4. Αὐτόθι.

5. Καρόλου Ἰ. Γκιών, *Ἱστορία τῆς Νήσου Σίφνου*, ἐν Σύρω 1876, 49-52.

μένων στις πανηγύρεις θεῶν μέ ανάλογες αφιερώσεις, όπως λ.χ. μουσικής - ποίησης - τραγουδιού - χορού, θεάτρου.

☩ Ἀλλαγές καί διαφοροποιήσεις, χωρίς ὅμως ἀπομάκρυνση ἀπό τή βάση τῆς θρησκείας τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν, ἄρχισαν νά ἐμφανίζονται καί νά καθιερώνονται κατά τήν περίοδο τῆς Ρωμαιοκρατίας, ὅποτε ἀρχίζει ἕνα ἀνακάτεμα στοιχείων ἀπό ἄλλες θρησκείες πού ἐπικρατοῦσαν στίς καταληφθεῖσες ἀπό τοῦς Ρωμαίους χῶρες τῆς ἀπέραντης αὐτοκρατορίας. Τέλος, μέ τήν ἐμφάνιση καί ἐπικράτηση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἐπήλθαν καί ἄλλες, σημαντικές ἀλλαγές, γιά τίς ὁποῖες θά κάνουμε λόγο κατωτέρω.

II. ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

☩ Οἱ θρησκευτικές ἀγροτικές ἐορτές, ὅπως διασώθηκαν καί τελοῦνται μέχρι σήμερα στή Σίφνο καί ἄλλα νησιά τῶν Κυκλάδων, ἔχουν λοιπόν τήν καταγωγή τους ἀπό τίς ἀντίστοιχες ἐορτές τῆς ἀρχαιότητος καί, συγκεκριμένα, ἀπό ἐκεῖνες τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων καί τῆς ρωμαιοκρατίας· δηλαδή ἀπό τοῦ ἔτους 323 π.Χρ. καί ἐξῆς, ἄν καί ὁ ρίζες τους ἀνάγονται σέ χρόνους προγενεστέρους⁶.

Τοῦτο συνάγεται ἀσφαλῶς ἀπό τό σύγχρονο «τυπικό» μέρος τῆς τέλεσής τους, τό ὁποῖο εἶναι ὅμοιο μέ τά βασικά τελετουργικά στοιχεῖα τῶν ἀρχαίων ἐορτῶν· ἦταν δέ τά τελευταῖα:

α) ἡ «**θυσία**» **στόν ἐορτάζοντα Θεό ἢ Θεά.**

[ἡ τέλεση σήμερα, τοῦ ἑσπερινοῦ τήν παραμονή τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου ἢ Ἁγίας καί ἡ θεία Λειτουργία].

β) ἡ **τελετή τῆς «πομπῆς».**

[σήμερα ἡ λιτάνευση τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου/ας].

γ) ἡ «**συνευωχία**» **τῶν ἐορταστῶν σέ κοινή τράπεζα.**

[ὅπως καί σήμερα μετά τόν ἑσπερινό τῆς παραμονῆς τῆς ἐορτῆς σέ κοινή, ἐπίσης, τράπεζα].

6. Ἰ. Κ. Βογιατζίδη, «Ἐπιβιώσις Ἀρχαίων Ἀγροτικῶν Ἐορτῶν εἰς τὰς Κυκλάδας», στήν Ἐπετηρ. Ἐταιρ. Κυκλαδικῶν Μελετῶν, ἐν Ἀθήναις 1961, τόμ. Α', 572-592 καί Φαίδωνος Ἰ. Κουκουλέ, «Γεύματα, δεῖπνα καί συμπόσια τῶν Βυζαντινῶν», στήν Ἐπετηρ. Ἐταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι 1933, ἔτος Ι', 97-160 [Ἀπό τά δύο αὐτά βασικά ἔργα προέρχονται τά περισσότερα στοιχεῖα πού χρησιμοποίησαμε στήν παρούσα ἐργασία].

«Θυσία» στην αρχαιότητα/Θεία Λειτουργία κατόπιν και σήμερα χοροστατούντος
του Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ.κ. Τερωνίου στην Παναγία Χρυσοπηγή.

δ) τό πρωτεῦον στοιχεῖο, ἡ ὑπαρξὴ ἐξωκκλησίου
μέ ὑπαίθρια ἢ στεγασμένη τράπεζα.
[ὅπως καί σήμερα γιά τή συνευωχία τῶν ἑορταστῶν].

Κατά τήν ἀρχαιότητα ἡ τραπεζαρία λέγονταν «ἐστιατόριον», «ἐστιατήριον», «ἐστιατορεῖον», «δειπνιστήριον» καί «ἀριστήριον», γιά τήν ἀπαραίτητη συνευωχία τῆς θρησκευομένης καί ἑορτάζουσας ομάδας ἀτόμων, ἡ ὁποία λέγονταν «κοινόν», ἢ «θίασος», ἢ «σύλλογος», ἢ «σύννοδος» = ἔνωση προσώπων, τά ὁποία ἀπεκαλοῦντο καί «θιασῶται» ἢ «ὄργεῶνες»⁷.

Σημειώνεται ὅτι κατά τό ἔτος 1677 στή Σίφνο ὁ ἱερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης ἀναφέρει τό δεῖπνο μέ τή λέξη «ἀριστον», γεγονός πού φανερώνει καί τήν ἔκταση τῶν γνώσεων καί μόρφωσῆς του. ἔγραψε:

...εἰς ἐκείνην «τήν ἐκκλησίαν τῆς Χρυσοπηγῆς, πολλοί ἀδελφοί ἐγράφησαν... ἵνα αἰωνίως ἐκεῖ μνημονεύωνται μέν, τό δέ ἀριστον, ἡγουν γεῦμα πλουσιοπάροχον νά γίνεται εἰς δόξαν τῆς Παναγίας»⁸.

☩ Ἄλλα ταυτόσημα στοιχεῖα.

Οἱ θρησκευτικές ἑορτές στήν ἀρχαιότητα λέγονταν «πανηγύρεις», ὅπως καί σήμερα, τά δέ δεῖπνα «δειπνα ἀπό συμβολῆς», δηλ. μέ συμμετοχή (συμβολή) ὄλων τῶν συνευωχουμένων στά ἔξοδα πραγματοποίησης τῆς «τράπεζας». Ἀκριβῶς ἔτσι συνέχισαν καί οἱ Βυζαντινοί, πού τά ἀποκαλοῦσαν «καταβόλια δεῖπνα», τά δεῖπνα γενικῶς, ἐνῶ τά συμπόσια τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων «ἀγιομνήσια», ὅπως λέγονται καί σήμερα στήν Κρήτη καί σέ νησιά τῶν Κυκλάδων⁹.

7. Κατά τόν Βυζαντινό λεξικογράφο Σουΐδα (10ος αἰ. μ.Χ.) εἶναι «ὄργεῶνες οἱ τοῖς ἰδία ἀφιδρυμένοι θεοῖς ὀργιάζοντες» καί, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ ἴδιος, «ὀργιάζειν δέ ἐστί τά τῶν θεῶν ὄργια τελεῖν· τούτέστι μυστήρια καί νόμιμα». Μέ ἄλλους λόγους «ὄργεῶνες» ἐκαλοῦντο ἐκεῖνα τά πρόσωπα τά ὁποία ἀναλάμβαναν τήν τέλεση τῶν ἱεροπραξιῶν ὑπέρ τῶν θεοτήτων, ομάδες ἀνθρώπων ἢ, κατά τόν Σόλωνα, «σύλλογοι» ἀτόμων πού λάτρευαν τόν ἴδιο θεό ἢ θεά καί τελοῦσαν πρὸς τιμήν τους τίς ἱερές τελετουργίες τους. Δηλαδή, ἀδελφότητες ἢ, ὅπως λέγονται στή Σίφνο ἀδελφάτα, λ.χ. τοῦ Ἁγ-Γιάννη στό Μαῦρο Χωριό, τοῦ Προφήτ' Ἡλία τοῦ Ὑψηλοῦ κ.ἄ. Τέλος, «ἰδία ἀφιδρυμένοι θεοί» στήν ἀρχαιότητα ἦταν οἱ θεοί τῶν ὁποίων τά ἱερά (= ναοί) ἦταν «ἰδία ἀφιδρύματα» (= ἰδιωτικά κατασκευάσματα κατ' ἀπομίμησιν) τοῦ κυρίως ναοῦ τοῦ θεοῦ, δηλ. ἰδιόκτητα ἐξωκκλήσια (Ι. Βογιατζίδης).

8. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, *Ἡ Παναγία ἢ Χρυσοπηγή τῆς Σίφνου*, Ἀθήνα 1949, 45.

9. Ι. Βογιατζίδης, ὁ.π.

Στήν ἀρχαιότητα τά μέλη τῶν «ὀργεῶνων» ἐξέλεγαν κάθε φορά τόν «ἐπιμελητή» ὁ ὁποῖος θά φρόντιζε τήν τέλεια διεξαγωγή τῆς ἑορτῆς σέ ὅλα τά στάδιά της (θυσία, πομπή, συνεστίαση)· τό ἔργο τοῦτο ἀναλαμβάνει σήμερα ὁ «πανηγυρᾶς» κι' αὐτός μέ ἐκλογή (στά «ἀδελφάτα» πανηγύρια) ἢ ὁ ἰδιώτης ἑορταστής Ἁγίου ἢ Ἁγίας, «πανηγυρᾶς» καί αὐτός ἢ «κάπος» σέ ἄλλα μέρη (μέ ἑσπερινό - λειτουργία - τράπεζα - λιτανεία).

Λαμπρότατη εἶναι στή Σίφνο ἡ πανήγυρις τῆς πολιούχου Τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς καί στόν ἑσπερινό μέ πλούσια τράπεζα, στή λιτανεύση τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας Τῆς ἀνά τίς ἐνορίες τοῦ νησιοῦ καί τήν πολυαρχιερατική Λειτουργία Τῆς.

ΡΩΜΑΪΚΟΙ, ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Οἱ θρησκευτικές ἑορτές τῆς ἀρχαιότητος συνεχίστηκαν καί κατά τούς Ρωμαϊκοὺς καί πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους μέ κάποιαν ὁμως διαφοροποίησή τους κατά τή δεύτερη τῶν ἀνωτέρω περιόδων. Ἡ διαφορά ὑπῆρξε στή «συνευωχία», τήν ὁποία ἀντικατέστησαν οἱ λεγόμενες «Ἀγάπες», δηλαδή τά κοινά δεῖπνα τῶν χριστιανῶν στά ὁποῖα περιλαμβάνονταν καί ἡ Θεία Εὐχαριστία. Ὅμως, κατά τό πρῶτο μισό τῆς δευτέρης ἑκατονταετίας μ.Χρ., ἡ Θεία Εὐχαριστία ἀποσπάσθηκε ἀπό τό κοινό δεῖπνο καί μετατέθηκε σέ πρωϊνή ὥρα. Στό κοινό δεῖπνο, δηλ. τήν «Ἀγάπη», μετά τήν ἀπόσπαση τῆς Θείας Εὐχαριστίας, διατηρήθηκε ἕνα μόνο τμήμα του, δηλαδή τεμάχιο ἄρτου καί εὐλογία ποτηρίου (οἴνου) χωρίς τά τελευταῖα αὐτά νά θεωροῦνται ἔκτοτε Θεία Εὐχαριστία. Ἔτσι, κατάλοιπο τῶν κοινῶν ἐκείνων δεῖπνων ἀπέμεινε μέχρι σήμερα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας ἡ γνωστή «Ἄρτοκλασία» πού τελεῖται κατά τόν ἑσπερινό, τήν παραμονή τῆς μνήμης Ἁγίου/ας¹⁰.

Ὁ «πανηγυρᾶς» ἢ οἱ «πανηγυρίζοντες» προσφέρουν πέντε ἄρτους ὁμοίους μέ ἐκείνους πού προσφέρονται γιά τήν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας μέ τά γνωστά σφραγίσματά τους καί φιαλίδιο οἴνου. Ὁ ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος κληρικός πού προϊσταται τῆς τελετῆς εὐλογεῖ ἕναν ἀπό τούς ἄρτους λέγοντας μίαν εὐχή ἐνῶ μέ τό δεξιό του χέρι κάνει τό σημεῖο τῆς εὐλογίας. Ἀκολουθῶς οἱ ἄρτοι κόβονται σέ τεμάχια καί διανέμονται σέ ὅλους τούς παρευρισκομένους στό νάο οἱ ὁποῖοι τά

10. Βασιλείου Στεφανίδου, Λείψανον τῶν ἀρχαίων «ἀγαπῶν» ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 1933, ἔτος Ι', 39-43.

Τό «Ύψωμα» (άρτοκλασία) χοροστατούντος τοῦ σεβ. μητροπολίτου Σύρου καί Σίφνου κ.κ. Δωροθέου Β΄.

τρώγουν άμέσως ή τά μεταφέρουν στό σπίτι τους. Ό οίνος, έλάχιστος άλλωστε, δέν διανέμεται¹¹. Σέ διάφορα μέρη συνηθίζεται, μαζί μέ τούς άρτους καί τόν οίνο, νά προσάγονται φρουτα ή άλλα προϊόντα τοπικής παραγωγής για νά εύλογηθούν ώστε νά προκύψει πλούσια έσοδεία μέσα στό χρόνο.

Άξίζει νά παραθέσουμε έδω περιγραφή τοῦ έσπερινοῦ σέ έξωκλήσιο πανηγυρίζοντος Αγίου στην Άμοργό κατά τό έτος 1640. Τήν περιγραφή έχομε από τόν Ίησουίτη μοναχό Michele Almbertino πού κατέγραψε σέ αναφορά του τής 12ης Οκτωβρίου:

«Παραμείναμε σ' αυτό τό νησί (τήν Άμοργό) επί 34 ήμέρες καί δύο-τρεις φορές τήν έβδομάδα έκανα χριστιανική κατήχηση καί κηρύγματα μέ άποτέλεσμα <οί όρθόδοξοι> νά συνέλθουν από τά σφάλματα καί τά λάθη τους· ήδη μάλιστα άρχισαν νά έγκαταλείπουν τήν όχι καί τόσο σεμνή καί συχνή συνήθειά τους νά χορεύουν στό προαύλιο τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τους... Είμαι όμως νά κλαίει κανείς γιατί, μεταξύ τών άλλων κακῶν συνηθειῶν τους, μία είναι εκείνη κατά τήν όποία στους έσπερινούς τών έορτῶν τών Αγίων τους φέρνουν στην έκκλησία ώραίες φιάλες μέ κρασί, ψωμί <έννοεϊ τούς άρτους τής Άρτοκλασίας> καί φρουτα καί, στό πλέον λεπτό σημείο τής άκολουθίας, ένας περιφέρεται καί δίνει σέ όλους πού εύρίσκονται στην έκκλησία νά πίνουν αρχίζοντας από τόν προϊστάμενο κληρικό, στό τέλος δέ τοῦ έσπερινοῦ κάνουν τό ίδιο προσφέροντας τό ψωμί καί τά φρουτα»¹².

Ό Almbertino άγνοούσε, προφανώς, τή σημασία πού είχε τό «ψωμί» καί ή τελετή τής Άρτοκλασίας, κήρυττε όμως καί κατηχοῦσε (!) τούς όρθόδοξους κατοίκους τής Άμοργοῦ, στην όποία δέν εύρηκε ούτε έναν άνθρωπο τοῦ Λατινικοῦ δόγματος, όπως έγραψε στην ίδια αναφορά του. Οι Άμοργίνοι τόν άκουγαν βέβαια από εύγένεια καί μόνο.

Μέ τήν καθιέρωση τής τελετῆς τής Άρτοκλασίας άπαγορεύτηκαν μέ αποφάσεις τών Ίερῶν Συνόδων Λαοδικείας (341/343) καί Τρούλλου (692)¹³ τά κοινά δείπνα, τόσο πρό τής τελετῆς, όσο καί μετ' αυτήν, «έπειδή ήταν αίτια μέθης καί άδηφαγίας καί άλλων άσχημονιῶν». Κατά τίς ίδιες αποφάσεις οί κληρικοί μπορούσαν νά παρακαθήσουν σέ κοινή τράπεζα καί νά τήν εύλογήσουν, ήταν όμως υποχρεωμένοι νά τήν έγκαταλείπουν «εύθύς ως εισηρχοντο τά θυμελικά, οί παίζοντες δηλαδή

11. Αὐτόθι.

12. Roma / Sacra Congregazione di Propaganda Fide, SOCG. 185, 196^R-199^R.

13. Λεξικό «Ελευθερουδάκη», τόμ. Η', 500-501.

διάφορα ὄργανα ἢ οἱ ἐκτελοῦντες διάφορα παίγνια πρὸς διασκέδασιν τῶν συμποσιαζόντων» (Λαοδικείας, Κανῶν Δ')¹⁴.

ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ [1204-1537]

✠ Μέ τὴν κατάλυση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἔτος 1204, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης θεώρησε ὅτι ἦταν εὐκαιρία νὰ καθυποτάξει καὶ μεταστρέψει στὸν Καθολικισμό τούς κατακτηθέντες ὀρθοδόξους. Οἱ ὀμόδοξοὶ τῆς κατακτητῆς θά βοηθοῦσαν. Ἔτσι, μετὰ τὴν ἐπεξεργασία σχετικοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖο ἐγκρίθηκε μὲ ἀπόφαση τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1215 τῆς Συνόδου τοῦ Λατερανοῦ, ἄρχισε ἡ ἐφαρμογὴ του. Ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τούς θρόνους τους οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ ἀναρριχήθηκαν σ' αὐτούς Λατῖνοι. Ἡ περιουσία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας δημεύθηκε, ἡ δὲ διοίκηση τῶν ὀρθοδόξων περιῆλθε στοὺς Λατίνους ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι διόριζαν ἀνά τετραετία ἕναν ὀρθόδοξο πρωτοπαπᾶ γιὰ νὰ τούς ἐποπτεύει κ.λπ. ἐξουθενωτικὰ μέτρα, ἐνῶ, σύμφωνα μὲ τὸ φεουδαλικὸ Δίκαιο τῶν κατακτητῶν, οἱ κατακτηθέντες ἄνθρωποι λογίζονταν ἀντικείμενα, πράγματα. Παρ' ὅλα ταῦτα οἱ ὀρθόδοξοι παρέμειναν ἀκλόνητοι στὸ Δόγμα τους, ἐκτός ἀπὸ μικρὲς ὀμάδες «ἐξωμοτῶν», ὅπως χαρακτηρίστηκαν, στὰ νησιά τῆς Τήνου, Νάξου καὶ Θήρας, ὅπου ἡ καταπίεση ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρξε ἀφόρητη¹⁵.

Οἱ πληροφορίες γιὰ τὴ νέα αὐτὴ περίοδο ζωῆς τῶν ὀρθοδόξων νησιωτῶν εἶναι περίπου ἀνύπαρκτες. Θεωροῦμε ὅμως ὅτι συνέχισαν νὰ διαβιοῦν κατὰ τὸ Δόγμα τους καὶ τίς θρησκευτικὲς παραδόσεις τους, παρά τίς καταπιέσεις τῶν κατακτητῶν τους. Τοῦτο δὲ ἐπειδὴ καὶ τὸ Δόγμα καὶ οἱ Παραδόσεις ἀνευρίσκονται νὰ λειτουργοῦν ἀνέπαφα καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασα Τουρκοκρατία τὸ 1537, δηλαδή μετὰ 333 ὀλόκληρα χρόνια, γεγονός πού βεβαιώνει τὸ ἀδιάκοπο τῆς συνέχειάς τους.

Ἴσως λοιπὸν δὲν εἶναι ἄστοχος ὁ συλλογισμὸς ὅτι, ὅσα ἔγραψε τὸ ἔτος 1420 ὁ καθολικὸς κληρικὸς καὶ περιηγητὴς Christoforus Buonellmonti πού ἐπισκέφθηκε τὴ Σίφνο, δὲν ἀποδίδουν τὴν πραγματικότητα. Ὅτι δηλαδή «τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ νησιοῦ ἀπε-

14. Φαίδωνος Ἰ. Κουκουλέ, 148, ὑποσ. 1. «Θυμέλη» ἦταν βωμὸς τοῦ θεοῦ Διονύσου στὸ μέσον τῆς ὀρχήστρας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, ἀλλὰ σήμαινε καὶ «ἔδρα», «βῆμα». Θυμέλαι λέγονταν οἱ θεατρικὲς παραστάσεις, τὰ θεάματα, ἐνῶ «θυμελικὸ» ἀποκαλοῦσαν τὸ χυδαῖο ὕφος, ἢ τρόπο· χυδαῖσμός. [Βλ. Χρ. Γιοβάνη, *Θησαυρὸς ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*].

15. Ἰ. Βογιατζίδη, ὁ.π.

τελείτο από γυναίκες... οί όποίες, άν και άγνοοῦσαν τή Λατινική γλώσσα (στήν όποία τελοῦνται οί ιερές άκολουθίες τής Δυτικῆς Ἐκκλησίας), έν τούτοις δέν έγκατέλειπαν τήν καθολική θρησκεία, τήν όποία είχαν, δῆθεν, άσπασθει»¹⁶.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ [1537-1821]

Μέ τήν έπιβολή τής Τουρκοκρατίας στά νησιά τών Κυκλάδων άρχισε άμέσως ή άκατάσχετη φθορά τοῦ Καθολικισμοῦ, ιδιαίτερα μάλιστα στή Σίφνο. Τό γεγονός φανερώνει τή δυναμικότητα τοῦ Κόινου τών Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων, παρά τή συνέχιση τής παρουσίας στό νησί τοῦ Φράγκου δυνάστη μέχρι τό 1617 ως φόρου ύποτελοῦς στό Τουρκικό κράτος¹⁷.

Κατά τή νέα λοιπόν περίοδο, τήν Τουρκοκρατία, ὅλοι οί ὀρθόδοξοι νησιῶτες, σέ ένα ξέσπασμα ψυχῆς κατά τής τέως φραγκικῆς-καθολικῆς καταπίεσης, άρχισαν νά ανεγείρουν κατά δεκάδες ναούς και ναΐσκους (= έξωκλήσια) τοῦ δόγματός τους για νά πανηγυρίζουν σ' αὐτούς τούς άγίους τους διαδηλώνοντας μ' αὐτό τόν τρόπο, τόσο τή θρησκευτική άπελευθέρωσή τους, ὅσο και τήν έπιβολή τους στόν Καθολικισμό.

Στά μισά τοῦ 17ου αιώνα, ὁ βικάριος Σίφνου δόν Μάρκος Νταπόλλα, σέ αναφορά τοῦ έτους 1650 πρός τό Βατικανό, έγραψε, μεταξύ άλλων, πώς «*ὑπῆρχαν εις ὅλην τήν νῆσον 310 έλληνικαί εκκλησίαι, συνήθως ώραϊαι και περιποιημέναι*»¹⁸, ὁ δέ άδελφός του Βαρθολομαῖος, βικάριος κι αὐτός τής Σίφνου, σέ αναφορά τοῦ έτους 1657 ὅτι στό νησί «*ὑπῆρχε μεγάλος αριθμός έλληνικῶν εκκλησιῶν· σχεδόν κάθε οϊκογένεια έχει τή δική της πού τήν διατηρεῖ μέ μεγάλο σεβασμό και ύποδειγματική καθαριότητα*»¹⁹.

Γιά τή Σίφνο, ειδικώτερα, και τίς τελούμενες σέ αὐτήν θρησκευτικές πανηγύρεις, αλλά και τόν σεβασμό τών κατοίκων πρός τούς ναούς τους, έχομε σημαντικές ιστορικές μαρτυρίες. Τίς αὐθεντικώτερες μᾶς γνωστοποιεῖ ὁ ιερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης, ὁ Κρητικός, διορισμένος πνευματικός στό γυναικεῖο μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου - Μογκοῦ τοῦ νησιοῦ, άνθρωπος μέ μεγάλη μόρφωση για τήν έποχή του, βιβλιογράφος και έγκρατῆς τής ὀρθόδοξης Θεολογίας. Οί πληροφορίες του έχουν καταγραφεί στό σύγγραμμά του, έτους 1677, περί τοῦ έξωκ-

16. «Σιφνιακά», 18 (2010), 142, 148.

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ιστορία τής Σίφνου*, 141 έπ.

18. «Σιφνιακά», 5 (1995), 19.

19. Αὐτόθι.

κλησίου τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς στήν τοποθεσία «Κόμμα, πρό τῆς ἐμβασίας τοῦ λιμένος Φάρος λεγομένου» καί περί τῶν πολυαριθμῶν θαυμάτων τῆς Θεοτόκου²⁰.

Ὅσα κατέγραψε λεπτομερῶς ὁ Χαιρέτης γιά τίς τελούμενες στή Σίφνο θρησκευτικές πανηγύρεις βεβαιώνουν, κατά τρόπον ἀναμφισβήτητο, τήν ἀπ' εὐθείας καταγωγή τους ἀπό τίς θρησκευτικές - ἀγροτικές ἐορτές τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἀλλά καί τήν ἀδιάκοπη, ἀνά τούς αἰῶνες, συνέχισή τους, ἀφοῦ χωρίς αὐτήν θά εἶχαν ἀσφαλῶς ἐκλείψει ἢ χάσει τά βασικά στοιχεῖα τους. Ἐγραψε λοιπόν ὁ Παρθένιος Χαιρέτης:

Κάποιος χριστιανός, ὁ Νικόλαος Πιτζινῆς... «εἶχε πόθον νά κτίση καί αὐτός ἡ ναόν, ἡ εὐκτήριον οἶκον, διά σωματικήν ἔτι καί ψυχικήν βοήθειαν ἄρα καί σωτηρίαν κατά τήν ἐνταῦθα τοπικήν συνήθειαν τοῦ καθενός χριστιανοῦ Σιφνίου. Ὁ πᾶς εἰς ἀγαπᾶ νά ἔχη εἰς τήν ἐξουσίαν ἑαυτοῦ ναόν ἡ εὐκτήριον οἶκον (= ἐξωκλήσι) ἵνα τόν φωταγωγή καί νά τόν θυμιᾷ ἐν ταῖς ἀργείαις ἡμέραις καί νά κἀνη ἐκεῖσε λειτουργίας καί ὀλοκλήρους ἐορτάς, ὅσας δύναται»²¹.

Κοινός πόθος λοιπόν ὄλων τῶν ὀρθοδόξων Σιφνίων, κατά τόν Χαιρέτη, ἦταν ἡ ἀνέγερση δικοῦ τους εὐκτηρίου οἴκου (= ἐξωκκλησίου) ἡ ναοῦ χάριν ψυχικῆς σωτηρίας, ὅπως καί ἡ πραγματοποίηση σ' αὐτούς λειτουργιῶν, ἀλλά καί ὀλοκλήρων ἐορτῶν, δηλαδή πανηγύρεων μέ τήν ἔννοια τῆς πλήρους ἐορτῆς κατά τά καθιερωμένα τῆς πανάρχαιας συνήθειας (δηλαδή: θυσία / ἑσπερινός, λειτουργία, πομπή / λιτανεία, συνευωχία / τράπεζα), σύμφωνα μέ τίς οἰκονομικές δυνατότητες ἑνός ἐκάστου ἢ ὁμάδων προσώπων (= ἀδελφῶν) μέ ἀνάλογη οἰκονομική συνεισφορά [Ὅπως δηλαδή τά ἀρχαῖα «δεῖπνα ἀπό συμβολῆς»].

Ἀναφορικά μέ τά πανηγύρια τά λεγόμενα «ἀδελφάτα ἡ κολιεράτα» ἔχομε συγκεκριμένη εἶδηση τῆς ἴδιας αὐτῆς ἐποχῆς, [μετά ἐπταετίαν (1684)], ἐπιβεβαιωτική τῆς ὑπαρξῆς τους. Τότε, τόν Ἰούλιο τοῦ 1684, οἱ Σίφνιοι μέ ἐπικεφαλῆς 25 ἱερεῖς τους ἐπαναστάτησαν κατά τοῦ ἀρχιεπισκόπου τους Φιλαρέτου γιά λόγους οἰκονομικούς. Γιά νά ἐκβιάσουν δέ περισσότερο τά πράγματα, προῆλθαν σέ συμφωνία μέ τόν Λατῖνο ἐπίσκοπο Μήλου καί ἀποστολικό διαχειριστή τοῦ βικαριάτου τῆς Σίφνου Ἰωάννη Ἀντώνιο Καμίλλη, νά τεθοῦν ὑπό τήν ἀρχιερατική διοίκησή του. Τήν 1η Σεπτεμβρίου μάλιστα ὑπέγραψαν μαζί του στήν

20. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, ὁ.π., 40.

21. Αὐτόθι.

καντσελλαρία τῆς Σίφνου σχετική ἐμπεριστατωμένη συμφωνία ἀπό δέκα (10) κεφάλαια-ἄρθρα μέ σημαντικές οικονομικές παραχωρήσεις (ἐναντι ἐκείνων πού ἀξίωνε ὁ ἀρχιεπίσκοπός τους Φιλάρετος). Τό δέκατο καί τελευταῖο κεφάλαιο ἀναφέρονταν στά οικονομικά δικαιώματα τοῦ Καμίλλη, ὅπως συμφωνήθηκαν:

- «- εἰς τά πρῶτα στέφανα παράδες 10.
- εἰς τά δεύτερα παράδες 20.
- εἰς τήν θανήν κ.λπ.
- ἀπό τά κολυτερανά

πανηγύρια νά μή χρεωστοῦν νά δίνουν τίβεις»²².

Δηλαδή τά πανηγύρια αὐτά, στό ὀρθόδοξο «τιμολόγιο» ἀμοιβῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου, εἶχαν συγκεκριμένο ὑψηλό ποσό ἀμοιβῆς. Ὁ Καμίλλης ὅμως δέν τό ἀποδέχτηκε ἀφίνοντάς τα οικονομικῶς ἐλεύθερα, μή ἐπιβαρυνόμενα μέ δικαιώματά του. Ἡ κίνηση αὐτή φανερώνει τή σημασία πού εἶχαν τά «κολυτερανά» πανηγύρια γιά τούς ὀρθόδοξους Σιφνίους, γεγονός πού ἐκμεταλλεύθηκε καταλλήλως ὁ Καμίλλης καί δέν τό ἐπιβάρυνε μέ ἀμοιβή του.

Ἐγραψε ἀκόμη ὁ Παρθένιος Χαιρέτης σχετικά μέ τούς ἀδελφούς καί τά ἀδελφάτα πανηγύρια:

«Εἰς ἐκείνην τήν ἐκκλησίαν τῆς Χρυσοπηγῆς, πολλοί ἀδελφοί ἐγράφησαν καί προτοῦ νά αὐξηθῆ (ἐννοεῖ νά ἐπεκταθεῖ κτιριολογικά ὁ ναός), ἵνα αἰωνίως μνημονεύωνται μέν, τό δέ ἄριστον, ἤγουν γεῦμα πλουσιοπάροχον, νά γίνεται εἰς δόξαν τῆς Παναγίας». Δηλαδή ἡ πανηγύρις τῆς Θεοτόκου ἔπρεπε νά ξεχωρίζει ἀπό ἄλλες πανηγύρεις, γι' αὐτό καί ἡ κοινή ἀκόμη τράπεζα κατ' αὐτήν ἔπρεπε νά διακρίνεται μέ πλοῦσια προσφορά τῶν ἀδελφῶν πρὸς δόξαν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Τοῦτο δέ, συνεχίζει ὁ Χαιρέτης:

«Διότι ἔχουσι τοιαύτην συνήθειαν· πᾶς ἕνας ἀδελφός νά δίδῃ τόν πᾶσαν χρόνον ἕνα πινάκι σιτάρι, τό ὅποῖον ὅλον (= τό σύνολο) τό δέχεται ἕνας ἀπ' ἐκείνους τούς ἀδελφούς... ὁποῦ τοῦ λαχαίνει νά ὑπηρετήσῃ καί νά κάνη τήν πανηγύριν αὐτήν. Ὅτι κατὰ τόν ἕνα χρόνον τόν κάνει ἕνας, κατὰ τόν ἄλλον, ἄλλος πάλιν» κατόπιν ἐκλογῆς τῶν ἀδελφῶν. Ἦταν δηλαδή ὁ ἀποκαλούμενος κατὰ τήν ἀρχαιότητα «ἐπιμελητής» καί ὑπεύθυνος γιά τήν καλή διεξαγωγή τῆς πανηγύρεως, ἢ ὁ μετὰ «πανηγυρᾶς», ὅπως καί σήμερα. Ἄλλος ὑπεύθυνος, κατὰ Χαιρέτην, ἦταν καί ὁ «κε-

22. «Σιφνιακά», 1 (1991), 69 καί 4 (1994), 57.

«Κολυτερανό» τό πανηγύρι του Προφήτ' Ἡλία.

ραστής τοῦ κρασ<ι>οῦ καί διανεμιστής» τοῦ φαγητοῦ «εἰς τήν τράπεζαν»²³.

Ὅπως συνάγεται ἀπό τά ἐκτεθέντα, τό τελετουργικό τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων, στά βασικά του στοιχεῖα, δέν διέφερε ἀπό ἐκεῖνο τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, γεγονός πού βεβαιώνει τήν ἀδιάκοπη συνέχεια τους, παρά τούς περιορισμούς τῆς νέας Θρησκείας, τοῦ Χριστιανισμοῦ, τίς καταπιέσεις τῆς φράγκικης δεσποτείας καί ἄλλες ἀνά τούς αἰῶνες ἀνακύπτουσες δυσχέρειες. Οἱ θρησκευτικές πανηγύρεις ἦταν πάντοτε καί εἶναι βαθύτατα ριζωμένες στίς ψυχές τῶν Ἑλλήνων στή διττή βάση τους: θρησκευτική λαϊκή εὐσέβεια - ψυχαγωγία. Ἡ πρώτη στη καί κύρια διαφορά τους μέ τούς ὅποιους Βόρειους.

Ἀξίζει, τέλος, νά σημειώσουμε ὅτι, ἄν καί ἡ Καθολική Ἐκκλησία τῆς Σίφνου δέν πραγματοποιοῦσε πανηγύρεις κατά τά πρότυπα τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, σέ ἓνα ἀπό τά ἐξωκκλήσια της, ἐκεῖνο τοῦ Ἁγίου Νικήτα στόν Ἄρτεμώνα, ὑπῆρχαν «προσφορές» (= ἐδέσματα) καί «διανομή οἴνου» ἀπό τόν βικάριο. Τήν πληροφορία μᾶς παραδίδει ὁ βικάριος δόν Giovanni Patterii, στήν ἀπό 4 Ἰουλίου 1663 ἀναφορά του πρὸς τήν Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης:

«Ὁ ἄλλος ναός, τοῦ Ἁγίου Νικήτα, μακριά ἀπό τήν πόλη (τό Κάστρο), πραγματοποιοῦν πανηγύρι μέ προσφορές ἀπό τόν βικάριο στούς ἑορταστές, στούς ὁποίους δίνει νά πίνουν <κρασί>, ἀλλά δέν μπορεῖ νά καταργήσῃ <τήν προσφορά> γιατί θά ἀνακύψει ἀπό τούς Ἑλληνες μεγάλο σκάνδαλο, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν πολύ σέ αὐτές τίς ἐκδηλώσεις...». Καί ἐνῶ ὁ Patterii ἤθελε νά καταργήσῃ τίς προσφορές τοῦ πανηγυριοῦ γιά λόγους οἰκονομίας, δέν τολμοῦσε νά τό ἐπιχειρήσῃ ἐπειδὴ ἦταν ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι θά τοῦ δημιουργοῦσαν μεγάλο πρόβλημα λόγω τῆς σοβαρῆς προσήλωσής τους στά πανηγύρια²⁴, τόσο γιά τήν ἱερότητά τους (λαϊκή εὐσέβεια), ὅσο καί γιά τό «διασκεδαστικό μέρος» τους. Ἦταν κανόνας, παρά τούς ἀπαγορευτικούς ὁμοίους τῶν Ἱερῶν Συνόδων.

Ἡ βεβαιότητα τοῦ Patterii ὅτι θά ἀντιμετώπιζε πρόβλημα ἀπό τούς Ἑλληνες, ἄν διαφοροποιῦσε τόν τρόπο τέλεσης τοῦ πανηγυριοῦ τοῦ Ἁγίου Νικήτα, θεωροῦμε ὅτι ἐστιάζεται στήν ἐξῆς πληροφορία τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπισκέπτη fra Bernardo da Parigi, ὁ ὁποῖος, μέ ἐντολή τοῦ Βατικανοῦ, ἐπιθεώρησε τό ἔτος 1652 τή Λατινική Ἐκκλησία τῆς Σίφνου. Στή σχετική ἐκθεσή του ἔγραψε γιά τόν Ἅγιο Νικήτα:

23. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, ὁ.π., 44-47.

24. «Σιφνιακά», 19 (2011), 84.

«Ἡ τρίτη ἐκκλησία, σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό τήν πόλη, εἶναι ὁ Ἅγιος Νικήτας, ἡ ὁποία μόλις πρόσφατα ἀνακτῆθηκε ἀπό τά χέρια τῶν Ἑλλήνων πού τήν εἶχαν καταπατήσει καί ἀνακατασκευάσει σχεδόν ἐξ ὀλοκλήρου· τελευταία, ἀναλαμβάνοντας τό ζήτημα ὁ κ. Πέτρος Ρόζας, μέ τή συμπαράσταση τοῦ πενθεροῦ του, τήν ἀνακτῆσαμε ἀφοῦ πλήρωσε, (ἡ Λατινική Ἐκκλησία), ὅλα τά ἔξοδα τῆς κατασκευῆς της. Ἔτσι εὐρίσκεται σέ ἀρίστη κατάσταση, ὅμως δέν διαθέτει τίποτα, οὔτε κινητά πράγματα, οὔτε ἀκίνητα»²⁵.

Μέ ἄλλους λόγους, ὅταν ὁ Ἅγιος Νικήτας καταπατήθηκε καί ἀνακατασκευάστηκε ἀπό τοὺς ὀρθόδοξους, οἱ πανηγύρεις, κατά τήν ἑορτή του, γίνονταν φυσικά κατά τό γνωστό τυπικό πού ἀκολουθοῦσαν οἱ ἴδιοι, ὅπως τό περιγράψαμε. Κατά τήν ἀνάκτησή του ἀπό τοὺς καθολικούς, φαίνεται πώς οἱ ὀρθόδοξοι ἔθεσαν ὄρο «κανονικοῦ» πανηγυριοῦ του πού, ἂν διέκοπτε ὁ Patterii, θά ἀντιμετώπιζε πράγματι πρόβλημα. Ἔτσι, πολύ πιθανόν «μπολιάστηκε» τό καθολικό πανηγύρι τοῦ Ἁγίου Νικήτα μέ τό ὀρθόδοξο «ἐμβόλιο» καί τίς οικονομικές συνέπειές του πού ἀπασχολοῦσαν τόν Patterii, ὁ ὁποῖος ὑπέφερε οικονομικά.

Στήν ἴδια ἔκθεσή του ὁ fra Bernardo σημείωσε στά ἔξοδα τοῦ βικαριάτου: «Γιά τήν ἀνάκτηση τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικήτα ἀπό τά χέρια τῶν Ἑλλήνων, σέ τόκους καί ἄλλα μικροἔξοδα γιά τήν ἐκκλησία ἐπί ἐννέα χρόνια, ἐνενηντα πέντε ρεάλια, 95»²⁶. Δηλαδή ὁ Ἅγιος Νικήτας εἶχε καταπατηθεῖ ἀπό τοὺς Ἑλληνας πρό ἐννέα χρόνων, ἀμέσως μετά τόν θάνατο (1643) τοῦ καθολικοῦ ἐπισκόπου Σίφνου Giacomo della Rocca²⁷ καί λειτουργηθεῖ ὀρθόδοξα κατά τό ἴδιο διάστημα.

Στό σημεῖο αὐτό εἶναι χρήσιμο νά ἀναφερθοῦμε στό ἡθικό τῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων τῆς Σίφνου κατά τήν ἐποχή αὐτή, ἀλλά καί τῶν λοιπῶν Κυκλαδονήσων. Πρὸς τοῦτο θά χρησιμοποιοῦμε τά λόγια τοῦ βικαρίου (καί μετά Λατίνου ἐπισκόπου) τῆς Μήλου δόν Ἰωάννη-Ἀντώνιον Καμίλλη, τόν ὁποῖο, ἐνόψη τῆς προαγωγῆς του σέ ἐπίσκοπο, ὁμόθηρσοί του τόν εἶχαν κατηγορήσει στό Βατικανό ὅτι Μωαμεθανοὺς τοὺς βάπτιζε χριστιανούς, γεγονός πού ἐγκυμονοῦσε τόν κίνδυνο νά καταστρέψουν οἱ Τοῦρκοι ναοὺς καί χριστιανούς τῶν ἐπαρχιῶν Μήλου καί Σίφνου. Ἐγγραψε λοιπόν ὁ Καμίλλη στίς 3 Ἰουλίου 1669 σέ μακροσκελῆ ἀναφορά-ἀπάντηση στίς κατηγορίες τῶν ἐχθρῶν του πρὸς τό Βατικανό, μεταξύ ἄλλων, καί τά ἑξῆς:

25. «Σιφνιακά», 6 (1998), 98.

26. Αὐτόθι, 100.

27. «Σιφνιακά», 4 (1994), 38-39.

«Γιά ποιάν Ἐκκλησία καί ποιούς ἐκκλησιαστικούς ἄνδρες ὁμιλοῦν οἱ ζηλωτές κατήγοροί μου; Ἄν ἀναφέρονται σέ ἐκκλησίες καί ἐκκλησιαστικούς ἄνδρες τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, ἀπαντῶ ὅτι, σέ περίπτωση καταστροφῆς τους, αὐτή θά ὀφείλεται στίς πράξεις τους (ἂν μπορῶ νά τίς χαρακτηρίσω ἔτσι) καί ὄχι γιατί βαπτίζουν μερικούς Ὀθωμανούς ἐνῶ, ὅπως δηλώνουν, εἶναι πρόθυμοι νά βαπτίσουν καί ἄλλους· ἀλλά καί ἐπειδή στίς ἐκκλησίες τους, σέ ὅλα τά πανηγύρια τοῦ χρόνου, ὑψώνουν λάβαρα καί σημαῖες, ἄλλος τῆς Μάλτας, ἄλλος τῆς Βενετίας, ἄλλος τῆς Ἰσπανίας, πράγματα πού οὐδέποτε ἔκανα ἐγώ στήν ἐκκλησία μου. Ἐπειδή αὐτοί χρηματοδοτοῦν ἐτησίως τούς Βενετούς μέ 20.000 ρεάλια καί διαθέτουν 50 ἄνδρες (ναῦτες) γιά ἐνίσχυση τῆς ἀρμάδας ἐναντίον τοῦ Τούρκου. Γιατί καθημερινά ἀγοράζουν, ὄχι μόνο τίς σάϊκές τους, τά βατσέλια, τά πράγματα καί ἐμπορεύματα τῶν Τούρκων πού διαρπάζονται ἀπό τούς κουρσάρους, ἀλλ' ἀγοράζουν καί τούς ἴδιους τούς Τούρκους πού τούς μεταπωλοῦν σκλάβους στίς χριστιανικές γαλέρες... ἀνοικοδομοῦν καθημερινά νέες ἐκκλησίες, προσφέρουν Ἁγία Κοινωνία στούς ἐκχριστιανισμένους Μουσουλμάνους κ.λπ.»²⁸.

Οἱ ὡς ἄνω, καί ἄλλες, τολμηρές ἐνέργειες τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων πού κατέγραψε ὁ Καμίλλης, δέν φανερώνουν ἀνθρώπους μέ ἥττοπάθεια καί ἐκμηδενισμένο ἠθικό, ἀλλ' ἄτομα μέ μεγάλες ικανότητες, θάρρος καί ἐπίγνωση τῶν ἐπιχειρουμένων καί τῶν συνεπειῶν τους. Γι' αὐτό καί ὁ Patterii εἶχε τόν φόβο ὅτι δέν θά τοῦ ἐπέτρεπαν φτωχό πανηγύρι τοῦ Ἁγίου Νικηῖτα, περιορισμένο στίς θρησκευτικές ἱεροπραξίες.

Ὅλα αὐτά βέβαια παρουσιάζουν τή μία πλευρά τῆς ζωῆς στά νησιά καί τή Σίφνο· ἡ ἄλλη πλευρά τῆς, πού ἀναπόφευκτα ὑπῆρχε, τό ἴδιο ἔντονη, ἀλλά καταστροφική, ἐμφανίζονταν αἰφνίδια καί μέ διάφορες μορφές καί κοινωνικές ἐπιπτώσεις. Ὅπως λ.χ. λιμοί καί λοιμοί, καταστροφές τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἀπό καιρικές συνθήκες καί αὐτῆς τῆς οἰκονομίας, πειρατικές ἐπιδρομές ἢ καί δηώσεις ἀπό στόλους μεγάλων ναυτικῶν δυνάμεων κ.λπ., γεγονότα πού προξενοῦσαν πόνο καί ὀδύνη στόν Λαό. Μετά τήν παρέλευση ὅμως τῶν δεινῶν ἡ ζωή συνέχιζε πάλι τόν δρόμο τῆς, ὅπως καί οἱ ἀπαραίτητες ἐορτές καί πανηγύρεις πού ἐπανέρχονταν στό προσκήνιο ὡς ἀνάγκη ψυχῆς, γι' αὐτό καί ἡ πολυμέρειά τους· τόσο δηλαδή ἡ ἔκφραση εὐχαριστίας καί ἀπόδοση τιμῆς καί εὐσέβειας στούς ἐορτάζοντες Ἁγίους ἢ Ἁγίες «ἐπί τῆ διασώσει» (ὅσων εἶχαν διασωθεῖ κάθε φορά), ὅσο καί ἡ ἀνάγκη ἐπαναφορᾶς τῆς

28. «Σιφνιακά», 18 (2010), 36 ἐπ.

Άπαραίτητοι συμμετέτοχοι οί μουσικοί στίς θρησκευτικές πανηγύρεις μας.

χαράς, μέσω της διασκέδασης, που ενδυνάμωνε για τη συνέχιση της ζωής. Η χαρά ήταν ή ίδια ή ζωή και ανακούφιση από τὰ δεινά. Γι' αυτό και τὰ πανηγύρια ήταν τό θεμέλιό της, ή ζέουσα Πηγή της.

ΚΑΙ «ΠΑΙΓΝΙΑ» ΣΤΙΣ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ;

Από τήν έκθεση που υπέβαλε στό Βατικανό τό έτος 1652 ό καπουτσιίνος μοναχός fra Bernardo da Parigi, ό όποιος έπισκέφθηκε και έπιθεώρησε τή Λατινική Έκκλησία και παροικία της Σίφνου, μαθαίνουμε ότι, κατά τή διεξαγωγή τών πανηγύρεων τών όρθοδόξων, πέραν από τὰ ήδη μνημονευθέντα στοιχεία τους, φαίνεται πώς υπήρχε ένα ακόμη στό, μετά τόν έσπερινό-τράπεζα της παραμονής της έορτής, διασκεδαστικό μέρος τους.

Έγραψε λοιπόν, μεταξύ άλλων, ό fra Bernardo και για τήν έν γενει διαγωγή του Λατίνου μοναχού fra Francesco Michelluzzi, ό όποιος, χωρίς τήν έγκριση τών προϊσταμένων του, διέμενε μόνιμα στή Σίφνο (ένω είχε διοριστεί στό βικαριάτο της Αθήνας), τὰ έξής:

«Ό κληρικός αυτός χορεύει δημοσίως σέ γάμους και άλλες έκδηλώσεις... πηγαίνει έφιππος στά πανηγύρια, όπου συνήθως υπάρχει πλήθος ανθρώπων, έχοντας μαζί του διαφόρους νέους στολισμένους και ντυμένους κατά τρόπον σκανδαλώδη...»²⁹.

Η συγκεκριμένη αυτή κατηγορία κατά Michelluzzi έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί παραπέμπει στά μνημονευθέντα «θυμελικά» του άπαγορευτικού Δ' κανόνα της Συνόδου της Λαοδικείας. Υπενθυμίζεται ότι κατ' αυτόν οί κληρικοί, ένω έπετρέπετο ή παρουσία τους σέ τράπεζα πανηγύρεων για νά τήν εύλογοϋν, ήταν υποχρεωμένοι νά τήν έγκαταλείπουν «εϋθύς ως εισήρχοντο τὰ θυμελικά, δήλα δή διάφορα <μουσικά> όργανα ή οί έκτελοϋντες διάφορα παίγνια πρός διασκέδασι τών συμποσιαζόντων»³⁰.

Δέν αποκλείεται λοιπόν οί νέοι, «οί στολισμένοι και ντυμένοι κατά τρόπον σκανδαλώδη», που συνόδευε ό Michelluzzi στά πανηγύρια, νά συγκροτοϋσαν είδος «παιγνίου», ένα θυμελικό μέ φαιδρό περιεχόμενο τό όποιο, πολύ πιθανόν, άποτελοϋσε ένα ακόμη στοιχείο του «διασκεδαστικού μέρους» τους. Δέν αποκλείεται όμως τό άνωτέρω γεγονός - κατηγορία κατά Michelluzzi νά είχε συμβεί σέ άποκριάτικη χρονική περίοδο και οί νέοι, οί ντυμένοι κατά σκανδαλώδη τρόπο, νά ήταν μασκαράδες, οί λεγόμενοι «καμηλές» κατά τήν τοπική διάλεκτο, όποτε,

29. «Σιφνιακά», 6 (1998), 103.

30. Βλ. ύπόσημ. άριθ. 14.

κατά τούς ὀρθοδόξους Ἕλληνες, οἱ καμηλωσιές δέν ἦταν καί κανένα ἐγκλημα, ἀλλ' ἓνα «θυμελικό». Ὁ fra Bernardo βέβαια δέν μᾶς παρέδωσε ἄν τό παίγνιο τοῦτο ἦταν συνηθισμένο στοιχεῖο τοῦ τελετουργικοῦ τῶν πανηγύρεων, ἢ ἄν ἔγινε μιά φορά καί αὐτό ἦταν ἄρκετό νά κατηγορεῖται στό διηγεσέ ο Michelluzzi, ο ὁποῖος ἐπιβαρύνονταν καί μέ ἄλλες παρεκτροπές^{30α}. Ὁφείλουμε πάντως νά ἐπισημάνουμε ὅτι ἡ διατύπωση τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου ἀποδίδεται μέ ἔννοια πράξης ἐπιβαρυνόμενης.

Κατά τή Λαϊκή Παράδοση τῆς Σίφνου, στό νησί ἐορτάζονταν καί ἄλλες πανηγύρεις, ὄχι καθαυτό θρησκευτικές, ἀλλ' ἐπ' εὐκαιρία ἐορτῆς στόν κατάλληλο χρόνο, πανηγύρεις γιά τήν ὑποδοχή λ.χ. τῆς Ἄνοιξης ἢ τοῦ Καλοκαιριοῦ. Κατά τά φημολογούμενα τῆς ἴδιας παράδοσης, κάποια ἀπ' αὐτά τά πανηγύρια περιεῖχαν στοιχεῖα «βακχικά» (δηλ. μέ ἀρχαιοελληνική καταγωγή) καί, τοῦλάχιστον γιά τίς ἐποχές ἐκεῖνες, ἀνάρμοστα καί ἀνήθικα, ὅταν μάλιστα ἐπικεφαλῆς τους φέρονταν κληρικοί, οἱ ὁποῖοι «ἄνοιγαν» τό τραγούδι καί τόν χορό. Τά ἐν λόγω πανηγύρια, «ἀδελφάτα ἢ κολιεράτα», ἦταν τοῦλάχιστον τρία: α) τό «Λωλοπανήγυρο», πού ἐορτάζονταν τήν 1η Φεβρουαρίου, παραμονή τῆς Ὑπαπαντῆς, στόν αὐλόγυρο τῆς Παναγίας Οὐρανοφόρας (ὑποδοχή τῆς Ἄνοιξης, κατά τό «ὁ Φλεβάρης κι ἄν φλεβίσει...»). Περιγράφεται ὡς κρασοκατανυκτικό μέχρις ἠθικοῦ ἐκτροχιασμοῦ. β) «Ὁ Χορός τοῦ κύρ Βοριᾶ», καθαρά ἀποκριάτικο πανηγύρι αὐτό, γίνονταν μετά τόν ἑσπερινό τῆς Τυρινῆς Κυριακῆς (ἢ, παλαιότερα, τή Δεύτερη Ἀνάσταση μετά τόν ἀσπασμό) στούς αὐλόγυρους τριῶν συγκεκριμένων ἐκκλησιῶν: τῆς Παναγίας Κόχης, στόν Ἀρτεμώννα, τῆς Γερανοφόρας Ἀπολλωνίας καί τῆς Παναγίας τ' Ἀξαμπέλου³¹. Στό πανηγύρι αὐτό οἱ μετέχοντες ἦταν «καμηλωμένοι» καί μέ μπροστάρη τόν ἱερέα ἔμπαιναν ἀπό τή μία πόρτα στό νάο χορεύοντας καί ἔβγαιναν ἀπό τήν ἄλλη στόν αὐλόγυρο, ὅπου καί ἄρχιζαν τό τραγούδι μέ τά περιπαικτικά αὐτοσχέδια ποιητικά τους. Ἀπό διασωθέντα ἐν τούτοις σχετικά τετράστιχα, δέν προκύπτει ἠθικός ἐκτροχιασμός τῶν μετεχόντων:

Ἦρχαμε γιά τόν κύρ Βοριᾶ
ὄλοι στήν Παναγία
καί πάντα νά προσεύχωμαι
νά σᾶς χαρίζει υἱειία.

30α. «Σιφνιακά», 14 (2006), 114-121.

31. Μάνου Φιλιππάκη, Ὁ Χορός τοῦ κύρ Βοριᾶ, ἐφημ. «Σιφνιακά Νέα», φφ. 63/Μαρτίου 1952 καί 65/Μαΐου 1952.

Καλλιόπη:

Βλέπεις παπᾶ μου ντύθηκα
καί ἔγινα Κυρία (= καμήλα)
πρῶτα νά εὐχαριστήσω σε
κι' ὅλη τήν ἔνορία³².

Τώρα, ἄν μέ τήν κρασοκατάλυξη καί τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἄρχιζε ὁ «ἐκτροχιασμός» τῶν χορευτῶν, εἶναι ἄλλο ζήτημα γιά τό ὁποῖο δέν ἔχομε πληροφορίες.

γ) Τρίτη πανηγυρική ἐκδήλωση ἀναφέρεται ὁ «Πάστος», ποιμενική ἑορτή οἰκογενειακοῦ χαρακτήρα. Ἐλάμβανε χώρα στήν Παναγία Τρουλλακιανή, περιοχή τοῦ Ἀρτεμώνα, κατά τήν Τρίτη τοῦ Πάσχα. Ἡ καλοκαιρινή, κατά τήν ἑορτή τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (28/29 Ἰουνίου) στά μοναστήρια τῶν Φυρογίων καί τῆς Βρυσιανῆς. Τήν ἑορτή τελοῦσαν «ἀδελφάτα» βοσκῶν πού ἔβοσκαν τά κοπάδια τῶν ἀφεντάδων τους ὅλο τό χρόνο στά βουνά καί τίς ἐξοχές τοῦ νησιοῦ. Σκοπός της ἡ ἐκδήλωση τιμῆς πρὸς τούς ἀφέντες καί ὁ ἑορτασμός ἀπό κοινοῦ τῶν οἰκογενειῶν τους. Μετά τή θεία Λειτουργία, οἱ πανηγυράδες προσέφεραν μεζέδες καί στή μεσημεριανή «τράπεζα» φαγητά ἀπό σφάγια, ἄλλα ἐδέσματα καί κρασί. Ἀκολουθοῦσαν τά ὄργανα γιά τραγούδι - χορό - διασκέδαση μέχρι ἀργά τό βράδυ, ὅποτε ἀποχωροῦσαν πρῶτα οἱ ἀφεντάδες, ἀφοῦ «φέρταραν» (= προσέφεραν χρήματα) στούς βοσκούς-συνεργάτες τους³³.

32. Αὐτόθι, φ. 65/Μαΐου 1952.

33. Αὐτόθι.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ι. ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΑΝΗΓΥΡΕΩΝ

Όταν έφθασε στην Έλλάδα ή τριμελής Βαυαρική Αντιβασιλεία που θά διοικούσε τό Κράτος μέχρι νά ένηλικιωθεί ό βασιλιάς Όθων, άπεφάσισε άμέσως νά τακτοποιήσει τό Έκκλησιαστικό ζήτημα. Τήν έκπόνηση τής σχετικής μελέτης ανέλαβε ό ύπουργός Maurer, προτεστάντης στό δόγμα, ό όποιος βάσισε τίς εισηγήσεις του στόν άρχιμανδρίτη Θεόκλητο Φαρμακίδη¹. Τά άποτελέσματα τής έργασίας του περιελήφθησαν τελικά στό, από 23 Ίουλίου / 4 Αυγούστου 1833 Διάταγμα, ήταν δέ τά έξής:

- α) Η άνακήρυξη του Αύτοκεφάλου τής Έκκλησίας.
- β) Η ύπαγωγή τής Έκκλησίας στην Κρατική έξουσία.
- γ) Αρχηγός τής Έκκλησίας όρίστηκε ό βασιλιάς.
- δ) Η διακυβέρνησή της άνατέθηκε στην Ίερά Σύνοδο από πέντε κληρικά μέλη και τόν βασιλικό έπίτροπο που παρακάθονταν στίς συνεδριάσεις της.
- ε) Οί συνοδικές άποφάσεις θά είχαν έγκυρότητα μόνον όταν ύπήρχε σχετική βασιλική συναίνεση.

Άκολούθησε κατόπιν ή «έπίλυση» του Μοναστηριακού ζητήματος: α) Μέ Δ/γμα τής 7 Οκτωβρίου 1833 διαλύθηκαν τά άνδρικά μοναστήρια που είχαν λιγώτερους από 6 μοναχούς. β) Μέ Δ/γμα τής 9 Μαρτίου 1834 διαλύθηκαν όλα τά γυναικεία μοναστήρια, έκτός από τρία σέ όλην τήν επικράτεια, στα όποια έπρεπε ύποχρεωτικά νά προσέλθουν όσες μοναχές τών καταργηθέντων επιθυμούσαν νά συνεχίσουν τόν μοναστικό βίο. γ) Όλη ή μοναστηριακή περιουσία τών καταργηθέντων μοναστηρίων σέ κινητά και άκίνητα περιήλθε στό Κράτος. δ) Μέ Δ/γμα τής 8 Μαρτίου 1834 άπαγορεύτηκαν οί δωρεές στην Έκκλησία².

Σημειώνεται άκόμη ότι από τά ύπάρχοντα τότε 524 μοναστήρια διατηρήθηκαν τά 146. Τά 83 γιατί διέθεταν περισσότερους από 6 μοναχούς τό καθ' ένα και τά υπόλοιπα 63 γιατί εύρίσκονταν στην περιοχή τής Μάνης, όπου ή Κυβέρνηση άπέφευγε νά επέμβει από φόβο εξέγερσης τών Μανιατών. Επίσης, ό τρόπος που έγινε ή έκποίηση τής μοναστηρια-

1. Έκδοτικής Άθηνών, Ίστορία του Έλληνικού Έθνους, ΙΙ", 42 έπ.

2. Αυτόθι, 44.

κῆς περιουσίας δημιούργησε δυσαρέσκεις, τόσο γιατί ἡ πώληση τῶν κατασχεθέντων ἱερῶν ἀντικειμένων θεωρήθηκε ἱεροσυλία, ὅσο καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀγοραπωλησίες μέσω τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ὑπῆρξαν διαβλητές. Ἔτσι, τὸ οἰκονομικὸ ὄφελος ποῦ προέκυψε ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτά, δέν ἀπέδωσε τὰ ἀναμενόμενα. Δέν καλύφθηκε παρὰ μόνο τὸ μισὸ ἀπὸ τίς ἀνάγκες τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος καὶ σχεδόν καθόλου ὅσες εἶχαν προβλεφθεῖ γιὰ τὴν ἐνίσχυση καὶ βελτίωση τοῦ κατώτερου Κλήρου³.

Δέν ἔφταναν ὅλα αὐτά, ἔργα τοῦ προτεστάντη Maurer (ὁ ὁποῖος ἀνακλήθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1834 στό Μόναχο)⁴, ποῦ καθιστοῦσαν τὴν Ἐκκλησία ἀνελεύθερη, ἄρχισαν καὶ ἄλλες, τοπικὲς ἐπεμβάσεις, μέσω τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, σέ διάφορα ζητήματα ποῦ εἶχαν στόχο τὴν καταπτόηση τοῦ ἠθικοῦ τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν γιὰ τὸν ἐκδυτικισμό τους. Ἔτσι, διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διατάχθηκε ἡ κατάργηση τοῦ δευτέρου Μέρους («διασκεδαστικοῦ») τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων κατὰ τίς ἐορτές τῶν Ἁγίων τῆς Ὀρθοδοξίας (τράπεζα - μουσική - τραγούδι - χορός), ὅπου καὶ ἂν ἐτελοῦντο αὐτές στό πολύνησο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας τῆς Μητροπόλεως Σίφνου, δηλαδή στά νησιά Σίφνο, Μῆλο, Κίμωλο, Μύκονο, Ἀστυπάλαια, Ἀμοργό, Φολέγανδρο, Σέριφο, Σίκινο, Ἴο, Ἀνάφη, Ἀρακλείτσα «καὶ τὰ περίξ» αὐτῶν μικρόνησα. Τὰ πανηγύρια μέ τὸ «διασκεδαστικὸ» μέρος τους χαρακτηρίστηκαν «αἴσχηστα καὶ πλήρη κακοηθείας πράγματα», ὅπως ἀντιχριστιανικά καὶ ἀπαράδεκτα. [Βλ. τὸ ἔγγραφο τῆς Ἱ. Συνόδου κατωτέρω, ἐντός τοῦ κειμένου].

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπηύθυνε τότε πρὸς τὸν γηραιὸ μητροπολίτη Σίφνου καὶ Μήλου Καλλίνικο σχετικὴ ἐντολή, μέ ἐπίπληξή του μάλιστα, ἐπειδὴ δέν προνόησε νὰ ἐμποδίσει «τὴν κακοήθειαν ταύτην καὶ ἀναξίαν διόλου τοῦ χριστιανοῦ καὶ ἀπαράδεκτον τῆ χριστιανικῆ θρησκεία» συνήθεια. Ἡ Σύνοδος βέβαια δέν ἀναλογίστηκε ὅτι ὁ Καλλίνικος ἀπὸ τότε ποῦ ἀναδείχτηκε μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας Σιφνομήλου (1797)⁵ εὗρηκε νὰ τελοῦνται οἱ πανηγύρεις αὐτές κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὡς ἐπικρατοῦσες τοπικὲς συνήθειες τῶν νησιωτῶν καὶ γνώριζε (πιθανόν καὶ λόγω καταγωγῆς του, ἀφοῦ ἦταν Σαντορινιός) ὅτι δέν ἦταν δυνατὴ ἡ ἀπαγόρευσή τους. Τοῦτο δ' ἐπειδὴ ἦταν συνυφασμένες, ἀπὸ πανάρχαια χρόνια, μέ στοιχεῖα λαϊκῆς εὐσέβειας πρὸς τὸ Θεῖον, ὅσο καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἐκδηλώσεων (δεῖπνο - τραγούδι - χορός), ἕνα ἄρρηκτο δίπολο ποῦ, μαζί μέ τὴν καταγωγή καὶ τὴν ἑλληνικὴ Γλῶσσα, διατηροῦσαν τὴ συνέχεια τοῦ

3. Αὐτόθι.

4. Αὐτόθι, 47.

5. «Σιφνιακά», 4 (1994), 95-96.

Γένους, κατά δέ τούς αἰῶνες τῆς σκλαβιάς ἔδιναν χαρά, ἀναθάρρηση καί ἐλπίδα γιά τήν ἀπελευθέρωση ἀπό τά δεσμά τῶν κατακτητῶν.

Τό ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἀρ. Π. 2330

Ἀρ. Δ. 1077

Ἐν Ἀθήναις τήν 4 Ἰανουαρίου 1835

Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου

Πρός τόν σεβασμ. μητροπολίτην ἅγιον Μήλου.

Πληροφορεῖται ἡ Σύνοδος ὅτι πολλοί Χριστιανοί εἰς Σίφνον παρακολουθοῦντες κακάς συνηθείας καί ὅλως διόλου ἀντιχριστιανικάς, πανηγυρίζοντες τά λεγόμενα Κολιεράτα ἢ ἀδελφάτα, πράττουσιν ἐπ' αὐτῶν τά πλέον αἰσχίστα καί πλήρη κακοηθείας πράγματα, εἰς τά ὅποια λαμβάνουσι μέρος καί ἱερεῖς ἀποκαθιστῶντες αὐτοί αὐτά ταῦτα ἐμφαντικώτερα, ἐνῶ ἀπεναντίας ὤφειλον νά καταδιώκωσι ταῦτα ὡς βλάπτοντα καί τήν ψυχήν καί τό σῶμα ὡς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου γενόμενοι τύπος καί ὑπογραμμός διὰ τῆς ἠθικῆς καί τῆς κατὰ Χριστόν πολιτείας εἰς τούς Χριστιανούς.

Καί ἀπορεῖ ἡ Σύνοδος πῶς ἡ Σεβασμιότης σας, εἰς τόν ὁποῖον ἐνεπιστεύθη τήν ἠθικήν διαμόρφωσιν καί τῶν ἱερέων καί τῶν χριστιανῶν δέν λαμβάνετε πρόνοιαν περί τούτων καί νά ἐμποδίσετε τήν κακοήθειαν ταύτην καί ἀναξίαν διόλου τοῦ χριστιανοῦ καί ἀπαράδεκτον τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ.

Ὅθεν προσκαλεῖσθε νά συμβουλευσῆτε κατ' ἐπανάληψιν καί τούς χριστιανούς καί τούς ἱερεῖς τῆς Σίφνου ἢ καί ὅπου ἀλλαχοῦ τῆς ἐπισκοπῆς σας γίνονται τά τοιαῦτα ἀπό τοῦ ν' ἀπέχωσιν ἀπό τῶν τοιούτων Βακχικῶν τελετῶν ὡς ἀνοικείων πρὸς αὐτούς ἐνεργοῦντες εἰς περίστασιν παρακοῆς ὅ,τι ἐκ τῶν καθηκόντων σας. Συγχωρεῖται δέ εἰς τούτους νά περιορίζωνται εἰς μόνον τό ὕψωμα. Ἐάν δέ ἡ συμβουλή σας καί νουθεσία σας δέν ἰσχύσῃ εἰς τούς χριστιανούς, θέλετε ἀναφέρει πρὸς τήν Σύνοδον διὰ νά λάβῃ αὕτη τ' ἀνήκοντα μέτρα εἰς κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ.

Καί ταῦτα κατ' ἔγκρισιν.

Τά μέλη

- Ὁ Κορίνθου Κύριλλος, πρόεδρος

- Ὁ Ἀργολίδος Κύριλλος. Ὁ Βοιωτίας Παῖσιος

- Ὁ πρόων Ἡλείας Ἰωνᾶς.

Ὁ Γραμματεὺς

Θ. Φαρμακίδης

Περὶ τῶν ἀπαισίων συνηθειῶν κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου

Διὰ τὸ ἀκριβές τῆς ἀντιγραφῆς

Ἐν Σίφνῳ τῇ 5 Νοεμβρίου 1835

Ὁ Μήλου Καλλίνικος»⁶.

Στὶς ἀρχές Νοεμβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου ὁ Καλλίνικος εἶχε τὴν πληροφορία ὅτι οἱ Κιμῶλιοι, παρὰ τὴν ἀπαγόρευση, ἐτοιμάζονταν νὰ πανηγυρίσουν τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου ὅπως συνήθως, παραδοσιακά. Ἔσπευσε λοιπὸν στὶς 5 Νοεμβρίου 1835 νὰ ἀπευθύνει πρὸς τοὺς ἐπισκοπικούς ἐπιτρόπους τῆς ἐπαρχίας του ἄλλη μία ἀπαγορευτικὴ διαταγή, καὶ ἀντίγραφο ὁμοίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τονίζοντάς τους καὶ ὅσα τοὺς εἶχε ἀναπτύξει προφορικὰ κατὰ τὴν τελευταία περιοδεία του στὰ νησιά τῆς ἐπαρχίας, «ὅπου ἐγνώριζε ὅτι ἐτελοῦντο τὰ τοιαῦτα» πανηγύρια («κολιερᾶτα' ἢ ἀδελφᾶτα»). Ἡ τελευταία ἐπισήμανση δηλώνει ὅτι τὰ ἐν λόγῳ πανηγύρια δὲν ἐτελοῦντο σέ ὅλα τὰ νησιά τῆς Μητροπόλης, ἀλλὰ σέ κάποια ἀπ' αὐτά. Ὑπενθύμιζε δέ ὅτι «συγχωρεῖται μόνον... τὸ ὕψωμα, δηλαδή νὰ τελεῖται ὁ ἔσπερινός μέ ἀρτοκλασίαν» καὶ τίποτε περισσότερο.

Τὸ ἔγγραφο τοῦ Καλλινίκου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἀρ. Π. 237

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ἀρ. Δ. 140

Ὁ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου μητροπολίτης

τῇ 5 Νοεμβρ. 1835

Πρὸς τοὺς κατ' αὐτὴν ἐπισκ. ἐπιτρόπους.

ἐν Σίφνῳ.

Ἄμα λαβόντες τὴν ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1835 καὶ ὑπ' ἀρ. 2330 ἐπιστολὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῶν λεγομένων ἀδελφάτων ἢ κολιερᾶτων πανηγύρεων, δέν ἐλείψαμεν νὰ κοινοποιήσωμεν αὐτὴν πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς καὶ νὰ σᾶς παραγγείλωμεν τὰ δέοντα περὶ τῆς παύσεως αὐτῶν τῶν ἀπαισίων συνηθειῶν.

Κατὰ τὴν φετεινὴν περιοδείαν μας ἀναγνώσαντες τὴν εἰρημένην ἐπιστολὴν μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ ἅπαντας τοὺς ἱερεῖς τῶν μερῶν

6. «Κιμωλιακά», 4 (1974), 202.

7. Πιθανὴ προέλευση τῆς λέξεως ἀπὸ τὴν ἰταλ. colleganza = στενὴ σχέση μεταξύ δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων.

τῆς ἐπισκοπῆς, ὅπου ἐγνωρίζομεν ὅτι ἐτελοῦντο τά τοιαῦτα, διετάξαμεν καί προφορικῶς ἓνα ἕκαστον αὐτῶν νά φροντίζῃ εἰς τήν ὁποίαν εὐρίσκεται ἐκκλησίαν ἐφημερεύων διά νά φυλάσσεται ἀπαραβάτως.

Ἄλλ' ἤδη ἐπληροφορήθημεν ἀπό τινος ἐλθόντας κατ' αὐτάς ἐνταῦθα Κιμωλίους, ὅτι τινές Χριστιανοί εἰς Κίμωλον ἐτοιμάζονται κατὰ τήν ἐορτήν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου νά κάμουν τά περί οὗ ὁ λόγος πανηγύρια καί ὅτι ὑπάρχει σκοπός περί τῆς ἐξακολουθήσεως αὐτῶν καί εἰς ἄλλας ἐορτάς κατὰ τὰς ὁποίας ἐσυνειθίζοντο νά γίνωνται.

Ὅθεν, ἐπειδή ὁ εἰρημένος σκοπός εἶναι ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Ἱερᾶς τοῦ Βασιλείου Συνόδου ὡς ἀντιχριστιανικός, προλαμβάνοντες σέ προσκαλοῦμεν κατ' ἐπανάληψιν νά συγκαλέσῃς ἅπαντας τοὺς ἱερεῖς τοῦ μέρους σου καί νά παραγγείλῃς πρὸς αὐτούς ν' ἀπέχωνται ἀπό τῶν τοιούτων βακχικῶν τελετῶν, ὡς ἀνοικείων πρὸς αὐτοὺς καί νά μὴ δέχωνται εἰς τὰς ὁποίας ἐφημερεύουν ἐκκλησίας, ὥστε νά τελεσθῇ παρόμοιον Κολιεράτον ἢ ἀδελφάτον. Καί ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλά νά παύσουν ἀπό τὰς κακὰς ταύτας συνηθείας ὡς ὅλως διόλου ἀντιχριστιανικὰς καί ἀπαραδέκτους τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ.

Συγχωρεῖται δέ μόνον πρὸς τοὺς ἱερεῖς κατὰ τό πνεῦμα τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς τό ὕψωμα, δηλαδή νά τελῆται ὁ ἐσπερινός μέ ἀρτοκλασίαν.

Εἰς περίστασιν δέ παρακοῆς ὀφείλεις ἀμέσως ὑπό τήν μεγαλύτεραν σου εὐθύνην νά καταμηνύης πρὸς ἡμᾶς τόν ἀπειθήσοντα εἴτε ἐκ τῶν ἱερέων ἢ χριστιανῶν διά νά ἐνεργήσωμεν κατ' αὐτοῦ ὅ,τι ἐκ τῶν καθηκόντων μας.

Ὁ Μήλου Καλλίνικος

Υ.Γ. Ἐπισυνάπτομεν καί ἤδη ἀντίγραφον τῆς ρηθείσης ἐπιστολῆς τῆς Ἱ. Συνόδου, τήν ὁποίαν θέλετε ἀναγνώσει εἰς ὅλας τὰς ἐνοριακάς ἐκκλησίας»⁸.

Οἱ Κιμῶλιοι λοιπόν τότε, παρά τή ρητὴ ἀπαγόρευση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὄχι μόνον ἐτοιμάζονταν κατὰ τήν ἐορτήν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου νά πραγματοποιήσουν τό καθιερωμένο πανηγύρι τους, ἀλλ' εἶχαν ἐκφράσει καί τήν πρόθεσή τους νά συνεχίσουν καί σέ ὅσες ἄλλες ἐορτές Ἁγίων συνήθιζαν πανηγύρια «ἀδελφάτα ἢ κολιεράτα». Δέν ἀποκλείεται μάλιστα ἢ ἐν λόγῳ πρόθεση-ἀπόφαση τῶν Κιμωλίων νά φανερώνει μέρος μιᾶς γενικώτερης ἀποδοκιμασίας τῶν νησιωτῶν ὅλης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου κατὰ τῆς

8. «Κιμωλιακά», ὁ.π., 204.

ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀφοῦ μ' αὐτήν κατηγορεῖτο ὁ μοναδικός τρόπος τῆς διασκέδασής τους, τό μέσον δηλαδή πού ἀνέκοπτε τόν μονότονο τρόπο ζωῆς τους. Ὑπάρχει μάλιστα πληροφορία κατά τήν ὁποία, στή δεκαετία τοῦ 1840, δηλ. μετά τίς διαταγές ἀπαγόρευσης τῶν πανηγύρεων, αὐτές συνεχίζονταν κανονικά στή Σίφνο καί μάλιστα ἐντός μοναστηριακῶν χώρων, ὅπως ἀπαιτοῦσε ἡ Παράδοση⁹.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος χαρακτήρισε στό ἔγγραφό της τίς πανηγύρεις «ἀντιχριστιανικές», ἀλλά καί «βακχικές ἐορτές», δηλώνοντας ἔτσι ξεκάθαρα τήν πανάρχαιη πράγματι καταγωγή καί τά στοιχεῖα τοῦ περιοχομένου τους. Παρ' ὅλα ταῦτα οἱ πανηγύρεις συνεχίστηκαν καί συνεχίζονται μέ λαμπρότητα μέχρι σήμερα.

Ἐνα, τέλος, ζήτημα πού πρέπει νά ἐξετάσουμε ἰδιαίτερα εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖο ἀναφέρεται στούς λόγους ἢ τήν αἰτία πού ὤθησε τήν Ἱερά Σύνοδο στή λήψη τῆς ἀνωτέρω ἀπαγορευτικῆς ἀπόφασης. Τοῦτο δ' ἐπειδή ἡ ἀπαγόρευση δέν εἶχε γενικό χαρακτήρα, ἀλλ' ἀπευθύνονταν μόνο στούς κατοίκους-πιστούς τῆς ἐπαρχίας Σιφνομήλου. Γι' αὐτόν τόν λόγο θεωροῦμε ὅτι δέν προῆλθε σ' αὐτή τήν ἐνέργεια αὐτοβούλως, ἀλλά κατόπιν καταγγελίας ἀντιθέτων πρὸς τίς ἐορτές, οἱ ὁποῖοι ζήτησαν τήν κατάργηση τοῦ «διασκεδαστικοῦ», τοῦλάχιστον, μέρους τους, ἢ καί τοῦ συνόλου τους, ἄν ἐπρόκειτο γιά ἄτομα-πολεμίους τοῦ Ὁρθόδοξου Δόγματος.

Εἶναι, πάντως, ἀλήθεια ὅτι γι' αὐτό τό ζήτημα εἶχε κάνει σχετική ἀναφορά πρό ἐπταετίας στήν, ἀπό 16 Ἰουνίου 1828, ἔκθεσή του ὁ Μανουήλ Δεκαβάλες πρὸς τόν Ἑκτακτον Ἐπίτροπον τῶν Κεντρικῶν Κυκλάδων Ἰακωβάκη Ρίζον, στήν ὁποία ἔγραψε (20ό κεφάλαιο) τά ἑξῆς:

«Οἱ Σίφνιοι ἐσυνήθισαν πρό πολλῶν χρόνων τῆς βαρβαρότητος νά πανηγυρίζουν εἰς τινάς ἐορτάς μέ συμπόσια πολυέξοδα, ὡς πρὸς τήν δύναμιν των, χάριν ὡς λέγουσιν, εὐλαβείας. Αἱ προσφοραὶ αὗται, μ' ὄλον ὅτι ὡς μοί φαίνεται, εἶναι ἀπρόσδεκτοι εἰς τόν ἄγ<ιον> Θεόν κατὰ τό πνεῦμα τῆς οὐρανίας ἡμῶν Πίστεως, εἶναι καί ὑπέρ τήν δύναμιν τῶν Πανηγυριστῶν καί τά ὁποῖα αὐτοί εἰς αὐτάς κάμνουσιν ἔξοδα καί διά τοῦτο ἐμποροῦμεν νά ὀνομάσωμεν τήν τοιαύτην πράξιν κατάχρησιν». [Βλ. «Σιφνιακά», 10 (2002), 151-152]. Ἡ ἐν λόγω ἀποψη τοῦ Μανουήλ Δεκαβάλε, ὀρθοδόξου χριστιανοῦ (κατά τά συναγόμενα ἀπό τό κείμενό του), δέν εἶχε παρά μόνον οἰκονομικό λόγο, εἰδικά τότε

9. Μάνου Φιλιππάκη, Ὁ Χορός τοῦ κύρ Βοριά, ἐφημ. «Σιφναικά Νέα», φ. 63, Μαρτίου 1952.

Πάνδημη ή λιτάνευση τῆς πολιούχου Παναγίας Χρυσοπηγῆς.

πού διατυπώθηκε (1828) όταν η οικονομία της Σίφνου είχε περιέλθει σέ δυσχερή θέση και η κοινωνία της υπέφερε παντοιοτρόπως. Παρά ταῦτα, θεωροῦμε ὅτι ἡ διατύπωση τοῦ Δεκαβάλε ὅτι, κατά τίς πανηγύρεις, οἱ ἑορτάζοντες ἐξόδευαν χρήματα «*ὑπέρ τήν δύναμίν των*» ὥστε νά εἶναι πλουσιοπάροχοι, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία καί μάλιστα ἀπό ἄποψη θρησκευτικῆς (λαϊκῆς) εὐσέβειας, ὅπως τήν χαρακτήρισε στά 1677 ὁ ἱερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης:

«Εἰς ἐκείνην τήν ἐκκλησίαν τῆς Χρυσοπηγῆς, πολλοί ἀδελφοί ἐγράφησαν καί πρό τοῦ νά αὐξηθῆ (= νά ἐπεκταθῆ κτιριακά), ἵνα αἰωνίως ἐκεῖ μνημονεύωνται μέν, τό δέ ἄριστον, ἤγουν γεῦμα πλουσιοπάροχον νά γίνεται εἰς δόξαν τῆς Παναγίας».

Γιά τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο (ἀλλά καί γιά τόν δικό του ἅγιο-προστάτη ὁ κάθε ἕνας πιστός) ἐπιθυμοῦσε νά πραγματοποιεῖ τήν πανήγυρι τοῦ πλουσιοπάροχοι, ὅπως ἐπιθυμεῖ καί πραγματοποιεῖ μέχρι σήμερα ὑπερβαίνοντας κάθε συντρέχουσα δυσχέρεια. Ὅφειλουμε βέβαια νά ἐπισημάνουμε ὅτι ἡ ἄποψη τοῦ Δεκαβάλε διατυπώθηκε σέ χρόνο ἀνύποπτο γιά τόν λόγο τοῦτο ἡ ἱστορική ἔρευνα στήν ἐπιδίωξή της νά ἀποκαλύψει πρόσθετα στοιχεῖα, πλησιέστερα, κατά τό δυνατόν, στόν χρόνο ἐκδόσης τῆς διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, θεωρεῖ ὅτι εἶχε τήν τύχη νά προσεγγίσει καί ἄλλα πρόσωπα πού θά μπορούσαν νά προέλθουν σέ σχετική καταγγελία στήν Κυβέρνηση ἢ τήν Ἱερά Σύνοδο. Πρόκειται γιά πρόσωπα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τά ὅποια, ὄχι μόνον εἶχαν ἀπαρνηθεῖ τήν ὀρθόδοξη προγονική θρησκεία τους καί ἀσπασθεῖ τόν Προτεσταντισμό, ἀλλ' εἶχαν ἀναδειχθεῖ καί σέ σφοδρούς πολεμίους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί τῶν προαιωνίων λαϊκῶν παραδόσεων, τήν ἀξία καί σημασία τῶν ὁποίων δέν ἀποδέχονταν ἡ νέα θρησκεία τους καί οἱ ἴδιοι φυσικά.

II. ΟΙ «ΦΙΛΟΙ» ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1820 παρατηρεῖται ἀθρόα προσέλευση Ἑλλήνων καί Ἀμερικανῶν μισσιοναρίων (= ἱεραποστόλων) τοῦ Προτεσταντισμοῦ στόν ἑλληνικό χῶρο μέ σκοπό τόν προσηλυτισμό καί τόν ἐκδυτικισμό τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καί, ὅπως ἰδιαιτέρως, τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας της. Κοινωνίας καί Ἐκκλησίας πάσχουσες τότε καί ἀγωνιζόμενες παντοιοτρόπως γιά ἐπιτυχῆ ἔκβαση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγώνα. Στούς σάκκους τους οἱ μισσιονάριοι ἔφεραν μεγάλα χρηματικά κεφάλαια γιά τήν ἐξαγορά συνειδήσεων καί γιά τήν ἵδρυση σχολείων, ὅπως καί γιά ἄλλες «προσφορές» συστηματικοῦ προσηλυτιστικοῦ ἔργου.

Υπήρξαν λοιπόν τότε ὀρθόδοξοι, δυστυχοῦντες ἀπὸ τὰ πολεμικά περιστατικά, οἱ ὁποῖοι παραπλανήθηκαν ἢ καὶ ἐξαγοράστηκαν ἀπὸ τοὺς προτεστάντες μισσιοναριοὺς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν προγονικὴ θρησκεία τους, νὰ προσχωρήσουν στὸν Προτεσταντισμὸ καί, κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς, νὰ γίνουν ἀκόμη καὶ κήρυκες διδάσκαλοί του καὶ σφοδροὶ πολέμοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς πού, ὅπως φαίνεται, προσήλθε πολὺ ἔνωρις στὸν Προτεσταντισμὸ, ὑπῆρξε ὁ Γεώργιος Σπεράντσας, ἐκ Σίφνου, χαρακτηριζόμενος «ζηλωτῆς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ *Εὐαγγελίου*», καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς του πού τὸν συμπαραστέκονταν στό προσηλυτιστικὸ ἔργο του. Στενὸς συνεργάτης τοῦ Ἄγγλου μισσιονάρου Leevs περιόδευε σέ νησιά καὶ στεριά ὅπου «διεξῆγε συζητήσεις θρησκευτικοῦ περιεχομένου μὲ σκοπὸν τὴν διάδοσιν τῶν προτεσταντικῶν ἀρχῶν καὶ τὴν καταπολέμησιν τῶν πλανῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»¹⁰. Στὶς ἐκθέσεις τῶν μισσιοναρίων πρὸς τὰ Κέντρα τους χαρακτηρίζεται ἀκριβέστερα μὲ τὴ λέξη *instrument* = ἐργαλεῖο ἢ ὄργανο. Ὁ μισσιονάριος Σμύρνης Barker ἔγραψε τὸ 1835 γι' αὐτόν ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ «ἓνα ἠλικιωμένον ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος ἔδειχνε, σέ ὁποιοδήποτε γνώριζε τίς Ἁγίες Γραφές πῶς, ἂν τοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγο, ἦταν ἀμφίβολο ἂν θά μπορούσε νὰ ἀπαντήσῃ κατὰ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὅμως ἄρχιζε νὰ ἐρμηνεύει τὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ νὰ γίνεται ἀποδεκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀκροατῆς του, παραδέχονταν τὴν ἀξία τοῦ, ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα <θεωρουμένου> ἀνίδεου, στὰ ὀφειλόμενα ἀπὸ ἓνα χριστιανό»¹¹. Ὁ θεῖος τοῦ ἐν λόγῳ Σπεράντσα, «εἷς τῶν δημογερόντων τῆς Σίφνου, δραστήριος φίλος καὶ συνεργάτης τῶν μισσιοναρίων εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν Γραφῶν», βοήθησε μὲ ὅλες τίς δυνάμεις του διανέμοντας ἔντυπο προπαγανδιστικὸ ὑλικὸ ὑπὲρ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ Σίφνιοι, θεῖος καὶ ἀνεψιός, ὄργανα καὶ ἐργαλεῖα τοῦ μισσιονάρου Leevs «ἐμισθοδοτοῦντο ἀπ' αὐτόν» βεβαίως, ὅπως ὁ ἴδιος ἔγραψε σέ ἐκθεσὴ του τῆς 24ης Ἀπριλίου 1832 ἀπὸ τὴν Κέρκυρα¹².

10. Γεωργίου Δημ. Μεταλληνού, πρεσβ. «*Τὸ ζήτημα τῆς Μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν Νεοελληνικὴν κατὰ τὸν 19' αἰ.*». Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1977, σσ. 91, 110.

11. Αὐτόθι, 110-111.

12. Αὐτόθι. Θά πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ Σίφνιοι εἶχαν προσηλυτισθεῖ στὸν Προτεσταντισμὸ πολὺ ἔνωρις, εἶχαν ἐκπαιδευτεῖ ἱκανοποιητικά καί, ἐν συνεχείᾳ, δραστηριοποιηθεῖ ἐπὶ πολλὰ χρόνια, ἐπ' ἀμοιβῆ.

Μετά τά, ἐν συντομία, ἱστορηθέντα περί τῶν δύο αὐτῶν προσώπων, εἶναι λογικό νά θεωρήσει κανεῖς ὅτι ὑπῆρξαν οἱ ἀνακινητές τοῦ θέματος τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων στήν ἐπαρχία τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου· τοῦτο δέ γιατί καί ἄμεση γνώση τῶν τελουμένων σ' αὐτήν εἶχαν, ἀλλά καί προσωπικό συμφέρον νά φανοῦν ἄξιοι πολέμιοι «τῶν πλανῶν» τῶν ὀρθοδόξων συμπολιτῶν τους στά μάτια τῶν προϊσταμένων τους μισσιοναρίων πού γι' αὐτό τούς πλήρωναν ἄλλωστε. Ἦταν μάλιστα καί σπουδαία εὐκαιρία νά ἐκτεθεῖ ἡ Ἑλληνική Ἐκκλησία πού θά ἀποδεικνύονταν ὅτι ἀγνοοῦσε τά ὅσα συνέβαιναν στίς θρησκευτικές πανηγύρεις τῶν ἐπαρχιῶν, ὅταν κύριος στόχος τῶν μισσιοναρίων ἦταν ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία μας ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό ἔκθεση τῆς 5ης Ἰουνίου 1836 τοῦ ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου Burges:

«... Τό ἀπό τῶν Ἀγγλων καί Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων ἀκολουθούμενον σύστημα ἐλπίζεται ὅτι θέλει ἐπιτύχει μετά βεβαιότητος τοῦ σκοπομένου τέλους. Κατηχουμένη καθ' ἐκάστην ἡ νεολαία εἰς τήν καθάραν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, θέλει κάμνει μετά βεβαιότητος βάσιμον πρόοδον εἰς τήν ἠθικήν, τῆς ὁποίας πρό τοσοῦτου ἤδη χρόνου στεροῦνται οἱ Ἕλληνες. Ἀλλά δέν νομίζουσιν φρόνιμον οἱ ἱεραπόστολοι νά καταπολεμήσωσι φανερά τάς μωρίας καί τάς δεισιδαιμονίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Διά τοῦτο συγχωροῦσι ἀκόμη εἰς τούς μαθητάς των νά κάμνωσι τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καί παραβλέπουσι τό ὅποιον προσφέρουσι σέβας πρὸς τήν Παναγίαν, τήν φύλαξιν τῶν νηστειῶν καί λοιπὰς τοιαύτας δεισιδαιμονικάς πράξεις μέ σιωπήν. Ἐπειδή ὁ σκοπός των εἶναι νά ρίψωσιν εἰς τήν ἑλληνικήν μόνον Ἐκκλησίαν, καθὼς ὑπάρχει τώρα, τόν ὑποκαίοντα δαυλόν, εἴτε τόν σπινθήρα τοῦ ἐμπρησμοῦ καί νά ἀφανίσωσι τήν ἐπικρατοῦσαν ἐν αὐτῇ πλάνην μέ μόνην τήν δύναμιν τῆς ἀληθείας. Καί ἐπιτηδειότατος διά τόν μέγαν τοῦτον σκοπόν εἶναι ὁ παρών καιρός...»¹³.

Τότε λοιπόν, κατά τόν ἀγγλικανό ἐπίσκοπο, ἦταν ὁ πιό κατάλληλος χρόνος νά βάλουν φωτεία στήν Ἑλληνική Ἐκκλησία οἱ ἄνθρωποι τοῦ Προτεσταντισμοῦ πού, μόνον αὐτοί, γνώριζαν «τήν καθάραν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου». Στήν Ἐκκλησία «καθὼς ὑπῆρχε τότε», ὅπως σημειώνει μέ νόημα καί σημασία· δηλαδή καθυποταγμένη στό Κράτος καί τό νεαρό βασιλέα, ἀποσχισμένη δέ ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο μέ ὅσα νομοκανονικά ζητήματα συνεπάγονταν αὐτό πού δημιουργοῦσαν ἀνυπέβλητα προβλήματα στή λειτουργικότητά της (μέχρι καί σήμερα).

13. Γεωργίου Δημ. Μεταλληνοῦ, πρεσβ., ὁ.π., 113, ὑποσ. 1.

Ὁ Burges, ὅταν ἔγραφε τὴν ἔκθεσή του, δέν εἶχε ἐνημερωθεῖ ἀκόμη ὅτι οἱ μισσιονάριοι-διδάσκαλοι τῶν ἑλληνοπαίδων στά σχολεῖα τους εἶχαν ἤδη ἐκτραχυνθεῖ καὶ «ἤρνοῦντο τὴν ἀνάρτησιν εἰκόνων εἰς τὰς αἰθούσας διδασκαλίας, τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἁγιασμούς ἀπὸ ὀρθοδόξους ἱερεῖς... Πάντα ταῦτα κατόπιν ὁδηγιῶν καὶ κατευθύνσεων ἄνωθεν, ἤτοι ὑπὸ τῶν Ἐταιρειῶν καί, κατὰ συνέπειαν, τῶν Ἐκκλησιῶν των»¹⁴.

Ἀλλά καί ἀπὸ ἄλλη πληροφορία μποροῦμε νά συναγάγουμε, ἔμμεσα ἴσως, συμπέρασμα ἀνάμειξης τῶν δύο Σιφνίων προτεστάντων στά ζητήματα τῆς Σίφνου, ἰδιαίτερα στὴν ἀναζήτηση οἰκονομικῶν πόρων γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία τοῦ Σχολείου τῆς. Ἀναφέρεται λοιπὸν ὅτι ἡ Δημογεροντία Σίφνου, μετὰ τὴ διακοπὴ τῶν μαθημάτων τοῦ Σχολείου ἐπὶ δύο χρόνια, ἐλλεῖπει χρημάτων γιὰ τὴν πληρωμὴ τοῦ διδασκαλικοῦ μισθοῦ, προσεκάλεσε στίς 19 Σεπτεμβρίου 1828 νά διδάξει τὸν Γεώργιο Ψαραύτη, παλαιὸ μαθητὴ τοῦ Σχολείου. Παράλληλα συνέστησε Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία ἐκίνησε «ὡς ἡδύνατο, πάντα λίθον ἀπὸ τὰς πρώτας στιγμάς τῆς ἐποχῆς τῆς, Ἐσωτερικῶς καὶ Ἐξωτερικῶς, πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ Σχολείου τούτου· δεῖξεις δέ τῶν προσπαθειῶν τῆς εἶναι αἱ πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν, πρὸς τὰς φιλανθρωπικὰς Ἐταιρείας τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν, πρὸς τοὺς Σιφνίους, πρὸς τοὺς κυρίου Ν. Καλλέργην, Δόκτωρα Κόρκ Ἀμερικανόν, Βενιαμίν Βάρκερ Ἀγγλον καὶ ἐμπόρους τῆς Σύρας πράξεις τῆς...» (= γραπτές αἰτήσεις τῆς)¹⁵.

Αἱ πρὸς «φιλανθρωπικὰς ἑταιρείας» (δηλ. τίς Βιβλικές Ἐταιρείες), πρὸς δόκτ. Κόρκ καὶ Β. Βάρκερ αἰτήσεις θά γράφτηκαν, διόλου ἀπίθανο, μέ ὑπόδειξη τοῦ προτεστάντη Σπεράντσα, «δημογέροντος Σίφνου», καλοῦ γνώστη τῶν δραστηριοτήτων τῶν ἀνωτέρω προτεστάντων. Γιὰ τὸν δόκτ. Κόρκ βλ. στά «Σιφνιακά», 17 (2009), 130-141, ὅπου περὶ τῶν προσηλυτιστικῶν μαθημάτων τοῦ στό Διδασκαλεῖο Ἀθηνῶν καὶ τὸν ξεσηκωμὸ τῶν μαθητῶν του, ἀλλὰ καὶ στὸν τόμο 21 (2013), 40 ἐπ. γενικώτερα. Ὁ Βενιαμίν Βάρκερ διατελοῦσε μισσιονάριος Σμύρνης. Γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι τὰ αἰτήματα τῶν Σιφνίων γιὰ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση δέν εἰσακούσθησαν ἐπειδὴ οἱ προτεστάντες ἀπέβλεπαν σέ σχολεῖα μέ μεγάλον ἀριθμὸ μαθητῶν καὶ αὐτοπρόσωπη

14. Αὐτόθι, 112-113. Μᾶς θυμίζουσαν κάποιους σύγχρονους τὰ ἀνωτέρω; Μήπως αὐτοὺς πού ζητοῦν ἀκριβῶς τὰ ἴδια καὶ χειρότερα; Αὐτοὺς πού ἀγνοοῦν ἢ θέλουσαν νά ἀγνοοῦν τὰ σοφὰ λόγια τοῦ Γ. Σεφέρη:

«Σβήνοντας ἓνα κομμάτι ἀπὸ τό παρελθόν
εἶναι σάν νά σβήνεις καὶ ἓνα ἀντίστοιχο
κομμάτι ἀπὸ τό μέλλον».

15. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τὰ Γράμματα στό νησί τῆς Σίφνου*, Πειραιεύς 1962, 31 (ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν ἐφημ. «Κυκλαδικόν Φῶς»).

παρουσία τους ως «διδασκάλων» για έπιτυχή προσηλυτισμό και όχι σέ σχολείο ένός μικροῦ τόπου, ὅπως τῆς Σίφνου, παρά τήν ιστορικότητά του, ἡ ὁποία οὐδὸλως τούς ένδιέφερε.

Οί ἔφοροι τῶν ναῶν τῆς Σύρας πολύ σωστά ἔγραψαν στίς 21 Δεκεμβρίου 1832: «... Εἶναι μεγάλης ἀπορίας ἄξιον ὅτι ἐξ ἀρχῆς τῆς συστήσεως τοῦ Σχολείου τῆς ἀνω εἰρημένης (προτεσταντικῆς) εταιρείας ἐδῶ, δέν ἐφάνη κανέννας διδάσκαλος τεχνῶν καί ἐπιστημῶν, ἀλλ' ἐφάνησαν μόνον διδάσκαλοι θρησκείας καί τοιαύτης θρησκείας, ἡ ὁποία πολεμεῖ κατ' εὐθείαν τήν ἡμετέραν». Καί συμπέραναν: «Ποῖος ἐξ ἡμῶν εἶναι τόσον ἠλίθιος ὥστε νά μή γνωρίζῃ ὅτι ἀνάγκην διδασκάλων θρησκείας δέν ἔχομεν... παρεκτός ἄν, ὃ μή γένοιτο, σκοπεύομεν ν' ἀλλαξοπιστήσωμεν»¹⁶.

Μέ τέτοιες προθέσεις ἦλθαν τότε οἱ, κατ' ὄνομα μόνον, «ἱεραπόστολοι» τοῦ προτεσταντισμοῦ· ὄχι γιά νά μᾶς συμπαρασταθοῦν στόν διεξαγόμενο αἱματηρό ἀγῶνα μας γιά ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ καί στίς μεγάλες, ἐν συνεχεία, δυσχέρειες γιά τήν ἀνασύσταση ἐκ τοῦ μηδενός τοῦ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. Ἦλθαν γιά νά μᾶς πάρουν τήν ψυχή. Ὅπως ἀκριβῶς καί σήμερα οἱ φίλοι (!!) ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΕΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ πού ὀρέγονται καί τά ὑπάρχοντά μας. Διά τῶν «ἐφιαλτῶν», πού δέν ἀπολείπουν ποτέ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ Θ. Σπεράντσας ἔγραψε γιά τήν ἀνάγκη τήρησης τῶν ἐθίμων μας (στά «Σιφναϊκά Νέα», φ. 65, Μαΐου 1952) ὅταν διεπίστωσε πῶς τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους ἐκείνου δέν στήθηκαν στό νησί μας «κουνίστριες» καί «τσούνια», τά ἐξῆς:

«Ἄς προσέξωμεν ὅλοι μας τά ἔθιμά μας νά περισωθοῦν. Εἶναι τόσον ὠραῖα. Καί ὅτι εἶναι Σιφνέικο καί πατροπαράδοτο, νά τονίζεται. Καί νά ἐνισχύεται. Τά ἔθιμα αὐτά εἶναι βιώματα παλαιῶν γενεῶν καί μᾶς συνδέει ἡ τήρησίς τους μαζί τους. Καί δέν εἶναι μόνον ὤμορφα, ἀλλά εἶναι καί μιά ὀφειλομένη ἐκδήλωση σεβασμοῦ καί ἀγάπης πρὸς τούς προγόνους μας, πού αὐτοί μέ τόν μόχθο τους μᾶς παρέδωκαν ἔτσι ὠραῖο τό νησί μας».

Ὅταν ἔγραφε τά ἀνωτέρω ὁ ἀείμνηστος Θ. Σπεράντσας [117 ὀλόκληρα χρόνια μετά τό ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ 1835 πρὸς τήν μητρόπολη Σιφνομήλου] διατελοῦσε ἀκόμη, ἄν δέν μέ ἀπατᾶ ἡ μνήμη μου, «βασιλικός ἐπίτροπος» στήν Ἱ. Σύνοδο.

16. «Σιφναϊκά», 21 (2013), 44.

Ἡ Τράπεζα.
Ἀστράφτει ἀπό καθαριότητα, ὅπως ὅλη ἡ Σίφνος.

ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΥΡΑΣ

Α΄

Τά νησιωτικά θρησκευτικά «ἀδελφάτα ἢ κολλιεράτα» τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων εἶχαν, ὅπως ἱστορήθηκε, καταγωγή ἀπό τήν ἀρχαιότητα πού, μέ κάποιες προσαρμογές στούς μετὰ Χριστόν αἰῶνες, τελοῦνται κανονικά μέχρι καί τῶν ἡμερῶν μας ἀδιαλείπτως. Οἱ καθολικές θρησκευτικές Ἀδελφότητες, μέ ὀνομασίες «*confraternite, laiche di devozione, scuole, confratie, compagne, congregazioni*», ἰδρύονταν ἀπό λαϊκοῦς μέ θρησκευτικούς καί φιλανθρωπικούς σκοπούς, ὅπως ἡ λατρεία μιᾶς εἰκόνας καί ἡ διεξαγωγή τῆς λιτανείας της, ἡ φροντίδα τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ ἀλταρίου ὅπου ἔδρευαν, ἡ συμμετοχή στίς θρησκευτικές τελετές καί ἡ ἀλληλοβοήθεια μεταξύ τῶν μελῶν τους. Κίνητρο γιά τήν ἔνταξη τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καί τῶν ἀγροτικῶν οἰκισμῶν σέ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τίς συσσωματώσεις ἀποτελοῦσαν ἡ ἀνάγκη γιά ἀνάπτυξη συλλογικῆς δράσης καί κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης»¹.

Παρόμοιες Ἀδελφότητες εἶχαν ἰδρυθεῖ ἀπό τοὺς καθολικοὺς τῶν Κυκλάδων στά νησιά Νάξο, Σύρο, Τῆνο, Σαντορίνη, Μύκονο, Ἄνδρο καί στή Μήλο. Ἡ σύστασή τους «ἄρχισε ἀπό τό 1226 ἐπί ἡμερῶν τοῦ δούκα Ἄγγελου Α΄ Sanudo, ὅταν ἰδρύθηκε ἡ Ἀδελφότητα τοῦ Ἁγιωτάτου Σώματος τοῦ Χριστοῦ (*Confraternità del Santissimo Corpo di Cristo*) στή Νάξο» καί συνεχίστηκε, κατά τή φραγκοκρατία, σέ πόλεις-λιμάνια πού εἶχαν καταληφθεῖ ἀπό Δυτικούς². Στή Φραγκοκρατούμενη Σίφνο φαίνεται πώς δέν ὑπῆρξε σύσταση καθολικῆς Ἀδελφότητος.

1. Ἀγγελικῆς Πανοπούλου, *Οἱ Λατινικές Θρησκευτικές Ἀδελφότητες τῶν Κυκλάδων*, στήν ἔκδοση «*Τό Δουκάτο τοῦ Αἰγαίου*», Πρακτικά Ἐπιστημον. Συνάντησης (Νάξος - Ἀθήνα 2007), Ἀθήνα 2009, 283.

2. Αὐτόθι.

Ἡ Ἀδελφότητα (scuola) τῆς Μήλου

Ἡ ἐν λόγῳ Ἀδελφότητα εἶχε καθιερωθεῖ, κατὰ τή σύστασή της (1687)³, στό ὄνομα τοῦ Santissimo Sacramento (= τῆς Θείας Εὐχαριστίας) μέ ἔδρα τόν Λατινικό καθεδρικό ναό τῶν Ἁγίων Κοσμᾶ καί Δαμιανοῦ τοῦ νησιοῦ. Ἰδρυτές της φέρονται «ἐξέχοντες Γάλλοι καί Ἴταλοί», ἔποικοι φυσικά, πού τήν ἐπροίκησαν ἀμέσως μέ 100 ρεάλια, τά ὅποια ἐπενδύθηκαν ἐντόκως πρός 10% σέ ἀνεγειρομένη μεγάλη οἰκοδομή (ξενοδοχεῖο) ἀπό κάποιον κύριο Rosset· ὁ τόκος θά χρησίμευε ἀπό τούς ἰθύνοντες τῆς Ἀδελφότητος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἀναγκῶν της.

Λεπτομέρειες γιά τήν ἵδρυσή της, ἀλλά καί τήν ἐπαπειλούμενη κατάργησή της κατὰ τό ἔτος 1709 μᾶς παρέχει ὁ fra Ἰωάννης Μελισσοουργός⁴, ἀποστολικός βικάριος Μήλου καί Κιμῶλου σέ ἀναφορά του τῆς 10ης Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους πρός τήν Ἁγία Προπαγάνδα Ρώμης:

«Γνωστοποιῶ εὐσεβάστως στίς σεβασμιότητές σας ὅτι ἡ Ἀδελφότητα (scuola) τῆς “Θείας Εὐχαριστίας”, καθιδρυμένη ἐντός τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τό ἔτος 1687 ἀπό ἐξέχοντες Γάλλους καί Ἴταλούς, εἶναι προικισμένη ἀπό τούς ἴδιους μέ 100 ρεάλια τά ὅποια ἐπενδύθηκαν ἐντόκως πρός 10% σέ ἀνεγειρόμενη νέα οἰκοδομή ἀπό κάποιον κύριο Rosset· ὁ τόκος θά περιέρχονταν στούς ἰθύνοντες τῆς Ἀδελφότητος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἀναγκῶν της.

Κάποιος κύριος Pietro Rainord πρόσθεσε γιά τήν ἀποπεράτωση τῆς ὡς ἄνω οἰκοδομῆς 600 ρεάλια μέ ἀποτέλεσμα νά ἀποπερατωθοῦν οἱ ἐργασίες ἐδῶ καί ἀρκετά χρόνια. Ὁ Rosset μετέστη στήν καλύτερη ζωή καί ἡ οἰκογένειά του εὐρίσκεται σήμερα σέ ἄκρα πτωχεία, γι’ αὐτό καί συμφωνήθηκε νά περιέλθει ἡ οἰκοδομή στόν Rainord, πλὴν αὐτή μεταβιβάσθηκε στή σύζυγό του μέ τήν ὁποία ἦλθε σέ διάσταση, ἐλλείπει ὁμως πελατῶν, εἶναι πολλά χρόνια κλειστή καί δέν ἀποδίδει στήν Ἀδελφότητα τό ἀπαραίτητο ὄφελος.

Βλέποντας αὐτήν τήν κατάσταση ὁ κ. Rainord, προχωρημένης πλέον ἡλικίας, καί μέ τό νά εἶναι βέβαιος ὅτι τά παιδιά του, μετά τόν θάνατό του, θά περιπέσουν σέ προστριβές μέ τήν ἐκκλησία, ἐπί πλέον δέ ἀντιλαμβανόμενος ὅτι ἡ πτωχεία τοῦ τόπου θά τά ἀναγκάσει νά

3. B.J. Slot, «Καθολικές Ἐκκλησίες Κιμῶλου καί τῶν πέριξ νήσων», «Κιμωλιακά», 5 (1974), 175, ὅπου ὁ Λατῖνος ἐπίσκοπος Μήλου Ἰωάννης Ἀντώνιος Καμίλλης τοποθετεῖ τήν ἵδρυση τῆς Ἀδελφότητος τό ἔτος 1688.

4. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου δύο ἀρχιερατειῶν (1642-1699)*, «Μηλιακά», 1 (1983), 107 ἐπ.

ἐκπατρισθοῦν, ἀλλά καί οἱ ἀτελείωτες ἀσθένειες⁵ θά συντελέσουν ὥστε νά ἀποβιώσουν οἱ ἐξέχοντες τοῦ δόγματός μας μέ ἀποτέλεσμα νά μὴν ὑπάρχουν ἀδελφοί ἱκανοί νά κυβερνήσουν τήν Ἀδελφότητα, ἀλλ' οὔτε καί ἄλλοι ἐπιτήδειοι, μέ συνέπεια νά κινδυνεύει νά ἀπομείνει μόνο κατ' ὄνομα, γι' αὐτό ὁ εἰρημένος κ. Rainold ἠθέλησε νά τήν ἀπαλλάξει ἀπό τό βάρος τῶν ἀνωτέρω 100 ρεαλιῶν παραδίδοντάς τα σ' ἐμένα. Δέν ἠθέλησα ὅμως νά τά παραλάβω λέγοντάς του ὅτι ἀδυνατῶ, οὔτε ἐπιθυμῶ νά ἀναμειχθῶ σέ παρόμοιες ὑποθέσεις, τόσο περισσότερο ἐπειδή δέν μπορῶ νά γνωρίζω ποῦ θά εὐρίσκονται διασφαλισμένα τά χρήματα χωρίς τόν κίνδυνο ἀπωλείας τους, ὅποτε θά εὐρεθῶ ἐνώπιον Τουρκικῶν σκυλοδικαστηρίων.

Γιά τούς λόγους αὐτούς τόν παρεκάλεσα νά δεχτεῖ νά παραμείνουν τά χρήματα ἀσφαλισμένα στά χέρια του μέχρι νά ἐνημερώσουμε ἀπό κοινοῦ τίς σεβασμιότητές σας, οἱ ὁποῖες, ὡς Πατέρες, θά διευθετήσουν τό ζήτημα ὅπως αὐτοί γνωρίζουν ἐκ πείρας καί μέ σύνεση, ἐπειδή ὁ χρόνος καί ἡ πτωχεία τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας δέν γνωρίζομε τί μπορεῖ νά ἐπιφέρουν»⁶.

Ὁ fra Ἰωάννης Μελισσουργός εἶχε δίκιο νά ἀνησυχεῖ γιά τήν τύχη τῶν 100 ρεαλιῶν τῆς Ἀδελφότητος γιατί τόν ἐπόμενο χρόνο 1710 ἀπεβίωσε σέ ἡλικία 75 ἐτῶν, μετά τίς πολλές ταλαιπωρίες καί στενοχώριες πού ἔζησε στή Μῆλο.

Δύο Ἀδελφότητες τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Σύρας

Στόν καθεδρικό ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μάρτυρος τῶν καθολικῶν τῆς Σύρας εἶχαν τήν ἔδρα τους δύο Ἀδελφότητες, γιά τίς ὁποῖες ὁ ἀποστολικός ἐπισκέπτης fra Bernardo da Parigi ἔγραψε (τό 1652) σέ ἔκθεσή του μετά τήν ἐπιθεώρηση πού πραγματοποίησε στό ναό:

«Σ' αὐτόν τόν καθεδρικό ναό εὐρήκαμε δύο Ἀδελφότητες, μίαν τῆς «Θείας Εὐχαριστίας» καί ἐκείνην τοῦ ἀγιωτάτου Ροζαρίου τῆς Παρθένου Μαρίας.

α) Ἡ πρώτη ἔχει ἔδρα τό μεγάλο ἀλτάριο τοῦ ναοῦ καί εἶναι καθιδρυμένη πρό πενήκοντα περίπου ἐτῶν (ἄγνωστη ἡ ἀκριβής χρονολογία) ἀπό τόν fra Αὐγουστῖνο da Scio, ὅπως πιστεύω, τοῦ Τάγματος τῶν Δομηνικανῶν. Σ' αὐτήν τήν Ἀδελφότητα (πλὴν τῶν νεκρῶν) ἀνήκουν σήμερα

5. Γιά τίς ἐπικαλούμενες «ἀσθένειες» βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, «Ἡ νόσος τῆς Μῆλου καί ἡ καταστροφή τῆς Χώρας τῆς», «Σιφνιακά», 17 (2009), 157-171.

6. SCPF/SC. ARCIP. 9, 84-85.

περί τούς 71 αδελφοί, άνδρες και γυναίκες, οί όποιοι, κατά τήν έορτή τής Άγίας Δωρεάς, φέρουν κάπες χρώματος κιτρίνου, μετά δέ τή λειτουργία στό μεγάλο άλτάριο, πραγματοποιοϋν λιτανεία έντός τοϋ ναοϋ και στή πόλη, ό δέ βικάριος φέρει τό Santissimo Sacramento· τά πάντα γίνονται δωρεάν, όμως οί έπίτροποι αϋτήν τήν ήμέρα προσφέρουν πρόγευμα μόνο στους κληρικούς πού λαμβάνουν μέρος στή θεία λειτουργία.

Ό βικάριος έχει επί πλέον καθιερώσει τρεις επίσημες (πανηγυρικές) λειτουργίες έτησίως, δηλαδή δύο di recviem και μίαν τοϋ Santissimo Sacramento, οί όποίες πληρώνονται από τούς έπιτρόπους στόν αιδεσιμώτατο cappellano, ό όποιος δέν λαμβάνει άλλην άμοιβή· έχει όμως καθιερώσει μία λειτουργία μέ λιτάνευση γύρω από τήν εκκλησία κατά τήν όποία ιερουργεί μέ αναμένες κανδύλες ένω τό Santissimo Sacramento φέρεται από κληρικών.

Έκτός τούτων, κάθε φορά πού προσκομίζεται τό Santissimo Sacramento σέ άσθενείς, τό συνοδεϋουν κληρικοί τής πόλης μέ αναμένες κανδύλες, έπίσης.

Η έν λόγω Άδελφούσνη δέν διαθέτει επίπλωση, εκτός από μερικές γυάλινες κανδύλες για νά διατηρείται αναμένο τό φως εμπροσθεν τοϋ Santissimo Sacramento έπειδή, όπως προείπαμε, τό μεγάλο άλτάριο χρησιμοποιεΐται άπ' αϋτήν <ως καθέδρα>.

Άκίνητα τής Άδελφότητος τοϋ S. Sacramento.

Άπαριθμοϋνται πλέον τών τριάκοντα: χωράφια, άμπέλια, κήποι, βοσκότοποι (;) και έλαιώνες πού απέδιδαν χρόνο μέ τόν χρόνο περί τά έξι ρεάλια τό καθ' ένα.

β) Για τήν άλλη Άδελφότητα, έγκατεστημένην επίσης στόν καθεδρικό ναό, δηλ. αϋτήν πού είχε ιδρυθει στό ναό τής Παναγίας Ροζαρίου από τόν άνωτέρω φρά Αϋγουστίνο, δέν μπορώ νά δώσω ακριβή αριθμό τών αδελφών έπειδή τό μεγαλύτερο μέρος τους από γυναίκες έχουν έγγραφει δύο ή τρεις φορές μέ τό νά καταγράφονται κατά τήν εκάστοτε άλλαγή ιερέως ή τόν διορισμό κάποιου δομηνικανοϋ πατρός· έτσι, άνδρες και γυναίκες, ζώντες και τεθνεώτες, εύρίσκονται έγγεγραμμένοι περί τούς 600, αλλά για νά ήμαστε πιό ακριβείς, θά είναι περί τούς 200 ή λίγο περισσότεροι ζώντες, άνδρες και γυναίκες. Η Άδελφότητα δέν διαθέτει επίπλωση... από ακίνητα δέ πέντε χωράφια και δύο άμπέλια τά όποια άποδίδουν από χρόνο σέ χρόνο τρία ρεάλια τό καθ' ένα. Πληρώνουν φόρο 35 άσπρα και τό υπόλοιπο ποσόν διατίθεται κατά ένα μέρος για τίς ιεροπραξίες και κατά τό υπόλοιπο για τόν ιερέα»⁷.

7. SCPF/SOCC. 187, 560^r-561^r.

Συμπερασματικά μπορούμε νά πούμε ότι οι Ἀδελφότητες τῶν καθολικῶν δέν ἐπιτελοῦσαν κατά τίς θρησκευτικές πανηγύρεις τους τή «συνευωχία» τῶν ἑορταστῶν καί τό λοιπό «διασκεδαστικό» μέρος τους τῶν ὀρθοδόξων, ἀλλά περιορίζονταν στήν τέλεση θείας λειτουργίας καί τή διεξαγωγή λιτανειῶν. Στή Σύρο, οἱ ἐπίτροποι τοῦ Santissimo Sacramento, προσέφεραν πρωινό μόνο στούς κληρικούς πού μετεῖχαν στή θεία λειτουργία καί οὐδέν πλέον.

Β'

Ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μάρτυρος εἶχε ἀναδειχτεῖ καθεδρικός τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Σύρου πρό τοῦ ἔτους 1652 σύμφωνα μέ τήν ἔκθεση, ἰδίου ἔτους, τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπισκέπτη fra Bernardo da Parigi. Κατ' ἄλλην μαρτυρία (διακήρυξη) ἔτους 1639 τοῦ ἐπισκόπου Σύρου Domenico Marengo, ὁ ἴδιος ἀπεφάσισε τότε «νά ἐβγάλει τήν καθέδραν τοῦ ἀπό τούτην τήν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίου, τήν <όποίαν> ἔδοκεν τῶν πατέρων καπουτζίνων μ' ὅλα της τά δικαιώματα... καί νά τήν πάγει νά τήν βάλει στήν Θεοτόκον, ὅπου εἶναι ἡ ἀδελφοσύνη τοῦ σαντίσιμου ροζαρίου». Δηλαδή, μέχρι τοῦ ἔτους 1639 καθεδρικός ἦταν ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καί ἀπό τοῦ ἔτους τούτου καί ἐξῆς ἐκεῖνος τῆς Θεοτόκου καί αὐτῆς μέχρι πού ἡ καθέδρα μεταφέρθηκε, πρό τοῦ ἔτους 1652, στό ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου⁸. Στόν ἴδιο ναό μάλιστα μεταφέρθηκε ἐπίσης καί ἡ ἔδρα «τῆς ἀδελφοσύνης τοῦ σαντίσιμου Ροζαρίου», ἡ ὁποία συστεγάστηκε ἐκεῖ μ' ἐκείνην τοῦ Σαντίσιμου Σακραμέντου (= τῆς Θείας Εὐχαριστίας) πού ἦταν καθιδρυμένη στόν ἴδιο ναό πρό πενήντα περίπου χρόνων ἀπό τόν fra Αὐγουστῖνο da Scio, τοῦ Τάγματος τῶν Δομηνικανῶν⁹.

Ὁ ἀποστολικός ἐπισκέπτης fra Bernardo da Parigi, μετά τήν περαίωση τῆς ἐπίσκεψής του στήν Ἐκκλησία τῆς Ἄνδρου, ἀνεχώρησε γιά τή Σύρο στίς 4 Αὐγούστου 1652. Στήν ἔκθεσή του γιά τήν Ἐκκλησία της καί, εἰδικώτερα, γιά τόν καθεδρικό ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔγραψε:

«Ἐπίσκεψη τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ.

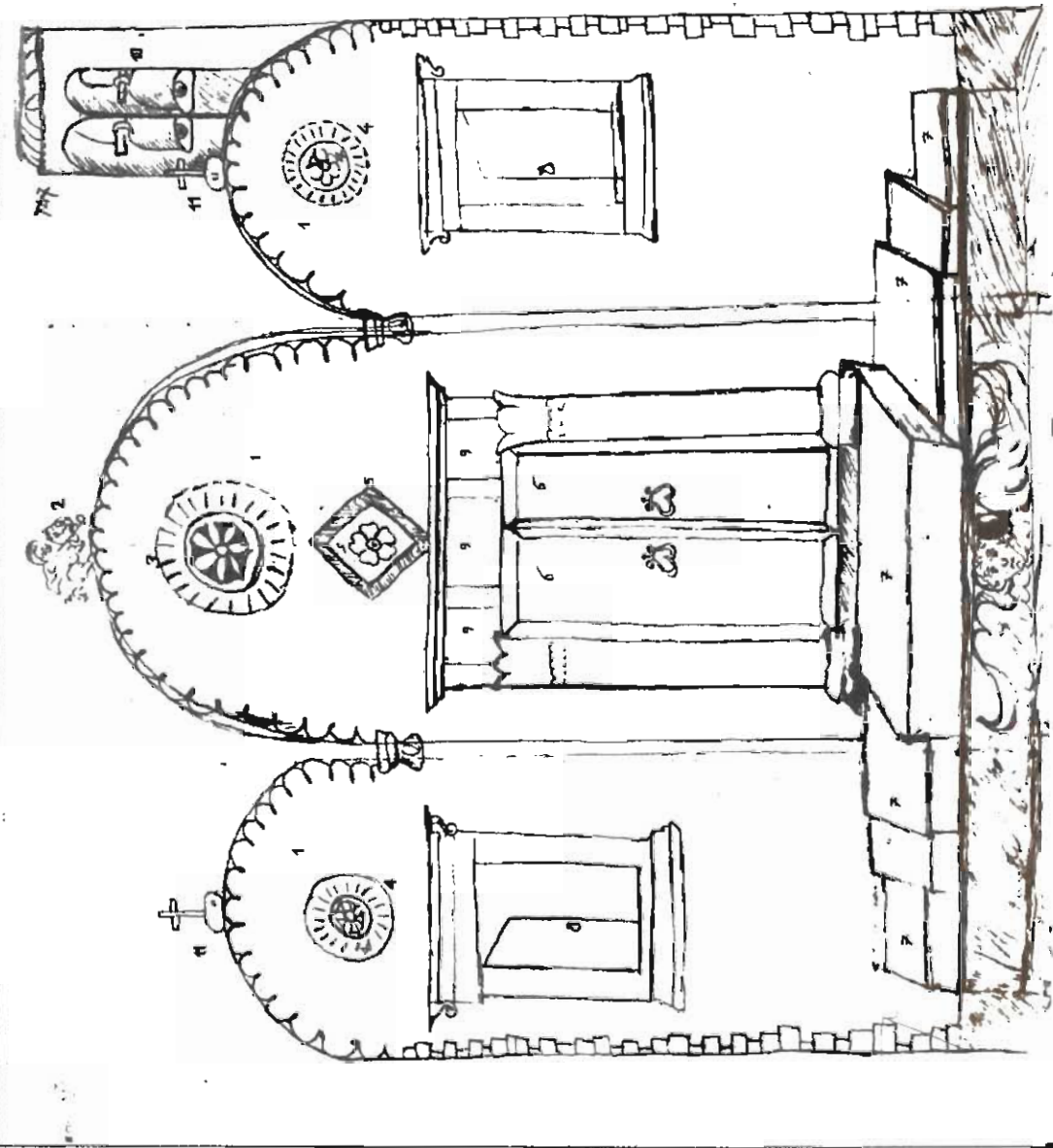
Τήν ἐπομένη ἡμέρα, συναθροισμένου τοῦ λαοῦ καί μέ τή συνοδεία τοῦ προϊσταμένου τῶν ἱερέων καί ὄλου τοῦ Κλήρου ἐπήγαμε στό ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, καθεδρικοῦ αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Διοίκησης. Κάνοντας μιάν ἀρχή τῆς διαταχθείσης ἐπισκέψεως, ἀντί ἄλ-

8. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Οἱ Κοντόσταβλοι τῆς Ἄνδρου καί ὁ Ἅγιος Γεώργιος Καθολικῶν τῆς Σύρου*, περιοδ. «Κυκλαδικά Θέματα», Χρόνος Α' (1985), τεύχος 6, σελ. 346.

9. SCPF/SOCC. 187, 560r-561r.

1. Δοξολογία
 27 1 77

1. Πρόσφιη του καθεδρικού ναού, ή μεγάλη με τὰ άνθη.
2. Μαριάρινο άγαλμα του Άγιου Γεωργίου μάρτυρος.
3. Μεγάλο στρωγγυλό παρθύρο για φωτισμό των ύψηλών τμημάτων του μεσαιού κλίτους.
4. Άνά δύο στρόγγυλα μικρά παρθύρα στις δύο άψεις των πλαγίων κλιτών.
5. Μάρμαρο σέ τετράγωνο σχήμα με σκαλισμένο άνθος στο μέσον του προερχόμενο από έκκλησάκι σέ έγκυατάλειψη, διαπάνη του έπισκόπου.
6. Κεντρική εισοδος από μασιφ τεμάχια μαριάρου μεγάλου βάρους τά όποια μεταφέρθηκαν στις πλάτες 70 άνθρώπων.
7. Στάλα με τετράγωνα χονδρά μαριάρια δουλεμένα με σκαπέλο προσδίδοντα αίσθηση μεγαλοσπέπειας στον εισερχόμενο στο ναό.
8. Μαριάρινο σκαλιστό προσωπέιο κάτωθι τους.
9. Τρία οικόσημα, ένα του Άγιου, τό κεντρικό τής Θεοτόκου και τό τρίτο τής έπισκοπής.
10. Κωδιωνοστάσιο με τρεις καμπάνες, προσωρινά με δύο.
11. Χονδροί σιδερένιοι σταυροί έπάνω στους δύο προύλλους που εύρίσκονται στα πλάγια του κεντρικού κλίτους.

λου, τελέσαμε θεία λειτουργία και, πρὸς τὸ τέλος, ἔκανα μιὰ σύντομη ὁμιλία στὸ πλῆθος· ἀκολούθως, ψάλλοντας τὸ *Veni Creator*, προήλθαμε στὴ μέτρηση τοῦ ναοῦ, οἰκοδομημένου μὲ πέντε κλίτη (δηλαδή 4 παλαιὰ τοξοειδῆ καὶ τὸ πέμπτο, ἀνηγερμένο πρόσφατα, μὲ στέγη ἐπίπεδη)· κατὰ μῆκος εὐρέθηκε περὶ τὰ 62 βήματα (μαζὶ μὲ μιὰ πρόσθετη κατασκευή, μὲ τὴν ὁποία ὁ εἰρημένος προϊστάμενος ἐπέξευε τὴν παλαιὰ ἐκκλησία περὶ τὰ 29 βήματα, μὲ στέγη ἐπίπεδη)· ἔτσι μὲ τὸ πρόσθετο αὐτὸ τμήμα ἀνέρχεται σὲ 39 βήματα, μαζὶ μὲ τὸ νέο, τὸ πέμπτο κλίτος. Ἀναφέρω τὸ πρόσθετο οἰκοδόμημα ἐπειδὴ, λόγω ἔλλειψης χώρου γιὰ ἐπιμήκυνση, φάρδυνε κατάλληλα τὸν παλαιὸ ναό, ὥστε τὸ 5ο κλίτος νὰ παραμένει μικρότερου μήκους ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς εἰρημένης πρόσθετης οἰκοδομῆς καὶ αὐτὴ νὰ εἶναι πιὸ στενὴ ἀπὸ τὸ συνολικὸ μῆκος τοῦ 5ου κλίτους περὶ τὰ 12 βήματα. Τὰ κλίτη αὐτοῦ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ διαχωρίζονται μὲ ἀψίδες πού στηρίζονται σὲ ἐννέα μαρμάρινες κολόνες καὶ δύο κτιστὲς παραστάδες, τὸ δὲ δάπεδο εἶναι στρωμένο μὲ μάρμαρα»¹⁰.

Ὅπως συνάγεται ἀπὸ τίς ἀνωτέρω πληροφορίες, τίς σχετικὲς μὲ τὸ κτιριακὸ συγκρότημα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μάρτυρος, οἱ προσπάθειες τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς νὰ τὸν ἀναδείξει, ὅπως ἐπιθυμοῦσε, περιλάμπρον, ἦταν πολυχρόνια συνεχεῖς μὲ προσθήκες ἢ προεκτάσεις στὸ κτιριακὸ συγκρότημά του καὶ τὴν ἐσωτερικὴ διακόσμησή του. Πρὸς τοῦτο δέχονταν καὶ ἀξιόλογες οἰκονομικὲς ἐνισχύσεις καὶ προσφορὲς εὐπόρων πιστῶν καθολικῶν καὶ ἀπὸ τίς ἄλλες Κυκλάδες, ὅπως οἱ ἀδελφοὶ Κοντόσταβλοι (Ἄνδριοι), ὁ Γάσπαρης καὶ ὁ Μιχελέτος, ἐγκατεστημένοι στὴ Σίφνο καὶ *governatori* της (= κυβερνήτες της)¹¹.

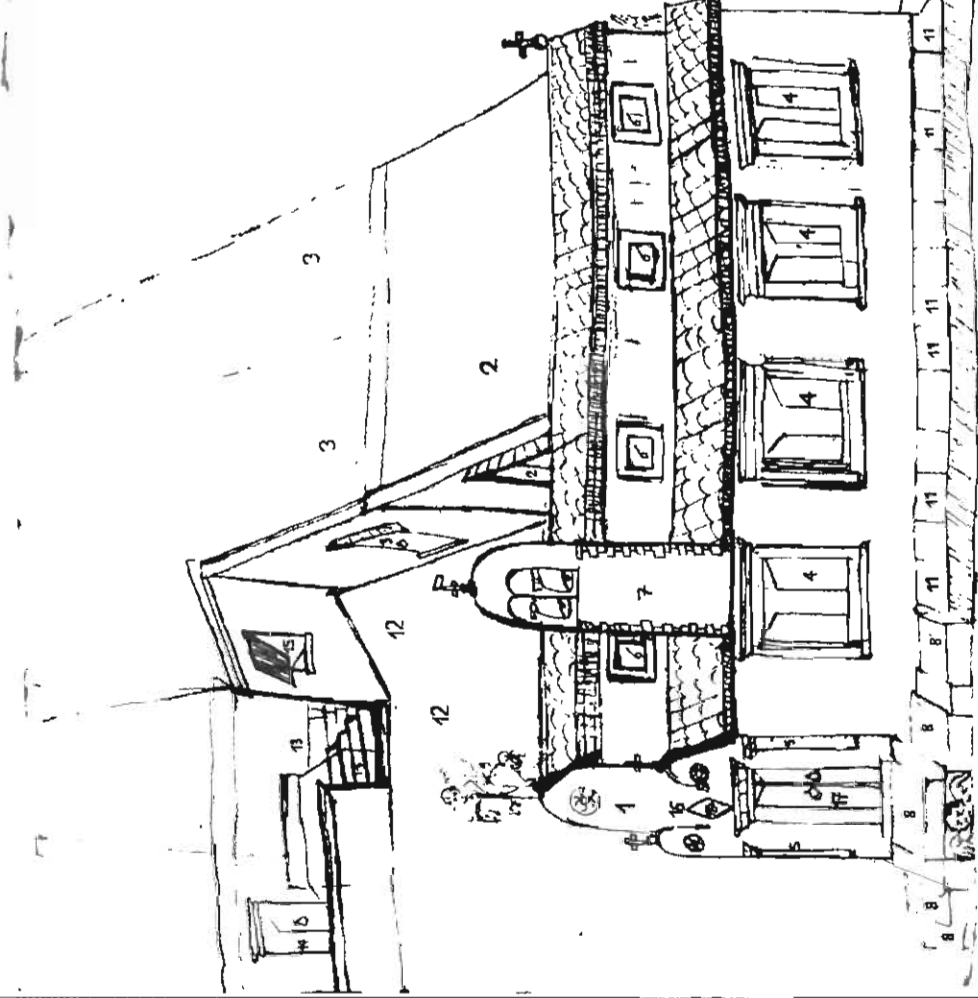
Οἱ ἐν λόγω Κοντόσταβλοι εἶχαν εὐεργετήσει πολλαπλῶς τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Γάσπαρης μάλιστα πρὸ ἱκανῶν χρόνων εἶχε «ἀνιδρυμένα καὶ ἐξωραϊσμένα μὲ δαπάνες του», ἐντὸς τοῦ ναοῦ «*παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Πάδοβας μὲ ἀλτάριο*»¹², ὁ δὲ Μιχελέτος, μὲ τὴν ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1664 διαθήκη του, κατέλιπε α) «ἐκατὸν πενήντα ρεάλια γιὰ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Σύρας *per la fabrica* = γιὰ τὴν <ὑπὸ κατασκευῆ> οἰκοδομὴ» μὲ ἐντολὴ νὰ παραδοθοῦν τὰ χρήματα στὰ χέρια τῶν ἱερέων Giovanni Dunavi καὶ Giorgio Privileggio καὶ β) ἄλλα 100 ρεάλια στὴ Σύρα γιὰ νὰ τελοῦνται

10. Αὐτόθι, ff560r.

11. Σίμου Μιλτ. Συμμεωνίδη, *Οἱ Κοντόσταβλοι...*, 347.

12. Αὐτόθι, σελ. 350.

1. Σχήμα ή καλύτερα σχέδιο του καθεδρικού ναού της Σύρας τελειωμένο σε οριστική μετατροπή.
2. Σκευοφυλάκιο και θύρα από την πλευρά του κηραρίου που επιτρέπει να επικοινωνούν δύο χώροι, της Αδελφότητας της Θείας Εύχαριστίας και του Ροζαρίου.
3. Θύρα δύο διαμετρίων που συνδέονται με το σκευοφυλάκιο.
4. Τέσσερα παράθυρα στα πλάγια του ναού, τὰ δύο νὰ ἀνοίγουν πρὸς τὸ τελείωμά του, ὥστε νὰ μὴ σβύθουν τὰ κεράϊ ἀπὸ τὸν δέρα.
5. Ἄλλα δύο παράθυρα ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο δουλεμένο με σκαρτέλο που, τὸ καθένα στολίζει τὰ πλάγια τῆς κυρίας εἰσόδου.
6. Ἄλλα τρία μικρὰ παράθυρα πού ἐπινοήθηκαν γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ μεσαῖο κλίτος τοῦ ναοῦ, χωρισμένου σὲ τρία τοξοειδῆ κλίτη.
7. Κωδωνοστάσιο σὲ προσωρινὸ σχεδιασμὸ.
8. Σκάλα εἰσόδου με σκαλοπάτια ἀπὸ μάρμαρο ἐκλεκτῆς ποιότητος δουλεμένα με σκαρτέλο και κάτωθι τους ἓνα προσωπεῖο.
9. Ἄγαμα ἀπὸ μάρμαρο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μάρτυρος ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἢ κεντρικοῦ κλίτους.
10. Ἄλλα δύο ἀγάλματα ἐπὶ τῶν δύο πλαϊνῶν, ἀπὸ τὸ μεσαῖο, κλιτῶν, ἓνα τοῦ Ἁγίου Πέτρου και τὸ ἄλλο τοῦ Ἁγίου Παύλου, ὡς φρουριῶν μεγάλου σταυροῦ ἀπὸ μάρμαρο ἢ σιδηρο ἐπὶ τοῦ μεσαίου.
11. Ἐδωλῖα (καθίσματα) ἀπὸ καλῆς ποιότητος μάρμαρο δουλεμένο με τὸ σκαρτέλο ἔξω και γύρω ἀπὸ τὸ ναὸ, τὰ ὁποῖα στερεώνουν και τὴν ὅλη οικοδομὴ.
12. Αὐτὴ με ὑψηλὸ περιτόχισμα και ἀξιόλογο πλάτους πού, κατὰ μέρος, φαρδαίνει, ὥστε τὸ ἱκανοποιητικὸ ὕψος κάνει τὸν ἐπίσκοπο νὰ ἔχει ἀμφιβολίες ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπιση τῆς δυνάμεως τῶν ἀνέμων.
13. Θεοτὴ μικρῆς μαρμάρινης σκάλας με μικρὴ αὐτὴ κα-τασκευασμένη ἀπὸ πέτρας φαρδεῖς και πλατεῖες.
14. Θύρα τῶν ἐπισκοπικῶν διαμερισμάτων.
15. Παράθυρο γιὰ τὴ συνοδεία τοῦ ἐπισκόπου ἀνάμεσα στο Σκευοφυλάκιο και τὸ ναὸ γιὰ τὴν ἀπόκρουση πολλῶν σκανδαλιῶν τῶν παιδιῶν και ἀπὸ σεβασμὸ στο πρόσωπό του.

16. Μάρμαρο σὲ σχήμα τοιγῶνου στὸ μέσον τοῦ ὀπίσθου εἶναι σκαλισμένο ἀνθος και ἐντοχισμένο στὴν κορυφὴ τῆς κεντρικῆς εἰσόδου, ἢ ὅποια εἶναι μεγάλη δοο ἐκείνη τῆς Προπυλαίων (1).
17. Κεντρικὴ ἢ βασιλικὴ θύρα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ.

λειτουργίες και 150 για τήν κηδεία του, από τά όποια έπρεπε νά χρησιμοποιηθούν 50 στή Σίφνο και 50 στή Σύρα¹³.

Τρία χρόνια αργότερα, στις 15 Φεβρουαρίου 1667, ό Γάσπαρης Κοντόσταβλος, μέ δωρητήριο έγγραφο, τό όποιο συνέταξε ένώπιον μαρτύρων ό καντζιλιέρης τής καθολικής έπισκοπής Σύρας Ίωάννης Χατάκης, θεμελίωσε «ένα άπλό ευεργέτημα υπέρ του καθεδρικού ναού του Αγίου Γεωργίου και εις σύστασίν του» παρεχώρησε δύο ακίνητα, ένα λιβάδι στήν τοποθεσία Βάρη και ένα άμπέλι στά Μουδιά, ιδιοκτησίας του μέ συγκεκριμένους όρους.

Τό κείμενο του έγγραφου έχει ως εξής:

*«Είς τό όνομα Κυρίου άμήν, σωτηρίου έτους 1667
στις 15 Φεβρουαρίου.*

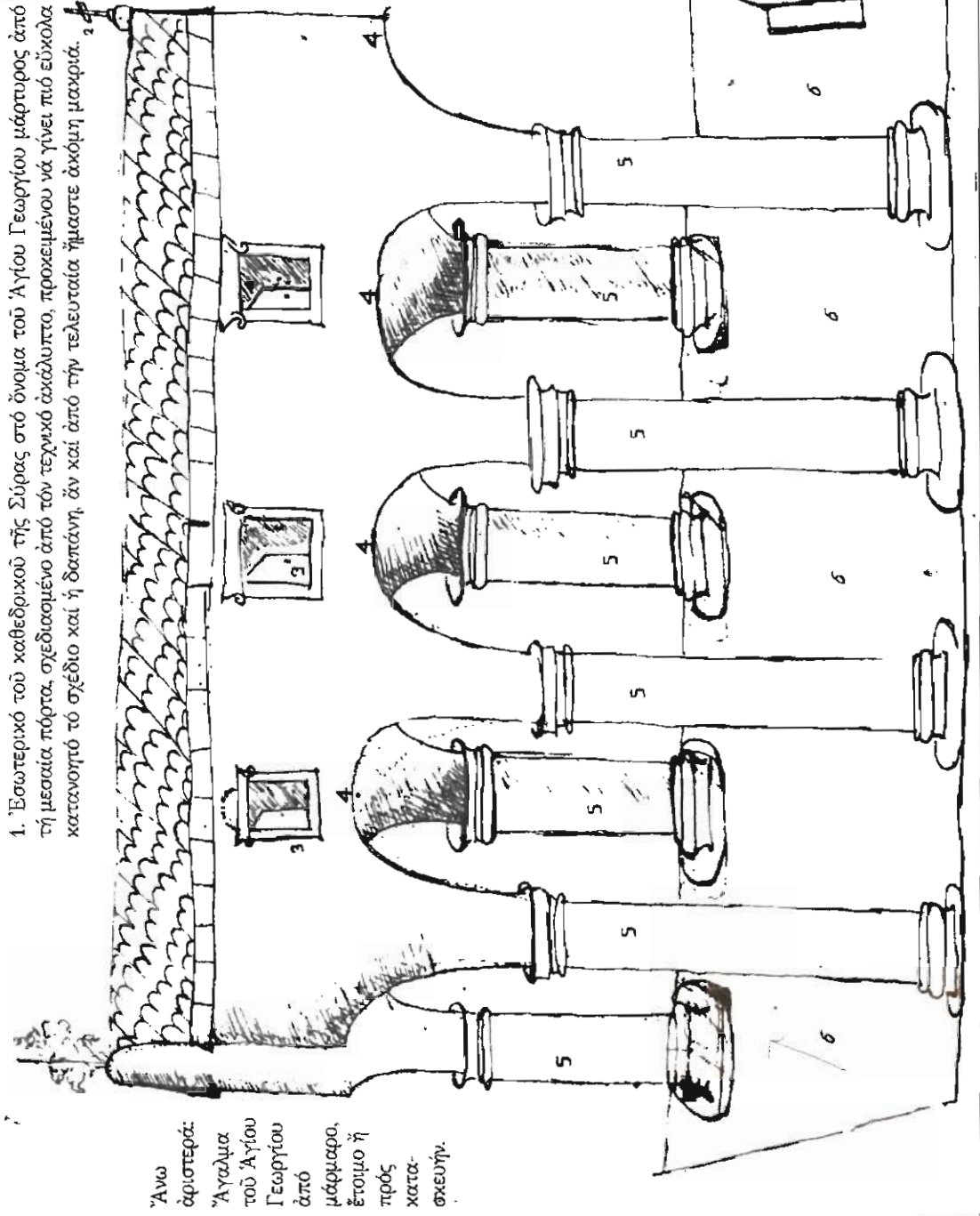
Ένεφανίσθη ένώπιον έμου του έπισκοπικού καντζιλιέρη αυτης τής πόλεως και Διοικήσεως Σύρας ό έξοχ. κύριος Γάσπαρος Κοντόσταβλος έξ Άνδρου, ό όποιος, μέ έλευθερη και αυθόρμητη βούλησή του, ιδρύει και διά του παρόντος συνιστά, όρίζει και θεμελιώνει ένα άπλό ευεργέτημα υπέρ του καθεδρικού ναού του Αγίου Γεωργίου και εις σύστασιν του ειρημένου ευεργετήματος <παραχωρεί> τά ακόλουθα ακίνητα, πρώτον τό λιβάδι πού εύρίσκεται στή Βάρη, άγορασμένο από τόν κύριο Ίωάννην Πασκουάλε, συνορεύον μέ Ράφο Γκουτσίνο του Ναδάλε και Αντώνιο Καλαμαρά, καθώς και τό άμπέλι στή θέση Στά Μουδιά άγορασμένο έπίσης από τόν ίδιο Πασκουάλε μέ όμόρους τόν Ζώρζη Ρόσσι και Μάρκο Δαμοφίλη· από τά κτήματα αυτά αποξενούται διά του παρόντος ό ειρημένος κ. Γάσπαρος και περιέρχονται και επενδύονται στό άνωτέρω ευεργέτημα παντοτινά μέ άμεση υποχρέωση εκείνου του κληρικού, ό όποιος εις τό εξής θα απολαμβάνει του ευεργετήματος τούτου, νά ψάλλει μία θεία λειτουργία τήν έβδομάδα υπέρ των ψυχών του ειρημένου Γάσπαρου, των γονέων του και του καθαρτηρίου (purgatorio) επί πλέον, οί λειτουργίες αυτές πρέπει υποχρεωτικά νά τελοούνται επί του άλταρίου και παρεκκλησίου του Αγίου Αντωνίου τής Πάδοβας, πού εύρίσκονται μέσα σ' αυτόν τόν καθεδρικό ναό, ανιδρυμένα και έξωραϊσμένα μέ δαπάνες του ειρημένου κ. Γάσπαρου· άκόμη, από έδω και στό εξής, ό ευεργετούμενος αναλαμβάνει τήν υποχρέωση νά ψάλλει λειτουργία μέ συμπάρασταση και άλλων ιερέων και κληρικων, προσκα-

13. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ανδριακά Ιστορικά Έγγραφα από Ιταλικές Αρχεαικές Πηγές (1629-1723)*, περιοδ. «Ανδριακά Χρονικά», 22 (1994), 31-32.

98
 98

1. Έσωτερικό του καθεδρικού τῆς Σύρας στο ὄνομα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μάρτυρος ἀπὸ τῆ μεσαία πόρτα, σχεδιασμένο ἀπὸ τὸν τεχνικό ἀνάλυπτο, προκειμένου νὰ γίνει πῶ εὐκόλα κατανοητὸ τὸ σχέδιο καὶ ἡ δαπάνη, ἀν καὶ ἀπὸ τὴν τελευταία ἤμιστε ἀκόμη μακρῶν.

2. Χονδρὸς σιδερένιος σταυρὸς.
3. Μικρὰ παράθυρα με κατὰλληλο ἄνοιγμα γὰ νὰ φωτίζουν τὸ εσωτερικό, ὅπως δίνουν οἱ ἀψίδες καὶ οἱ ὑψηλές κολόνες.
4. Πέντε ἀψίδες ἀπὸ κάθε πλευρὰ τοῦ μεσαίου κλίτους.
5. Ἀνά τέσσερις πλήρεις (μισοφ) κολόνες λειασμένου μαρμάρου, ὀκτώ σφυλιὰ, τοποθετημένες στὸ μεσαίον κλίτος τοῦ ναοῦ καὶ σὺς θέσεις, ὅπου εὐρίσκονται τῶρα κτισμένοι δέκα στύλοι ποῦ χρατοῦν ἀνοικτὸ (σὲ φάρδος) τὸν ναό.

Ἄνω ἀφίστρα:
 Ἄγαλμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπὸ μάρμαρο, ἔτοιμο ἢ πρὸς κατασκευήν.

λουμένων κατά τήν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ ἀνωτέρω Ἁγίου. Διατηροῦντος τήν ἐπιφύλαξη νά κατονομάσει τόν κληρικό πού πρῶτος θά εὐεργετηθεῖ μέ τά εἰρημένα κτήματα καί θά πραγματοποιήσει τή θεάρεστη ἐπιθυμία τοῦ κ. Γάσπαρου μέ τή συναίνεση τοῦ σεβασμιωτάτου δόν Ἰωσήφ Γκουάρκο, σημερινοῦ ἐπισκόπου Σύρου, διατάσσει ἐπιπρόσθετα, ὅποτεδήποτε, ἀπό ἐδῶ καί εἰς τό ἐξῆς, ὁ εὐεργετούμενος κληρικός ἤθελε παραλείψει τήν τήρηση τῶν ἀνωτέρω παραγγελομένων, νά ἀποκλείεται (τοῦ εὐεργετήματος) ἀπό τόν σεβασμιώτατο. Διορίζει λοιπόν καί διά τοῦ παρόντος κατονομάζει ὁ εἰρημένος κ. Γάσπαρος ὡς πρῶτον εὐεργετούμενο σ' αὐτήν τήν καπελλανία τόν αἰδεσιμώτατο δόν Τζιοβάνη Ντουνάβη Δαλλέζιο, παρέχοντάς του προσέτι τό δικαίωμα νά ὀρίσει, γιά μία φορά, τόν κατάλληλο, κατά τή γνώμη του, κληρικό πού θά τόν διαδεχθεῖ μετά τό θάνατό του, καί μετά τό θάνατο τοῦ τελευταίου παραχωρεῖται γιά πάντοτε καί στό διηνεκές τό δικαίωμα αὐτό στήν Ἀποστολική Καγκελλαρία ἢ στήν (δυσανάγνωστη λέξη) γιά τή νόμιμη ἀναπλήρωση μέ κάποιον ἄλλο. Εἰς πίστῳσιν τῶν ἀνωτέρω παρακλήθηκα ἐγώ ὁ ὑπογράφων καντζιλλιέρης νά προέλθῳ στήν κατάρτιση τῆς παρούσης καί νά τήν καταχωρίσω στά ἐπισκοπικά βιβλία, πρᾶγμα πού ἔκανα ἐνώπιον τῶν ὑπογραφόντων μαρτύρων καί τοῦ ἐπίσης διά χειρός του συνυπογράφοντος κ. Γάσπαρου.

- Γάσπαρος Κοντόσταβλος, βεβεόνο τα ἄνοθεν
- Ἰωάννης Ἀντώνιος ντέ Καμίλλης, καντζιλλιέρης Ναξίας καί ἀποστολικός βικάριος Μήλου ὑπογράφω.
- Ἐγώ Νικολός Γραμματικός παρακληθεῖς ὑπογράφω τά ἀνωτέρω.
- Διμίτρις πολίμης μαρτυρό ος ἀνοθεν

Ἰωάννης Ξατάκης

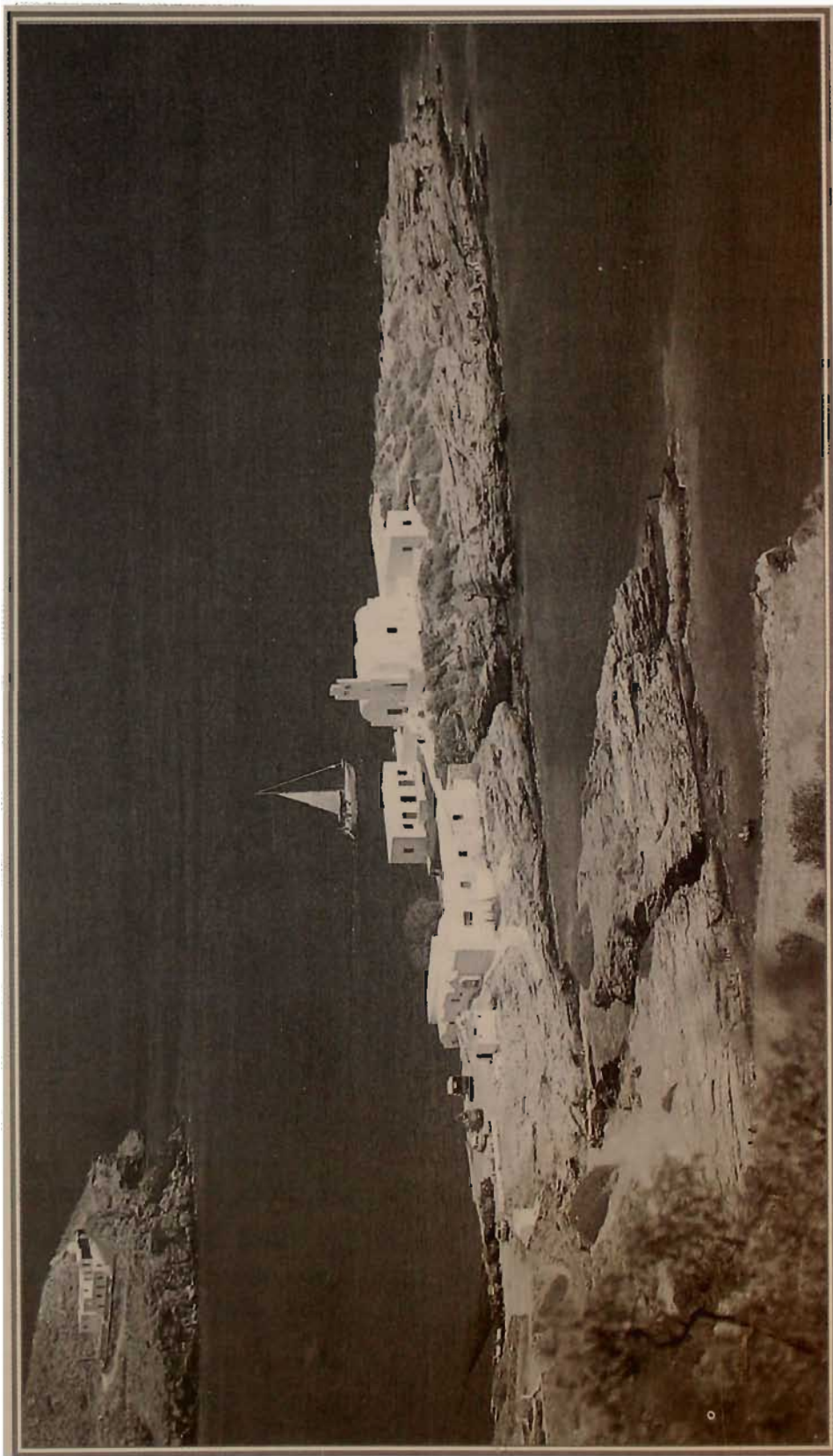
Καντζιλλιέρης τῆς Ἐπισκοπῆς

Σημ. Ἡ ὑπογραφή τοῦ τελευταίου μάρτυρα στά Ἑλληνικά»¹⁴.

Τέλος, ὅπως συνάγεται ἀπό τίς καταγραφεῖσες ἀνωτέρω, κατά χρονικές περιόδους, ἱστορικές μαρτυρίες, οἱ βελτιωτικές ἐργασίες πού συνετελοῦντο στό οἰκοδόμημα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σύρας, φαίνεται πώς διαρκοῦσαν ἐπί πολλά χρόνια. Τά «ἀρχιτεκτονικά» σχέδια πού δημοσιεύονται ἐδῶ φέρουν χρονολογία 19 Ἰανουαρίου 1661¹⁵, γεγονός πού σημαίνει ὅτι καί τότε συνεζητεῖτο ἄλλη μία ἐπέμβαση βελτιώσεων.

14. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Οἱ Κοντόσταβλοι...*, 350-351.

15. SCPF/Scrit. Rif. Congressi, Arcipelago, vol. 1 (1644-1669), 37^r-39^r.

Παναγία ή Χρουσοπηγή- μετόχι τής Κυρίας Βρουσιανής.
(Φωτ. Ν. Βίσοβιτς).

Η ΣΥΝΑΞΙΣ ΣΙΦΝΟΥ ΚΑΙ ΘΕΡΜΙΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ

«Σύναξις» στόν άπλό λόγο σημαίνει τή συγκέντρωση, τή συνάθροιση ανθρώπων στόν ίδιο χώρο. Στήν έκκλησιαστική όμως γλώσσα έρμηνεύεται ώς «λειτουργική συγκέντρωση πιστών σέ έορτή ή στή μνήμη Αγίου», π.χ. «ή σύναξις τής Υπεραγίας Θεοτόκου Χρυσοπηγής», δηλαδή ή μεγάλη πανήγυρις τής Παναγίας μας μέ συρροή πλήθους πιστών έορταστών.

Στόν Κώδικα Β' τής Έερās Μονής τής Κυρίας Βρυσιανής ύπάρχουν καταγραφές κατά τήν τριετία 1783-1786, περί «συνάξεως τινός Σίφνου καί Θερμιών», δηλαδή άνταλλαγής προσκυνηματικών συναθροίσεων στά δύο νησιά σέ θρησκευτικές, προφανώς, μεγάλες τοπικές έορτές ή πανηγύρεις.

Οί καταγραφές:

α) - «1783, Αύγούστου 11. Έθεωρήθη ό λογαριασμός τοῦ αγίου πρώην Σκύρου κύρ Σεραφείμ καί έγινεν ή σύναξις σίφνου καί θερμιών... γρ. 173:34

- έγινεν καί τά έξοδα θερμιών καί σίφνου... γρ. 237:07'».

β) - «1785: Ιουλίου 10. Έθεωρήθη ό λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ Μακαρίου καί εύρέθη ή σύναξις σίφνου... γρ. 126:13

ή σύναξις θερμιών γρ. 16

- έξοδα τοῦ μοναστηρίου έδω γρ. 129:22

- έξοδα Θερμιών γρ. 49:7²».

γ) - «1786: Ιουλίου: 16

έθεωρήθη ό λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ Μακαρίου καί εύρέ-

1. «Σιφνιακά», 13 (2005), 88. Ό Σεραφείμ, άδελφός τής Βρυσιανής, είχε αναδειχτεί άρχιεπίσκοπος Σκύρου τό έτος 1764, αλλά τόν επόμενο χρόνο παραιτήθηκε τοῦ θρόνου καί επέστρεψε στή Σίφνο, στή μονή τής μετανόιας του, όπου έφεσούχαζε προσφέροντας σ' αυτήν καί τίς υπηρεσίες του· βλ. λεπτομέρειες στά «Σιφνιακά», 13 (2005), 52-54, 85-86, 88, 98.

2. Αυτόθι, 86.

θη ἢ σύναξις Σίφνου καὶ Θερμίων μέ τούς προσκυνητάς Θερμιώτας ὁποῦ ἦλθαν μέ τήν παρισίαν τοῦ Γιαννάκη θερμιώτη ποῦχε τήν γυναῖκα τήν πονεμένην μέ εἴκοσι γροσίων κριθάρι ὁποῦ ἐπούλησεν· ὅλα γρ. 189:16

- ἔγιναν τά ἔξοδα τοῦ μοναστηρίου καί μέ τά ἔξοδα τῶν Θερμίων καί μέ τά ἔξοδα τοῦ μύλου συνάζοντας ὅλος ὁ λαός ὁποῦ ἐπῆγαν στά Θερμιά, τό ὁποῖον ἔβαλεν ὁ σινιόρ Ἀντώνης καί θά τόν περάση στόν λογαριασμόν του· τά ἔξοδα μόνον τοῦ ἡγουμένου γρ. 191:2

- κατεβάζομεν τ' ἀντίκρου ὁποῦ ἐσύναξεν γρ. 189:16

- ἔμενεν νά λάβη ὁ ἡγούμενος αὐτά γρ. 002:11³».

Ἀπό τίς ἀνωτέρω καταγραφές τοῦ Κώδικα βεβαιώνεται ὅτι Σίφνιοι καί Κύθνιοι ἀντάλλασσαν προσκυνηματικές συνάξεις οἱ ὁποῖες, ἐκτός ἀπό τόν θρησκευτικό χαρακτήρα τους, ἀπέδιδαν καί κάποιο οικονομικό ὄφελος, μετά τήν ἀφαίρεση τῶν ἀπαραιτήτων ἐξόδων. Φαίνεται μάλιστα πώς οἱ συμμετοχές τῶν πιστῶν ἦταν πολυπληθεῖς, ὅταν ἀναγράφεται «συνάζοντας ὅλος ὁ λαός ὁποῦ ἐπῆγαν στά Θερμιά». Ὑποθέτουμε ὅτι οἱ Κύθνιοι προσκυνητές «συνάζονταν» στή Βρυσιανή ἢ στήν Παναγία Χρυσοπηγή, πολύ γνωστές γιά τίς θαυματοουργίες τους, ἀγνοοῦμε ὅμως ποιά Μονή ἢ ναό τῆς Κύθνου τιμοῦσαν οἱ μεταβαίνοντες ἐκεῖ Σίφνιοι προσκυνητές.

Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ἀπό τήν ἐποχή τῆς ἴδρυσής της, στά μισά τοῦ 17ου αἰῶνα, ἡ Κυρία Βρυσιανή εἶχε ἀναδειχτεῖ σέ παγκυκλαδικό προσκύνημα καί μάλιστα καταφυγή ἀσθενῶν γιά τήν ἴασή τους ἀπό τόν ἡγούμενό της Ἰωῶν Ἀποστόλη, φημισμένον γιά τήν ἰατρική Τέχνη του σέ ὅλο τό Αἰγαῖο, ὁ ὁποῖος, μέ τήν ἐπίκληση τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, γιάτρευε ψυχές καί σώματα. Ὁ ἱερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης ἔγραψε στά 1677 σχετικῶς:

«... πρὸς τόν ἐπιτήδειον ἰατρόν κύριον Ἰωῶν, τοῦ ὁποίου τό κλέος ἐπί μοναδικῇ πολιτείᾳ καί τέχνῃ ἰατρικῇ λάμπει εἰς πάσας τάς Κυκλάδας καί Σποράδας νήσους. Ὁ ὁποῖος, πολλούς βασανιζομένους ὑπό ποικίλων ἀρρωστημάτων δεινῶν καί ἀγρίων καί μέ τήν τέχνην τῆς Ἰατρικῆς καί μέ τήν χάριν τῆς Θεοτόκου, τῆς ὁποίας εἶναι λάτρις ἔξοχος, εὐκόλα τούς ἰατρεύει»⁴.

Μποροῦμε λοιπόν νά ὑποθέσουμε ὅτι καί κατά τήν ἱστορουμένη ἐποχή ἡ Παναγία Βρυσιανή ἢ ἡ Παναγία Χρυσοπηγή, λατρεύονταν πάντοτε γιά τίς θείες παραχωρήσεις τους πρὸς τούς προστρέχοντες σ'

3. Αὐτόθι, 88.

4. Αὐτόθι, 35 ἐπ.

αυτές πιστούς χριστιανούς, όπως λ.χ. «ὁ Γιαννάκης θερμιώτης ποῦχε τήν γυναῖκα τήν πονεμένην». Γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς υγείας της μάλιστα αὐτός ἀνέλαβε μέ ἔξοδά του [μέ τήν «παρισία» του] τή μετὰβαση τῶν συμπατριωτῶν του στή Σύναξη τῆς Σίφνου ἐκείνη τή χρονιά.

Ἡ «σύναξις Σίφνου καί Θερμίων» φαίνεται πῶς προϋπῆρχε τοῦ ἔτους 1780 ὡς ἐκδήλωση τῶν πιστῶν τῶν δύο νησιῶν. Τοῦτο συνάγεται ἀπό ἄλλην ἐγγραφή τοῦ Κώδικα τῆς Βρυσιανῆς, τῆς 14ης Ὀκτωβρίου αὐτοῦ τοῦ ἔτους, κατά τήν ὁποία:

«<ἐδόθησαν> εἰς τόν ναῦλον τοῦ Καδίνη (πλοιάρχου, προφανῶς) πού τούς ἐπῆγεν εἰς τά Θερμιά γρ(όσια) 6:20», τούς ἐπιτρόπους τῆς Μονῆς ἑξαδέλφους Ἀντώνιο καί Γεώργιο Γρυπάρηδες⁵, πολύ πιθανόν γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐκεῖ σύναξης.

Οἱ θρησκευτικές-κοινωνικές αὐτές ἐκδηλώσεις-ἐπικοινωνίες Σιφνίων καί Κυθνίων εἶχαν βέβαια καί ἄλλες ἐπιπτώσεις, ὅπως λ.χ. δημιουργία φιλικῶν σχέσεων, ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν, οἰκονομικῶν συνεργασιῶν κ.ἄ. Στόν Κώδικα τῆς Βρυσιανῆς καταχωρίζεται π.χ. ἡ ἐπομένη οἰκονομικῆς σημασίας συμφωνία:

«1815: ἀπριλλίου: 20: ἐδόθη τοῦ μανόλη πορικοῦ εἰς τό χωρίον Θερμιά μία δαμαλίδα δύο χρόνων μέ συμφωνίαν τό πρῶτον δαμάλι πού θά κάμη νά εἶναι τοῦ μοναστηρίου, τά δέ λοιπά νά τά μοιράζουν μέ τό μοναστήρι, ἡ δέ δαμαλίδα νά εἶναι ὅλη τοῦ μοναστηρίου καί νά ἀγροικῆται ἡμισυ δαμαλίδα ἐδική του»⁶.

Καί «σύναξις» Σίφνου καί Μήλου

Δέκα χρόνια ἀργότερα (1 Αὐγούστου 1825), ὁ παραστάτης (= βουλευτής) Σίφνου Νικόλαος Χρυσόγελος μέ ὑπόμνημά του πρὸς τό Ὑπουργεῖο Θρησκείας, τό περιεχόμενο τοῦ ὁποίου ἀνατρέχει καί σέ παλαιότερες χρονικές περιόδους, ἔγραψε ὅτι τά δύο ἀνδρικά μοναστήρια τοῦ νησιοῦ του, τῆς Κυρίας Βρυσιανῆς καί τοῦ Προφήτ' Ἡλία, ἦταν ἀνέκαθεν πτωχά «ἔχοντα ὀλίγους πατέρας καί τούτους ἐνδεεῖς, διότι δέν ἔχουν εἰσοδήματα ἐκ τῶν Μοναστηρίων, ἀλλά τρέφονται ἀπό τάς κατ' ἔτος ζητίας τῶν νήσων Θερμίων καί Μήλου...». Μέ ἄλλους λόγους τό ἐτήσιο ποσόν χρημάτων τῆς διατροφῆς τους συγκεντρώνονταν μέ «ζητίες» κατά τίς πραγματοποιούμενες σέ Κύθνο καί Μῆλο «συνάξεις». Αὐτή εἶναι ἡ μία πληροφορία πού μᾶς

5. Αὐτόθι, 87.

6. Αὐτόθι, 93.

γνωστοποιεί ή αναφορά του Χρυσογέλου ή δεύτερη είναι ή πραγματοποιούμενη και στή Μηλο σύναξη, για τήν όποία όμως δέν έχομε άλλες πληροφορίες⁷.

Η πτωχεία των μοναχών και των μοναστηριών τους όμολογείται από τά τέλη του 18ου αιώνα, μέχρι πού, κατά τό έτος 1803, αναδέχτηκε τό άξίωμα του ήγουμένου της Βρυσιανής ό αρχιδιάκονος Ίωαννίκιος⁸, άνεψιός του Σιφνίου μητροπολίτου Καισαρείας Φιλοθέου (1801-1816)⁹ μέ αξιόλογες, χρηματικές συνεισφορές και οικοδομικά έργα, ένω δύο πατέρες «έγύριζαν» σέ ξένα μέρη άναζητώντας οικονομικές ενισχύσεις <ιδού οί ζητίες> πού «άν δέν ήθελον έξοδεύσει έξ ιδίων άγωνιζόμενοι και μέ κόπους βοηθοῦντες εις τάς χρηματικάς χρείας», τά μοναστήρια τους θά είχαν χρεωκοπήσει πρό πολλού, κατά τόν Ν. Χρυσόγελο. Άλλά και άλλη μαρτυρία βεβαιώνει τά άνωτέρω σέ σχετικό έγγραφο της 13ης Ίουνίου 1834 και μάλιστα πληρέστερα:

«Μή όντος του μοναστηρίου <της Βρυσιανής> εις κατάστασιν ν' άνθέξη εις βάρος της κοινοβιότητος, ζωσιν οὔτοι <οί μοναχοί> ιδιορίθμως ποριζόμενοι έκαστος τά πρόσ τό ζήν άναγκαία εκ των ιδίων αυτου έργων. Πολλοί των μοναχών του μοναστηρίου τούτου μετέβαινον εις τά μέρη της Τουρκίας, όπου τινές μέν μέ τό διδασκαλικόν έπάγγελμα, τινές δέ μετερχόμενοι τόν έφημέριον και άλλοι προσκολλούμενοι εις τινα άρχιερέα, έπορίζοντο τά πρόσ τό ζήν [ΓΑΚ / «Μοναστηριακά», Φακ. 535, Γ, χ, 2], ενίσχυναν δέ και τή Μονή της μετανόιας τους».

Και ένω έτσι άσχημα είχαν τά πράγματα, κατά τούς χρόνους της Έπανάστασης του '21 ή τοπική Διοίκηση Σίφνου τά φορολογούσε «παρά τό δέον» μέ πρόφαση τίς άνάγκες του διεξαγομένου Άγώνα, γεγονός πού τά άνάγκαζε ακόμη και νά χρεώνονται οικονομικά για νά πληρώνουν τούς φόρους, μέ δυσάρεστες συνέπειες. Σχετικές είναι οί περιεχόμενες σέ αναφορά της 20 Οκτωβρίου 1836 του προηγούμενου της Βρυσιανής Δαμιανού Μπατή πληροφορίες πρόσ τό Ύπουργείο των Έκκλησιαστικών:

«Ηγουμενεύσας ό ύποφαινόμενος εκ διαλειμμάτων πρό της Έλληνικής Έπανάστασεως εις τήν κατά τήν νήσον Σίφνον Μονήν της Θεοτόκου, έπιλεγόμενην Βρύσιν, και κατά συνέχειαν από του 1822 μέχρι του 1831, έπλήρωσα χρέος ιερόν τό όποιον έπεφορτίσθην παρά των

7. Βλ. στή συνέχεια τό έγγραφο άριθ. 1.

8. «Σιφνιακά», ό.π., 59 έπ.

9. Για τόν Καισαρείας Φιλόθεο βλ. «Σιφνιακά», 17 (2009), 56 έπ.

συναδελφῶν μου ἀγωνισθεῖς ὑπέρ τῆς βελτιώσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου καταστήματος καί δαπανήσας ὅσα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ξενητευόμενος 25 χρόνους ἀπέκτησα εἰς καλλιέργειαν τῶν κτημάτων αὐτοῦ. ἀλλ' εἰς τάς παρελθούσας δεινάς περιστάσεις, μή δυνηθεῖς νά ἐπαρκέσω εἰς τάς ἀνάγκας τοῦ Μοναστηρίου, ὑπέπεσα εἰς χρέος γροσίων ὀκτακοσίων ἐκ τῶν ὁποίων τά μέν ἐδόθησαν εἰς ἐράνους καί συνεισφορᾶς ἐκ διαταγῆς τῶν κατά καιροῦς Διοικήσεων, τά δέ εἰς τήν Ἑλληνικήν Σχολήν καί τά τελευταῖα ταῦτα ὀφείλω νά πληρώσω δανεισθεῖς δι' ἰδιαιτέρας μου ὁμολογίας προσυπογεγραμμένης καί παρά δύο ἄλλων συναδελφῶν μου. ἀποσιωπῶ ὡς πασίδηλον ὅτι ἡ Μονή αὕτη ὑπῆρξε στρατιωτικόν καταγώγιον τῶν ἐντεῦθεν διαβαινόντων καί παροικούντων Κρητῶν καί δύναμαι δέ νά βεβαιώσω τήν Σ. Γραμματεῖαν ὅτι ἡ Μονή αὕτη, διοικουμένη ἀπό ἄλλον κατ' ἐκείνην τήν ἐποχήν, ἤθελεν ὑποπέσει εἰς χρέος ὑπέρογκον»¹⁰.

Εἶχε προηγηθεῖ βέβαια τό ὑπόμνημα τῆς 1 Αὐγούστου 1825 τοῦ Νικ. Χρυσογέλου, ὅπως προαναφέραμε, τό κείμενο τοῦ ὁποίου ἔχει ὡς ἐξῆς:

1. «Πρός τό Σεβαστόν Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας

Χρέος μου ἱερόν νομίζω νά ἀναφέρω πρός τό Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον τοῦτο περί τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ πατρίδι μου δύο Σταυροπηγιακῶν Μοναστηρίων κατά παράκλησιν τῶν τε καθηγουμένων καί τῶν πατέρων ὄλων. Τά δύο ταῦτα Μοναστήρια, τιμώμενα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Βρύσεως καί τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, στερούμενα προστατῶν ἐπιτρόπων, τοῦς ὁποίους ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἄλλοτε διώριζεν, φορολογοῦνται καθ' ἡμέραν καί παρά τό δέον ἀπό τοῦς προεστῶτας τῶν χωρίων, μέ τά ὁποῖα εὑρέθησαν ἠνωμένα ἐπί τυραννίας· ἔχοντα ὀλίγους πατέρας καί τούτους ἐνδεεῖς, διότι δέν ἔχουν εἰσοδήματα ἐκ τῶν μοναστηρίων, ἀλλά τρέφονται ἀπό τάς κατ' ἔτος ζητίας ἐκ τῶν νήσων Θερμίων καί Μήλου, καταντοῦν νά χρεωστοῦν καί τήν ὀλίγην γῆν τήν ὁποίαν ἔχουν καί ἤθελαν εἶναι πρό πολλοῦ κατάχρεα ἄν δύο πατέρες ὄντες ἐγύριζαν καί Ἀρχιδιάκονός τις τοῦ πρώην Καισαρείας δέν ἤθελον ἐξοδεύση ἐξ ἰδίων ἀγωνιζόμενοι καί μέ κόπους καί βοηθοῦντες εἰς τάς χρηματικές χρείας· ἀλλά μή ἐξαρκοῦντες καθ' ἑαυτῆς, μήτε ἔχοντες προστάτας ἐκ τῶν Προκρίτων ἀναγκάζονται ἵνα ἀφήσωσιν ἔρημα τά Μοναστήρια, ἢ νά τά χρεώσωσι· τό ὁποῖον μή ἀνεχόμενοι.

10. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἡ Κυρία Βρυσιανή, 1966, 90.

παρακαλοῦν δι' ἐμοῦ καί ἐγώ μετ' αὐτῶν τό Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον νά διορισθῶσιν τρεῖς ἐπίτροποι ἐκ τῶν τιμίων καί εὐὑπολήπτων διά νά προστατεύωσι τά εἰρημένα Μοναστήρια, ὥστε νά μή βαρύνωνται μέ φορολογίας μή ἀναλόγους μέ τήν κατάστασίν των· ὡς τοιούτους συστεινῶ καί κατ' αἴτησιν τῶν πατέρων τούς κυρίου Κωνσταντῖνον Ἀποστόλη Πᾶον, Ζαννάκην Ἰωάννου Καμπάνην καί Ἀπόστολον Κολλονέλον, τούς ὁποίους παρακαλῶ νά διορίσῃ τό Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον μέ διαταγήν τούτου Ἐπιτρόπους τῶν εἰρημένων Μοναστηρίων διά νά μή καταντήσωσιν εἰς φθοράν κτήματα κοινά καί μέλλοντα νά συνεισφέρωσι μιάν ἡμέραν εἰς κοινήν ὠφέλειαν· καί μένω μέ τό ἀνηκον σέβας.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 1 Αὐγούστου 1825

Ὁ Παραστάτης τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου

Ν. Χρυσόγελος

Παρά τά εἰρημένα μοναστήρια εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τήν αὐτήν ἐπαρχίαν καί ἐν μονύδριον τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου, μετόχιον τῆς Ἀσημόπετρας διόλου ἀπροστάτευτον, τοῦ ὁποίου τούς ἐπιτρόπους παρακαλεῖται τό Ὑπουργεῖον νά παραδώσῃ εἰς τούς αὐτούς»¹¹.

Τό Ὑπουργεῖον ἀποδέχτηκε τά προτεινόμενα καί ἐξέδωκε τίς ἐπόμενες Διαταγές.

2. «Ἄρ. 2191

Πρός τούς εὐγενεστάτους κυρίου
Κων. Ἄπ. Πᾶον, Ζαννάκην Ἰω. Καμπάνην
καί Ἀπόστολον Κολλονέλον.

Ἡ φήμη τοῦ καλοῦ σας ὀνόματος, θέα οὔσα οὐ ψεύδεται· αὐτά ἔφθασαν καί εἰς τά ὦτα τοῦ Ὑπουργείου τούτου.

Ὅθεν ἐπειδή καί τά ἐν τῇ Νήσῳ ταύτῃ εὐρισκόμενα δύο σταυροπηγιακά Μοναστήρια ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Βρύσεως καί τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ στεροῦνται προστατῶν ἐπιτρόπων, τούς ὁποίους ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἄλλοτε διώριζεν καί ἐπειδή ἤδη φορολογοῦνται καθημέραν καί παρά τό δέον ἀπό τούς προεστῶτας τῶν χωρίων καί ἐκ τῶν πολλῶν φορολογιῶν κινδυνεύουν νά ὑποπέσουν εἰς χρέη βαρύτατα καί ἐρημοθῶσι διόλου.

Τό Ὑπουργεῖον τοῦτο δυνάμει τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος ταύτης Διαταγῆς του, σᾶς διορίζει προστατάτας καί ἐπιτρόπους τῶν αὐτῶν σταυροπηγιακῶν Μοναστηρίων. Ὅθεν ὀφείλετε, οὐ μόνον ὑπερασπιζόντες

11. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Α'-V-B (γ), Μοναστηριακά.

τά ἄνωθεν ρηθέντα σταυροπηγιακά Μοναστήρια, ἀλλά εἰσέτι ὡς ἐξαρτώμενα ἀμέσως παρά τοῦ Ὑπουργείου ἄνευ τῆς διαταγῆς του νά μὴν παραδέχεσθε οὐδεμίαν ἐγκώριον συνεισφορὰν καί κατ' ἔτος νά διευθύνετε, διὰ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ ἐνταῦθα ἐπάρχου, εἰς τό Ὑπουργεῖον τοὺς λογαριασμούς τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων αὐτῶν· πρὸς δέ θέλετε ἐπιστατήση καί εἰς τό αὐτόθι μετόχιον τῆς σιμόπετρας τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου, τό ὁποῖον καί αὐτό ὑπάρχει ἀπροστάτευτον.

Τό Ὑπουργεῖον τοῦτο λοιπόν σπεύδει διὰ τῆς ἐπισήμου ἐξ ἐπαγγέλματος ταύτης ἐπιταγῆς του νά σᾶς γνωστοποιήσῃ τοὺς προσδιορισμούς τούτου καί διὰ μέσου σας ἐλπίζει τὴν ἀνόρθωσιν αὐτῶν τῶν Μοναστηρίων καί εἰς κάθε περίστασιν τῶν ἱερῶν τούτων Μοναστηρίων ὀφείλετε νά συναγροικῆσθε μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τούτου καί νά λαμβάνετε τὰς δεούσας ὁδηγίας καί εἴητε ὑγιαίνοντες ἐν Κυρίῳ.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 3 Αὐγούστου 1825

Ὁ Ὑπουργός τῆς Θρησκείας

† Ὁ Δαμαλῶν Ἰωνᾶς

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Α. Μιλτιάδης»¹².

3. «Ἀρ. 2192

Πρὸς τοὺς ὀσιωτάτους πατέρας
τῶν ἐν Σίφνῳ σταυροπηγ. Μοναστηρίων
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Βρύσεως
ἐπονομαζομένου, τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καί
τοῦ μετοχίου τῆς Σιμόπετρας τοῦ
Ἁγίου Ἀρτεμίου

Ἐπειδὴ καί τό Ὑπουργεῖον τοῦτο ἐπληροφορήθη μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὰ Ἱερά ταῦτα Μοναστήρια εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσχεσθε ὑμεῖς φορολογοῦνται κατὰ καιρὸν ἀπὸ τοὺς αὐτόσε πατριώτας ἐπὶ προφάσει ἐθνικῆς βοηθείας καί ἐπειδὴ ἐκ τῶν τοιούτων καθημερινῶν συνεισφορῶν τὰ αὐτά Μοναστήρια ὑπέχουσιν εἰς χρέη βαρύτατα καί ἐξ αὐτῶν νά ἐρημοθῶσι διόλου.

Τό Ὑπουργεῖον τοῦτο γνωρίζων ὡς χρέος καθήκον του τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴ ὅλα τὰ σταυροπηγιακά Μοναστήρια ἐξαρτῶνται ἀμέσως ἀπὸ τό Ὑπουργεῖον αὐτό, ὅθεν μὴ ἀνεχόμενον τὰ τοιαῦτα, ἐνέκρινε νά διορίσῃ μίαν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τριῶν τιμίων καί εὐὴηπολήπτων ἀνδρῶν, οἳοι εἶναι οἱ κύριοι Κων. Ἀπ. Πᾶος, Ζαννάκης Ἰω.

12. Αὐτόθι.

Ἅγιοι Ἀνάργυροι τῆς Πηγῆς. Αὐλῖος χῶρος.
Φωτ. Σ.Μ. Συμεωνίδη (1962).

Καμπάνης και Απόστολος Κολλονέλος, οίτινες δυνάμει του ἐξ ἐπαγγέλματος προσδιορισμοῦ των παρά του Ὑπουργείου θέλουν προστατεύη τὰ δικαιώματα τῶν εἰρημένων μοναστηρίων και πᾶσαν εἰς αὐτὰ περίστασιν και ἄνευ τῆς ἀδείας του Ὑπουργείου τούτου νά μή παράσχωνται οὐδεμίαν ἐγκώριον συνεισφοράν, πρὸς δέ θέλουν λαμβάνει ἀκριβεῖς τούς λογαριασμούς τῶν ἐσόδων και ἐξόδων τῶν Μοναστηρίων κατ' ἔτος, τὰ ὁποῖα διά τῆς ἐπικυρώσεως του ἐπάρχου τούτου νά τὰ διευθύνῃ εἰς τό Ὑπουργεῖον.

Δυνάμει λοιπόν τῆς παρούσης διαταγῆς του Ὑπουργείου τούτου ἐντέλλεσθε και ὑμεῖς ἅπαντες ἵνα ὑποσχεθῆτε αὐτὰ φιλοφρόνως ἐκπληροῦντες τὰ εἰς αὐτὰ δικαιώματα διά μέσου τῆς ὑπακοῆς σας. Οὕτω λοιπόν γινώσκοντες ἐξακολουθεῖτε εὐχόμενοι και ὑπέρ τῆς κοινῆς τῶν Χριστιανῶν ἐλευθερίας· εἴητε δέ ὑγιαίνοντες ἐν Κυρίῳ.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 3 Αὐγούστου 1825

Ὁ Ὑπουργός τῆς Θρησκείας

ὁ Δαμαλῶν Ἰωνᾶς

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Α. Μιλτιάδης»¹³.

Ἀκολούθησε και ἡ ὑπ' ἀριθ. 2195/3 Αὐγ. 1825 ὁμοια πρὸς τόν ἐπάρχο Σίφνου μέ τήν ὁποῖα του γνωστοποιήθηκε ὁ διορισμός τῶν τριῶν ἐπιτρόπων. Παρά ταῦτα, τέσσερα χρόνια ἀργότερα οἱ μοναχοί τῆς Βρύσης ζητοῦσαν τήν οἰκονομική συμπαράσταση τῆς Κυβέρνησης, «ἐπειδὴ δέν εἶχε ἄλλας προσόδους» κατά τήν ἐπομένη ἀναφορά τους:

4. «(Τ.Σ.)

Εὐσεβέστατε Κυβερνήτα

Ἡμεῖς οἱ κατά τήν ἐν τῇ Νήσῳ Σίφνω κειμένη ἱερᾷ και σταυροπηγιακῇ μονῇ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Βρύσεως, μονάζοντες, ἀκούοντες ὅτι ἐξεδόθη διαταγή τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως ἵνα ἐνοικιάζωνται τὰ ὑποστατικά τῶν κατά μέρος εὐρισκομένων ἱερῶν καταγωγίων τῶν χειροτονούντων ἀνθρώπων και τὰ ἐκ τούτων ἐνοίκια ἐξοδεύονται εἰς ἀνόρθωσιν σχολείων, ἔργον τῷ ὄντι θεοφιλέστατον· ἀλλά φοβούμενοι ἵνα μή οἱ ἐπί τῆς οἰκονομίας ταύτης ἐπεκταθῶσι και μέχρι τῶν οἰκουμένων, ἐξ ὧν ἐστὶ και τό ἡμέτερον, του ὁποίου πολλά μέρη κατεδαφισθέντα ἐκ θεμελίων ἀνορθώθησαν διά τῆς ἰδιοκτησίας ἐκάστου ἡμῶν ὡς εἶναι δυνατὸν νά πληροφορηθῇ

13. Αὐτόθι.

ἡ Σ. Κυβέρνησις παρά τοῦ πατριώτου μας κυρίου Νικολάου Χρυσούλου.

Παρακαλοῦμεν θερμῶς μόνον νά ὑπερασπισθῆ ὑπό τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά καί νά τῆς δοθῆ πόρος δι' οὗ θέλει ἐξοικονομεῖσθαι τά πρὸς τό ζῆν τῶν πατέρων, ἐπειδὴ δέν ἔχει ἄλλας προσόδους, εἰμὴ τὰς ἐκ τῶν ὑποστατικῶν τῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι σμικρόταται καθὼς ἐγνωστοποιήθησαν ἐκ τῆς πέρουσι καταγραφῆς τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐξ ὧν βοηθοῦμενοι, τὰ πλέον τῆς καθημερινῆς μας τροφῆς ἐξοικονομούσαμεν διὰ τῶν ἰδιοκτητῶν μας ἄχρι τοῦδε. Νῦν δέ διὰ τὰς παρελθούσας ἀνωμαλίας ἐξέλειπον καί αὐτά· καί ἂν ἔτι σώζονται λείψανα, εὐρίσκονται εἰς ἀνθρώπους ἐξ ὧν, ἄλλοι μὲν ἐθελοτυφλοῦντες, ἄλλοι δέ πενόμενοι, δέν μᾶς τὰ δίδουσιν· ἀπαλλαχθέντες τοίνυν τῶν τοιούτων κακῶν, θέλομεν σχολάσει ἐκτενέστερον εἰς τὰς ἱεράς προσευχὰς δεόμενοι τοῦ ἀγίου Θεοῦ ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ φιλοχρίστου Λαοῦ καί τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἧς καί μένομεν πρόθυμοι εἰς τὰς διαταγὰς.

1829 = δεκεμβρίου 8.

ὁ καθηγούμενος δαμιανός
ὁ προηγούμενος Κύριλλος
ὁ σακελλίων γαβριήλ
ὁ νεόφυτος ἱερομόναχος
ὁ ἱερεμίας ἱερομνήμων
.....
.....
ὁ ἰωαννίκιος ἱερομόναχος

Ἄνανίας ἱεροδιάκονος
Ζαχαρίας ἱεροδιάκονος
Ἰωσήφ ἱεροδιάκονος»¹⁴.

14. ΓΑΚ / Ἰπουργεῖο Παιδείας, Β'-II-11 (δ), Μοναστηριακά.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΑ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΠΑΟΥ Ή ΒΑΟΥ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

2ο

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ [ΚΛΑΔΟΣ] ΜΑΡΙΝΟΥ ΜΠΑΟΥ

Στόν προηγούμενο τόμο τοῦ περιοδικοῦ καταγράψαμε, βάσει ιστορικῶν στοιχείων, ὡς γενάρχη τῆς μεγάλης οικογένειας τῶν Μπάων ἢ Βάων τόν Κωνσταντῖνο Μπαῶ (1667-1716), πρόξενο τῆς Γαλλίας στή Σίφνο καί, μετ' αὐτόν, τούς ἀδελφούς Ἀνδρουλῆ καί Ζωρζῆ Μπάους (1684-1719), ἐκπροσώπους ἄλλου κλάδου τῶν Μπάων. Ἀπό τούς τελευταίους, ὁ Ἀνδρουλῆς, κατ' Αὐγουστον τοῦ 1684 «εὕρισκόμενος ἄρρωστος... καί φοβούμενος τό ἄωρον τοῦ θανάτου» ἔγραψε τή διαθήκη του καί, ὅπως φαίνεται, ἀπεβίωσε σύντομα, ἐνῶ οἱ πληροφορίες γιά τόν Ζωρζῆ φθάνουν μέχρι καί τοῦ ἔτους 1719¹. Θεωροῦμε ὅτι αὐτός ὑπῆρξε καί ὁ συνεχιστής τῆς οικογένειάς τους γιατί ὁ Ἀνδρουλῆς, ἂν κρίνουμε ἀπό τό περιεχόμενο τῆς διαθήκης του, δέν κατέλιπε ἀπογόνους, ὅπως ὁ Ζωρζῆς πού εἶχε γιό καί διάδοχο, τό ὄνομα τοῦ ὁποίου ὁμως δέν ἀναγράφηκε ἀπό τόν διαθέτη θεῖο του Ἀνδρουλῆ, παρά μόνο: «καί τό ρέστον (= ὑπόλοιπο τῆς περιουσίας) τά ἀφίνω τόν ἀνεψιόν μου»². Ἡ διατύπωση αὐτή χωρίς τό «εἰς», δηλ. «τά ἀφίνω <εἰς> τόν ἀνεψιόν μου», μάς δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση (ὅπως καί στόν ἐκδότη τῆς διαθήκης)³, ὅτι δέν ἀποκλείεται νά ἔχει τήν ἔννοια «τά ἀφίνω τῶν ἀνεψιῶν μου», δηλαδή σέ περισσότερα τοῦ ἑνός, ἂν ὑπῆρχαν, τέκνα τοῦ ἀδελφοῦ του Ζωρζῆ, ἂν καί ἡ ιστορική ἔρευνα δέν ἀπέδωσε παρά μόνο ἓνα τέκνο.

1. «Σιφνιακά», 21 (2013), 7-8.

2. Γεωργίου Α. Πετροπούλου, *Νομικά Ἐγγραφα Σίφνου τῆς Συλλογῆς Γ. Μαριδάκη (1684-1835)*, στά «Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμος τρίτος, τεῦχος πρῶτον, ἐν Ἀθήναις 1956, 6-8 [ἐντεῦθεν Πετροπούλου, «Μνημεῖα»].

3. Αὐτόθι.

Θεωρούμε ότι τό τέκνο τοῦτο ἔφερε τό ὄνομα Μαρίνος, ὄνομα δηλαδὴ τοῦ πάππου του, πατέρα τοῦ πατέρα του καί τοῦ θείου του, γενάρχη, ὡς ἐκ τούτου, τοῦ κλάδου αὐτοῦ τῆς οἰκογένειας Μπάου ἢ Βάου· τοῦτο δ' ἐπειδὴ τά ὀνόματα Μαρίνος καί Ζωρζῆς στήν οἰκογένειά τους ἐναλλάσσονται κανονικά ἀπό γενεά σέ γενεά τοῦ κλάδου τῆς μέσα στά χρόνια πού ἀκολούθησαν ἀπό τό ἔτος 1684 καί ἐξῆς, ὅπως θά ἱστορήσουμε.

1. Πρῶτα μέλη τῆς οἰκογένειας

Μέ βάση τά ἀνωτέρω στοιχεῖα ἀρχηγός ἢ γενάρχης τοῦ κλάδου αὐτοῦ τῆς οἰκογένειας φέρεται ὁ Μαρίνος Μπᾶος, πατέρας τῶν Ἀνδρουλῆ καί Ζωρζῆ, ἱκανούς χρόνους πρό τοῦ ἔτους 1684. Ἀκολουθοῦν τά δύο αὐτά τέκνα του Ἀνδρουλῆς (†1684) καί Ζωρζῆς, γιά τόν ὁποῖο γνωρίζουμε ὅτι κατά τά ἔτη 1718 καί 1719 διατελοῦσε ἐπίτροπος τῆς Μονῆς Παναγίας Βρυσιανῆς, κατά τά ἤδη ἐκτεθέντα.

2. Μαρίνος Μπᾶος

Τέκνο τοῦ Ζωρζῆ ὁ Μαρίνος ἀνευρίσκεται στίς πηγές μία μόνο φορά νά ὑπογράφει στίς 4 Μαρτίου 1760 τήν πράξη προσήλωσης τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου Φιλοθέου τοῦ Σιφνίου στή δύναμη τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς Παναγίας Βρυσιανῆς⁴. Τέκνο του ὁ

3. Ζωρζῆς Μαρινιοῦ Μπᾶος

ὁ ὁποῖος ὑπέγραψε α) στίς 2 Φεβρουαρίου 1776/77, ὡς μάρτυς, σέ πωλητήριο ἔγγραφο μεταξύ κύρ Ἰωάννη Ἀφεντάκη καί Νικολοῦ Διακῆ⁵ καί β) στίς 15 Φεβρουαρίου 1798 χρεωστικό ὁμολόγο τοῦ Ἀντώνη Χαρχάλη, ὅταν αὐτός δανείστηκε ἀπό τόν Φραζέσκο Γεωργίου Ραφελιοῦ 100 ρεάλια πρὸς 10%. Ὑπέγραψε μάλιστα: «Ζωρζῆς Μαρινιοῦ Μπᾶος»⁶, δηλώνοντας ἔτσι καί τό ὄνομα τοῦ πατέρα του. Ὁ ἐν λόγω Ζωρζῆς ἀπεβίωσε πρό τοῦ Δεκεμβρίου 1826, κατά τά κατωτέρω. Στίς 18 Μαΐου 1822, ὅταν διενεργήθηκε στή Σίφνο ἔρανος ὑπέρ τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Ζωρζάκης, κάτοικος Καταβατῆς (ὅπως καί ὄλοι οἱ Μπάοι τοῦ κλάδου αὐτοῦ), προσέφερε γρόσια 7⁷.

4. «Σιφνιακά», 13 (2005), 51.

5. «Σιφνιακά», 2 (1992), 76-77.

6. «Σιφνιακά», 14 (2006), 154.

7. «Σιφνιακά», 7 (1999), 114.

4. Μαρίνος Ζωρζάκη Μπαός.

Τέκνο του ἄνωτέρω Ζωρζάκη καί τῆς Αἰκατερίνης Γαλίφου ὁ Μαρίνος ἀνευρίσκεται νά ὑπογράφει στίς 17 Μαρτίου 1812, ὡς μάρτυς, ἔγγραφο ἐνοικίασης κτήματος στό Βαθύ⁸. Ὁ διδάσκαλος Σίφνου Νικόλαος Χρυσόγελοσ, σέ ἀναφορά του τῆς 9 Μαΐου 1827 πρὸς τὴν Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ, σχετικὰ μέ τὸν τρόπο ἐξεύρεσης «ὡς πόρον μικρὸν τοῦ διδασκάλου» τῆς Σχολῆς τῆς Σίφνου <τό εἰσόδημα ἀπό> «τά κτήματα μερικῶν καλογήρων, οἱ ὁποῖοι προλαβόντως ἀπέθανον εἰς τό Μονήδριον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου» (ἐννοεῖ τά Φυρόγια), ὑπέδειξε «τόν κύριον Μαρίνον Πᾶον, νέον φιλομαθῆ καί πεπαιδευμένον»⁹, νά διαχειριστεῖ τά ἔσοδα ἀπό τὴν ἐκμετάλλευση τῶν ἐν λόγω κτημάτων, ὥστε νά γίνεται δυνατὴ ἡ πληρωμὴ τοῦ διδασκάλου τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς. Ἀκόμη καί ἂν ὁ Μαρίνος δέν ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Χρυσογέλου (κατὰ τὴ μακρὰ περίοδο τῆς διδασκαλίας του στή Σίφνο ἀπὸ τό 1808-1821), ὁ διδάσκαλος ἦταν ἀσφαλῶς ὁ μόνος πού θά μποροῦσε νά ἀξιολογήσει μέ ἀκρίβεια, τόσο τὴ φιλομάθεια, ὅσο καί τὴν σημαντικὴ μόρφωση πού διέθετε ὁ συμπολίτης του Μαρίνος Μπαός. Οἱ πληροφορίες μας γι' αὐτόν εἶναι πολλές καί ἐνδιαφέρουσες:

α') Στίς 6 Ὀκτωβρίου 1816 ὑπογράφει δύο πράξεις πιστωτῶν τοῦ μακαρίτου Ἀνθίμου Γρυπάρη, (ἓνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους καί αὐτός), μέ τίς ὁποῖες ἐκποιοῦνται ἀκίνητα τοῦ Γρυπάρη γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀπαιτήσεων τῶν δανειστῶν του¹⁰.

β') Τὴν 1 Ἰουλίου 1819 συνυπέγραψε ψήφισμα εὐχαριστήριον τῶν προκρίτων Σίφνου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν Πελαγηνῶν γιὰ τό ἐνδιαφέρον τους ὑπὲρ τοῦ «κοινοῦ Ἑλληνομουσείου» (= Σχολείου) τοῦ νησιοῦ τους ἓνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους καί αὐτός¹¹.

γ') Στίς 26 Σεπτεμβρίου 1820 συνυπέγραψε, ὡς μάρτυς, τό περιεχόμενο προικῶου ἐγγράφου μεταξύ κύρ Γεώργη, υἱοῦ Ἀντωνίου Σάρη, μέ τὴν κερὰ Φλουρέζα γυνὴ τοῦ ποτέ Ἀντώνη Χαρχάλη, προκειμένου νά ἔλθουν «εἰς γάμον πρῶτον» ὁ Ἰωάννης, ἀδελφός τοῦ πρώτου, καί ἡ Μαρία, θυγατέρα τῆς Φλουρέζας¹².

δ') Στίς 16 Μαΐου 1824 στό Τμῆμα Καταβατῆς - Ἐξαμπέλων τοῦ Κοινοῦ τῆς Σίφνου διενεργήθησαν ἐκλογές ἀνάδειξης «ἐκλεκτῶν πλη-

8. «Σιφνιακά», 2 (1992), 12, 79.

9. «Σιφνιακά», 15 (2007), 47.

10. Πετροπούλου, «Μνημεῖα», 49, 237.

11. «Σιφνιακά», 5 (1995), 108, ὑποσ. 44.

12. «Σιφνιακά», 2 (1992), 120.

ρεξουσίων... ἵνα συσκευθέντες μετά τῶν λοιπῶν ἐκλεκτῶν τῆς ἐπαρχίας» ἐκλέξουν τόν Παραστάτην (= βουλευτήν) τῆς ἐπαρχίας. Μεταξύ αὐτῶν πού ὑπέγραψαν τήν ἐκλογή τρίτος ὁ «Μαρίνος Πᾶος»¹³.

ε') Τήν 1 Ἰανουαρίου 1825 οἱ δημογέροντες Σίφνου, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Μαρίνος Πᾶος, ὑπέγραψαν ἔγγραφο πρὸς τό Βουλευτικό Σῶμα σχετικό μέ τίς ἐνέργειες στίς ὁποῖες εἶχαν προέλθει γιά τή λειτουργία τοῦ Σχολείου καί τό αἶτημα νά ὑποχρεωθοῦν τά Κοινά Σίφνου καί Σερίφου νά πληρώσουν τούς τόκους τῶν δανείων πού τούς εἶχε χορηγήσει ἡ Σχολή, ἀπλήρωτους ἐπί χρόνια, προκειμένου νά γίνει δυνατή ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ἀναγκῶν τῆς¹⁴.

στ') Στίς 15 Ἰουνίου 1825 συνυπογράφει, ὡς μάρτυς, ὑποσχετικό «τοῦ κύρ Ἀναγνώστη Ἀχλιμπάρη μετά τῆς γυναικός αὐτοῦ Μαργαριτῶ» ὅτι θά ἐκπληρώσουν τήν ὑποχρέωση ἀπό χρέος γροσίων 280 τῆς Μαρίας Θεοδώρου, τήν ὁποία εἶχαν ἀναλάβει ὑπό τήν προστασία τους¹⁵.

ζ') Στίς 16 Νοεμβρίου 1825, ὡς ἕνας ἀπό τούς δημογέροντες Σίφνου, συνυπέγραψε ἔγγραφο πρὸς τό Ἐκτελεστικό Σῶμα, σχετικό μέ τίς κακουργίες Σφακιανῶν προσφύγων στό νησί τους, παρά τή φιλοξενία πού τούς προσέφεραν οἱ ἐντόπιοι¹⁶.

Γιά τό ἔτος 1826 βλ. στό τέλος, μετά τό στοιχεῖο κβ'.

η') Στίς 14 Ἰουνίου 1827 ὁ ἀρχιδιάκονος Ἰωαννίκιος καί ἄλλοτε ἐπί πολλά χρόνια ἡγούμενος τῆς Παναγίας Βρυσιανῆς προῆλθε στή σύνταξη τῆς διαθήκης του γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ὁποίας, μετά τήν ἀποβίωσή του, κατέστησε ἐπιτρόπους του «τόν πανοσιώτατον καθηγούμενον καί συναδελφόν μου κύριον Δαμιανόν, τούς κυρίους Μαρίνον Πᾶον, Ἰωάννην Λειμβαῖον καί Ν. Χρυσόγελο»¹⁷.

θ') Στίς 28 Σεπτεμβρίου 1829, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Ν. Χρυσογέλου, ὁ κυβερνήτης Ἰω. Καποδίστριας ἐπεφόρτισε τούς Μαρίνον Βᾶον καί Ἀ. Βεργῆν νά ἐρευνήσουν τά περιουσιακά τῶν μονῶν Ἀγίας Μαρίας καί Ἀγίου Γεωργίου τῆς Μήλου¹⁸.

ι') Ὁ διδάσκαλος Νικ. Σπεράντσας μέ ἐπιστολή του τῆς 5 Δεκεμβρίου 1829, στήν ὁποία ἐπεσύναψε καί κατάλογον προσωπικοτήτων

13. «Σιφνιακά», 1 (1991), 27.

14. «Σιφνιακά», 15 (2007), 35.

15. «Σιφνιακά», 1 (1991), 123.

16. «Σιφνιακά», 12 (2004), 183.

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή*, Ἀθήναι 1966, 80-82.

18. «Σιφνιακά», 17 (2009), 15-16.

πού, έναντι του μισθού του, τον ενίσχυσαν οικονομικά, ανέγραψε και τον Μαρίνο Παόν, ο οποίος του χορήγησε γρόσια 25¹⁹.

ια') Στις 19 Ιουνίου 1832 οι πρόκριτοι Σίφνου προήλθαν στην εκλογή εφόρων της Σχολής του νησιού από τον μητροπολίτη Σίφνου Καλλίνικο, τον Ίω. Λειμβαίο και τον Μαρίνο Παόν²⁰.

ιβ') Στις 7 Νοεμβρίου 1831 ο Μαρίνος Βᾶος διατελούσε επίτροπος του Διοικητού Σίφνου Ί. Πιτάρη όπως αναφέρει ο Νικ. Χρυσόγελος προς την Γραμματεία των Ἐκκλησιαστικῶν σέ ἔγγραφό του τῆς 9 Μαρτίου 1833²¹.

ιγ') Κατά τό 1833/1834 στήν κοινωνία τῆς Σίφνου ξέσπασε ἠθικό σκάνδαλο μέ ἐπίκεντρο τά γυναικεῖα μοναστήρια καί διακεκριμένα πρόσωπα τοῦ νησιού, ὅπως ὁ Μαρίνος Βᾶος, ὁ Πέτρος Κ. Βᾶος κ.ἄ., κατά τά ἤδη ἱστορηθέντα λεπτομερῶς στά «Σιφνιακά», 8 (2000), 62-76. Τά γεγονότα συνεδυσάσθησαν μάλιστα καί μέ τά τελούμενα στό νησί πανηγύρια, χαρακτηριζόμενα «κολλιεράτα», τή διενέργεια τῶν ὁποίων ἀπηγόρευσε ἡ Ἱερά Σύνοδος. Ἐκτός ἄν ἐπρόκειτο γιά φήμες ἢ διαδόσεις πού μεγαλοποιήθηκαν ἐνόψει τῶν σχεδίων τῆς Βασιλικῆς Κυβέρνησης γιά τήν διάλυση τῶν μοναστηριῶν, παρόλο πού τό ζήτημα παρομοίων ἠθικῶν σκανδάλων ἀνάγεται καί σέ παλαιότερους χρόνους²².

ιδ') Στις 6 Μαΐου 1834 ὁ Γρηγόρης Μπιρμεδάκης δηλώνει ὅτι ἔλαβε «παρά τοῦ Εἰρηνοδίκου Σίφνου κυρίου Ἀποστολάκη Γρυπάρη δραχμάς διακοσίας πενήντα ἕξη, Δρ: 256». Τήν ἀπόδειξη ὑπέγραψε ὡς μάρτυς καί ὁ Μ. Βᾶος²³.

ιε') Μετά τή διάλυση τῶν γυναικείων μοναστηριῶν τῆς Σίφνου πραγματοποιήθηκε στίς 12 Νοεμβρίου 1834 Δημοπρασία ἐκποίησης «κινήτων φθαρτῶν κτημάτων τοῦ διαλυθέντος μοναστηρίου τοῦ Μογγού» κατ' αὐτήν ὁ Μ. Βᾶος ἀγόρασε, γιά λογαριασμό τῆς Κοινότητος, ἕνα στρῶμα μέ ἕνα προσκεφαλάκι, ἕνα πάπλωμα παμπάλαιον μέ ἕνα σινδόνι καί ἕν προσκεφαλάκι ἀντί δρχ. 11,80²⁴.

ιστ') Στις 19 Νοεμβρίου 1834, ὑπό τήν ἰδιότητα τοῦ δημογέροντος Σίφνου, συνυπέγραψε ὑπόμνημα πρὸς τήν Κυβέρνηση σχετικό μέ τόν ἐπαπειλούμενο κίνδυνο κατάρρευσης τῆς Σχολῆς τοῦ νησιού καί τό

19. «Σιφνιακά», 3 (1993), 33.

20. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τά Γράμματα στό νησί τῆς Σίφνου*, Πειραιεύς 1962, 44.

21. «Σιφνιακά», 9 (2001), 160-161.

22. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Μοναστήρια τῆς Σίφνου*, Ἀθήνα 1984, 37 ἐπ.

23. Πετροπούλου, «Μνημεῖα», 327.

24. Γενικά Ἀρχεῖα Κράτους, «Μοναστηριακά», Φάκ. 539.

αίτημα έγκρισης χρησιμοποίησεως του κτιρίου τής Μονής τής Φυτειᾶς για στέγασή του²⁵.

ιζ') Στίς 13 'Ιουνίου 1835, συνυπέγραψε εύχαριστήριο τών κατοίκων Σίφνου πρός τήν Κυβέρνηση για τήν «έκ νέου σύστασιν του Έλληνικου Σχολείου κατά τό Υ.Β.Δ/γμα τής 25 Μαρτίου / 6 'Απριλίου τ.έ.»²⁶.

ιη') Στίς 5 'Απριλίου 1836 διατελοῦσε Ειρηνοδίκης Σίφνου «έκ-πληρῶν καί χρέη Συμβολαιογράφου». 'Υπ' αὐτήν τήν ιδιότητα υπέγραψε έξώδικο πρός τόν Δήμαρχο Σίφνου Σ. Βαλέτταν του Νικοδήμου Μοσχούτη, έφημερίου τής Δημοτ. 'Εκκλησίας του Κάστρου τής Σίφνου έπονομαζομένης 'Ελαιούσας»²⁷.

ιθ') Ειρηνοδίκης διατελοῦσε καί μετά διετίαν, όταν στίς 7 'Απριλίου 1838 έξέδωκε πιστοποίηση ότι «ό κύριος Γεώργιος Ψιλλιάκος, κάτοικος Δήμου Σίφνου, έγγυᾶται διά τόν κύριον Νικόλαον Δραγάτην, άπερχόμενον έκτός τής έπικρατείας εἰς ΚΠολιν... ότι δέν θέλει καταχρασθεῖ τό όποῖον τῷ δίδεται έξωτερικόν διαβατήριον»²⁸.

κ') Στίς 17 'Ιανουαρ. 1839 παρέστη ως παράνυμφος στους γάμους του Στεργίου 'Αντ. Σκύφου καί τής Μαργαρίτας Πέτρου Βέλλη στον ιερό ναό 'Αγίου Κωνσταντίνου 'Αρτεμῶνος²⁹.

κα') Τήν 1 Φεβρουαρ. 1843 μέ άπόφαση του Πρωτοδικείου Σύρου ό Μαρίνος Βᾶος μέ άλλους έννέα Σιφνίους (Ζανή Καμπάνη, Γ. Λάντση, Πέτρο Κ. Βᾶο, Γεώργιο 'Οθωναῖο, Νικόλαο Βατῆ, Νικόλαο Πανώργιο, Νικόλαο Δ. Καμπάνη καί... Μαυρουδη) κατεδικάσθηκαν για χρέος δρχ. 848,78 πρός τόν ύποτελώνη Σίφνου³⁰.

κβ') Στίς 16 Αὐγούστου 1844, στό Πέραν ΚΠόλεως, ένώπιον του Προξενικου Διευθυντου τής Έλληνικῆς Πρεσβείας «ή γραῖα Ζωή Παλαιοκαπᾶ, Σιφνία, προσωρινῶς διαμένουσα ένταῦθα... άποκαθιστᾶ πληρεξούσιον γενικόν καί ειδικόν έπίτροπόν της τόν κύριον Μαρινάκη Μπᾶον διά νά διεκδικήση τά κληρονομικά δικαιώματά της παρά τών κατεχόντων τά εἰς αὐτήν άνήκοντα κτήματα» έν Σίφνω³¹.

'Η τελευταία μας είδηση για τόν Μαρίνο Μπᾶο.

Συνεχίζεται

25. «Σιφνιακά», 8 (2000), 81.

26. «Σιφνιακά», 3 (1993), 101.

27. «Σιφνιακά», 12 (2004), 174.

28. «Σιφνιακά», 2 (1992), 15.

29. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, 'Ιστορικά 'Αγίου Κωνσταντίνου 'Αρτεμῶνος Σίφνου. Αθῆναι 1991, 94.

30. «Σιφνιακά», 2 (1992), 15.

31. «Σιφνιακά», 2 (1992), 15.

ΕΚΔΙΚΑΣΗ ΕΠΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ
«ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗΝ ΗΜΩΝ ΣΥΝΗΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ
ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΘΘΙΜΑ» • ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΣ Ο ΜΑΡΙΝΟΣ ΜΠΑΟΣ.
[26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826]

Εισαγωγή στο θέμα

Οι διάδικοι. Ο Ίωάννης Γαλίφος, μέ γραπτή πιστοποίηση «του έκλαμπροτάτου Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη», κατέστησε επίτροπό του (= αντιπρόσωπό του) τόν αδελφό του Γεώργιο γιά «νά έναξή τόν κύριον Μαρίνον Μπαόν πρός διαδικασίαν κληρονομικῶν υποθέσεων» ενώπιον του τοπικοῦ δικαστηρίου τῆς Σίφνου¹. Ὅπως φαίνεται, ὁ Ίωάννης Γαλίφος ὑπηρετοῦσε κατά τό κρίσιμο γιά τήν Ἐπανάσταση ἔτος (1826) στό στρατιωτικό σῶμα του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη (τότε πού απέκρουσε τήν, κατά τῆς Μάνης, ἐπιδρομή του Ἰμπραήμ), καί θά τόν παρεκάλεσε νά του χορηγήσει τή σχετική ἐξουσιοδότηση πρός τόν αδελφό του Γεώργιο στή Σίφνο, τήν πατρίδα τους², γιά νά προσφύγει καί ἐκ μέρους του στό Δικαστήριο. Σύμφωνα μέ τό ἴδιο ἐπιτροπικό του Πετρόμπεη τήν ὑπόθεση ενώπιον του δικαστηρίου θά ὑπερασπίζονταν «ὁ κύριος Ἄγας Δεπάστας» (ὡς συνήγορος; ἢ μάρτυς;).

1. Μαυρομιχάλης Πέτρος, ἐπικαλούμενος Πετρόμπεης (1765-1848), ἡγεμόνας τῆς Μάνης (1816). Ἐπῆρε μέρος στήν Ἐπανάσταση του 1821 καί κατέλαβε τήν Καλαμάτα. Τό 1826 απέκρουσε τήν ἐπιδρομή του Ἰμπραήμ κατά τῆς Μάνης. Ἀργότερα ἀντιπολιτεύθηκε τόν Καποδίστρια καί φυλακίσθηκε στό Ναύπλιο. Τό γεγονός θεωρήθηκε προσβολή καί τό ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἡ δολοφονία του Κυβερνήτη ἀπό τόν αδελφό καί τόν γιό του. Ἀποφυλακίσθηκε τό 1832 ἀπό τόν Αὐγουστῖνο Καποδίστρια καί ἐπί Ὀθωνος ἔγινε σύμβουλος Ἐπικρατείας καί γερουσιαστής. [Ἐπίτομο Ἐγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ἐλευθερουδάκη].

2. Ἐν προκειμένῳ ὁ Πετρόμπεης ἐνήργησε ὡς ἐπίσημη προσωπικότητα (ἀξιόπιστο πρόσωπο), γιά πιστοποίηση του ἐξουσιοδοτουμένου προσώπου νά ἀντιπροσωπεύσει τόν αδελφό του Γεώργιο Γαλίφο, πού εὐρίσκονταν στή Μάνη ὑπό τίς διαταγές του. Ἄλλος ἓνας δηλαδή Σίφνιος ἀγωνιστής τῆς Ἐπαναστάσεως του 1821.

Τό τοπικό Δικαστήριο. Ἡ Διοικητική Ἐπιτροπή τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία προῆλθε ἀπό τήν Γ' Ἐθνική Συνέλευση τῆς Ἐπιδαύρου (Ἀπρίλιος 1826), ἀνέλαβε τή διακυβέρνηση τῆς Χώρας στίς 18 Ἀπριλίου μέ Πρόεδρο τόν Ἄνδρέα Ζαΐμη καί Γενικό Γραμματέα τόν Κ. Ζωγράφο³. Μεταξύ τῶν μέτρων πού ἔλαβε γιά τή διοίκηση τοῦ Κράτους ἦταν καί ἡ διατήρηση τῶν Δημογεροντιῶν στίς ἐπαρχίες (ἐγκύκλιος 74/21 Ἀπριλίου 1826 καί Δ/γμα ἀριθ. 815/22 Μαΐου 1826), ἀλλά καί ἡ σύσταση διμελῶν ἐφορειῶν, τά ὁποῖα θά ἀσκοῦσαν τή διοικητική ἐποπτεία τῶν Δημογεροντιῶν κάθε ἐπαρχίας. Στούς ἐφόρους ἀνατέθηκε νά ἐκδίδουν τίς ἀπαιτούμενες διαταγές «διά πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς τήν ἐσωτερικήν, ἀστυνομικήν καί οἰκονομικήν αὐτῆς διάταξιν». Γιά πολιτικά δικαστήρια δέν ἀποφασίστηκε τίποτε, μέ ἀποτέλεσμα οἱ περισσότερες ἀγωγές, κυρίως στά νησιά, ἀπευθύνονταν πρός τούς Ἐφόρους, οἱ ὁποῖοι δικάζαν κατά τίς ὑπάρχουσες ἀπό παλαιούς χρόνους τοπικές συνήθειες μέ τή συμπαράσταση-συνδρομή τῶν δημογερόντων⁴, ὅπως ἔγινε καί στήν καταγεγραφομένη ἐδῶ ὑπόθεση.

Πρῶτοι ἔφοροι στήν Ἐπαρχία Σίφνου εἶχαν διοριστεῖ ὁ Τζανῆς Ἄλεξ. Καμπάνης καί ὁ Ἰωάννης Βαλέτας (22 Μαΐου 1826)⁵, ἐνῶ κατά τήν μετά ὀλίγους μῆνες ἐκδίκαση τῆς ὑπόθεσης Μαρίνου Μπάου - Γαλίφω (28 Δεκεμβρίου 1826) διατελοῦσαν οἱ Νικόλαος Βαλέτας καί Ἰωάννης Πανώριος⁶.

Ἡ διεκδίκηση τῶν ἐναγόντων. Οἱ ἐνάγοντες, ὅπως δήλωσε ὁ Ἅγας Δεπάστας, ἀπαιτοῦσαν ἀπό τόν Μαρίνο Μπάο «γρόσια χίλια, ἤτοι 1.000.-, τό προικίον τῆς μακαρίτιδος Αἰκατερίνης Γαλίφου..., θείας τῶν ρηθέντων, ἀπό τήν κατάστασιν (= τήν περιουσία) τοῦ ἀνδρός τῆς Ζωρζάκη Μπάου, τήν ὁποίαν ὁ ρηθείς Μαρίνος ἐκληρονόμησεν ὡς γνήσιος αὐτοῦ κληρονόμος»⁷. Ὁ Μαρίνος δηλαδή ἦταν ὁ γιός τοῦ, πρό διετίας (1824) θανόντος Ζωρζῆ καί τῆς, μετά διετίαν (1826) θανούσης μητέρας του Αἰκατερίνης Γαλίφου. Οἱ ἐνάγοντες, κατά τήν τοπική συνήθεια, ζητοῦσαν νά ἐπιστραφεῖ σ' αὐτούς, τῆς οἰκογενείας Γαλίφου, ἡ ἐκ

3. Ἰακώβου Τ. Βισβίζη, *Ἡ Πολιτική Δικαιοσύνη κατά τήν Ἑλληνικήν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου*, Ἀθήναι 1941, 164. Σημειώνεται ὅτι ἡ Διοικητική Ἐπιτροπή μέ τήν ὑπ' ἀριθ. 2193 Δ/γή ἀνασυγκρότησε τή Διευθυντική Ἐπιτροπή Αἰγαίου Πελάγους μέ νέα μέλη τούς Μιχαήλ Α. Τσαμαδό, Βασίλειο Χ' Νικολάου Γκίνη, Κων. Μεταξᾶν καί Νικόλαον Χρυσόγελο. [Βισβίζη, ὁ.π., σελ. 164].

4. Αὐτόθι, σελ. 481.

5. Αὐτόθι, σελ. 482.

6. Βλ. στό Παράρτημα τό ἔγγραφο.

7. Αὐτόθι.

1000 γροσίων προίκα τῆς θείας τους, ἢ κατατεθεῖσα κατά τόν γάμο τῆς μέ τόν Ζωρζῆ Μπαο.

Τό ἐθιμικό Δίκαιο. Κατά τήν ἐκδίκαση τῆς ὑπόθεσης ἐνώπιον τῶν δύο Ἐφόρων, ἐπῆραν μέρος καί οἱ τέσσερις Δημογέροντες τῆς Σίφνου, γνῶστες ὅλοι τῆς «τοπικῆς συνήθειας», δηλ. τοῦ, ἀπ' αἰώνων, λειτουργοῦντος κατά τρόπον ἄριστο, Ἀστικοῦ Δικαίου, ὅπως καί στά ἄλλα νησιά τῶν Κυκλάδων. Γιά τήν ἀξίωση τῶν Γαλίφων ἐφαρμογή εἶχε ἡ διάκριση τῶν κατοίκων τῆς Σίφνου σέ τρεῖς οικονομικές κατηγορίες, ὅπως καί γιά τήν ἐπιβολή τῆς φορολογίας ἐπί Τουρκοκρατίας⁸.

Ἦταν δ' αὐτές τρεῖς: α) ἡ πρώτη, ὅταν οἱ σύζυγοι εἶχαν εὖρωστη οικονομική κατάσταση καί οἱ δύο· σέ περίπτωση πού ἔπεφταν σέ χρέος, ἡ προίκα τῆς συζύγου ἦταν «ἀθάνατος» (= ἀνέγγιχτος). β) ἡ δεύτερη, τῶν ἐμπόρων, πού κατά τήν ἄσκηση τοῦ ἐπαγγέλματός τους ἤ θά εἶχαν κέρδος, ἡ ζημία· καί σ' αὐτήν τήν περίπτωση, ζημίας ἤ κέρδους, ἀποδέκτης ἐθεωρεῖτο ὁ σύζυγος, ἡ προίκα δέ τῆς συζύγου «εἶναι καί λέγεται ἱερά», δηλαδή παρέμενε ἀνέγγιχτη καί γ) ἡ τρίτη καί τελευταία, ἐκείνων πού δέν εἶχαν «διαρκῆ κατάστασιν εἰσοδημάτων καί οἱ ὅποιοι μετέρχονταν τήν βάνουσον, ἢ τήν γεωργικήν τέχνην», πού ἄν ἔπεφταν σέ χρέος, τοῦτο ἦταν σέ βάρος τῶν δύο συζύγων, ὅπως καί ἄν ὑπῆρχε ὄφελος ἦταν κι αὐτό ἀναμεταξύ τους⁹. Αὐτή ἦταν ἡ συνήθειανόμος τοῦ τόπου καί, μετά τήν ἀξιολόγησι τῶν οικονομικῶν, τῶν δύο θανόντων συζύγων Ζωρζῆ - Αἰκατερίνης Μπαο, καί τήν κατάταξή τους σέ μίαν ἀπό τίς ἀνωτέρω τρεῖς οικονομικές κατηγορίες, θά ἐκδίδονταν ἡ ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου.

Ἡ οικονομική κατάσταση τῶν θανόντων. Οἱ δικαστές γνώριζαν ὅτι τό ζεύγος Ζωρζῆ - Αἰκατερίνης, δέν ἀνήκε στήν πρώτη τάξη γιατί δέν εἶχε «ἀρκετήν εἰσοδημάτων κατάστασιν», ἀλλ' οὔτε καί στή δεύτερη «μέ τό νά μὴν ἦτο ὁ ἄνδρας ἔμπορος». Ἀναγνωρίστηκε δηλαδή ὅτι ἀνήκαν στήν τρίτη κατηγορία πού τά βάρη ἢ τά ὀφέλη διαμοιράζονταν κανονικά μεταξύ τῶν συζύγων. Ποιά ἦταν λοιπόν ἡ οικονομική κατάσταση τοῦ ζεύγους; Κατά τό σκεπτικό τῆς ἀπόφασης, οἱ δύο σύζυγοι «μὴ ἐξαρκούμενοι» ἀπό τά εἰσοδήματά τους «ἔφαγαν τά χίλια γρόσια, τό προικίον τῆς γυναικός», ἐν συνεχείᾳ δέ «ὑπέπεσαν

8. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπό τήν Προϊστορική Ἐποχή*, Ἀθήνα 2002 (Β' ἔκδοση), σελ. 182.

9. Βλ. στό Παράρτημα τό ἔγγραφο.

καί εἰς χρέος» ἀκόμη «ἐπώλησαν καί ἓν πρᾶγμα (= κτῆμα) τοῦ ἀνδρός διά γρόσια δύο χιλιάδας» ἀπό τίς ὁποῖες δέν εἶχαν καταβληθεῖ στούς πωλητές 180 γρόσια, ὅπως παραδέχτηκε καί αὐτός ὁ Ἰωάννης Γαλίφος, ὁ ὁποῖος μάλιστα γνώριζε ὅτι ὁ μακαρίτης Ζωρζάκης χρεωστοῦσε τά 180 γρόσια «πρωτοῦ νά στεφανωθῆ» μέ τή θεία του. Ἔτσι, «ἡ μέν Αἰκατερίνα Γαλίφου ἐζημιώθη γρόσια 1000, ὁ δέ ἀνήρ αὐτῆς Ζωρζῆς γρόσια χίλια ὀκτακόσια εἴκοσι» ὡς ἐκ τούτου, ὁ Μαρίνος Μπᾶος, κληρονόμος τοῦ Ζωρζάκη, δέν εἶχε ὑποχρέωση νά πληρώσει τήν προῖκα τῆς Αἰκατερίνης Γαλίφου πρὸς τούς κληρονόμους της, δεδομένου ὅτι εὐρίσκονταν καί ἀδικημένος κατά 420 γρόσια¹⁰.

Ἡ ἀπόφαση. Τό Δικαστήριον, ἀφοῦ ἐξέτασε καί ἄλλους ἰσχυρισμούς τοῦ ἀντιδίκου, τούς ὁποίους θεώρησε ἀβάσιμους, ἔκρινε «εὐσυνειδῶτως» ὅτι ὁ κύριος Μαρίνος Μπᾶος καί κληρονόμος τοῦ Ζωρζάκη «δέν εἶχε νά πληρόνη οὐδέ ὀβολόν».

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ

«Ἐπαρρησιάσθη πρὸς τό ἡμέτερον Ἐφορεῖον ὁ Ἰωάννης Γαλίφος ἐπιφέρων ἓν γράμμα τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη διά τοῦ ὁποῖου ἀποκαθίσταται ἐπίτροπος τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου Γαλίφου εἰς τό νά ἐνάξῃ τόν κύριον Μαρίνον Μπᾶον πρὸς διαδικασίαν κληρονομικῶν ὑποθέσεων τᾶς ὁποίας ὁ κύριος Ἄγας Δεπάστας γνωρίζει καθὼς τό γράμμα τῆς αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητος φανερεῖ.

Μετακαλεσάμενοι λοιπόν τόν ρηθέντα Μαρίνον Μπᾶον, παρόντων καί τῶν Δημογερόντων καί τοῦ Ἰωάννου τούτου, προσεκαλέσαμεν καί τόν κύριον Ἄγαν Δεπάσταν πρὸς παράστασιν τῶν ζητημάτων τῶν ρηθέντων Γεωργίου καί Ἰωάννου Γαλίφων καί πρῶτον ἐπαράστησεν ὅτι ζητοῦν γρόσια χίλια, ἧτοι 1000, τό προικίον τῆς μακαρίτιδος Αἰκατερίνης Γαλίφου, θείας τῶν ρηθέντων, ἀπό τήν κατάστασιν τοῦ ἀνδρός της Ζωρζάκη Μπάου, τήν ὁποίαν ὁ ρηθείς Μαρίνος ἐκληρονόμησεν ὡς γνήσιος αὐτοῦ κληρονόμος.

Καί περί τούτου πειθόμενοι πρὸς τήν τοπικήν ἡμῶν συνήθειαν καί πρὸς τε τά παλαιά ἔθιμα, ἔχοντα ὡς ἀκολούθως:

Ἡ κατάστασις τῶν ἐνταῦθα κατοίκων διαιρεῖται εἰς πρώτην, δευτέραν καί τρίτην τάξιν· καί πρώτη λέγεται ὅτι ὁ ἀνδρας καί ἡ γυναῖκα ἔχοντες μίαν δυνατήν κατάστασιν εἰσοδημάτων, εἰς τό νά τοῖς

10. Αὐτόθι.

έξαρκῆ, ἐάν ὑποπέσουν εἰς χρέος, τότε τό προικίον τῆς γυναικός εἶναι ἀθάνατον, καί ὁ ἄνδρας μόνος ὑπόκειται εἰς τοῦτο τό χρέος· δεύτερον εἶναι τῶν ἐμπόρων, οἵτινες ἐμπορευόμενοι, ἔπεται νά κερδίσωσιν, ἢ νά ζημιωθῶσι· τότε ἡ ζημία αὕτη ἢ τό κέρδος, ἀνάγεται εἰς τόν ἄνδρα καί τό προικίον τῆς γυναικός εἶναι καί λέγεται ἱερόν· τρίτη δέ καί τελευταία εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες δέν ἔχωσι διαρκῆ κατάστασιν εἰσοδημάτων καί οἱ ὅποιοι μετέρχονται τήν βάνουσον, ἢ τήν γεωργικήν τέχνην· οὔτοι, ἐάν ὑποπέσωσιν εἰς χρέος, εἶναι ἐν τῷ μεταξύ ἄνδρός καί γυναικός, καθώς καί ἐάν αὐξήσωσιν, ἢ αὕξῃσιν αὕτη διενεργεῖται ἐξ ἡμισείας· καί γνωρίζοντες τοὺς ρηθέντας Ζωρζάκη Μπαῶν καί Αἰκατερίνα Γαλίφου, μή ὄντες τῆς πρώτης τάξεως, μέ τό νά μὴν εἶχον ἀρκετὴν εἰσοδημάτων κατάστασιν, ἀλλ' οὐδέ τῆς δευτέρας, μέ τό νά μὴν ἦτον ὁ ἄνδρας ἐμπορος, καταθέτομεν αὐτοὺς εἰς τὴν τρίτην, διὰ τὰ ἄνωθεν αἰτία, οἵτινες μὴ ἐξαρκούμενοι ἔφαγαν τὰ χίλια γρόσια, τό προικίον τῆς γυναικός καί ἐπομένως ὑποπέσαντες καί εἰς χρέος, ἐπώλησαν καί ἐν πρᾶγμα τοῦ ἄνδρός διὰ γρόσια δύο χιλιάδας, ἐξ ὧν ὀφείλονται γρόσια ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, ὅσα ὁ εἰρημένος Ἰωάννης Γαλίφος παρέστησεν ἔμπροσθεν καί τοῦ ἰδίου Ἄγα Δεπάστα, ὅτι ὁ ἄνδρας ἐχρεώσται πρωτοῦ νά στεφανωθῆ μετ' αὐτῆς, καί δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι ἡ μὲν Αἰκατερίνα Γαλίφου ἐζημιώθη γρόσια χίλια, ὁ δέ ἄνθρωπος αὐτῆς Ζωρζάκης γρόσια χίλια ὀκτακόσια εἴκοσι· διό καί ἀποδεικνύεται καθαρῶς ὅτι ὁ εἰρημένος Μαρίνος, καί κληρονόμος τοῦ Ζωρζάκη, ὄχι μόνον δέν ὑποχρεοῦται νά πληρώσῃ τό προικίον τῆς Αἰκατερίνης Γαλίφου πρὸς τοὺς κληρονόμους τῆς διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους, ἀλλὰ καί μένει ἀδικημένος παρ' αὐτῶν γρόσια τετρακόσια εἴκοσι.

Ἐπομένως δέ ἐξετάσαντες καί ἄλλα ζητήματα τοῦ ρηθέντος Ἰωάννου, ἀνύπαρκα καί ἀμάρτυρα, περὶ τῶν ὁποίων οὔτε καί ἡ ἰδία θεία τους Αἰκατερίνη Γαλίφου, ζήσασα μετὰ θάνατον τοῦ ἄνδρός τῆς ὑπὲρ τοὺς δύο χρόνους, οὔτε ἐπρότεινε εἰς τινά, οὔτε καί εἰς τὴν διαθήκην τῆς, τὴν ὁποίαν ἐν καιρῷ θανάτου τῆς ἔκαμε, δέν φαίνεται νά λέγῃ, οὔτε νά διατάττῃ τό παραμικρόν, καθὼς καί περὶ τοῦ ἰδίου τῆς προικίου, τὰ χίλια γρόσια, δέν φαίνεται νά διατάττῃ, γνωρίζουσα καλῶς τὴν τοπικὴν ἡμῶν συνήθειαν καί τό δίκαιον, ἀφ' οὗ διέταξεν ὅλην τὴν ἐπίλοιπὸν τῆς κατάστασιν.

Διὰ τοῦτο καί περὶ τε τοῦ πρώτου, καθὼς καί περὶ πάντων τούτων εὐσυνειδήτως ἀποφασίσαντες, ὅτι ὁ μὲν Κύριος Μαρίνος Μπαῶς καί κληρονόμος τοῦ Ζωρζάκη, ὄχι μόνον δέν ἔχει νά πληρῶνῃ πρὸς τοὺς

κληρονόμους τῆς Αἰκατερίνης Γαλίφου οὐδέ ὀβολόν, ἀλλά μάλιστα μένει καί ἀδικημένος παρ' αὐτῶν, ὡς ἄνωθεν εἶπομεν, ἐκδίδομεν τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐνυπόγραφον ἀπόφασιν, ἐσφραγισμένην καί τῇ σφραγίδι τοῦ Ἐφορείου τῆς Ἐπαρχίας ταύτης πρὸς πίστῳσιν.

1826 = Δεκεμβρίου = 28 = ἐν Σίφνω.

Οἱ Δημογέροντες
(Τ.Σ.) = Ἀπόστολος Κολονέλος
= Νικόλαος Λορέντζος
= Ἰωάννης Παπαθανάσης
= Ἀντώνιος Μελισσός

Οἱ Ἐφοροὶ τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου
= Νικόλαος Βαλέτας
= Ἰωάννης Πανώριος
Ἡ Δημογεροντία Σίφνου
"Ὅ,τι ἴσον ἀπαράλλαχτον
τῷ πρωτοτύπῳ»¹¹.

11. Ἰακώβου Τ. Βισβίτζη, *Ἡ Πολιτική Δικαιοσύνη...*, 495-496.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΧΑΡΙΔ. ΔΡΑΓΑΤΣΗ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ [1853-1934]
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΗ ΣΙΦΝΟ

Από τούς διακεκριμένους διδασκάλους τῆς ἐποχῆς του [βλ. τό βιογραφικό του στὰ «Σιφνιακά», 10 (2002), 48-49], ὁ Ἰάκωβος Χαριδῆμου Δραγάτσης, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, παράλληλα μέ τήν ἐκπαιδευτική δραστηριότητά του, ἀσχολήθηκε συστηματικά καί μέ τήν Ἀρχαιολογία στήν ὁποία προσέφερε ἀξιόλογο ἔργο μέ περισπούδαστες ἐργασίες γιά τήν ἀρχαία ἱστορία τοῦ Πειραιᾶ, ἔρευνες καί ἀποτελέσματα τους στή Σίφνο καί τήν Ἄνδρο κ.ἄ. Εἶναι ὁ πρῶτος πού ἐπεσήμανε τίς θέσεις τῶν ἀρχαίων πύργων τοῦ νησιοῦ μας, τούς ἐρεύνησε καί τούς περιέγραψε λεπτομερῶς.

Ἀπό τίς δημοσιευμένες, ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου, ἐργασίες του γιά τή Σίφνο, ἀναδημοσιεύουμε τίς ἐπόμενες τρεῖς.

Ι. ΣΙΦΝΟΥ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ
[«Παρνασσός», 8 (1884), 183 ἐπ.]

Ἐγγύς τῆς ἐν Σίφνῳ ἱερᾶς μονῆς τῆς Παναγίας Βρύσεως, ἐντός κήπου ἀνήκοντος τῇ μονῇ ταύτῃ σώζεται μικρά κάλπη τετραγωνικοῦ σχήματος λίθου λευκοτάτου χρησιμεύουσα σήμερον εἰς διοχέτευσιν ὕδατος εἰς δεξαμενήν ἐπί τοῦ περιβλήματος τῆς ὁποίας εἶναι ἰδρυμένη ἡ κάλπη. Ἄνω, ἐπί τῆς στενῆς αὐτῆς ἐπιφανείας, φέρει μικρόν ὕψωμα εἰς δῆλωσιν τοῦ μέρους τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἀπολεσθέντος πώματος. Οὐδέν ἔκτακτον ἔχει ἡ μικρά αὕτη κάλπη ἢ τήν ἐξ ἑνός ὀνόματος ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφήν.

Ἐπί τῆς ἐτέρας, δηλ. τῶν μακροτέρων πλευρῶν διά γραμμάτων λεπτοτάτων καί ἐλαφρότατα κεχαραγμένην καί ἀποτετριμμένην δέ πως ὑπό τοῦ χρόνου, εἶναι γεγραμμένον τόδε τό ὄνομα ΠΑΡΑΜΟΝΙΣ. Εἶναι κύριον ὄνομα τοῦτο καί κατ' ἀκολουθίαν ἀνήκον εἰς τήν γυναῖκα βε-

βαίως, ἥς τά ὅστιά περιελάμβανεν ἢ κάλπη ἢ εἶναι δηλωτικόν αὐτῆς ταύτης τῆς κάλπης;

Ἐπί ἐτέρας κάλπης (ἐν Κάστρω) τῶν συνήθων, τῶν ἐν σχήματι σφαιρᾶς, τῶν μὴ φερουσῶν τὴν λεπτὴν ἐξεργασίαν ἐπὶ τῆς ἔξω ἐπιφανείας γράμμασι χρόνων ρωμαϊκῶν ἄνευ ἐπιμελείας τινός γεγραμμένοις φέρονται τάδε: ΣΩΤΕΙΡΑ ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΧΑΙΡΕ. ΣΠΑΡΤΥΧΟΣ ΣΠΑΡΤΥΧΟΥ

Ὅμοίως ἐν τῷ Κάστρω ἐπὶ τινος τοίχου οἰκίας ἐνωκοδομημένη πλάξ λίθου λευκοῦ φέρει τάδε:

ΦΕΡΕΝΙΚΟΣ ΕΡΑΤΩΝΥΜΟΥ ΧΑΙΡΕ

Τὰ γράμματα ρωμαϊκά, πλὴν μετὰ πλείονος ἐπιμελείας ἐξεργασμένα.

Ἐξωθεν τοῦ Κάστρου καὶ ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ παρ' αὐτό χειμάρρου πρὸ τινος οἰκίσκου ἀγροτικοῦ ἀνάκειται βᾶθρον ἀδριάντος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ὅπου οἱ τύποι τῆς ἐγγομφρώσεως τῶν ποδῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ βᾶθρου σώζονται τάδε:

.....ΘΕΙΟΣ

.....ΕΙΝΟ

.....ΡΙΟ[Σ

- ΙΜ ΑΔΕΛΦΟ

..... ΕΟ...

-| ΕΜΕΝΕΙΣΤΗ

..... ΦΙΛΙΠΑΤΡΙ

- ΔΙΟΜΝΑΜΗΣ

- ΑΙ]ΤΗΣΑΝΤΙ

ΧΑΡΙΤΟΜΕΝΟΣ

Ψ Β Δ

ΙΙ. ΔΙΚΕΦΑΛΟΙ ΑΕΤΟΙ ΣΙΦΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

Στούς τόμους ΣΤ' (1910) - Θ' (1912) τοῦ περιοδικοῦ «Νέος Ἑλληνομνήμων», ὁ ἐκδότης του ἀείμνηστος Σπ. Λάμπρος δημοσίευε καταγραφή δικεφάλων αετῶν, αὐτῶν πού βλέπουμε στά δάπεδα τῶν ἐκκλησιῶν μας. Ὁ Ἰάκωβος Δραγάτσης, ὁ ὁποῖος παρακολουθοῦσε βέβαια τά ἱστορικῶς ἐνδιαφέροντα περιεχόμενα τῆς σπουδαίας ἐκείνης ἐκδοτικῆς προσπάθειας, ὅταν τό καλοκαίρι τοῦ 1915 ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα ἀπό τή Σίφνο καί τήν Τήνο, ἀπέστειλε στίς 24 Αὐγούστου ἐπιστολή στόν Λάμπρο, σχετική βασιικά μέ τούς δικεφάλους τῶν δύο νη-

σιών, αλλά και ιερές εικόνες τῆς «πατρίου του νήσου Σίφνου». Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς δημοσιεύτηκε στόν τόμο 12/1915, 376-377 τοῦ Ν.Ε. καί ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐπανελθὼν πρό τινων ἡμερῶν ἐκ Σίφνου, σᾶς σημειῶνω ἐν προσθήκῃ εἰς τὰ περί δικεφάλων ἀετῶν, τὰ γραφέντα ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, καί ἓνα τῶν πολλῶν τύπων, οὓς εἶδον ἐν τῇ νήσῳ, περί ἄλλας μελέτας καί ἐρεῦνας ἀσχολούμενος. Πλήν δηλαδή τῶν συνήθων σχημάτων ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τῆς Σωτείρας, ἥτοι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἐν Ἀπολλωνία τῆς Σίφνου, ἐντός τοῦ ναοῦ καί εἰς τόν συνήθη τόπον, ὁ δικεφαλος μέ ἀρχιερατικὴν μίτραν μεταξύ τῶν κεφαλῶν ἢ μᾶλλον τῶν λαιμῶν καί μέ τό ἰδιάζον, ὅτι ἀπό τῆς σφαίρας τῆς συνήθως ἐξηρητημένης ἀπό τοῦ ἀριστεροῦ ποδός ἔχει ἀνακρεμαμένην κλεῖδα, καθ' ἣ κατωτέρω ἐν τῷ σχήματι ὑπ' ἀριθ. 1. Τό ὅλον εἶναι πολύ ἀποτετριμμένον ὑπό τῶν ποδῶν, ἀπεσβεσμένη δέ εἶνε καί ἡ χρονολογία. Τῶν εἰκόνων αἱ χρονολογίαι φθάνουσι μέχρι τοῦ 1736.

Ἐν δέ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, κειμένη μετὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς παλαιᾶς καί πεφημισμένης σχολῆς τῆς πατρίου μου νήσου Σίφνου, ὑπάρχει ἄλλος πάλιν τύπος δικεφάλου ἀετοῦ. Φέρει μεταξύ τῶν λαιμῶν βασιλικόν στέμμα ὡς καί δύο μικρά ὄμοια ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς. Εἰς τοὺς πόδας οὐδέν κρατεῖ ὁ ἀετός. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἐντός μεγάλης ὠοειδοῦς ἐντομῆς εὐρηταί τετράγωνον, ἐν ᾧ βιβλίον ἀνοικτόν. Ἄνωθεν τοῦ τετραγώνου περιθωρίου καί εἰς τό μέσον ἀκριβῶς τό γράμμα Τ, κάτωθεν δέ Φ. Παρά τοὺς πόδας τοῦ ἀετοῦ τό ἔτος 1762.

Πρὸς τούτοις εἶδον καί εἰκόνα τῆς προσκυνήσεως τῶν Μάγων γεγραμμένην «διὰ χειρός Ἡσαΐου ἀρχιερέως», πολὺ δέ καλήν, ὡς καί εἰκόνα παλαιάν ἀπό ἐξωκλήσιόν τι, φέρουσαν παραδόξως ἐπιγραφὴν ἰταλικήν SS. Cosma e Damiano. Σημειωτέον, ὅτι λατινικὴ ἐκκλησία ἐν Σίφνῳ μόνον ἐν τῷ Κάστρῳ ὑπῆρχεν, ἢ τοῦ S. Antonio, ἧς καί αὐτὴ ἢ θύρα εἶναι ἐκτισμένη τώρα, διότι τοῦ δυτικοῦ δόγματος οὐδεὶς σήμερον ὑπάρχει ἐν Σίφνῳ, καί ἄλλη ἐν θέσει Παναγία Πουλάτη, ἧτις κατεστράφη. Ἡ περί ἧς πρόκειται εἰκὼν εἶνε προφανῶς φραγκικὴ, διακοσμηθεῖσα πρό μακροτάτου ἀργύρω τὰς περί τὰς κεφαλὰς καί τοὺς σταυρούς, οὓς φέρουσιν οἱ παριστανόμενοι ἅγιοι.

Μεταβάς δ' εἶτα καί εἰς τὴν Τήνον καί περιερχόμενος τὴν πόλιν, εἶδον ἄνωθεν τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν ἀνάγλυφον δικεφάλου ἀετοῦ, φέροντος μεταξύ τῶν κεφαλῶν στέμμα καί δύο

μικρά τοιαῦτα ὑπέρ αὐτάς. Ἄνωθεν κατέρχεται πρὸς αὐτόν, ὑπὸ πολλῶν ἀκτίνων περιβαλλόμενον, τὸ Ἅγιον πνεῦμα ἐν εἴδει περισσεύρας. Εἰς τὸν δεξιὸν πόδα κρατεῖ ὁ ἀετός ράβδον ἀρχιερατικὴν, εἰς δὲ τὸν ἀριστερόν τὴν σφαῖραν διηρημένην, φέρουσαν σταυρόν ἄνω. Ἀπὸ τῶν δακτύλων τοῦ ποδὸς τούτου ἐξαρτῶνται ἀντὶ μιᾶς δύο κλείδες. Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ σχήματι τὸν ἀρ. 2. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἐν κύκλῳ ἐντετυμημένῳ ὑπάρχει ἀνάγλυφος κεφαλή ἀντωπός, κακότεχνος. Χρονολογίαν φέρει τὸ ἔτος 1759. Ὁμοίως ἐγγύς τῆς Ἀπάνω Βρύσης, ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς οἰκίας τοῦ Ἰακώβου Παρασκευᾶ, ἐπὶ φαιοῦ λίθου, εὑρηται ἐλαφρῶς ἐγκεχαραγμένος δικέφαλος, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ ποδὸς ἀπὸ τὴν σφαῖραν εἶναι ἐξηρητημένη μία κλείς, ὅπως ἐπὶ τοῦ δικεφάλου τοῦ ἐν Ἀπολλωνία τῆς Σίφνου. Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ σχήματι τὸν ἀρ. 3».

III. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΣΙΦΝῳ

«Πρακτικά τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
ἔτους 1915. Ἀθῆναι 1916, 96-107»

«Ἡρευνήθησαν οἱ πύργοι

1. - τοῦ Λαουτέρη, πρὸς τὰ ΒΔ. 2. - Τὸ καμpanariό.
3. - Ὁ Πύργος τοῦ Καδέ. 4. - ὁ Πύργος στὶς Ἀμμουδάρες.
5. - Τοῦ Καστανᾶ. 6. - Τοῦ Ἀργυροῦ καὶ 7. - τοῦ Ἄσπρου Πύργου.

1. - Ὁ Πύργος τοῦ Λαουτέρη

Οὗτος, ἐπὶ ἀποτομωτάτης ὀρεινῆς προεξοχῆς ὑπὲρ τὸν ὄρμον τῶν Καμαρῶν κείμενος, σώζει πρὸς Β. ὕψος 1,70, μειούμενον πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τοῦ κύκλου αὐτοῦ, ἔνεκα τῆς καταπτώσεως· ἔχει τὴν εἴσοδον πρὸς Ν, ἀνοίγματος 1,05. Ἀπὸ τῆς εἰσόδου εὐρέθημεν πρὸ δύο διαμερισμάτων, τοῦ ἐνός εὐθύς μετὰ ταύτην, μεγαλυτέρου, οὗ τὸ ἔδαφος πρὸς τὸ Β μέρος ἀνώμαλον, μέρος τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ ἴδρυνται ὁ πύργος.

Ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ, εὐθύς μετὰ τὴν εἴσοδον πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀπεκαλύφθη ἡ ἀρχὴ κλίμακος φερούσης πρὸς τὸ ἀνώτερον διαμέρισμα τοῦ πύργου, ἢ τὰ ἀνώτερα τοιαῦτα, καταπεπτωκότα ἤδη. Τῆς κλίμακος σώζονται δύο βαθμίδες καὶ τρίτης μικρὸν μέρος, πλάτους 1,08. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο τοῦ πύργου ἐκαλύπτετο εἰς ὕψος κατὰ τὸ

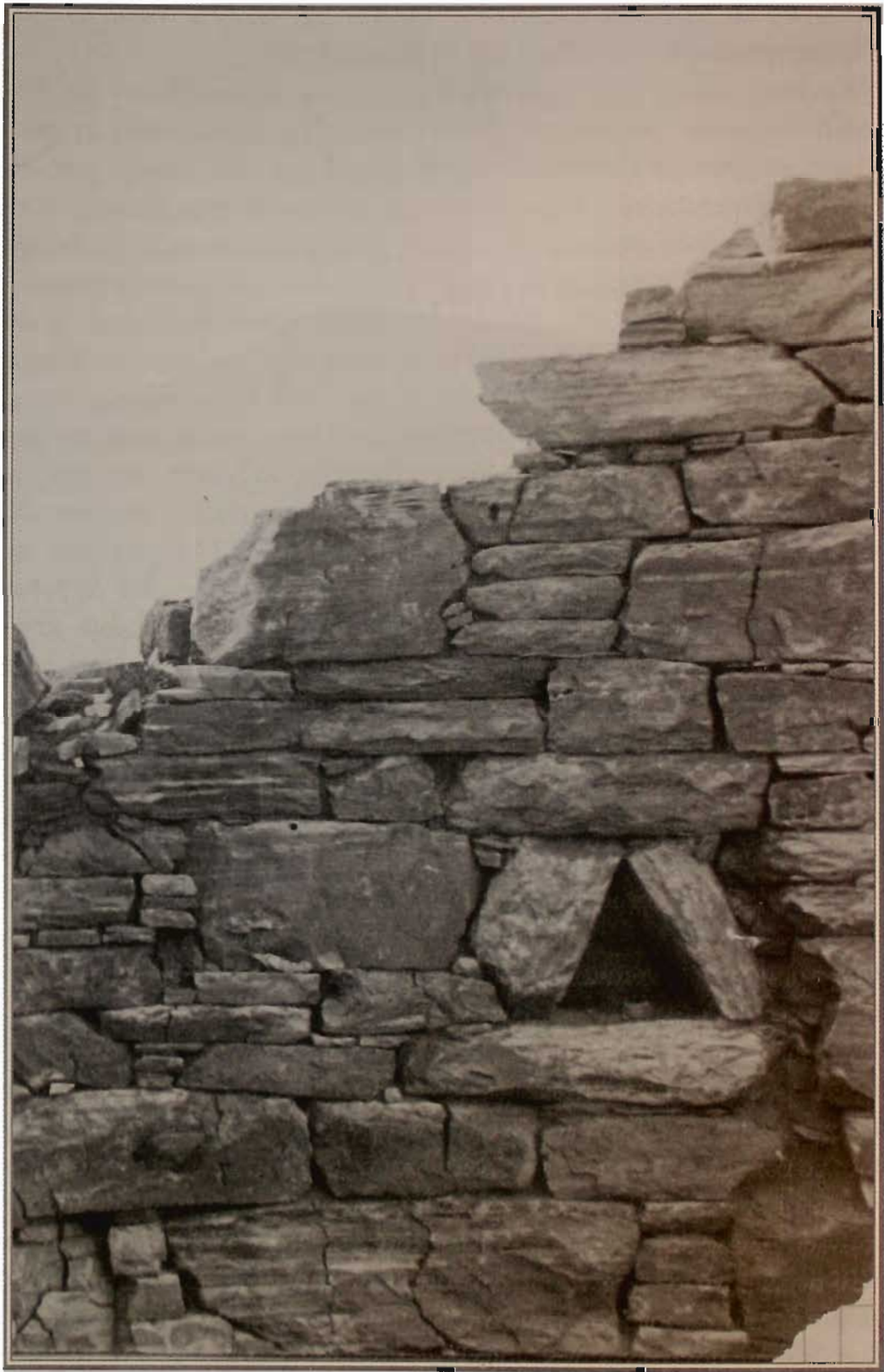
κέντρον 2,60 ὑπό τῶν καταπεσόντων ἀπό τῆς στέγης χωμάτων καί τῶν παμμεγίστων ὀγκολίθων τῶν τοίχων αὐτοῦ.

Ἐν τοῖς χώμασι τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀνευρέθησαν εἰς διάφορα στρώματα κάτωθεν τῶν βαρυτάτων λίθων, θραύσματα ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ἀπό τῶν παλαιωτάτων, διά τῶν καλῶν χρόνων, τῶν Μακεδονικῶν, τῶν Ρωμαϊκῶν μέχρι τῶν νεωτάτων. Μεταξύ τούτων καί κύλινδροι μαρμάρινοι, μήκους 0,65, περιμέτρου 0,70, ἐκ τῶν χρησιμευόντων εἰς ἐπίστρωσιν τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν καί σήμερον.

Πρός τὰ ἀριστερά τῆς εἰσόδου, τό μικρότερον διαμέρισμα χωρίζεται τοῦ μεγαλύτερου διά τοίχου πλάτους 0,44, σωζομένου ὕψους πρὸς τό Β. ἄκρον 2,06, ἀπαρτιζομένου ἐκ λίθων διαφόρου μεγέθους, οὐχί μεγάλων ὅμως. Εἰς τό διαμέρισμα τοῦτο εἰσέρχεται τις διά θύρας εἰς τό μέσον τοῦ διαχωριστικοῦ τοίχου κειμένης, ἀνοίγματος ἑνός μέτρου σωζούσης πρὸς τ' ἀριστερά τῷ εἰσερχομένῳ παραστάδα ἐκ πρασίνου σχιστολίθου ὕψους 1,66, πάχους 0,12. Ἐντός τοῦ μικροτέρου τούτου διαμερίσματος ἀνευρέθη σωρεία τεμαχίων ἀγγείων πηλίνων διαφόρων χρόνων. Ἰδία ἀνευρέθησαν τεμάχια πίθων μεγίστων μετά πλατυτάτων καί παχυτάτων προεξεχόντων χειλέων περί τό στόμιον καί μετά ἐκτετυπωμένων περί τό σῶμα κοσμημάτων σπειροειδῶν κανονικωτάτων, ἧ καί σχημάτων χιαστί διασταυρουμένων μετά μικρῶν κύκλων κοσμηματικῶν κατὰ τὰς σχηματιζόμενας γωνίας. Ἄλλα ἔφερον εἰς ταινίαν συνεχῆ διακόσμησιν τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου κατὰ τετράγωνα διαχωριζόμενα ὑπό καθέτων γραμμῶν τριῶν ἢ τεσσάρων καί φέροντα χιαστί διασταυρωμένας διπλάς γραμμάς, εἰς τὰ τριγωνικά ἀνοίγματα τῶν ὁποίων ἀνά ἓν κυκλικόν ἔντυπον κόσμημα. Ἐπί τῆς κοιλιᾶς τοῦ πίθου αἱ αὐταί χιαστί διασταυρούμεναι γραμμαί, ἀλλ' εἰς μέγα σχῆμα.

Πλὴν τούτων διάφορα μέρη ἀγγείων διαφόρων χρόνων ἀνευρέθησαν μαρτυροῦσι τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πύργου κατὰ πάσας τὰς περιόδους ἀπό τῆς ἀρχικῆς ἰδρύσεως μέχρι τοῦ χρόνου τῆς καταστροφῆς.

Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας τοῦ πύργου τούτου ἐκ λίθων ἀποκοπέντων ἐκ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ἰδρύται, εἶναι ἰσοδομικός μετά πλαγίων πως ὅμως τῶν γραμμῶν τῶν χωριζουσῶν τοὺς παμμεγίστους λίθους πρὸς τελειότεραν σύνδεσιν. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι μέτρων 6,38, εἶναι δηλ. ἐκ τῶν τριτευόντων πύργων τῶν σωζομένων ἐπὶ τῆς νήσου, δεσπόζων ὅμως πάσης τῆς πρὸς Β καί Δ θαλάσσης καί τῶν ταύτη νήσων, ὅπως καί πολλοῦ μέρους τῆς πρὸς Β κατευθύνσεως τῆς νήσου.

Άσπρος Πύργος (λεπτομέρεια).
Φωτ. Σ.Μ. Συμεωνίδη (1962).

Μεταξύ τῶν θραυσμάτων τῶν ἀγγείων τῶν ἀνευρεθέντων ἐνταῦθα, ἐξέχουσι τέσσαρα τεμάχια παμμεγίστου πίθου, οὗ τό πλάτος τοῦ χείλους εἶναι 0,13. Πλήν τούτων πολλά τεμάχια μετά ἐντετυπωμένων κοσμημάτων, ἰδίᾳ τῆς σπείρας τῆς διπλῆς μετά διπλῆς σειρᾶς μικρῶν κύκλων εἰς ἐκάστην σύσφιγξιν τῆς σπείρας, τρεῖς μέγιστοι πυθμένες τῶν ἰδίων πίθων, τεμάχιον μολυβδίνου ἐλάσματος πρὸς σύνδεσιν, τεμάχιον σιδηροῦ ἐργαλείου κατιωμένου.

Ταῦτα καταγραφέντα κατετέθησαν εἰς τὴν μικρὰν συλλογὴν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Σίφνου.

2. Καμπαναριό

Ἔλαβε τό ὄνομα ἐκ τῆς σωζομένης θύρας αὐτοῦ, κεῖται δέ ἄνωθεν τοῦ χειμάρρου τῶν Καμαρῶν, ἀντικρὺ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. Ὀλίγιστα τεμάχια ἀγγείων ἐν αὐτῷ, ὅμοια τοῦ προηγουμένου.

Τὰ τεμάχια τῶν λίθων τῶν ἀπαρτιζόντων τοὺς δόμους αὐτοῦ εἶναι παμμέγιστα. Ἐν τούτων ἔχει μῆκος 2,90, ὕψος 0,60. Ἐτερον 1,90. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν αὐτοῦ ἡ σωζομένη θύρα, τοξοειδῆς ἄνω, ὕψους 1,76, πλάτους 1,03 καὶ πάχους 0,58. Σώζει πλήρες τό τόξον ἄνω, συμπληρούμενον δι' ἐσφηνωμένου εἰς τό μέσον κανονικῶς τετμημένου ἐν σφηνοειδῆ σχήματι λίθου λευκοῦ. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν ἡ θύρα ἐπὶ τοῦ πάχους τοῦ τοίχου αὐτῆς κατὰ συμμετρικὰς ἀποστάσεις φέρει ὀπὰς μεγάλας, ἡμικυκλικὰς ἄνω, πρὸς εἰσαγωγὴν μοχλῶν ἀσφαλιστικῶν. Αὗται εἶναι ἀνά τρεῖς ἐκατέρωθεν, χωροῦσαι εἰς ἰκανόν βάθος, καὶ συναντῶμεναι πρὸς ἄλλας ἔσωθεν τοῦ τοίχου παρά τὴν ἀριστερὰν τῶ εἰσιόντι παραστάδα μετ' ἄλλων καθέτως πρὸς ταύτας φερομένων, πρὸς σύσφιγξιν τοῦ μοχλοῦ.

Ὁ πύργος οὗτος ἀντικρύζει πρὸς ΒΔ ὅμοιον, τῶν Ρεουδιῶν καλούμενον, καὶ πρὸς ΝΔ τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἔχει δέ διάμετρον τὴν αὐτὴν καὶ ὁ τοῦ Λαουτέρη.

3. Καδές

Ἰδρυμένος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Λίθοι παμμέγιστοι, ὧν τινες μήκους 2,66, ὕψους 1,07, εἰς δέ ἔχει ὕψος 1,27. Ἡ θύρα πρὸς Ν, κατεστραμμένη. Τό μεγαλύτερον σωζόμενον ὕψος αὐτοῦ 1,72 κατὰ τό πρὸς Β καὶ Α μέρος. Τό ἄνοιγμα τῆς θύρας 0,92 ὡς καὶ τό πάχος τοῦ τοίχου. Τοῦ ἐσωτερικοῦ οὐδέν σώζεται. Ἐντελῶς μετετράπη τοῦτο ὑπὸ νεωτάτης χρήσεως, οὐδέ παρουσιάσέ τι ἄξιον λόγου.

Σχετίζεται προς Δ μέν μέ τήν ἀκρόπολιν Ἀγ. Ἀνδρέου, προς Ν δέ προς τόν Ἄσπρον Πύργον.

4. Ἀμμουδάρες

Καί οὗτος προς τό Νότιον τῆς νήσου πλησίον τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, ὅπως καί ὁ τοῦ Καστανᾶ προς τό Β καί ὁ κατά τό Πετάλι τοῦ Ἀργυροῦ τήν αὐτήν παρουσιάζουν ὄψιν καί τάς διαστάσεις προς τόν προηγούμενον. Ὁ πύργος τοῦ Ἀργυροῦ διατηρεῖ ἐκ τῆς εἰσόδου τάς δύο μεγάλας, ἐν σχήματι ὀρθογωνίου πρίσματος, παραστάδας, αἱ ὁποῖαι θά ἔφερον ἄνωθεν ὡς ἐπίθεμα ἄλλον μέγαν λίθον, ἐκεῖ πού κατακεῖμενον· οὕτω δ' ἡ θύρα δέν θά ἦτο ἀψιδωτή.

5. Ἄσπρος Πύργος

Κείμενος εἰς τό νοτιώτατον ἄκρον τῆς νήσου καί δεσπόζων πάσης τῆς προς τά ἐκεῖ θαλάσσης καί τῶν ἐν ἀπόπτῳ ἐν θαυμασία θέα προς πάντα τά σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος νήσων, σχετιζόμενος δέ προς τήν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου καί πᾶσαν τήν προς τοῦτο ἀναπεπταμένην τῆς νήσου ἔκτασιν. Λέγεται Ἄσπρος Πύργος ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ λίθου, δι' οὗ εἶναι ἰδρυμένος. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐπί τῆς νήσου πύργων καί ὁ καλύτερον διατηρούμενος ἐν σχέσει προς τοὺς λοιπούς πάντας. Ἔχει διάμετρον 10,60 ἐσωτερικήν.

Εἰσήλθομεν διά τῆς προς Ν κατεστραμμένης θύρας· τό πάχος τοῦ περιθέοντος τοῖχου εἶναι 1,24, τό μεγαλύτερον σωζόμενον ὕψος αὐτοῦ εἶναι προς τό Β 4,00, ὁ τρόπος δέ τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ ὡς καί εἰς τοὺς λοιπούς. Ὁ πύργος εἶναι διηρημένος ἐσωτερικῶς εἰς τρία μέρη.

Καί πρῶτον εἰς τό μεσαῖον διαμερίσμα, χωριζόμενον τῶν δύο ἔνθεν καί ἔνθεν μικροτέρων τοιούτων διά τοίχων διατηρούντων ὕψος 4,37 συγκοινωνούντων δέ μετ' αὐτοῦ διά θυρῶν εἰς τό μέσον τῶν τοίχων τούτων κατεσκευασμένων καί σωζουσῶν καί παραστάδας καί ὑπέρθυρον. Ἐντός τοῦ μεσαίου διαμερίσματος, τοῦ καί μεγαλυτέρου, καθ' ὅσον ἐγχωροῦμεν προς τό κατώτερον μέρος, ἤρχισαν νά παρουσιάζωνται θραύσματα ἀγγείων πάντων τῶν χρόνων, ὅπως καί εἰς τόν πύργον τοῦ Λαουτέρη, πηλίνων καί ὑελίνων.

Εὐθύς μετά τήν εἴσοδον, ἔνθεν καί ἔνθεν τῆς θύρας, ἀπεκαλύφθησαν δύο πρόμοχθοι τοῦ αὐτοῦ καί ὁ τοῖχος λίθου, ἐνσφηνωμένοι εἰς τόν τοῖχον τοῦτον, ὕψους 0,42, πλάτους 0,38, πάχους 0,25, εἰς ὕψος 0,83 ἀπό τοῦ ἐδάφους, φέροντες κυλινδρικήν μεγάλην ὀπήν διαμέτρου 0,13 εἰς ἣν βεβαίως ἐνετίθετο τοῦ αὐτοῦ σχήματος μο-

χλός. Τό τέρμα τοῦ τοίχου ἔνθεν καί ἔνθεν τῆς θύρας κατά τάς παραστάδας εἶναι καθαρώς ἰσοδομικόν, ὅπως καί ὁ ἄλλος τοίχος, πλὴν τοῦ ὅτι καί ἐδῶ αἱ συναρμογαί τῶν λίθων εἶναι εἰς μὲν τόν ἄλλον τοίχον πλάγια, ἐδῶ δέ κάθετοι.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ εἰσερχομένῳ κατὰ τὴν γωνίαν τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ κυκλικοῦ τοίχου τοῦ πύργου καί τοῦ τοίχου τοῦ δεξιοῦ ἐσωτερικοῦ διαχωρίσματος εὐρέθη κατὰ χώραν ἀμφορεὺς πῆλινος τῶν συνήθων χρόνων Ρωμαϊκῶν κεκλιμένος πρὸς τὴν γωνίαν, οὕτως ὥστε νὰ φαίνεται σῶος ἐντελῶς· εὐθύς ὅμως ὡς ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἀνασηκώσωμεν αὐτόν, διεμοιράσθη εἰς τεμάχια, εἰς ἃ εἶχε χωρισθεῖ ὑπὸ τῆς ἄνωθεν πιέσεως.

Ἀκριβῶς κάτωθεν τούτου ἤρχιζεν ὀχετός διὰ μικρῶν πλακῶν ἐπεστρωμένος, πλαγίως διευθυνόμενος πρὸς τὸ στόμιον δεξαμενῆς κείμενον πρὸ τῆς πύλης τοῦ ἀριστεροῦ διαμερίσματος. Τό στόμιον τοῦτο, μονόλιθον, ἐκ φαιοῦ σχιστολίθου, εἶχε παρ' αὐτῶ πρὸς Β μάρμαρον μήκους 1,00, πλάτους 1,56, ὕψους 0,11, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου, εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων 0,39, δύο τετραγωνικάς ἐντομάς, εἰς ὑποστήριξιν πιθανώτατα ὀργάνου πρὸς ἀντλησιν τοῦ ὕδατος τῆς δεξαμενῆς.

Ἡ δεξαμενὴ αὕτη, ἐν τῷ βράχῳ κατεσκευασμένη, μετὰ παχείας ἐπ' αὐτοῦ ἐπαλοιφῆς, εἶναι διπλή, χωριζομένη εἰς δύο διὰ διαφράγματος πάχους 0,80 πρὸς τὸ ἓν καί 0,65 πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἐν τῷ μέσῳ ἐνωτικῆς θύρας, ἐχούσης πλάτος ἄνω 0,56 ἐν συγκλίσει διπλοῦ τόξου, κάτω 1,19, ὕψους δέ 2,12. Τό πρὸς Δ τμήμα τῆς δεξαμενῆς ἔχει μῆκος 4,12, πλάτος 1,17, βάθος 2,30. Τό πρὸς Α μῆκος 4,33, πλάτος 1,83, ὕψος 2,38. Ἄνω συγκλίνουσιν οἱ τοῖχοι καί καλύπτονται ὑπὸ πλακῶν μεγάλων φαιοῦ σχιστολίθου.

Πέραν τῆς δεξαμενῆς, κατὰ τὴν δεξιάν γωνίαν, ἀνευρέθη μικρὰ τοιαύτη ἀπαρτιζομένη ἐκ δύο μεγάλων μονολίθων πλακῶν σχιστολίθου, μιᾶς ἐστρωμένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πολὺ μεγάλης καί μιᾶς καθέτως ὀρθίας πρὸς Δ καί μικροῦ τοίχου πρὸς Ν. Τοῦτο ἦτο μεταγενέστερον κατασκευάσμα. Εὐθύς ὑπὸ τοῦτο ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀγγείου χρώματος κίρρου μετὰ ἴχνους κοσμήματος ρομβοειδοῦς, χρώματος ἐρυθροῦ, ἐπιτεθέντος διὰ παχέος χρωστήρος. Ἐκεῖ ὅμως ἀνευρέθη καί σπόνδυλος πῆλινος ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἄλλοτε εἰς τοὺς παναρχαίους τάφους τῆς ἐπὶ τῆς νήσου θέσεως Βαθύ, μετὰ ἐγχαραγῶν πέριξ ἡμικυκλικῶν καί στιγμῶν πρὸ αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἀριστεράν γωνίαν τοῦ αὐτοῦ διαμερίσματος ἐπὶ κτιστῆς,

ἐκ καλῶς ἠρμοσμένων λίθων, βάσεως ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ πύργου στηριζομένης, μήκους 1,44, πλάτους 0,97, ἀνευρέθη κατασκευάσμα μαρμάρινον μέγα μήκους 1,29, πλάτους 0,97, ὕψους 0,18, φέρον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας κυκλικήν ἐντομήν, διαμέτρου 0,88, ἐν εἴδει ὀχετοῦ περιθέουσαν τὴν κοιλότητα τῶν σχηματιζομένων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης καὶ καταλήγουσαν εἰς προεξοχήν, οἶονεὶ πρὸς διέξοδον ὑγροῦ. Ὅμοιον τούτῳ κατασκευάσμα σώζεται πρὸ ἐτῶν ἔξωθεν τοῦ πύργου ἐκ φαιοῦ μαρμάρου καὶ πρὸς Δ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου.

Ἐντεῦθεν τοῦ στομίου τῆς δεξαμενῆς καὶ ἀριστερά τῷ εἰσιόντι μαρμάρινον κατασκευάσμα ὀλίγον τεθραυσμένον, ἐν εἴδει κάλπης νεκρικῆς μετὰ κοιλότητος ἀρκετὰ βαθείας, ὕψους 0,22, διαμέτρου 0,17. Ἔσωθεν τῆς θύρας τοῦ πύργου, ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ ἐδράζεται, οὗτος, φαίνεται τὸ κατώφλιον μετὰ τετραγωνικοῦ ἀνοίγματος μήκους καὶ πλάτους 0,18, καὶ ἐντὸς τούτου δευτέρου κυκλικοῦ, διαμέτρου 0,09, εἰς ὃ εἰσήρχετο ἢ προεξοχή τοῦ γιγγλίμου τῆς θύρας, ὅπως καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά τετραγωνικὴ ἐντομὴ μήκους 0,11 καὶ πλάτους 0,09 πρὸς στήριξιν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ θυρώματος καθέτου μοχλοῦ.

Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ διαμέρισμα τοῦ πύργου μετὰ τοῦ κεκλιμένου ὑπὸ τῆς καταπτώσεως μεγάλου τοίχου ὕψους 4,37, ἔχει θύραν ὕψους 1,92, πλάτους 1,19. Μεταξὺ τῆς θύρας τῆς μεσαίας καὶ τοῦ τοίχου τοῦ πύργου πρὸς Ν ὑπῆρχε θυρίς ἀνοίγματος μέτρου, κατεστραμμένη νῦν. Ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ, πρὸς τὸ τελευταῖον ἔδαφος εἰς βάθος 5 μέτρων ἀνευρέθησαν διάφορα τεμάχια πηλίνων ἀγγείων.

Ἐν τῷ κεντρικῷ διαμερίσματι ἐπὶ τοῦ τοίχου, τοῦ ἀντικρῦ τῆς κυρίας εἰσόδου, ὑπάρχουσιν εἰς ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 1,50 δύο κόγχαι τριγωνικαὶ ἀνοίγματος 0,45 ὕψους καὶ 0,37 πλάτους κατωτέρου. Τὸ πρὸς τὰ ἀριστερά τῷ εἰσιόντι διαμέρισμα χωρίζεται καὶ αὐτὸ δι' ὁμοίου τοίχου εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος τῶν 4,37 σωζομένου, μετὰ ὁμοίας θύρας. Εὐθύς ὁμως μετὰ τὴν κυρίαν θύραν τοῦ πύργου ὁ τοίχος τοῦ διαμερίσματος κόπτεται ὑπὸ κλίμακος ἐκ λευκοῦ λίθου, παρακολουθούσης τὴν κυλινδρικήν μορφήν τοῦ πύργου· τῆς κλίμακος σώζονται δέκα καὶ ἕξ τῶν βαθμίδων, μήκους 1,03, πλάτους 0,35, ὕψους 0,22. Ἡ κλίμαξ στερεωτάτη, ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος τοίχου, ἤγουν εἰς τὰ ἀνώτερα τοῦ πύργου διαμερίσματα, ἐνθυμίζει δέ τὴν κατασκευὴν τοῦ πύργου τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐν Ἄνδρῳ. Ἐκ φόβου καταπτώσεως τῶν βαθμίδων ἀφέθησαν τὰ χῶματα τῆς τελευταίας ἀστηρίκτους ἄνω σήμερον βαθμίδας τῆς κλίμακος.

Τοιαύτη ἡ ὄψις τοῦ Ἄσπρου Πύργου. Ἐν τοῖς χώμασιν εἰς βάθος 6 μέτρων καί κάτω, μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους, ἀνευρέθησαν πλεῖστα θραύσματα ἀγγείων, ἀνηκόντων εἰς παλαιοτάτους χρόνους, ὅπως καί εἰς χρόνους Ρωμαϊκοῦς καί μεταγενεστέρους καταδεικνύοντα τήν χρησιμοποίησιν τῶν ἰδρυμάτων τούτων εἰς πάσας τάς περιόδους τοῦ βίου τῆς νήσου. Οὕτω πλήν τῶν ἄνω σημειωθέντων ἀνευρέθησαν:

1. Τρία ἀρτοειδῆ πήλινα κατασκευάσματα πρὸς ἐξάρτησιν εἰς τὰ ὕφαντικά ἐργαλεῖα. Τό ἐν τούτων φέρει τό γράμμα Α ἐγκεχαραγμένον κακοτέχνως.

2. Ἐν ὅμοιον μικρόν πήλινον ἐν σχήματι πυραμίδος ἀποκεκομμένης τήν κορυφήν, τῶν συνήθων.

3. Δύο πήλινοι λύχνοι μετά ροδάκων ἄνω.

4. Πηλίνου εἰδωλίου γυναικὸς μέρος καλῶς διατηρούμενον περιλαμβάνον τὰ κατά τό στήθος γυναικὸς μετά τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ καί τοῦ κατ' αὐτό χιτῶνος ἐξωσμένου.

5. Ἀγγεῖον σχήματος ληκύθου λεπτότατον ἐρυθροῦ χρώματος τεθραυσμένον.

6. Πίθου μεγίστου τεμάχια ὡς τὰ τοῦ πύργου τοῦ Λαουτέρη.

7. Μέρος πηλίνου ἀγγείου χρώματος φαιοῦ, χονδρόν, βαρέος, κακοτέχνως κατεσκευασμένον, ἔχοντος ἐγχαραγὰς ὀπισθεν.

8. Λαβαί, χεῖλη, πυθμένες ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ἐν οἷς καί τινα μετά γανώσεως.

9. Εἷς κύλινδρος ἐκ σκληροτάτου ὑπερύθρου λίθου.

10. Τρία τεμάχια χειρομύλου.

11. Μέρος ἀγγείου σκυφοειδοῦς ἀβαθοῦς, λίθου ὁμοίου τῷ τοῦ χειρομύλου.

12. Ἐστίας μαρμαρίνης μικρᾶς τεμάχια ὑπὸ τοῦ πυρός ἐφθαρμένα.

13. Τεμάχια ὑελίνων ἀγγείων.

14. Μέρος ἐπικράνου παραστάδος μαρμάρινον.

Πάντα ταῦτα καταγραφέντα κατατέθησαν εἰς τήν συλλογὴν τῆς νήσου τήν ἀρχαιολογικήν.

Ἄλλοι πύργοι

1. Τῶν Ἑλλήνων.
2. Τοῦ Φιλιππάκη.
3. Τῆς Χερρονήσου.
4. Τῆς Φεγγάρας.
5. Τῆς Μαύρης Σπηλιᾶς.
6. Τῆς Μερσίνης.
7. Τοῦ Ταξιάρχη τῆς Σκάφης.

Συμπέρασμα

Οί πύργοι έσχημάτιζον πλέγμα πρὸς συνεννόησιν κατὰ τὴν νῆσον πᾶσαν, οὗ τὸ κέντρον αἱ 3 ἀκροπόλεις, ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἡ εὐθύς μετὰ ταύτην τοῦ Ἁγίου Νικήτα καὶ ἡ τοῦ Κάστρου. Οὗτοι ἔχουσι ἀρχαιοτάτην τὴν καταγωγὴν χρησιμοποιοιθέντες κατὰ πάσας τὰς περιόδους τῆς ζωῆς τῆς νήσου, μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ἐνετοκρατίας, μεταβαλλόμενοι ἀναλόγως τῶν χρόνων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν καταλαβόντων ἢ ἐνοικησάντων. Διότι καὶ οἰκήτορας μετήλλαξαν ἀπὸ τῶν τραχυτέρων ὀπλιτῶν, τῶν προασπιστῶν τῶν περίξ μικρῶν συνοικισμῶν, οἷους πολλοὺς φαίνεται εἶχεν ἡ νῆσος, μέχρι τῶν εἰρηνικωτάτων ποιμένων καὶ ἀγροδιαίτων, οἵτινες εὐρόντες τούτους ἐγκαταλειμμένους, ἐχρησιμοποίησαν πρὸς ἐνοίκησιν. Τοῦτο τοῦλάχιστον δεικνύουσι τὰ ἐν αὐτοῖς ἀνευρεθέντα ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν. Τινές δέ τῶν πύργων τούτων ἰδρῦθησαν καὶ ἐν Μακεδονικοῖς Χρόνοις καὶ ἐν Ρωμαϊκῆς, ὡς δεικνύει ὁ τρόπος τῆς ἰδρύσεως, ὅτε ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ προσθήκη καὶ νέων σημείων συνεννοήσεως».

Ἄσπρος Πύργος.
Φωτ. Σ.Μ. Συμεωνίδη (1962).

ΣΙΦΝΙΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Α΄.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΨΑΡΑΥΤΗ ”Η ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΚΑΙΩΣΗ

Γιά τόν Γεώργιο Ψαραύτη, Σίφνιο έλληνοδιδάσκαλο-σχολάρχη, έχουμε ήδη γράψει μέ ικανές λεπτομέρειες, τόσο για τήν προσφορά του στήν Έκπαίδευση κατά τά χρόνια τής Έπανάστασης τοῦ ’21, ὅσο καί για τήν ἐν συνεχεία ὁμοία. Ἐν καί πρός τοῦτο χρησιμοποίησαμε μέγαν ἀριθμό ιστορικῶν στοιχείων ἀπό ἔγγραφα τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, ἀποφύγαμε τήν αὐτούσια δημοσίευση τοῦ περιεχομένου τῶν τελευταίων για λόγους πρακτικούς κατά τόν χρόνο δημοσίευσης τῶν κειμένων μας.

Προστρέχοντας κατά καιρούς στό σύνολο τοῦ ἀρχεῖου ὑλικοῦ πού έχουμε πολυχρόνια συγκεντρώσει σέ ἀναζήτηση πληροφοριῶν ἢ θεμάτων για τήν ἀνάπτυξη ἐργασιῶν, στεκόμαστε εὐλαβικά καί σέ ἐπιστολές-ἀναφορές τοῦ Γ. Ψαραύτη πρός τήν προϊσταμένη του Ἀρχή καί, εἰδικώτερα, σ’ αὐτές μέ τίς ὁποῖες ἐπιζητᾶ τή δικαίωσή του ὡς ἀτόμου καί διδασκάλου πού προσέφερε κορυφαῖο, πράγματι, ἐκπαιδευτικό ἔργο, για τό ὅποιο εἶχε ὡς ἀνταπόδοση τόν φθόνο συμπατριωτῶν-πολιτικῶν διωκτῶν του στίς ἐπιθυμίες τῶν ὁποίων συγκατένευε ἡ Κεντρική Διοίκηση.

Θεωρήσαμε λοιπόν σκόπιμο νά δημοσιεύσωμε τά ἐπόμενα γράμματά του για νά βγάλει καθένας πολύτιμα συμπεράσματα· τόσο ἀπό τή μακρά ἀγωνία ἐνός λαμπροῦ ἀνθρώπου - ἐξαιρέτου Διδασκάλου πού προσέφερε ἐπί χρόνια γνώσεις καί εὐρύτερη μόρφωση στή Νεολαία τής ιδιαίτερης πατρίδας του (καί ὄχι μόνο), ἀναζητώντας τή δικαίωσή του, ὅσο καί ἀπό τήν ἀκατάλυτη μέσα στούς χρόνους ποταπή συμπεριφορά τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων ἔναντι πολιτῶν-ὑπαλλήλων τους καί μάλιστα ἀνθρώπων ἀκεραίου χαρακτήρα καί ἐξαιρετικῆς ἀπόδοσης.

[Βλ. καί τό βιογραφικό τοῦ ἐπομένου Διδασκάλου Σπ. Δραγάτη ὅπου καί παύσεις του ἀπό τήν Ὑπηρεσία για πολιτικούς λόγους].

Πρό τῶν «Γραμμάτων» τοῦ Γ. Ψαραύτη προτάσσουμε ἔκθεση τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ Σχολείου τῆς Σίφνου τῆς 4ης Νοεμβρ. 1829 γιά νά ἔχει ὁ ἀναγνώστης μιά γενικήν εἰκόνα τῆς κατάστασης πού ἐπικρατοῦσε τότε στά σχολεῖα τοῦ νησιοῦ. Τά συνημμένα στήν ἔκθεση ἔχουν ἤδη δημοσιευτεῖ:

α) Ὁ Λογαριασμός τῆς Σχολῆς στά «Σιφνιακά», 20 (2012), 159-160.

β) Ὁ Πίνακας Μαθητῶν στά «Σιφνιακά», 10 (2002), 106.

Ἐκθεση τῶν ἐπιτρόπων τῆς Σχολῆς Σίφνου.

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Πραγμάτων καί τῆς Δημοσίου Παιδείας Γραμματεῖαν τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως.

Κοινοποιηθεῖσης εἰς τήν ὑποφαινομένην Ἐπιτροπήν παρά τῆς ἐνταῦθα Δημογεροντίας τῆς ὑπ' ἀριθ. 758 Διαταγῆς τοῦ Προσωρινοῦ Διοικητοῦ Νάξου καί τῶν λοιπῶν) κατά συνέπειαν τῆς ὑπ' ἀριθ. 2 Ἐγκυκλίου τῆς Γραμματείας ταύτης ἐκδοθείσης περί πληροφορίας Σχολείων τῆς νήσου ταύτης, ἐκθέτει ὡς ἐφεξῆς τά περί αὐτῶν.

Εἰς τήν Νῆσον ταύτην ὑπάρχουσι δύο Σχολεῖα, τό μὲν Κοινόν Παλαιόν Ἑλληνικόν, τό δέ μερικόν Νεοσύστατον Ἀλληλοδιδακτικόν.

Τό Κοινόν Ἑλληνικόν ἐσυστήθη ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, καθῶς φαίνεται εἰς τήν τοῦ Γεωργίου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων παρατήρησιν περί τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι σωζομένων τότε Σχολείων τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Γ. Ψαραύτης καλούμενος εἶναι αὐτόχθων καί μαθητής τοῦ ἰδίου Σχολείου. Οἱ εἰς αὐτό μαθητευόμενοι εἶναι κατά τόν ἐσώκλειστον κατάλογον 74. Οἱ πόροι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς τῆς καθιδρύσεώς του μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἦσαν αἱ κοιναί συνεισφοραί τῶν Σιφνίων καί οἱ τόκοι τῶν χρημάτων του. Τά χρήματα δέ ταῦτα ἐπρομηθεύθησαν ἀπό καιρόν εἰς καιρόν εἰς αὐτό διά τῆς κηδεμονίας τῶν προκρίτων τῆς Νήσου ταύτης, μέρος μὲν ἀπό φιλοκάλους ὁμογενεῖς Σιφνίους δηλονότι καί ἄλλους, μέρος δέ ἀπό τά ὡς ἀνωφελῆ πωληθέντα αὐτοῦ κτήματα. Περί τοῦ δέ πόσα αὐτά τά χρήματα καί ποῖοι οἱ χρεωστοῦντες αὐτά, θέλει δηλωθεῖ ὁμοῦ μέ τό χρέος του εἰς τόν ἐπισυναπτόμενον λογαριασμόν τῆς ληψοδοσίας του. Ἐκ τῶν βιβλίων, ὅσα εἶχεν, ἠφανίσθησαν παρά τοῦ χρόνου καί δέν σώζονται, εἰμὴ ὀλίγα τινά, σχεδόν ἄχρηστα εἰς τήν Ἑλληνικήν Μάθησιν. Οἱ ὑποφαινόμενοι, κατ' αἴτησιν τῆς Δημογεροντίας καί τῶν προκρίτων τῆς Νήσου ταύτης, εἰσὶν οἱ Ἐπίτροποι τοῦ περί οὗ ὁ

λόγος Κοινοῦ Σχολείου, διορισθέντες εἰς τοῦτο κατά τόν παρελθόντα Τούνιον.

Ἐπί πᾶσι δέ ἡ Ἐπιτροπή αὐτὴ νομίζει χρέος τῆς τό ν' ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι τό πλείστον μέρος τοῦ Σχολείου τούτου εἶναι κατακρημνησμένον, ἀμεληθέν διὰ τὴν ἀπορίαν, ἣν ἐπροξένησεν ἡ τῆς Πατριδος περίστασις· κινδυνεύουσι δέ νά καταπέσωσι καί τὰ σωζόμενα διὰ τὴν σαθρότητά των, ἐκτός τινων οἰκημάτων, διὰ τὴν ἣν ἐν καιρῷ ἔλαβεν ἡ Ἐπιτροπή περί αὐτῶν πρόνοιαν. Καί ὅτι εἰς τόν ἤδη Διδάσκαλον κύριον Γ. Ψαράυτην χρεωστῶνται διὰ ἀποπλήρωσιν τοῦ μισθοῦ του γρόσια ἑξακόσια πενήκοντα, Νο 650, διὰ τό ὅτι δέν ἠδύνατο ἡ Κοινότης νά λαμβάνη τούς τόκους τῶν δανείων τοῦ Σχολείου πρὸς πληρωμὴν αὐτοῦ διὰ τὴν περίστασιν. Καί εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Βουνοῦ δι' ὁμολογίας κεφ(άλαιον) γρόσια 250, τὰ ὅποια μετὰ τό 1825 ἔτος δι' ἐπισκευὴν τοῦ Σχολείου τούτου ἐδανείσθη καί τούς τόκους αὐτῶν.

Ἡ Ἐπιτροπή αὐτὴ ζῆλον ἔνθερμον πνέουσα πρὸς τὰ τοιαῦτα κοινωφελῆ καταστήματα ἐκείνησεν, ὡς ἠδύνατο πάντα λίθον ἀπὸ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς ἐποχῆς τῆς, Ἐσωτερικῶς καί ἔξωτερικῶς, πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ Σχολείου τούτου, δείξεις δέ τῶν προσπαθειῶν τῆς εἶναι αἱ πρὸς τὴν Σ(εβαστὴν) Κυβέρνησιν, πρὸς τὰς φιλανθρωπικὰς Ἐταιρείας τῶν Ἑγγλων καί Ἀμερικανῶν, πρὸς τούς Σιφνίους, πρὸς τούς Κυρίους Ν. Καλέργην, δόκτωρα Κόρκ Ἀμερικανόν, Βενιαμίν Βάρκερ Ἑγγλον καί ἐμπόρους τῆς Σύρας πράξεις τῆς. Ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχοῦσα μέχρι τοῦδε τοῦ ποθουμένου, ἔκαμεν ἐκ τοῦ ἰδίου ὑστερήματος ὅ,τι ἠδύνατο πρὸς μικράν παρηγορίαν τῆς ἐνδείας τοῦ Διδασκάλου (ὡς τό ἐγκλειόμενον ἀντίγραφον τῆς, πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην, ἀναφορᾶς του) καί ἐπισκευὴν τινῶν οἰκημάτων.

Καί ἐπειδὴ πρὸς τὴν ἔλλειψιν τοῦ μισθοῦ εἶναι καί ἡ σμικρότης του, ὥστε δέν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀναποφεύκτους ἀνάγκας τοῦ Διδασκάλου, μὴ εὐχαριστουμένου διὰ ταῦτα καί παραιτουμένου, ἐπέισαμεν αὐτόν ὡς ἐδυνήθημεν διὰ νά σταθῇ καί νά ἐξακολουθήσῃ τό ἔργον του μέ τὰς ἐξῆς συμφωνίας:

Α'. Νά λάβῃ μισθόν διὰ τόν δεῦτερον χρόνον τῆς σχολαρχίας του, ἀρχομένου ἀπὸ τῆς α' τοῦ λήξαντος Ὀκτωβρίου μηνός γρόσια χίλια ὀκτακόσια, Νο 1.800.

Β'. Νά λαμβάνῃ τό τριτημόριον τούτου κατά τετραμηνίαν ἀπὸ τὴν Γραμματεῖαν ταύτην, καθ' ὃν αὐτὴ ἐγκρίνει τρόπον.

Γ'. Νά πληροφορηθῇ περί τούτου παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ Γραμ-

ματεία αὕτη διά νά ἐπικυρώσῃ τήν συμφωνίαν ταύτην ἢ νά μεταρρυθμίσῃ αὐτήν ἐπί τό κρεῖτον.

Ἐκ τοῦ ἐγκλειομένου καταλόγου θέλει παρατηρήσει ἡ Κυβέρνησις ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν μαθητῶν τοῦ Κοινοῦ Σχολείου μέχρι τοῦδε φθάνει τούς 74, προλέγομεν δέ δι' αὐτήν, χωρίς διόλου ν' ἀπατώμεθα, ὅτι οἱ Σίφνιοι, ἀφοῦ βεβαιωθῶσι περί σταθεροῦ πόρου τοῦ Σχολείου τούτου, ὁ ἄνωθεν ἀριθμός θέλει ἀυξηθῆ ἱκανῶς, ὥστε εἶναι ἀνάγκη δύο διδασκάλων καί ἀπό σήμερον.

Περί Ἀλληλοδιδασκτικοῦ τῶν χωρίων Σχολείου, ἡ ἐγκλειομένη τῶν ἐπιστατῶν του ἀναφορά ἀναγγέλλει τά περί αὐτοῦ. Οὕτως ἐχούσης τῆς παρουσίας καταστάσεως τῶν Σχολείων Σίφνου καί καθυποβαλλομένης διά τῆς Γραμματείας ταύτης ὑπόψιν τῆς Σ. Κυβερνήσεως, παρακαλεῖται θερμῶς νά ἐπιταχύνη τήν ἐπανόρθωσιν αὐτῆς συστεινουσα καί ἕτερον Ἀλληλοδιδασκτικόν εἰς τήν Κωμόπολιν τῆς Νήσου ταύτης, ἣτις μέχρι τοῦδε στερεῖται δι' ἀπορίαν τοῦ τοιούτου ἱεροῦ καταστήματος καί χορηγοῦσα ἐν ταυτῶ σταθερούς καί εὐχερεῖς πόρους διά τήν τούτων ἐξοικονόμησιν.

Ἡ παροῦσα ἀναφορά διευθύνεται διά τῆς ἐνταῦθα Δημογεροντίας πρὸς τό Προσωρινόν Διοικητήριον Νάξου καί λ(οιπ)ῶν καί δι' αὐτοῦ πρὸς τήν Γραμματείαν ταύτην.

Εὐέλπιδες ὅτι θέλει ἀυξηθῆ καί οὐχί ποτε νά ἐλαττωθῆ τό, ὅπερ καί ἐν καιρῶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας δέν ἐστερήθημεν ἱερόν τῆς Πατρίδος κατάστημα, διά τῆς, ἐπί τήν καλήν τοῦ ἔθνους ἐπίδοσιν, παρουσίας τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως, μένομεν εὐσεβάστως.

Ἐν Σίφνω τῇ 4 Νοεμβρίου 1829

Ἡ Ἐπιτροπή τοῦ Κ. Σχολείου
τῆς Νήσου ταύτης
Πέτρος Μπαός
Ἰωάννης Λειμβαῖος».

[ΠΗΓΗ: Γεν. Ἀρχεῖα Κράτους. Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-II-10 (δ), Σχολικά Νοεμβρ. 1829].

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Αναφορά 30ῆς Μαΐου 1835

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως Β. Γραμματ. τῆς Ἐπικρατείας.

Ὁ ὑποσημειούμενος καταφεύγων πρὸς τήν Σ. Γραμματείαν ταύτην ἀναφέρω ὅτι ἀπὸ τὸν 8βριον τοῦ 1828 ἤμην διορισμένος διδάσκαλος εἰς τὸ ἐν Σίφνῳ Ἑλληνικόν Σχολεῖον. Ἄμα ἐκοινοποιήθη καί πρὸς ἐμέ τὸ Υ.Β. Διάταγμα, δι' οὗ προσεκαλοῦντο εἰς ἐξέτασιν οἱ κατὰ τήν Ἐπικράτειαν διδάσκαλοι, εὐθύς μετέβην εἰς Ναύπλιον καί ἐξετασθεῖς, ἐπανῆλθον εἰς τήν πατρίδα.

Ἐπειδὴ δέ ὅλα τὰ Σχολεῖα τοῦ Κράτους ὅσα ἦσαν συστημένα ἀπὸ τήν παλαιάν Κυβέρνησιν ἔπαυσαν προσωρινῶς ἀπὸ τέλους Μαρτίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐωσοῦ ἐκδοθῆ ὁ νέος Ὄργανισμός αὐτῶν, καί κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἔπρεπε νά παύσῃ καί τὸ τῆς Σίφνου, δέν ἄφησα τήν νεολαίαν εἰς τὸ διάστημα τοῦτο νά λησμονήσῃ ὅσα ἔμαθε, οὐδέ νά χάσῃ τὸν πολύτιμόν της καιρόν, ἀλλὰ μολονότι μοί ἐπαρουσιάσθη θέσις ἰκανή νά ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας μου, περιμένων ὅμως, ὡς ἀμοιβήν, τῶν τοιούτων ἐκδουλεύσεων καί ἀγώνων, τήν ἐκ νέου σύστασίν μου, εἴτε εἰς τὸ Σχολεῖον ἐκεῖνον, εἴτε εἰς ἄλλο ἐκ τῶν νεοσυστηθέντων, καταφρονήσας τὰς ὠφελείας καί συμφέροντά μου, ἐδίδασκον εὐχαρίστως, τοὺς μὲν ἐνδεεστεροὺς τῶν μαθητῶν ἀμισθί, ἀπὸ δέ τῶν εὐπορωτέρων λαμβάνων ἐλάχιστον καί εὐκαταφρόνητον ἀντιμισθιον ἀγωνιζόμενος νά φανῶ ὠφέλιμος εἰς τήν πατρίδα συμφώνως μέ τὸν ὅποιον ἀπ' ἀρχῆς προεθέμην σκοπόν.

Ἐν τούτῳ ἡ Α.Μ. ὁ σεβαστὸς Βασιλεὺς ἡμῶν εὐηρεστήθη νά συστήσῃ καί εἰς Σίφνον Σχολεῖον Ἑλληνικόν καί ὄχι μόνον δέν διωρίσθην διδάσκαλος εἰς αὐτό, καθ' ἃς ἔτρεφον ἐλπίδας, ἀλλ' οὐδέ μνεῖα διόλου ἔγινε περί ἐμοῦ, οὐδέ μοί ἐχορηγήθη καμμία τοιαύτη θέσις καί ἀληθινά ἀπορῶ πῶς ἡ Σ. Γραμματεία νά λησμονήσῃ τὰ δίκαια <τὰ δίκαια> καί τοὺς ἀγῶνας μου καί διὰ τοῦτο, ὡς ἀδικούμενος τὰ μέγιστα, ἀναγκάζομαι νά θέσω ὑπ' ὄψιν αὐτῆς τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις μου.

α) Ἡ Σ. Γραμματεία ἔχει τὰς ἀποχρώσας πληροφορίας ἀπὸ πολλὰς ἀναφορὰς μου, ὅτι πρό τῆς εἰς τήν Ἑλλάδα ἐλεύσεως τῆς Α.Μ. ἐδίδασκον δεκατέσσαρας ὀλοκλήρους μήνας καί διὰ τήν τότε ἀναρχίαν καί ἀνωμαλίαν τῶν πραγμάτων δέν ἔλαβον διόλου μισθόν.

β) Ἀκόμη καί μετά τήν ἔλευσιν τῆς Α.Μ. ἐνῶ ἠκολούθουν τά δι-
δασκαλικά χρέη μου μέχρι τέλους Μαΐου τοῦ παρελθόντος ἔτους,
ἐπληρώθην μόνον μέχρι τέλους Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Σιωπῶ ἄν
ἀκριβῶς ἐξεπλήρωσα τά χρέη μου, ἢ ἄν ὠφέλησα, ὅσον τό ἐπ' ἐμοί,
τούς μαθητάς μ' ὅλας τάς ἐλλείψεις τῶν ἀναγκαιούτων βιβλίων. αἱ
ἀπό καιρόν εἰς καιρόν συνομολογίαι τῶν κατοίκων καί τό ἐγκλειόμε-
νον ἔγγραφον τῆς Τοπικῆς Ἀρχῆς εἶναι μάρτυρες τούτου.

Δι' ὅλους λοιπόν τούς ἑπταετείς ἀγῶνας καί πόνους, τούς ὁποί-
ους κατέβαλλον καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας μου, διά τήν
θυσίαν τῶν συμφερόντων μου, διά τήν καθυστέρησιν τῶν ὀφειλομέ-
νων εἰς ἐμέ παλαιῶν μισθῶν, παρακαλῶ θερμῶς τήν Σ. Γραμματείαν,
ἀφοῦ ἐπιστήσῃ τήν προσοχήν της εἰς τά δίκαιά μου νά μέ διορίσῃ εἰς
ὅποιον ἐκ τῶν νεοσυστηθέντων σχολείων ἐγκρίνει.

Ἄς μοί συγχωρηθῇ νά πληροφορήσω τήν Σ. Γραμματείαν ὅτι μα-
θηταί ἑκατόν πενήκοντα ὡς ἔγγιστα θέλουν μαθητεύει εἰς τό scho-
λεῖον τῆς Σίφνου καί μαθηταί ἀνίσων δυνάμεων καί ἀρχάριοι ἔχοντες
χρείαν ἀγρύπνου καί προσεκτικῆς προστασίας. Ὅθεν εἶναι ἀδύνατον
νά κατορθωθῇ ὁ ἀγαθός σκοπός τῆς Α.Μ. μέ τήν σύστασιν ἐνός καί
μόνου διδασκάλου, μή δυναμένου νά συμεριζέται ταῦτοχρόνως εἰς
πολλάς τάξεις μαθητῶν, ὥστε κατ' ἀνάγκην θέλει διαφεύγω τήν προ-
σοχήν του πᾶν ὅ,τι συντείνει πρός βελτίωσιν αὐτῶν. Παρακαλῶ λοι-
πόν, ἄν εἶναι δυνατόν, νά διορισθῶ ἐκεῖ συμβοηθός τοῦ διορισθέντος
διδασκάλου· τοῦτο ὡς ἀναγκαιότατον, ἴσως δέν θέλει τό ἀποδοκι-
μάσει ἡ Β. Γραμματεία, σκοπόν ἔχουσα τήν ὠφέλειαν τῶν Νέων.

Ἀφοσιωμένος εἰς τήν πρόνοιαν τῆς Γραμματείας ταύτης ὑποση-
μειοῦμαι μέ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Μαΐου 1835

ὁ εὐπειθέστατος

Γεώργιος Ψαραύτης Σίφνιος».

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/ΓΕΔΕ/Θυρίς 139, φάκ. 1. Οἱ ζητοῦντες διδασκ. θέσεις].

«Ἀριθ. 43
τήν 6 Μαΐου 1835
ἐν Σίφνω

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος
Ἡ Τοπική Δημογεροντία Σίφνου
Πρός τόν κύριον Γεώργιον Ψαραύτην
διδάσκαλον ἄχρι τοῦδε τῆς Κοινῆς
Ἑλληνικῆς Σχολῆς Σίφνου.

Ἡ Νῆσος αὕτη ὀφείλει νά ὁμολογήσῃ καί ὁμολογεῖ ἐπισήμως διά
τῶν ὑποφαινομένων ἡμῶν περί τῆς διαγωγῆς σου, ὡς πρός τήν ἐν-

ταῦθα ἑπταετῆ σχολαρχίαν σου, ὅτι ἡ ἀκριβὴς ἐκπλήρωσις τῶν διδασκαλικῶν χρεῶν σου καὶ ἡ προθυμία εἰς τό νά ὠφελῆς τοὺς μαθητάς σου τό κατά δύναμιν ἦτον πάντοτε ὁ σκοπός καί τό ἀντικείμενόν σου καί ὅτι ἡ ἐπίδοσις τῶν μαθητῶν σου εἰς τὰ ὅποια ἐδιδάσκοντο μαθήματα, διέκρινε τήν ἀκάματον ἐπιμέλειάν σου.

Ἡ Δημογεροντία, ὅθεν, Κύριε, διά τὰς ὁποίας μετέδωκας ὠφελείας πρὸς τήν νεολαίαν τῆς Νήσου ταύτης, σ' ἀξιοῖ τῆς παρουσίας μαρτυρίας αὐτῆς, διά νά σοί χρησιμεύσῃ, ὅπου ἀνήκει.

Οἱ Δημογέροντες
Γεώργιος Κ. Ὁθωναῖος
(Τ.Σ.) Σ. Βαλέτας».

[Συνημμένο στό προηγούμενο].

2. Ἀναφορά 10ης Δεκεμβρίου 1838

«Πρὸς τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
Δημοσ. Ἐκπαιδεύσεως Β. Γραμματείαν
τῆς Ἐπικρατείας.

Πολλάκις δι' ἀλλεπαλλήλων ἀναφορῶν μου ἔθεσα ὑπ' ὄψιν τῆς Β. Γραμματείας, τὰ δίκαια, ἀντί τῶν ὁποίων ἐζήτουν διδασκαλικήν θέσιν, ἀλλ' ἐναντίον τῆς ἐλπίδος μου μόνον ἐμέ ὑφ' ὅλους τοὺς ἐλληνοδιδασκάλους ἐγκατέλειπε μέ τελείαν ἐγκατάλειψιν ἡ Β. Γραμματεία, μολονότι ἐνόμιζον, ὅτι ἕνας Διδάσκαλος, ὅστις καί πρό τῆς ἐλεύσεως τῆς Α.Μ. ἠγωνίζετο διά τήν Ἑλληνικήν Νεολαίαν χρόνους ἑπτὰ καί μάλιστα καθυστερούμενους δεκαοκτώ μηνῶν μισθούς, ἔμελλε βέβαια ὁ τοιοῦτος μετά τήν ἄφιξιν τοῦ Σ. Βασιλέως νά λάβῃ τήν ἀντάξιον ἀμοιβήν διοριζόμενος εἰς κανέν τῶν Β. Ἑλληνικῶν Σχολείων ἀμέσως ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεώς των.

Μόλις κατά Σεπτέμβριον τοῦ 1837 διά τοῦ Διοικητηρίου Μήλου ἡ Β. Γραμματεία μέ διέταξε νά συμφωνήσω μέ Δήμον τινά διά νά προβληθῶ εἰς Δημοσυντήρητον Ἑλληνικόν Σχολεῖον ὡς ἔχων τήν ἄδειαν τοῦ διδάσκειν.

Σεβαστή Γραμματεία! Καί πρὶν ἀκόμη λάβω τήν περί τούτου διαταγήν τῆς Β. Διοικήσεως Μήλου, παρατηρῶν ὅτι τὰ δίκαιά μου εἶχον παρασιωπηθῆ καί μὴ ἔχων πῶς νά ἐξοικονομῶ τήν πολυμελῆ οἰκογένειάν μου, ἐσυμφώνησα μέ τόν Δήμον τῶν Σεριφίων, ὅπου ἐδίδασκον δύο περίπου χρόνους, ἀλλά Δήμος πτωχός, καί μὴ ἔχων τὰς ἀναγκαίας προσόδους, ὅχι μόνον δέν ἐδύνατο νά χορηγῇ τόν ἀνήκοντα μισθόν,

ἀλλά καί αὐτόν, τόν ὁποῖον ἀπεφάσισε νά δίδῃ, δέν εὐκολύνετο νά τόν προμηθεύῃ ἐγκαίρως καί ἀνελλιπῶς. Τοῦτο μέ ἠνάγκασε νά ἐνδώσω εἰς τήν ὁποίαν ἡ Πατρίς μου ἔκαμε εἰς ἐμέ πρόσκλησιν κατά τόν παρελθόντα Μάϊον, διορίζουσά με συμβοηθόν τοῦ εἰς τό Σχολεῖον τῆς Σίφνου σχολαρχοῦντος. Ἡ πρόσκλησις αὕτη, ἄν καί ἐναντία τῆς ὑπολήψεώς μου, καθότι ἐμελλον παρ' ἀξίαν νά εἶμαι ὑποκείμενος εἰς ἄλλον, ἀλλά τό πρός τήν Πατρίδα ἱερόν χρέος καί ἡ πρός τήν νεολαίαν αὐτῆς ἀγάπη μου, ἐνίκησαν τήν φιλοτιμίαν μου· ἀλλά καί εἰς τήν θέσιν ταύτην, μολοντί ὁ Σχολάρχης παραχωρεῖ ἐκ τοῦ μισθοῦ του κατά μήνα δραχ. 40· ὁ Δῆμος ὁμως δέν δύναται νά ἀναπληροῖ τό ἐλλείπον, οὐδέ τό ὁποῖον ἡ Δημοτική Ἀρχή καί ἡ Ἐφορεία ἐνέκριναν μέτρον, δέν συντείνει παντάπασιν εἰς τόν σκοπόν, διά τόν ὁποῖον μ' ἐπροσχάλεσαν.

Τήν τοιαύτην κατάστασιν θεωρῶν ἀφ' ἐνός μέρους καί τήν ἰδίαν μου δυστυχίαν ἀφ' ἐτέρου καταφεύγω καί αὐθις διά τελευταίαν ἀναφοράν πρός τήν Β. Γραμματεῖαν παρακαλῶν θερμῶς νά μέ διορίσῃ εἰς κανέν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων τοῦ Κράτους, ἐάν ὑπάρχη κενή καμμία θέσις ὡς τό Αἰγαῖον, ἢ πλησίον τοῦ Αἰγαίου, ἐλεοῦσα ἕνα Διδάσκαλον, ὅστις καί τό συμφέρον του ἐθυσίασε καί ὅπου ἐδίδαξε ἀπό τοῦ 1827 μέχρι τῆς σήμερον, ὁμολογοῦσι χάριτος, διά τὰς ὁποίας μετέδωκα ὠφελείας, καθόσον ἐξήρητο ἀπό ἐμέ.

Πέποιθα ὅτι ἡ Β. Γραμματεία, συμφώνως μέ τήν πατρικὴν κηδεμονίαν τῆς Α.Μ. προνοεῖ καί ἐνασχολεῖται νά μὴν ἀφίνη κανένα Διδάσκαλον παραπονούμενον εἰς τήν λαμπράν ταύτην ἐποχὴν.

Σίφνος τῇ 10 Δεκεμβρίου 1838.

Εὐπειθέστατος

Γεώργιος Ψαράυτης».

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/ΓΕΔΕ/Θυρίς 139, φάκ. 1. Οἱ ζητοῦντες διδασκ. θέσεις].

3. Ἀναφορά 3ης Σεπτεμ. 1840

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως
Β. Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.

Μετά πολλάς καί ἀλλεπαλλήλους ἀναφοράς μου, δοθείσας πρός τήν Γραμματεῖαν ταύτην εἰς διαφόρους ἐποχάς, πλήρης ἀθυμίας καταφεύγω καί ἤδη πρός αὐτήν διά τῆς παρουσίας, ὑπενθυμίζων ὅσα καί ἄλλοτε ἀνέφερα σκοπόν ἔχοντα τήν ἀνάκτησιν τῶν δικαίων μου λησμονηθέντων παρ' ἀξίαν.

Διδάσκαλος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης μετερχόμενος τό ἔργον τοῦτο καί ἐξ αὐτῶν ἀκόμη τῶν χρόνων τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως ἰδιαιτέρως καί ἐφ' ὅλον τό διάστημα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Καποδιστρίου ἐπισήμως κατά τήν ἐν Σίφνῳ Ἑλληνικήν Σχολήν καί μετὰ τήν ἔλευσιν ἀκόμη τῆς Α.Μ. τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως, ἐξακολουθῶν τήν διδασκαλίαν μου εἰς αὐτήν ταύτην χρόνον ἰκανόν, αἰφνιδίως παρά πᾶσαν ἐλπίδα, τήν πραγματοποίησιν τῆς ὁποίας μου ἠγγυᾶτο τό Βασιλικόν πρόσωπον τοῦ Ὅθωνος, εἶδον ἐμαυτόν με πεπαυμένον, ἄλλον δέ κατέχοντα τήν θέσιν μου.

Ἐπ' οὐδενί τιθέμενος τήν βλάβην τῶν ὑλικῶν συμφερόντων μου, τήν καθυστέρησιν τῶν διδασκαλικῶν μου μισθῶν δεκαοκτώ μηνῶν, ὀφειλομένων εἰσέτι πρός ἐμέ παρά τῆς Κυβερνήσεως πρό τῆς ἐλεύσεως τῆς Α.Μ. καί τόσα ἄλλα, θεωρῶ μόνον μέγιστον δυστύχημα καί πληγὴν ἐγκάρδιον δι' ἐμέ ὅτι κυρίως προσεβλήθη ἐκ τούτου ἡ φιλοτιμία μου, ἀθετήθη δέ τό ὅποῖον εἶχον δικαίωμα τῆς ἀρχαιότητος καί ἄλλος ἐθέριζε καί θερίζει τοὺς καρπούς τῶν πρώτων ἀγῶνων καί ἰδρώτων μου, σχολαρχῶν ἐπὶ τῆς θέσεώς μου.

Μία τοιαύτη ἀφορμὴ ἀρκετὰ δικαία καί εὐλογος μ' ἐκίνησε τότε νά παρουσιασθῶ αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τῆς Β. Γραμματείας ἐκθέτων τά δίκαιά μου, ἧτις ἂν καί ἐγνώρισεν ἀκριβῶς πόσον ἠδικήθην, ὡς πρός τό ἀντικείμενον τοῦτο, ἐθεώρησεν ὅμως δύσκολον νά μέ ἀντικαταστήσῃ αὐθις εἰς τήν αὐτὴν θέσιν, ἀφοῦ ἅπαξ αὐτὴ κατελήφθη ἀπὸ ἄλλον, μέ ἐβεβαίωσε δέ ὅτι εἰς πρώτην περίστασιν δέν θέλει με λησμονήσῃ.

Ἐκτοτε ἀποσυρμένος εἰς τὰ ἴδια καί πιεζόμενος ἀπὸ πολυειδεῖς ἀνάγκας, ἐβιάσθην νά συνεννοηθῶ μέ τόν δήμον τῶν Σεριφίων καί νά διδάσκω ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς δύο χρόνους περιμένων πότε νά ἴδω ἐκπεραιωμένην τήν ὑπόσχεσιν τῆς Σ. Γραμματείας.

Ἐσχάτως πρό δύο ἐτῶν ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ τῆς Σίφνου καί λοιποὶ δημότες, βλέποντες εἰς τήν ἐσχάτην παραλυσίαν τό Ἑλληνικόν σχολεῖον καί τήν νεολαίαν καταδαπανῶσαν ἐπὶ ματαίῳ τόν πολύτιμόν της καιρόν, καί παραπονούμενοι διὰ τοῦτο κατά τοῦ σχολάρχου, ἔλαβον ἀφορμὴν νά ἐνθυμηθῶσι τόν ἀδίκως ἀποβληθέντα ἐμέ, παραβάλλοντες τὰς πρώτας προόδους καί ἠθικὴν τῆς Νεολαίας μέ τήν δευτέραν ὀπισθοδρόμησιν καί κακοήθειαν αὐτῆς καί τήν ἰδικήν μου φιλοπονίαν καί προσπάθειαν εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τῶν διδασκαλικῶν μου χρεῶν μέ τήν ἀδιαφορίαν τοῦ Σχολάρχου· καί ἔχοντες βάσιν δραχμῶν τεσσαράκοντα, τὰς ὁποίας ὁ Σχολάρχης βλέπων τήν ἀνάγκην ἐπαραχώρησεν ἐκ τοῦ μισθοῦ του εἰς τόν δήμον κατά μῆνα, διὰ νά χρησιμεύσουν εἰς ἓνα βοή-

θόν, προσθέσαντες καί αὐτοί ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου ἐξήκοντα, ἐσύστησαν ἓνα μικρόν μισθόν ἀπό 100 δραχμ. δυνάμει τῶν ὁποίων ἐπροσκάλεσαν ἐμέ βοηθόν εἰς τό σχολεῖον τῆς πατρίδος μου Σίφνου.

Πρόθυμος πάντοτε νά ὑπηρετῶ τήν πατρίδα ὑπήκουσα καί τότε ἀμέσως εἰς τήν φωνήν αὐτῆς καί ἀναλαβών χρέη δευτέρου διδασκάλου εἰς τό μνησθέν σχολεῖον, ὁ πρῶν σχολαρχῶν εἰς αὐτό, ἔσπευσα καί κατὰ τήν περίστασιν ταύτην νά δικαίωσω τήν ἐκλογήν τῶν συνδημοτῶν μου, ἀγωνιζόμενος νά φανῶ ὠφέλιμος, ὡς καί ἄλλοτε, εἰς τήν νεολαίαν τῆς Σίφνου σύμφωνα μέ τόν σκοπόν τῆς Α.Μ. Ἐκ τῶν διδασκομένων εἰς τό σχολεῖον τοῦτο ἑκατόν εἴκοσι μαθητῶν περίπου, ἀνατεθειμένοι εἰς ἐμέ ἐνενήκοντα, ἢ καί ἑκατόν κατὰ χρεῖαν, διηρημένοι εἰς δύο καί πολλάκις εἰς τρεῖς τάξεις, δέν ἔλαβον ποτέ ἀφορμήν νά παραπονεθῶσιν ὅτι παρημελήθησαν παρ' ἐμοῦ, ἄν καί οἱ πλείότεροι ἐξέρχωνται ἀπό Γραμματοδιδασκαλεῖα, ἔχοντες μόνον ἀτελεῖς τινας γνώσεις τῆς ἀναγνώσεως, κάμουσι μ' ὅλον τοῦτο προσόδους ἀναλόγους τῆς μικρᾶς ἡλικίας των μακράν τοῦ νά περιαιτολογῶ· εἶναι μάρτυρες τούτου ἡ κοινή φήμη, ἡ εὐαρέσκεια τῶν γονέων καί τῶν δημοτῶν ἐν γένει καί ἀπό καιρόν εἰς καιρόν ἐκθέσεις τῆς ἐφορείας πρὸς τήν Γραμματεῖαν περί τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐξετάσεων καθόσον ἀφορᾷ τούς μαθητάς μου· καί ἐπί πᾶσι τό ἐγκλειόμενον εὐχαριστήριον τῶν ἐφόρων αὐτῶν, τό ὁποῖον μετὰ τάς πρό ὀλίγου γενομένας ἐξετάσεις αὐθόρμητοι ἐπρόσφεραν εἰς ἐμέ δείγμα τῆς εὐγνωμοσύνης των καί ἀμοιβῆν τῶν ἀγώνων μου.

Ἀλλά τί ὠφέλησαν ὅλα ταῦτα ἓνα διδάσκαλον περιστοιχισμένον ἀπό πολυμελῆ οἰκογένειαν, ὅταν, ἐνῶ δέν ἔχει τήν ἀνήκουσαν θέσιν, δέν ἔλαβεν ἀκόμη καί τήν τύχην νά συγκαταλεχθῆ εἰς τήν τάξιν τῶν ἑλληνοδιδασκάλων τῆς Β. Κυβερνήσεως, ὕστερον ἀπό τόσα δίκαια καί τόσους ἀγῶνας, ἀλλά μισθοδοτεῖται ἀπό δῆμον πτωχόν μέ μισθόν ὀλίγον καί ὡς ἐκ τούτου καί τά πρὸς τό ζῆν ἀναγκαῖα του περιορίζονται καί τόν χαρακτήρα του νά φυλάξῃ δέν δύναται.

Ἐάν πρόκειται λοιπόν νά ἐκτιμῶνται κατ' ἀξίαν τά δίκαια καί οἱ ἀγῶνες τῶν διδασκάλων, παρακαλεῖται ἡ Β. Γραμματεῖα νά ρίψῃ ἐν βλέμμα εὐνοϊκόν εἰς τόν ἀναξιοπαθοῦντα, εὐαρεστηθεῖσα νά μέ διορίσῃ τοῦλάχιστον διδάσκαλον εἰς τό σχολεῖον τῆς Σίφνου μέ τόν ἀνήκοντα μισθόν, ὅπου ἔως τώρα διδάσκων καί μισθοδοτούμενος ἀπό τόν δῆμον μέ μισθόν ὀλίγον δέν ἐπαρκῶ εἰς τάς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας μου.

Εἰς ἐναντίαν δέ περίστασιν, ἐάν εἶναι ἀμετάθετος ἀπόφασις νά μείνῃ τό σχολεῖον αὐτό ὑπό τήν φροντίδα ἐνός καί μόνου διδασκάλου, ἐνῶ εἶναι ἀναγκαῖοι τρεῖς διά τήν πληθύν τῶν μαθητῶν, παρακαλῶ νά

μέ διορίση εἰς Θήραν ἢ εἰς Ὑδραν, ἢ εἰς ὅποιον ἄλλο σχολεῖον τοῦ Αἰγαίου ἐγκρίνει.

Σίφνος τῆ 3 7βρίου 1840

Εὐπειθέστατος
Γ. Ψαραύτης».

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/ΓΕΔΕ/Θυρίς 139, φάκ. 1. Οἱ ζητοῦντες διδασκ. θέσεις].

«Ἀρ. 3 Ἡ Ἐφορεία τῆς ἐν Σίφνω Σχολῆς
Πρός τόν Διδάσκαλον Κύριον Γ. Ψαραύτην

Ἔδωκας ἐξ ἀρχῆς δείγματα τοῦ ζήλου καί τῆς ἐπιμελείας σου μέ τά ὅποια ἐκπληροῖς τά ἱερά χρέη σου διδάσκων διετίαν ἤδη ὀλόκληρον τήν νεολαίαν τῆς πατρίδος σου ὡς βοηθός τοῦ Σχολάρχου καί εἰς τάς τελευταίας δημοσίους ἐξετάσεις εἶδεν ἡ ἐφορεία μέ πολλήν εὐχαρίστησιν τήν πρόοδον τῶν μαθητῶν σου πρός τήν παιδείαν καί τήν ἠθικήν βελτίωσιν.

Γνωρίζων ὅτι ἡ σπουδάζουσα νεολαία εἶχεν ἀνάγκην ἀγρύπνου ἐπιμελείας καί ὅτι ἡ παραμικρά παῦσις τῆς πρός τά καλά προόδου εἶναι ὀπισθοδρόμησις εἰς τό χειρόν, εἶχες τούς μαθητάς σου ὑπό τήν προστασίαν σου εἰς ὅλον τό διάστημα τῆς διακοπῆς τῶν μαθημάτων, παρευρισκόμενος καθ' ἡμέραν εἰς τό Κατάστημα καί διδάσκων καί ἐνασχολῶν αὐτούς εἰς τά μαθήματα.

Ἐκπληρῶν οὕτω τά ἐμπιστευθέντα σοι χρέη ἐδικαίωσας τήν ἐκλογήν τῆς Δημοτικῆς ἀρχῆς καί εἰλκυσας εἰς σεαυτόν τήν κοινήν ἐγνωμοσύνην καί ἀγάπην τῶν συνδημοτῶν σου, τά ὅποια κατά χρέος διομολογεῖ πρός σέ ἡ ἐφορεία.

» Ν. Χρυσόγελος
» Α. Γρυπάρης
» Γ.Γ. Ἀρχιμανδρίτης
» Ἰ. Ἀρβανιτάκης

Ἡ Δημαρχία Σίφνου ἐπικυροῖ ὅτι ἴσον ἐστί.

Ἀπαράλλακτον τῶ πρωτοτύπῳ

Ἐν Σίφνω τήν 3 7βρίου 1840

Ὁ Δήμαρχος
καί ἀ. αὐτοῦ
Ὁ Πάρεδρος

(Τ.Σ.) Μ. Κ. Μάτσας».

[Συνημμένο στό προηγούμενο].

Β΄.
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ
[1846-1922]

Γιά τόν διδάσκαλο Σπυρίδ. Ίω. Δραγάτση ἔχομε ἤδη γράφει στόν τόμο 10 (2002), 50-51 τοῦ περιοδικοῦ τά σχετικά μέ τήν πορεία του στή Δημόσια Ἐκπαίδευση βάσει τῶν μέχρι τότε γνωστῶν στοιχείων. Ἡ συγκέντρωση ἐν τῷ μεταξύ, καί ἄλλων περί αὐτοῦ πληροφοριῶν, ὡς καί ἐκπαιδευτικῶν καί κοινωνικῶν δραστηριοτήτων του, ὑπῆρξαν τό ἔναυσμα γιά τήν ἀνασύνταξη τοῦ βιογραφικοῦ τοῦ ἀνδρός.

Γεννήθηκε λοιπόν τό ἔτος 1846. Σπούδασε «ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἑλλάδος καί ἐν Ρωσία. Φέρει δύο πτυχία τῆς Γαλλικῆς, τό ἐν λαβῶν ἐν Ρωσία, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπί πενταετίαν σχεδόν, τό ἕτερον ὑπό τῆς ἐξεταστικῆς τῶν Γάλλων Καθηγητῶν Ἐπιτροπῆς ἐν Ἀθήναις, ὅπως ἐν τοῖς, παρά τῷ Ὑπουργείῳ, πρακτικοῖς τῶν ἐξετάσεών του ἐμφαίνεται, προσηρτημένου ὄντος καί τοῦ ἐν Ρωσία πτυχίου. Ὡς πρός δέ τήν Ἑλληνικήν, τυγχάνει ὑποψήφιος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου πρό πέντε ἐτῶν», δηλ. ἀπό τοῦ ἔτους 1872. «Διωρίσθη τό πρῶτον τῇ 8 Αὐγούστου 1877 (ἀπόφ. ὑπ' ἀρ. 6145/3780) εἰς τό ἐν Τριπόλει Γυμνάσιον καθηγητής τῆς Γαλλικῆς». Ἀπό τήν Τρίπολη μετατέθηκε στό Γυμνάσιο Λαμίας (ἀπόφ. 6579/3392/23-8-1878), ὅπου ὑπηρέτησε ἕνα χρόνο καί ἀκολούθως παύθηκε τῆς ὑπηρεσίας (ἀπόφ. 6869/4432/30-8-1879). Τόν ἴδιο χρόνο ἐπαναδιορίστηκε στό Γυμνάσιο Ναυπλίου (ἀπόφ. 9544/6640/16-11-1879) στό ὁποῖο δίδαξε μέχρι τοῦ ἔτους 1884, κατά τό ὁποῖο μετατέθηκε στό Γυμνάσιο Ἀμφίσσης. Θανόντος τοῦ Νομάρχου Φθιώτιδος καί Φωκίδος «ὁ, τῷ ἐκεῖ Γυμνασίῳ, καθηγητής τῆς Γαλλικῆς κ. Σπ. Δραγάτσης ἐξεφώνησε λόγον κατά τόν θάνατον τοῦ Νομάρχου ὅστις ἐδημοσιεύθη καί ὑπό τοῦ ἐν Ἀθήναις “Αἰῶνος”».

Μετά τήν Ἀμφισσα, ἄγνωστο ὅμως πότε ἀκριβῶς, μετατέθηκε πάλι στό Ναύπλιο, ἀπό ὅπου μετέβη στή Σίφνο προκειμένου νά τελέσει τούς γάμους του «μετά τῆς δίδος Αἰκατερίνης Νικ. Βαλλῆ», ὅπως ἔγραψε ἡ ἐφημερίδα «Σίφνος» στίς 10 Μαρτίου 1891. Τό καλοκαίρι τοῦ ἴδιου χρόνου «ὁ ἐν Ναυπλίῳ καθηγητής Σπ. Δραγάτσης» ἐπισκέφθηκε τήν πατρίδα του (ἐφ. «Σίφνος», 26 Ἰουλ. 1891), τήν ὁποία ἐπισκέπτονταν τακτικά ἀπό ὅπου καί ἂν ὑπηρετοῦσε στήν Ἑλλάδα, ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια.

Στό Ναύπλιο δίδαξε μέχρι τις αρχές Μαΐου τοῦ 1893 ὅποτε παύθηκε τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἐπαναδιορίστηκε τόν Νοέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου στό Γυμνάσιο Τρικκάλων-Θεσσαλίας. Τό καλοκαίρι τοῦ 1896 «ἀφίχθη ἐν Σίφνω» (ἐφημ. «Σίφνος», 25 Ἰουλ. 1896) «ἐνθα ἐξεφώνησε ἐπικήδειον ἐπί τῆς σωροῦ τῆς Μαρίας Βεντούρη, θυγατρός τοῦ Κων. Μαστροκάλου, ἱερέως». Ἐπέστρεψε στά Τρίκκαλα καί συνέχισε τό διδασκαλικό ἔργο του μέχρι τό Πάσχα τοῦ 1897, ὅποτε ἀναγκάστηκε νά ἀποχωρήσει «μετά τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ» κατά τόν ἐλληνοτουρκικό πόλεμο.

Τά γεγονότα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς πού βίωσε ὁ Δραγάτσης διηγεῖται ὁ ἴδιος στήν ἀπό 20 Ὀκτωβρίου 1897 ἀναφορά του πρός τό Ὑπουργεῖο:

«Ἐν Σίφνω τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1897

*Πρός τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί
τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, Σεβαστόν Ὑπουργεῖον.*

Κύριε Ὑπουργέ!

Ἐπί δεκαοκταετίαν σχεδόν ὑπηρετήσας ὡς καθηγητής τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καί τῆς Ἱστορίας, ὑπ' οὐδενός ὑπουργοῦ κατεδιώχθην τόσον δυσμενῶς ὅσον ὑπό τοῦ προκατόχου σας κ. Εὐταξίου, ὅστις, ἀτυχῶς πρός βλάβην τῆς ὑπηρεσίας, δῖς διατελέσας ὑπουργός τῆς Παιδείας, δῖς μέ ἀπέλυσεν, ἄνευ λόγου, ἀφοῦ καί ἐγώ ἔχω ἱκανά προσόντα ἵνα κατέχω τήν θέσιν ταύτην ἐπαξίως, διότι καί ὑποψήφιος διδάκτωρ τῆς ἑλλην(ικῆς) φιλολογίας τυγχάνω καί ἐξωτερικόν πτυχίον τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἔχω καί ἐξετάσεις ὑπέστην ἐν Ἀθήναις πρό εἰκοσαετίας καί πλεόν εἰς τήν σχηματισθεῖσαν ὑπό τοῦ Ὑπουργείου ἐπιτροπήν, συγκεκροτημένην ἀπό τούς Ποτέν Βαρβάτην, Ζαδέ καί Ἐμάρ καί ἡ ἐξέτασις αὐτή ἦτο πολλῶ ἀυστηροτέρα καί διεξωδικωτέρα τῆς πρό μηνῶν κανονισθείσης ὑπό τοῦ προκατόχου σας διά τό πτυχίον τῆς γαλλικῆς γλώσσης.

Ἐκτός τῶν γαλλικῶν, καί τήν Ἱστορίαν καί τήν Γεωγραφίαν καί τά Ἱερά ἐδίδασκον μεθ' ἱκανοῦ ζήλου. Προσθετέον δέ ὅτι, ἐκ διαφόρων γάλλων συγγραφέων ἀρυσθεῖς, συνέταξα καί τήν ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας εἰς τήν ἑλληνικήν μεταφράσας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὡς καί παγκόσμιον ἱστορίαν διά τά Γυμνάσια ἐν γένει καί ἔπαυσα ἀσχολούμενος περί τά τοιαῦτα, διότι δέν ἐπέτρεπεν ἡ ὄρασις κατά τήν γνώμην τῶν ἰατρῶν, ἐκτός τῆς ὑπηρεσιακῆς μόνον.

Εἶμαι δέ βέβαιος ὅτι πρό δύο ἐτῶν, ὅτε οἱ κύριοι ἐπόπται Λάκων

καί Εὐαγγελίδης, ἐπιθεωρήσαντες καί τό ἐν Τρικκάλοις Γυμνάσιον, ἔνθα ὑπηρετοῦν, εὐμενῶς περί ἐμοῦ ἀνέφερον, ἀγνοῶ δέ ἄν ἀνέφερέ τι εἰς τό Ὑπουργεῖον κατά τό παρελθόν σχολικόν ἔτος ὁ τέως Γυμνασιάρχης κ. Π. Βασιλείου, ἔνεκα ἐπεισοδίου τινός συμβάντος μεταξύ ἡμῶν κατά τόν Μάρτιον ὅτε τό Γυμνάσιόν μας κατελήφθη ὑπό τοῦ στρατοῦ ὡς νοσοκομεῖον, ἀλλά καί τούτου γενομένου, τό ὑπουργεῖον ἔπρεπε νά ἐξετάσῃ τούς ἄλλους συναδέλφους τίς ὑπῆρξεν ὁ αἴτιος.

Ἄμα δέ τοῦ πολέμου ἀρξαμένου, ἤμην ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν συναδέλφων ὅστις ἔφυγεν ἐκ Τρικκάλων τήν ἡμέραν τοῦ Πάσχα μετά τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ καί ἐγκατέλειψα εἰς τήν τύχην των τά πράγματά μου, βιβλιοθήκην καί λοιπά καί ὑπέστην πολλά ἕως ὅτου φθάσω εἰς Βόλον. Ἐν τούτοις πολλοί τῶν συναδέλφων διατηροῦσιν ἔτι τήν θέσιν των ἐν Θεσσαλία, ἐμέ δέ ἐκ τῶν πρώτων ἀπέλυσεν ὁ κ. Εὐταξίας, ἐνῶ καί εἰς τά πρόθυρα τῆς συντάξεώς μου εὐρίσκομαι καί οἰκογενειάρχης πολυμελοῦς οἰκογενείας εἰμί.

Ἀπόκειται νῦν εἰς τήν ὑμετέραν δικαιοσύνην καί εἰς τά ὑμέτερα εὐγενῆ αἰσθήματα, Κύριε Ὑπουργέ, ἵνα, ἐκτιμήσαντες καί τά κατ' ἐμέ, εὐαρεστηθῆτε καί ἀποδώσῃτε τό δίκαιον, διορίζοντές με εἰς θέσιν τινά, ἵνα καί ἡ ὑπηρεσία ἱκανοποιηθῆ καί εὐγνωμονῶ ἔσαι τό ὄνομά σας, τό ὁποῖον εἶθε ὁ Θεός νά εὐλογῇ.

Τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος
Εὐπειθέστατος
Σπυρίδων Ἰ. Δραγάτσης
τέως καθηγητῆς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης
τοῦ ἐν Τρικκάλοις Γυμνασίου».

Μετά τήν περιπετειώδη ἐπιστροφή του, κατά τ' ἀνωτέρω, στή Σίφνο, εἶχε καί ἄλλο δυσάρεστο γεγονός νά ἀντιμετωπίσει, τόν θάνατο τοῦ γιοῦ του Ἰωάννη, στίς 5 Μαΐου 1897 (ἐφημ. «Σίφνος», φ. Ἰουνίου 1897). Παρά ταῦτα κατά τήν ἑορτή τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ἀρτεμῶνος ὁ Δραγάτσης ἐξεφώνησε τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας (ἐφ. «Σίφνος», 7 Ἰουν. 1897), στόν ἴδιο δέ ναό (κατά τήν ἐφ. «Σίφνος», 6 Αὐγούστου 1897) ἐπιμνημόσουνον λόγο στόν Ἀντώνιο οἰκονόμου Βᾶον.

Ἡ ἴδια ἐφημερίδα (22 Αὐγούστου 1897) ἀρθρογράφησε καί γιά τήν ἀπόλυση τοῦ Δραγάτση μέ τό ἐπόμενο σχόλιο: «Διά τήν ἀπόλυσιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς κ. Σπ. Δραγάτση σφόδρα ἐλυπήθημεν καθόσον εὐρίσκεται εἰς τά πρόθυρα τῆς συντάξεώς του καί ὁ κ. ὑπουργός οὐδόλως ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν οὔτε τήν ἱκανότητα, οὔτε τήν πολυετή

δόκιμον ὑπηρεσίαν, οὔτε ὅσα ὑπέστη κατά τήν ὑποχώρησιν εὐρισκόμενος ἐν Τρικκάλοις καί ἐγκαταλείψας εἰς τήν τύχην καί βιβλία καί ἄλλα πράγματα καί φυγών πεζῆ κ.λπ. Ὁ κ. Εὐταξίας ἔλαβεν ἐν πολλοῖς ὑπ' ὄψιν τό κόμμα μόνον, ὅσον ἀφορᾶ τάς διδασκαλικάς μεταβολάς».

Παραμένοντας στή Σίφνο ὁ Σπ. Δραγάτσης μετεῖχε, ἐπί πολλούς ἀκόμη μῆνες (ἐκτός ὑπηρεσίας), σέ διάφορες κοινωνικές ἐκδηλώσεις μέ ὀμιλίες του, κυρίως, ὅπως στίς 27 Νοεμβρίου (ἐφημ. «Σίφνος», 14 Δεκ. 1897) τόν ἐπικήδειο τοῦ Γεωργίου Ζιώτη στήν Παναγία τᾶ Γουρνιά καί στίς 16 Δεκεμβρίου, ὅμοιο λόγο στόν θανόντα Θεόδωρον Γαϊτάνον, συνταξιούχο σχολάρχη («Σίφνος», 31 Δεκ. 1897).

Μέσα στόν Ἰανουάριο τοῦ ἐπομένου χρόνου 1898 ἀπώλεσε τή δευτέρα θυγατέρα του Φλώρα καί ἐξεφώνησε τόν ἐπικήδειο στόν Ἀγγελέτο Γεροντόπουλο (ἐφ. «Σίφνος», 31 Ἰαν. 1898) καί τούς ἐπιμνημόσυνους Ἰ. Σπεράντσα, τήν 1 Μαρτίου στό ναό Ἀγίας Αἰκατερίνης Κάστρου («Σίφνος», 10 Μαρτ. 1898) καί τῆς Εἰρήνης Ἀντ. Κώνστα στό ναό τῆς Παναγίας ἡ Κοίμησις στίς 15 Μαρτίου («Σίφνος», 26 Μαρτίου 1898).

Τόν Αὐγούστο τοῦ ἴδιου χρόνου βάπτισε νεογέννητο τέκνο του, στό ὁποῖο ἔδωσε τό ὄνομα Ἰωάννης καί τήν ἐπομένη ἡμέρα πληροφορήθηκε τόν ἐπαναδιορισμό του στά Τρίκκαλα Θεσσαλίας (ἐφ. «Σίφνος», 5 Αὐγ. 1898). Ἐκεῖ λοιπόν συνέχισε καί πάλι τίς διδασκαλίες του μέχρι τόν Φεβρουάριο τοῦ 1902, ὅποτε μετατέθηκε στό Γυμνάσιο τῆς Σύρου (ἐφ. «Σίφνος», 22 Φεβρ. 1902). Μετά δύο μῆνες ἡ ἐφημ. «Σίφνος» τῆς 12 Ἀπριλίου 1902 δημοσίευσε τήν εἴδηση ὅτι ὁ Δραγάτσης «ἐξεφώνησεν λόγον ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Ἐργατικοῦ Συνδέσμου Σύρου “Ἀλληλοβοήθεια” μέ θέμα περί παγκοσμίου Ἱστορίας».

Ὁ Σπ. Δραγάτσης συνταξιοδοτήθηκε, ὅπως φαίνεται, ἀπό τό Γυμνάσιο Σύρου, ἄγνωστο ὅμως πότε ἀκριβῶς. Ἀπό ἀναφορές σ' αὐτόν τῆς ἐφημ. «Σίφνος», ἴσως γίνει δυνατή ἡ προσέγγιση τοῦ χρόνου τῆς συνταξιοδότησής του:

- Ἰούλιος 1902: ἀφίκετο ἐκ Σύρου ὁ ἐκεῖ καθηγητής τοῦ Γυμνασίου κ. Σπ. Δραγάτσης.

- 4 Αὐγούστου 1903: παρέστη εἰς τήν πανήγυριν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐκφωνήσας καί τόν πανηγυρικόν.

- τῆ 22 Ἰουλίου ἐξεφώνησεν εἰς Ἄγ. Κωνσταντῖνον τόν ἐπικήδειον τοῦ θανόντος Ἰ. Καρδίτση.

- 15 Σεπτεμβρ. 1904: προσεφώνησε τούς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σίφνον ἐκδρομεῖς τοῦ Συνδέσμου Σιφνίων τῆ 25 Ἰουλίου.

- 1 Ιανουαρ. 1905: κατά τήν έορτήν τών Χριστουγέννων ώμίλησεν έν Αγίω Λουκά, είς τούς Ταξιάρχας, περί τής Γεννήσεως.

- 14 Ιουνίου 1905: Έξεφώνησε έπικήδειον τήν 1 Ιουνίου έν τώ ιερώ ναώ τής Κόγχης είς τόν Νικόλαον Κ. Βερνίκον, Μέγαν Σακελλάριον, Ίππότην τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος.

- 7 Ιουνίου 1906: τήν 4 Ιουνίου, κατά τήν λειτουργίαν τοῦ μνημοσύνου τοῦ Νικ. Βερνίκου, Μεγάλου Σακελλαρίου, ώμίλησεν ό συνταξιούχος καθηγητής κ. Σπυρ. Δραγάτσης, έρμηνεύσας τό Ίερόν Εὐαγγέλιον.

Δέν αποκλείεται λοιπόν νά συνταξιοδοτήθηκε τότε, τό 1906, από τό Δημόσιο, αλλά μέσα στόν ίδιο χρόνο «διωρίσθη καθηγητής τής Γαλλικῆς Γλώσσης είς τήν έν Σύρω Ἐμπορικῆν Σχολήν ό κ. Σ. Δραγάτσης, πρώην τοιοῦτος έν τῷ Γυμνασίῳ, νῦν συνταξιούχος» (κατά τήν έφημ. «Σίφνος», τής 1ης Νοεμβρίου 1906).

Μέχρι πότε δίδαξε στήν Ἐμπορικῆ Σχολή Σύρου δέν προσδιορίζεται από τίς πηγές. Ἴσως δίδασκε εκεί καί τό έτος 1908, κατά τό όποιο ό διδάσκαλος, όπως κάθε καλοκαίρι κατά τίς διακοπές τών σχολείων «ἀφίχθη έκ Σύρου» στή Σίφνο, όπως έγραψε ή «Σίφνος» τής 2 Ἰουλίου 1908.

Τρία χρόνια αργότερα στό φ. τής 20ῆς Αὐγούστου 1911 ή «Σίφνος» δημοσίευσε τήν έπομένη ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ: «Ό τέως Καθηγητής τών γαλλικῶν τοῦ Γυμνασίου Σύρου καί νῦν συνταξιούχος κ. Σπυρ. Δραγάτσης, προκειμένου ν' αποκατασταθῆ αρχάς Σεπτεμβρίου τ.έ. είς Ἀθήνας χάριν τής περαιτέρω σπουδῆς τών τέκνων του, είδοποιεί ότι δέχεται καί ολίγους τινάς οίκοτρόφους διά τά διάφορα Ἐκπαιδευτήρια Ἀθηνῶν».

Τέλος, ή ίδια έφημερίδα στό φ. τής 16ης Νοεμβρίου 1922 ανέκοίνωσε:

«Μετά λύπης θά πληροφορηθῆ ή νῆσος ήμῶν τόν από τής παρελθούσης έβδομάδος άγγελθέντα τηλεγραφικῶς θάνατον τοῦ διαπρεπούς συμπολίτου ΣΠΥΡ. ΔΡΑΓΑΤΣΗ, συνταξιούχου Καθηγητοῦ τής Γαλλικῆς γλώσσης. Ὁ μεταστάς έγεννήθη έν Σίφνω κατά τό 1817», (έσφαλμένα, γιατί τό σωστό είναι τό 1846).

ΤΗΣ ΣΕΡΙΦΟΥ,
ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΣΙΦΝΟΥ,
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Σημείωση

«Στόν Κώδικα καί τό ύπ' ἀριθ. 3 κατάστιχο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τῆς Σερίφου περιέχονται πολλές μαρτυρίες πού ἔχουν σχέση μέ τή Σίφνο καί Σιφνίους. Οἱ ἐν λόγω μαρτυρίες ἐμφανίζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιατί φανερώνουν τόν σεβασμό πού ἔτρεφαν οἱ Σίφνιοι πρός τήν ἱστορική μονή τῆς γείτονος Σερίφου, ἀλλά καί τίς οἰκονομικές - πολιτικές - πνευματικές ἐπαφές καί σχέσεις μεταξύ Σιφνίων καί Σεριφίων»¹.

Αὐτά γράψαμε στό «Σιφνιακά», 14 (2006), 122, ἀρχίζοντας σχετικό κείμενό μας στό ὁποῖο καταχωρίσαμε λεπτομερῶς καί τήν μεγάλη κτηματική περιουσία πού κατεῖχε ὁ Ταξιάρχης στό νησί μας ἀπό δωρεές, κυρίως, τῶν Σιφνίων. Ἐπανερχόμεστε στό τῆς Σερίφου προκειμένου νά κάνουμε λόγο σέ ἱστορικά ζητήματά της, ὡς τμήματος τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου καί κατόπιν Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου, βάσει δημοσιεύσεων καί στοιχείων ἀπό τό Ἀρχεῖο τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου πού, εὐλογία Θεοῦ, ἔχει διασωθεῖ!

**1. Αἴτημα προσάρτησης τῆς Σερίφου
στήν Ἀρχιεπισκοπή Θερμίων - Κέας**

Ἡ Σέριφος, ἓνα ἀπό τά δέκα νησιά τά ὁποῖα ἀπετέλεσαν στίς 17 Αὐγούστου 1646 τήν Ἀρχιεπισκοπή Σίφνου καί Μυκόνου καί, βραδύτερα, κατά μήνα Ἰούνιο τοῦ ἔτους 1797, τή Μητρόπολη Σίφνου καί Μήλου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς τελευταίας «κύρ Δανιήλ παραίτησιν οἰκειοθελῆ καί ἀβίαστον ποιησαμένου ἐπειδή οἱ χριστιανοί αὐτῆς ἀδύνατον ἔχειν καί

1. «Σιφνιακά», 14 (2006), 122.

διατρέφειν ἴδιον ἑαυτῶν ἀρχιερέα»², ἔγινε, κατά τή διάρκεια τῆς ἐπα-
νάστασης τοῦ 1821 ἀντικείμενο διεκδίκησης ἀπό τόν ἀρχιεπίσκοπο Τζίας
καί Θερμίων Νικόδημο Ροῦσσο, τόν Ἀνδριώτη (1797-1842). Ὁ τελευταῖ-
ος ζήτησε νά ὑπαχθεῖ ἡ Σέριφος στήν ἐπαρχία του πιστεύοντας ὅτι ἔτσι
θά εἶχε πρόσθετο εἰσόδημα γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν οἰκονομικῶν
ἀναγκῶν του. Τό αἴτημά του ὑπεβλήθη στή Διοίκηση διά τοῦ ἐπομένου
ἐγγράφου τοῦ Ἐπαρχείου Τζίας-Θερμίων-Σερίφου:

«Περίοδος Β΄ Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Ἀριθ. 100 Πρὸς τό Σεβαστόν Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας.
Ὁ Ἐπαρχος Τζίας, Θερμίων καί Σερίφου.

Ἐμφανιζόμενος ἀναφέρω τῇ ὑμετέρα αὐτῆς Σεβασμιότητι, ὅτι ἔσω-
θεν περικλείω πρὸς αὐτήν μίαν Γραφήν τοῦ ἐνταῦθα Μητροπολίτου μας·
ἐκ τούτου βλέπω τά ὅσα πού ἡ Πανιερότης του ἔπαθεν διά νά μὴν
φανῆ κωφός εἰς τήν Ἱεράν πρόσκλησιν τῆς Πατρίδος· τήν καταστροφὴν
τῆς ἐπαρχίας μας διηγᾶται ἀπαράλλακτα, τήν πτωχείαν τῶν μεινάντων
ἐπαρχιωτῶν ἐκ τῆς πανώλους καί τέλος πάντων τήν ἰδικήν του ἀνοι-
κονόμητον κατάστασιν καί ἐπειδὴ παρακαλεῖ νά προστεθῆ εἰς τήν
ἐπαρχίαν του καί ἡ Σέριφος καθὼς καί πολιτικῶς εἶναι ἐνωμένη μέ τήν
Τζία καί Θερμιά, παρακαλῶ τήν πατριότητά της νά τό ἐνεργήσῃ οὕσα
καί ἡ Σέριφος ὄρφανή ἤδη ἀπό Ἀρχιερέα· κατά τοῦτο δέ, οὐ μόνον τόν
πτωχόν καί σεβάσμιον Ἀρχιερέα εὐεργετεῖ, ἀλλ' ὠφελεῖ καί τήν φίλην
Πατρίδα τά μέγιστα, ὅταν καί ἐκκλησιαστικῶς εἶναι ἡ αὐτή Σέριφος
ἐνωμένη καθὼς καί πολιτικῶς· οἱ ἐπαρχιωῖται ἐμβαίνουσιν εἰς καλλη-
τέραν τάξιν εἰς τά ἐθνικά δικαιώματα ἀποδίδοντας ὡς πρέπει· μὴν
ἀμφιβάλλων ὅτι θέλει κατορθώσῃ τό τοιοῦτον, ὅπου συντείνει πε-
ρισσότερον εἰς τήν εὐδαιμονίαν τῆς Πατρίδος.

Μένω μέ τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἀμοιβαίας της ἀποκρίσεως,
ὁ τῆς Πανιερώτητός σου

Τῆ 20 Ἰανουαρ. 1824, Τζία Ἐν Χρ(ιστ)ῶ υἱός καί δοῦλος
(Τ.Σ.) Μ. Μιχάλογλου
Εἰς ἔλλειψιν τοῦ Γεν. Γραμματέως
Γεώργιος Πολυχρονιάδης»³.

2. «Σιφνιακά», 4 (1994), 98.

3. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Α-IV-1 (β), Ἐκκλησιαστικά.

Ἀπόσπασμα τοῦ συνημμένου γράμματος τοῦ Τζίας:

«Τὴν ὑμετέραν Σεβασμίαν αὐτῆς πανιερότητα
προσκυνῶν, ἀδελφικῶς κατασπάζομαι.

...τά πράγματά μου ἐπώλησα, ἐδανείσθην καὶ τόσον ὅπου αὐχένα
δέν ἤμπορῶ νά σηκώσω· ἦλθα εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου, ἀλλὰ τί; καὶ
αὐτὴν εὐρων ἐκ τῆς πανώλους ἔρημον, καὶ τοὺς κατοίκους ἀφα-
νισμένους... δέν ἔφθανε εἰς ἐμέ τοῦτο, ἀλλὰ εἶδον καὶ τὴν προσταγὴν
τῶν χιλίων γροσίων· ὅθεν νά φανῶ πρόθυμος καὶ κατὰ τοῦτο ποῖος
τρόπος; τί νά πωλήσω, ἀπὸ ποῖον νά δανεισθῶ;... δεόμενος ἐν ταύτῳ
ὅτι ἐπειδὴ καὶ πολιτικῶς ἡ Σέριφος εἶναι ἐνωμένη μέ τὴν Τζία καὶ
Θερμία νά προστεθῆ καὶ ἐκκλησιαστικῶς ὅπου νά ἤμπορέσω νά οἰκο-
νομήσω τὰ ἀνοικονόμητα ἤδη ἔξοδά μου, ἔχων νά κοιτάξω καὶ τόσοις
ὄρφανούς συγγενεῖς...

τῇ 17 Ἰανουαρίου 1824

ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός

ὁ Τζίας καὶ Θερμιῶν Νικόδημος».

Τρεῖς λόγους προέβαλε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νικόδημος γιὰ τὴν ἱκανο-
ποίηση τοῦ αἰτήματός του:

α) τό γεγονός ὅτι μέ τό Διάταγμα ὑπ' ἀριθμ. 583/17 Μαΐου 1823 τοῦ
Βουλευτικοῦ τά νησιά εἶχαν διαιρεθεῖ σέ δεκαπέντε ἐπαρχίες, μία ἀπό
τίς ὁποῖες ἦταν ἡ Τζιάς-Θερμιῶν-Σερίφου (ἡ Σίφνος μέ τίς Μῆλο καὶ
Κίμωλο, ἄλλη ἐπαρχία)⁴.

β) τὴν ὑπόσχεση πού τοῦ ἔδωσε ἡ Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία διενεργοῦσε
τὴ συγκέντρωση τῆς ἐπιβληθείσης φορολογίας στοὺς ἀρχιερεῖς (σ'
αὐτόν 1.000 γρόσια, τά ὁποῖα δανείστηκε γιὰ νά πληρώσει), ὅτι θά
εἰσηγεῖτο ἀρμοδίως στή Διοίκηση καὶ

γ) τὴν ἀπουσία τοῦ μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου ἐπὶ πολλά
χρόνια ἀπὸ τὴν ἔδρα του (ἀπὸ τό ἔτος 1817 ὅταν προσκλήθηκε συνο-
δικός στό Πατριαρχεῖο καὶ λόγω τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων ἀδυ-
νατοῦσε νά ἐπιστρέψει στή Σίφνο, κατὰ τά ἤδη γνωστά)⁵.

Μέ δύο λόγους, ἡ διοικητικὴ ἔνωση τῆς Σερίφου μέ τὴν Κέα καὶ τὰ
Θερμιά ὑπῆρξε ἡ ἀφορμὴ πού, ἡ ἀνωτέρω Ἐπιτροπή, θεώρησε ὅτι θά

4. Γεωργίου Δ. Δημακοπούλου, Ἡ Διοικητικὴ Ὀργάνωσις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπα-
νάστασιν, ἐν Ἀθήναις 1966, 155.

5. «Σιφνιακά», 4 (1994), 101 ἐπ.

ἦταν εὐχερής καί ἡ ἐκκλησιαστική ὁμοια, προφανῶς ἀπό ἄγνοια, γι' αὐτό καί ἔδωσε τήν ὑπόσχεσή της στόν Τζίας Νικόδημο. Ὅταν ὁμως τό ζήτημα προωθήθηκε στό Βουλευτικό σῶμα, ὅπου συζητήθηκε ἐκτενῶς, ἡ ἀπόφασή του ὑπῆρξε ἀρνητική, κατά τά Πρακτικά του:

«Τήν 19 Ἀπριλίου 1824

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Ἐπαρχοῦ Τζέας περικλείοντος καί ἑτέραν τοῦ Μητροπολίτου Τζέας δεομένου νά ἐνωθῆ ἐκκλησιαστικῶς εἰς τήν ἐπαρχίαν του καί ἡ Σίφνος (ἐκ λάθους, προφανῶς, ἀντί “ἡ Σέριφος”): σκέψεως γενομένης δέν ἐνεκρίθη τό τοιοῦτον»⁶.

Παρά ταῦτα, ὅσοι ἀσχολήθηκαν μέ τήν ἱστορία τῆς Σεριφου, ἔγραψαν τά ἀντίθετα, ὅτι δηλ. «τό 1824 ἀπεσπάσθη ἡ Σέριφος τῆς Σίφνου, ἧς ὁ ποιμενάρχης Καλλίνικος ἀπῆν καθ' ὅλην τήν Ἐπανάστασιν εἰς ΚΠολιν...»⁷, καί προσαρτήθηκε στήν ἀρχιεπισκοπή Τζίας καί Θερμίων, ἡ ὅτι «τό 1824 παρέλαβεν ὑπ' αὐτόν ὁ Νικόδημος καί τήν Σέριφον, ὅτε τοῦ ἐπ' αὐτῆς κανονικῶς ἀρχιερατεύοντος μητροπολίτου Σίφνου ἀπόντος μέχρι τοῦ 1830 εἰς ΚΠολιν»⁸, ἡ «ἐν ἔτει 1836 ἡ ἔδρα τοῦ Νικοδήμου μετετέθη ἐπί βραχύν τινα χρόνον ἐκ Κέας εἰς Μεσσαρίαν τῆς Κύθνου, εἶτα δι' ἐπανῆλθεν εἰς Κέα, γενομένην αὖθις ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς Κέας-Κύθνου καί Σεριφου»⁹, ἀπόψεις ἐντελῶς ἐσφαλμένες.

Στίς ἀλλεπάλληλες ἀναφορές τοῦ Νικοδήμου καί τρίτων κατά τό ἔτος 1824 ἡ Διοίκηση ἀπέφευγε νά δώσει θετικήν ἀπάντησιν, ὅπως λ.χ. ἡ τελευταία γνωστή ἰδίου ἔτους ἀπό 25 Νοεμβρίου μέ τήν ὁποία δήλωσε πρὸς τόν Νικόδημο: «Περί δέ ἧς προβάλλεις Νήσου Σεριφου, ἵνα προστεθῆ εἰς τήν ἐπαρχίαν της, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐλθὼν ὁ εὐγενέστατος Παραστάτης τῆς Νήσου ταύτης (τῆς Κέας) κύριος Πάγκαλος, θέλει σοι εἶπη καί ἀναγγεῖλει λόγους»¹⁰.

Ὁ λόγος βέβαια (καί ὄχι λόγοι) ἦταν ἡ κυβερνητική ἀδυναμία νά προέλθῃ σέ νόμιμη τροποποίηση ἐπαρχιακῶν ὁρίων ἐπισκοπῶν, δεδομένου ὅτι τήν ἀρμοδιότητα αὐτή ἀσκοῦσε μόνο τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο μέ τό ὅποιο οἱ ἐπαναστατικές κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος δέν διατηροῦσαν σχέσεις λόγω τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Ἔτσι ἡ ἱκανοποίηση τοῦ σχετικοῦ αἰτήματος τοῦ Νικοδήμου ἀπορρίφθηκε.

6. Ἀρχεῖα Ἑλλ. Παλιγγενεσίας, 1862, τόμ. Β'.

7. Τρύφ. Εὐαγγελίδου, *Ἡ Νῆσος Σέριφος*, Ἑρμούπολις 1909, 59.

8. Δημ. Πασχάλη, *Τζίας καί Θερμίων Νικόδημος Ρουσσος*, «Θεολογία», 3 (1925), 121.

9. Αὐτόθι, σελ. 122.

10. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Α-IV-11 (γ), Ἐκκλησιαστικά.

Παρά ταῦτα ἴδιο αἶτημα ὑπεβλήθη καί ἀπό τούς πληρεξουσίους τῆς Σερίφου πλέον, οἱ ὁποῖοι μάλιστα ἰσχυρίστηκαν ὅτι τό νησί τους ἦταν καί παλαιότερα ἐνωμένο μέ τά νησιά τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κέας καί Θερμίων. Στό αἶτημα αὐτό τό Ὑπουργεῖο μέ τό ὑπ' ἀριθμ. 3850/4 Ἰανουαρίου 1826 ἔγγραφοῦ του ζήτησε νά τό πληροφορήσουν «πότε πρότερον ὑπῆρχαν ἐνωμένοι αἱ νῆσοι αὗται»¹¹. Ὁ πληρεξούσιος τῆς Σερίφου Ἰω. Παπαδόπουλος πού εὐρίσκονταν τότε στό Ναύπλιο, ἀπήντησε τήν ἐπομένη, 5 Ἰανουαρίου 1826, ὅτι «πρό 15-20 χρόνων αἱ νῆσοι Σέριφος, Τζιά καί Θερμιά ἦταν ἐνωμένοι ὡς συνάγεται ἀπό τά Ἀρχεῖα τῶν Ταξιαρχῶν»¹², δηλ. τῆς σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς πατρίδας του, ἀναληθῶς βέβαια.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ Σέριφος μέ τά νησιά Ἀμοργό καί Κάλυμνο ἀποτελοῦσαν πατριαρχικά νησιά ἢ «πατριαρχικήν ἐξαρχία», δηλ. νησιά πού ὑπάγονταν ἀπ' εὐθείας στή δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου¹³. Τήν ἐν λόγω ἐξαρχία ὁ πατριάρχης Ματθαῖος Β' (1598-1601) παρεχώρησε, ὡς ἀμοιβή, στόν πρωτοκανόναρχο τῆς Ἐκκλησίας Μιχαήλ ἐφ' ὄρου ζωῆς του γιά τίς πρὸς αὐτήν ὑπηρεσίες του, τό δέ ἔτος 1602 ἐπικυρώθηκε ἡ παραχώρησή της πρὸς τόν αὐτόν Μιχαήλ ἀπό τόν πατριάρχη Νεόφυτο Β'. Ὑπό τό καθεστῶς τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας ἐξακολουθοῦσε ἡ Σέριφος καί τό 1616 ἀφοῦ ὁ Πατριάρχης Τιμόθεος Β', ἀπευθυνόμενος στόν ἀρχιεπίσκοπο Τζίας καί Θερμίων τόν ἀποκαλεῖ «καί ἐπίτροπον <= ἐκπρόσωπόν του> τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Σερίφου», ὅπως καί ὁ Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρης τόν Φεβρουάριο τοῦ 1632 ἀπευθυνόμενος στούς Σεριφίους τούς ἀποκαλεῖ: «ἐντιμότατοι κληρικοί τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας νήσου Σερίφου καί χρήσιμοι ἄρχοντες...»¹⁴.

Ἡ κατάργηση τῆς ἐν λόγω ἐξαρχίας ἐπῆλθε ἐπί πατριάρχου Παρθενίου Β', τόν Αὐγούστο τοῦ 1646, μέ τήν ἴδρυση τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου ἢ ὁποῖα, ὡς ἐκκλησιαστική ἐπαρχία, ἀποτελέσθηκε ἀπό δέκα «πατριαρχικά», ὡς τότε, νησιά: Ἀμοργό, Ἀνάφη, Ἀστυπάλαια, Ἡράκλεια, Ἴο, Μύκονο, Σέριφο, Σίκινο, Σίφνο καί Φολέγανδρο¹⁵. Σχετικό μέ τό θέμα τοῦτο εἶναι καταγεγραμμένο στόν Κώδικα τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου τῆς Σερίφου τό ἐπόμενο κείμενο, ὅπως εὐρίσκεται σέ ἀντίγραφο στά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους:

11. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Α-VI-I (δ), Ἐκκλησιαστικά.

12. Αὐτόθι.

13. Μάχης Παῖζη-Ἀποστολοπούλου, Ὁ Θεσμός τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας 14ος-19ος αἰώνας, Ἀθήνα 1995, 227, 228.

14. Αὐτόθι.

15. «Σιφνιακά», 4 (1994), 48.

«Ἐν ἴσω ἀπαράλλακτον ἐκ τοῦ Κώδικος τῶν Ταξιαρχῶν.

Εἰς αὐτούς τούς χρόνους λοιπόν ἀναμεταξύ ἐκαταστάθην ἡ Σίφνος εἰς τό ἀξίωμα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς (ἐξαρχίας γάρ ἦτον τό πρότερον) ὁμοίως ἐσυγκαταρίθμησαν καί τήν Νῆσον ταύτην (ἐνν. τήν Σέριφο) εἰς τήν ὑποταγήν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου καί ἦλθεν πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος εἰς τήν ἐπαρχίαν Σίφνου Ἀθανάσιος ὀνομαζόμενος, ὅστις περιερχόμενος τήν τυχοῦσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν ἦλθε καί ἐδῶνά εὐλογίη καί ἀγίαση τῆς νέας ἐπαρχίας τά λογικά πρόβατα. οἱ δέ πατέρες τοῦ μοναστηρίου μέ τόν ἡγούμενον, ἀπῆλθον εἰς προσκύνησίν του, προσκαλέσαντες αὐτόν νά ἔλθῃ νά εὐλογίη καί νά ἀγίαση τήν νεόκτιστον μονήν μέ τήν παρρησίαν του, προσκλαιόμενοι εἰς αὐτόν καί τό καταπάτημα πού τοῦ ἔκαμναν οἱ ἱερεῖς. ὁ δέ καλός ἀρχιερεὺς μή φθονήσας καί μή νικηθεῖς ὑπό τῆς πλεονεξίας, ἀλλά μᾶλλον μετά χαρᾶς μεγάλης ἀποδεξάμενος τήν αἴτησιν αὐτῶν, σύμβουλος καί συνδρομητής τοῦ καλοῦ ἔργου γίνεται, ἵνα ποιήσῃ τό μοναστήριον σταυροπήγιον, εἰς τό μή καταπατεῖσθαι καί ἐξουσιάζεσθαι ὑπό τινος, εἰμή παρά τῶν ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένων πατέρων καί ἀπερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τὰς ἄλλας αὐτοῦ χρεῖας, προσφέρει καί παρακαλεῖ τοῦ τότε καιροῦ Πατριάρχου μέ τήν ἀγίαν αὐτοῦ σύνοδον, ἵνα ποιήσωσι τό μοναστήριον σταυροπήγιον καί ἀδούλωτον παρά παντός προσώπου· οἱ βλέποντες τήν ἄκραν εὐλάβειαν καί προθυμίαν τοῦ ἀνδρός, οὐ παρεῖδον τήν αἴτησιν αὐτοῦ, ἀλλά διὰ σιγγιλιώδους γράμματος σταυροπήγιον αὐτό ἐποίησαν καί ἀνεπηρέαστον παρά παντός προσώπου καί μέ ἀράς φρικτάς αὐτό ἐστερέωσαν καθώς φαίνεται.

Ἔγινε τό μοναστήριον σταυροπήγιον κατά τό χιλιοστόν ἑξακοσιοστόν πεντηκοστόν τρίτον ἔτος, 1653 ἡγουμενεύοντος Ξενοφῶν Περγάμου.

Ἴσον ἀπαράλλακτον ἐκ τοῦ Κόδηξ τῆς
μονῆς σερίφου τῆ 22 τοῦ νοεμβρίου 1832
† ὁ καθηγούμενος Γαβριήλ Ράμπιας»¹⁶.

Τό γεγονός, τέλος, ὅτι ἡ Μονή τοῦ Ταξιάρχου τῆς Σερίφου διατηροῦσε στό νησί τῆς Τζιᾶς μετόχι τιμημένο στόν Τίμιο καί Ζωοποιό Σταυρό, ἀπό δωρεά τοῦ κύρ Στέφανου Μουζάκη κατά τό ἔτος 1670¹⁷, δέν ἀποτελοῦσε λόγον προσάρτησης τμήματος ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρ-

16. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Μοναστηριακά, Φάκ. 579/Γ.Χ.4-8-0.

17. Κώδικας Μονῆς Ταξιάρχου Σερίφου, φ. 57*.

χίας. Άλλωστε ή Μονή είχε καί άλλα δύο μετόχια, στή Μήλο τόν Άγιο Γεώργιο στήν τοποθεσία Άρμύρα (πρό του 1656)¹⁸, αλλά καί στόν Πόρο¹⁹.

Έν πάση περιπτώσει, όταν ό κανονικός μητροπολίτης Σίφνου Καλλίνικος επέστρεψε στήν Ελλάδα καί αποκαταστάθηκε στή μητρόπολή του (Δ/γμα αριθ. 696/4 Μαΐου 1830 του Κυβερνήτου Ίω. Καποδίστρια)²⁰, κάθε αίτημα ή αξίωση τρίτου εξέλιπεν όριστικά. Ό Καλλίνικος, μετά τήν ανάληψη των καθηκόντων του, άρχισε νά έπιλαμβάνεται μέ θέματα καί ζητήματα όλων των νησιών της έπαρχίας του, όπως καί της Σεριφου βέβαια, κατά τά έπόμενα έγγραφα:

- Πρόταση είσαγωγής Σεριφιου μαθητου στό νεοσυσταθέν έκκλησιαστικό Σχολείο.

«Αριθ. 141

Πρός τήν επί των Έκκλησιαστικων
καί της Δημ. Έκπαιδ. Γραμματεϊαν.

Ό έπιφέρων τό παρόν Μιχαήλ Γεωργίου ιερέως σκευοφύλακος, τήν ήλικίαν χρόνων 14, γέννημα ταύτης της νήσου, έκλελεγμένος μέ ήθη χρηστά καί από γονείς τιμίους καί ευύπολήπτους, αποστέλλεται διά νά είσαχθή μαθητής ύπότροφος είς τό νεοσυσταθέν έκκλησιαστικό σχολείο.

Παρακαλείται λοιπόν ή επί των Έκκλησιαστικων καί της Δημοσίου Έκπαιδευσεως Γραμματεϊα, άφοϋ παραδεχθή καί αναγνωρίση τόν ρηθέντα ως τοιοϋτον, νά ενεργήση ως δεϊ, παρ' ου δεϊ διά τήν έπιτυχίαν του ίεροϋ τούτου σκοπου του καί ύποσημειούμεθα.

Έν Σεριφω τή 24 Μαρτίου 1831

† Ό Σίφνου Καλλίνικος Οί Δημογέροντες»²¹.

- Δυσλειτουργία στά οικονομικά του Ταξιάρχη καί έριδες μεταξύ των μοναχων.

Ό καθηγούμενος της Μονής του Ταξιάρχου Μακάριος, μέ αναφορά του προς τή Διοίκηση, επικαλέσθηκε τό γήρας του τό όποιο τόν εμπό-

18. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τό μετόχι του Ταξιάρχη Σεριφου στή Μήλο, έφημ. «Μήλος», φφ. Μαρτίου, Μαΐου, Οκτωβρ. 1988.

19. Κώδικας Μονής Ταξιάρχου Σεριφου, φ. 68^ν.

20. «Σιφνιακά», 4 (1994), 116.

21. ΓΑΚ / Ύπουργείο Παιδείας, Β-IV-3 (ε) Σχολικά Μαρτίου 1831.

διζε νά ασκήσει τό λειτούργημά του, τόσο στήν οικονομική διαχείριση, ὅσο καί στούς «φέροντες σκάνδαλα» καί διχόνειες μοναχούς τῆς Μονῆς. Μετά τήν ἐν λόγω καταγγελία, ὁ Κυβερνήτης Ἰω. Καποδίστριας ἀπηύθυνε πρὸς τόν μητροπολίτη Σίφνου τό ἐπόμενο ἔγγραφο μέ τό ὁποῖο τοῦ ἀνέθεσε νά ἐρευνήσει τά ζητήματα τῆς Μονῆς καί νά εἰσηγηθεῖ σχετικῶς προκειμένου νά ληφθοῦν «μέτρα περί τῆς διευθετήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος καί τῆς διαρρυθμίσεως τῶν ἐν αὐτῷ μοναζόντων πατέρων»:

«Ἀριθ. 2207
Ὁ Κυβερνήτης

Πρὸς τόν πανιερώτατον
Μητροπολίτην Σίφνου κ. Καλλίνικον

Ὁ καθηγούμενος τῆς ἐν Σεριφῶ Μονῆς κύριος Μακάριος ἀναφερόμενος εἰς τήν Κυβέρνησιν αἰτεῖται νά διορισθῶσιν εἰς τήν οικονομικήν Διοίκησιν τοῦ Μοναστηρίου οἱ προβαλλόμενοι παρ' αὐτοῦ πατέρες, ὅ τε κ. Γαβριήλ Νάμενας καί Καλλίνικος Ἄντωνίου μὴ δυνάμενος ἢ πανοσιότης του διὰ τήν ἀσθένειαν τοῦ γεραλέου (τούτου) τήν φροντίδα ταύτην. Ἐν ταύτῳ, διὰ νά περιορισθῶσιν οἱ λοιποὶ τῶν μοναζόντων εἰς τά χρέη των, διάγοντες παρά τό ἐπάγγελμά των καί φέροντες σκάνδαλα εἰς τούς ἄλλους διὰ τήν πρὸς τόν Ἡγούμενον ἀπειθειαν.

Θεωροῦντες ἐκ τούτων ὅτι ὑπάρχει διχόνοια μεταξύ τῶν πατέρων, ἔχοντες δέ καί παρ' ἄλλων πληροφορίας ὅτι ἡ οικονομική Διοίκησις τοῦ ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου εἶναι διόλου παρημελημένη, προσκαλοῦμεν τήν πανιερώτητά σας νά λάβετε αὐτοπροσώπως πληροφορίας περί πάντων τούτων καί νά προβάλλετε εἰς τήν Κυβέρνησιν τόν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου καί οἱ πατέρες, θέλουν ὁμονοήσῃ, διάγοντες κατὰ τά χρέη τοῦ ἐπαγγέλματός των καί ἡ οἰκονομία τοῦ Μοναστηρίου θέλει βελτιωθεῖ, διὰ νά μὴ φθειρῶνται τά εἰς αὐτό ἀνήκοντα κτήματα, θέλετε μᾶς φανερώσῃ ἐξ ὀνόματος τούς αἰτίους τῶν σκανδάλων καί ταραχῶν.

Ταῦτα πάντα θέλετε μᾶς ἐκθέσῃ περιστατικῶς δι' ἀναφορᾶς σας διὰ νά λάβωμε μέτρα περί τῆς διευθετήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος καί τῆς διαρρυθμίσεως τῶν ἐν αὐτῷ μοναζόντων πατέρων.

Ἐν Ν(αυπλίῳ) τῇ 9 Μαΐου 1831

Ὁ Κυβερνήτης

Ἰ. Καποδίστριας

Ὁ ἐπί τῶν Ἐκκλησ. Γραμματεῦς»²².

22. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-IV-5 (δ) Μοναστηριακά Μαΐου 1831.

Ἐπί τοῦ θέματος τούτου ἀκολούθησε καί ἄλλη ἀλληλογραφία, μέ καθυστέρηση ὅμως, λόγω τῆς δολοφονίας τοῦ Κυβερνήτου καί τῶν γεγονότων πού ἀκολούθησαν. Ὁ μητροπολίτης Σίφνου τό ἀνεκίνησε μέ τό ἐπόμενο ἔγγραφο του πρὸς τὴν Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί συνημμένη ἀναφορά-προτάσεις του πρὸς τόν Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως Αὐγ. Καποδίστρια:

«Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως
Γραμματεία τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀπὸ τὴν ἐσώκλειστον ἀναφορὰν μου πρὸς τὴν Σ(εβαστὴν) Κυβέρνησιν πληροφορεῖσθε τὰ γενόμενα εἰς τό, κατὰ τὴν Σέριφον, μοναστήριον. Ἡ εὐγένειά σας ἔχοντες ἀλλαχόθεν καί ἀπὸ τὴν, τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου, ἀναφορὰν μου πρὸς τὴν Σ. Κυβέρνησιν, διακεκριμένην ιδέαν περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, μοναστηρίου, θέλετε ἀναμφιβόλως ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς οἰκονομίας καί ἠθικῆς διοικήσεως, ἐπειδὴ ἀλλέως αὐτὴ διακινδυνεύουσα θέλει καταντήσῃ εἰς τὰ ἀντίθετα καί μένω μέ τὴν προσήκουσαν ὑπόληψιν τῆς εὐγενείας της.

Ἐν Σίφνω τῇ 28 Ἰαννουαρίου 1832

Ὅλος πρόθυμος καί ἐν Χριστῷ διάπυρος εὐχέτης
† ὁ Σίφνου Καλλίνικος»²³.

«Πρὸς τόν ἐξοχώτατον Πρόεδρον
τῆς Κυβερνήσεως

Κατὰ τόν παρελθόντα Ἰούλιον μετέβην ἐπίτηδες εἰς τὴν μονὴν τῆς Σερίφου πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 2207 διατάγματος τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου, ἀφορὸν τὴν σύστασιν τῆς ἐπιστασίας τῆς μονῆς ταύτης, μὴ δυναμένου τοῦ μετ' ὀλίγον τελευτήσαντος ἡγουμένου νά διοικῆ ἐπὶ πλέον διὰ τό γηραλαῖον του.

Περὶ τοῦ τοιοῦτου ἀντικειμένου ἀναφέρθη εὐθύς διὰ τῆς, κατὰ τόν αὐτόν Ἰούλιον, ἀπαντήσεώς μου· ἀλλὰ ἡ Σ. Κυβέρνησις, ἴσως διὰ τὰ διατρέχοντα ἔκτοτε, δέν ἔλαβε καιρόν νά διατάξῃ ἄχρι τοῦδε τὰ εἰκότα.

23. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-Υ-1 (γ), Μοναστηριακά Ἰανουαρ. 1832.

Οἱ πατέρες δέ, θεωροῦντες, ὡς πληροφοροῦμαι, ἑαυτοὺς ἀπολύ-
τους καὶ ἀνεξαρτήτους εἰς τὰ κατὰ τὴν μονὴν ταύτην, ἐξελέξαντο διὰ
ἡγούμενον αὐτῶν τὸν Γαβριήλ Ράμπια καὶ αἰτοῦνται ἤδη παρ' ἐμοῦ
δι' ἀναφορᾶς τῶν τὴν ἐπικύρωσιν ταύτης τῆς πράξεως. Ἐγὼ δέ θε-
ωρῶν ὅτι τοῦτο εἶναι ἐκτὸς τῶν χρεῶν μου, ἄνευ τῆς συγκατανεύ-
σεως τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἀναγγέλλω πρὸς αὐτὴν ταῦτα, διὰ νὰ μέ
διατάξῃ περὶ τοῦ πρακτέου. Κρίνω δέ χρέος μου νὰ προσθέσω ἐπα-
νειλημμένως εἰς ταῦτα ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιστασίας, κατὰ
τὴν νεοσύστατον ἡγουμένην προκρίνει ἡ Σ. Κυβέρνησις, εἶναι ἐπά-
ναγκες νὰ διορισθῇ μία ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς εἰρημένης Μονῆς ἐκ τῶν εὐ-
ποληπτοτέρων ἐντοπίων, τῆς ὁποίας καθήκοντα νὰ εἶναι

α) ἡ φροντίς τοῦ νὰ διὰγῶσιν οἱ πατέρες τὴν κατὰ θεὸν πολιτείαν.

β) τοῦ νὰ καλλιεργῶνται μετ' ἀκριβείας τὰ κτήματα τῆς μονῆς
ταύτης καὶ νὰ μὴν ἀποξενοῦνται ἀπ' αὐτῆς δι' ὅποιονδήποτε λόγον.

γ) τοῦ νὰ λαμβάνῃ κατ' ἔτος ἐν καιρῷ λογ(αρισμὸν) τῶν ἐσόδων
καὶ ἐξόδων αὐτῆς παρόντος καὶ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας διὰ νὰ
χρησιμεύσῃ ἐν δέοντι.

Ταῦτα μὲν κατὰ χρέος, μένω δέ εὐσεβάστως

τῇ 28 Ἰαννουαρίου 1832: ἐν Σίφνῳ

ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης

† ὁ Σίφνου Καλλίνικος».

Σημείωσις: Συνημμένο στό προηγούμενο.

«Ἀριθ. 2943

Ἡ Γραμματεία <τῶν Ἐκκλησιαστικῶν>

Πρὸς τὸν πανιερ. Μητροπολίτην Σίφνου

Τὰ κατὰ τὴν ἱεράν Μονὴν τῆς Σερίφου ἐγνώσθησαν ἐκ τῶν ἀναφο-
ρῶν σας καὶ ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ διευθετήσετε καὶ τό πνευματικόν
καὶ τό οἰκονομικόν τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἕως ὅτου νὰ ληφθῶσι γε-
νικά μέτρα κατὰ τοὺς ὁποίους ἔθεσεν ὄρους ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἰς
τὸν θεμελιώδη Νόμον.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 18 Μαρτίου 1832

ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεὺς»²⁴.

24. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-Υ-3 (γ), Μοναστηριακά Μαρτίου 1832.

• Έκλογή και έγκριση ανάδειξης ήγουμένου
καί διαφορά επί νομίμων προνομίων του.

α) Μετά την έκδημία κατά τό έτος 1831 τοῦ γέροντος ήγουμένου τοῦ Ταξιάρχου Μακαρίου ιερομονάχου, οί πατέρες τῆς Μονῆς δέν προήλθαν στήν ανάδειξη διαδόχου του ήγουμένου, ἀλλά «έπιστάτου», δηλ. διαχειριστοῦ τῶν ζητημάτων τῆς, τόν συνάδελφό τους Γαβριήλ Ράμπιαν. Γιά διάστημα ἑνός περίπου χρόνου ὁ Γαβριήλ διηύθυνε «ἀγρύπνως καί ἐπιπόνως» τά πράγματα τῆς Μονῆς, γεγονός πού ἀναγνώρισαν οί συμμοναστές του καί ἀπεφάσισαν νά τόν ἀναδείξουν στό ἀξίωμα τοῦ ήγουμένου.

Στίς 8 Μαΐου 1832 οί πατέρες τῆς Μονῆς, μέ ἀναφορά τους πρός τήν Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἀνεκοίνωσαν τήν ἐκλογή τους καί ζήτησαν «νά ἀναγνωρίση αὐτόν» ὡς τόν «πρῶτον» τους. Ἐπ' εὐκαιρία καί προκειμένου νά γίνει δυνατή ἡ συνέχιση τοῦ ἐθίμου τῆς φιλοξενίας τῶν προσερχομένων στή Μονή τους προσκηρυτῶν παρεκάλεσαν «νά χαρισθῶσιν διά πάντα εἰς τήν Μονήν ταύτην... τά κατ' ἔτος ἐτήσια μικρά δέκατα» (= ἡ ἐτήσια μικρή καταβολή φορολογίας πού εἶχε ἐπιβληθεῖ στή Μονή τους).

Ἡ ἀναφορά τους ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστ. Γραμματείαν

Ἐπειδή καί πρό ἑνός χρόνου σχεδόν οί ὑποφαινόμενοι πατέρες ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ ἐδιορίσαμεν ἐπιστάτην αὐτῆς ἀντί τοῦ μακαρίτου Ἡγουμένου Μακαρίου τόν κύριον Γαβριήλ Ράμπιαν καί

ἐπειδή εὐχαριστημένοι ὄντες ἀπό τῆς ἀγρύπνου καί ἐπιπόνου ἐπιστάσεως του, ἀποκαθιστῶμεν αὐτόν σήμερον, ἀντί ἐπιστάτου, ήγούμενον τῆς Μονῆς ταύτης, παρακαλοῦμεν τήν Σ(εβαστήν) Γραμματείαν νά ἀναγνωρίση αὐτόν ὡς τοιοῦτον πρῶτον· ἐπομένως, ἐπειδή ἡ ἱερά αὕτη Μονή εἶναι ὑποχρεωμένη νά διατηρήσῃ εἰς τούς συνεχῶς προσερχομένους χριστιανούς τήν ἀνέκαθεν συνήθειαν, τοῦτέστιν τήν φιλοξενίαν.

Καί ἐπειδή ὁ τρόπος ἔνεκεν τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἔλειψεν καί οί πατέρες ὑστεροῦνται σχεδόν σήμερον φεῦ! καί τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, διά τοῦτο παρακαλοῦμεν θερμῶς τήν Σ. Γραμματείαν νά προβάλλῃ πρός τήν Σεβ. Κυβέρνησιν, ἢ ἐάν ἐγκρίνη, εἰς τήν Σ(εβαστήν) τοῦ Ἔθνους Συνέλευσιν καί ἐνεργήσῃ ἵνα χαρισθῶσιν διά πάντα εἰς τήν Μονήν ταύτην, τιμημένην ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν, τά κατ' ἔτος ἐτήσια μικρά δέκατα, ὥστε ἔνεκεν τῆς μικρᾶς ταύτης

βοηθείας νά δυνάμεθα νά διατηρῶμεν τήν ὡς ἄνωθεν συνήθη καί ἀπαραίτητον φιλοξενίαν, διά δέ τῶν καθημερινῶν ἀγώνων μας νά ἐπισκεπτώμεθα τήν μονήν, ἡ ὁποία καταντᾶ ἔνεκεν τῆς περιστάσεως εἰς ἐρήμωσιν ὡς μή ἔχουσα πόρον ἄλλον ἢ βοήθειαν τινά, εἰμή τά ἐργαζόμενα παρ' ἡμῶν ὑποστατικά της ἐνταῦθα.

Εὐέλπιδες εἰς τήν ταπεινήν μας μικράν παράκλησιν ταύτην, μένομεν εὐσεβάστως.

Ἐν τῇ κατὰ Σέριφον Μονῇ τῶν Ταξιαρχῶν
τῆν 8 Μαΐου 1832.

Οἱ ταπεινοί πατέρες

- Σεραφεῖμ ἱερομόναχος	Οἱ μοναχοί
- Εὐγένιος ἱερομ. Ρώτας	- Γαβριήλ
- Ἀβέρκιος ἱερομόναχος	-
- Γρηγόριος Μαγουλάς	- Νεόφυτος
- Γρηγόριος ἱερομόναχος	- Νικηφόρος
	- Δαμιανός» ²⁵ .

Ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀποδέχτηκε μέ τό ἐπόμενο ἔγγραφό της τήν ἐκλογή τοῦ ἡγουμένου, δέν ἀναφέρθηκε ὅμως κἄν στή φορολογική ἀπαλλαγή τῆς Μονῆς. Τό ἔγγραφό της:

«Ἀριθ. 118

Ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστ. κλπ. Γραμματεῦς
Πρός τοὺς ὀσιωτάτους πατέρας τῆς
ἐν Σερίφω μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν.

Ἐπειδή κατὰ τήν ἀπό 8 τοῦ λήγοντος ἀναφοράν σας ἀποκαταστήσατε κοινῇ γνώμῃ ἡγούμενον τοῦ ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου τόν κύριον Γαβριήλ Ράμπιαν, ἐπιστατοῦντα προθύμως καί ἀόκνως πρό ἑνός ἤδη χρόνου εἰς τήν αὐτήν μονήν, ἡ Γραμματεία ἀναγνωρίζουσα τήν ἐκλογήν σας, ἐλπίζει ὅτι ἡ πανοσιότης του, εὐδοκούμενος καί τοῦ λοιποῦ τήν αὐτοῦ σπουδήν καί ἐπιμέλειαν περί τήν βελτίωσιν καί τήν ἐσωτερικήν εὐταξίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος, θέλει ἀναφανῆ κατὰ πάντα ἄξιός της ἐμπιστοσύνης σας καί τοῦ βαθμοῦ εἰς τόν ὁποῖον κοινῇ ψήφω τοῦ προεχειρήσατε.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 28 Μαΐου 1832

Ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τλ. Γραμματεῦς
Ἰακωβάκης Ρίζος»²⁶.

25. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-Υ-5 (γ), Μοναστηριακά Μαΐου 1832.

26. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-Υ-5 (γ), Μοναστηριακά Μαΐου 1832.

β) Ἡ διαφορὰ γιὰ τὰ προνόμια τοῦ ἡγουμένου ἀνέκυψε κατὰ τὴν ἐπίσημη πανήγυρη τῆς Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν (8 Νοεμβρίου 1832), ὅταν ἔθεσε θέμα ὁ ἀρχιερατικός ἐπίτροπος Σερίφου (= ἐκπρόσωπος τοῦ Σίφνου Καλλινίκου) σχετικό μέ τό ἄν ἐπετρέπετο κατὰ τὴν ἱεροτελεστία «νά σταθῆ ὁ ἡγούμενος φορῶν μανδύαν καί κρατῶν πατερίτζαν εἰς τόν ἀρχιερατικόν θρόνον» ἐπειδή τοῦτος δέν εἶχε ἀκόμη «χειροθετηθεῖ παρά τοῦ ἀρχιερέως» στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου, ἄν καί εἶχε παρέλθει ἰκανό χρονικό διάστημα ἀπό τῆς ἐκλογῆς του, ἄγνωστο γιὰ ποιόν λόγο. Ὁ ἀρχιερατικός ἐπίτροπος «ἐνόμιζεν ἀσυγχώρητον» νά περιβληθεῖ ὁ ἡγούμενος τὰ διάσημά του, «ὁ δέ λαός ἐπέμενε ζητῶν νά ἐκτελεσθῆ καθῶς ἔκπαλαι». Τὴν κατάσταση διέσωσε «ἡ μετριοφροσύνη τοῦ ἡγουμένου <πού> ἐπρόλαβε τὴν ἐπαπειλουμένην ἐκ τούτου σύγχυσιν καί οἱ φρονιμώτεροι τῶν παρευρεθέντων καθησύχασαν μόλις τό πλῆθος».

Ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἡ ὁποία ἐνημερώθηκε ἐπὶ τοῦ ζητήματος καί μέ σχετικό ἀντίγραφο τοῦ σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ἐκδόσεως τοῦ μηνός Μαΐου 1798²⁷, μέ τό ὁποῖο παρεχωρεῖτο σύμφωνα καί μέ προγενέστερα πατριαρχικά σιγίλλια, στόν «κατὰ καιρούς ἡγούμενον ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις <φορεῖν> ἐπ' ἐκκλησίας μανδύαν προχειριζόμενον καί πατερίτζαν» κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν, ἀπηύθυνε στόν μητροπολίτη Σίφνου τό ἐπόμενο ἔγγραφο:

«Ἀριθ. 910 Ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. Γραμματεία
Πρὸς τόν πανιερώτατον Μητροπολ. Σίφνου κλπ.

Μεταξὺ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Σερίφῳ Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν καί τοῦ ἐκεῖσε ἀρχιερατικοῦ τοποτηρητοῦ συνέβη κατὰ τὴν 8 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου μικρά τις λογοτριβή, ἡ ὁποία ὅμως ὀλίγον ἔλειψε νά ἐπιφέρῃ δυσάρεστα παρεπόμενα· ὁ λόγος ἦτον ἐάν πρέπει ἢ ὄχι νά σταθῆ ὁ ἡγούμενος φορῶν μανδύαν καί κρατῶν πατερίτζαν εἰς τόν ἀρχιερατικόν θρόνον, κατὰ τὰς ἀρχαίας τοῦ μοναστηρίου τούτου διατυπώσεις καί τὰ σιγίλλια, πρὶν χειροθετηθῆ παρά τοῦ ἀρχιερέως· τό ὁποῖον ὁ μὲν ἐπίτροπός Σας ἐνόμιζεν ἀσυγχώρητον, ὁ δέ λαός ἐπέμενε ζητῶν νά ἐκτελεσθῆ καθῶς ἔκπαλαι.

Ἡ μετριοφροσύνη τοῦ ἡγουμένου ἐπρόλαβε τὴν ἐπαπειλουμένην ἐκ τούτου σύγχυσιν καί οἱ φρονιμώτεροι τῶν παρευρεθέντων καθησύχασαν μόλις τό πλῆθος. Τό πρᾶγμα ἐν τοσοῦτω μένει ἀκόμη ἀναποφάσιστον καί ἡ Γραμματεία ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Κώδικος

27. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Ἱστορικαὶ Ἔρευναι περὶ ταῖς Ἐκκλησίας τῶν Νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἐν Ἐρμουπόλει 1913, 82-86.

τοῦ Μοναστηρίου κατά τοῦ πρό 35 (;) χρόνων ἐκδεδομένου σιγιλ-
λιώδους πατριαρχικοῦ γράμματος, νομίζει ἐπάναγκες πρός ἀποφυγὴν
καί ἄλλοτε τῶν τοιούτων, ὁ μὲν ἡγούμενος ἀφ' οὗ λάβη τὴν κατά τάξιν
χειροθεσίαν παρά τῆς πανεριότητος Σας, ἂν ἀπαιτεῖται καί τοῦτο ἀνα-
ποφεύκτως, νά μὴ παρεμποδίζηται τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑφισταμένων
ἀρχῆθεν τοῦ μοναστηρίου διατάξεων, καθ' ὅσον οὕτως μάλιστα στρε-
φόμεθα περί τὰ ἐπουσιώδη τῶν ἱεροτελεστιῶν τὰ περιοριζόμενα εἰς
μόνον τόν περίβολον τοῦ μοναστηρίου του, δέν ἐπιφέρουν καμμίαν
ἐπήρειαν εἰς τὰ διπλώματα καί προνόμια τοῦ ἀρχιερέως.

Πεπεισμένη ἡ Γραμματεία εἰς τὴν σύνεσίν σας δέν ἀμφιβάλλει,
Πανεριώτατε, ὅτι θέλετε διορθώσῃ τό πρᾶγμα ὅσον ἔνεστιν συντο-
μώτερον πρός εὐχαρίστησιν τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν καί τῶν πατέρων
τοῦ Μοναστηρίου, διευθύνων καί πρός τὴν Γραμματείαν ταύτην τὰς
περαιτέρω πληροφορίας περί τοῦ πράγματος.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 30 Δεκεμβρίου 1832

Ὁ Γραμματεὺς

Ἰ. Ρίζος»²⁸.

- Ἐπεισόδιο μεταξύ ἀξιωματούχων στὸν
Ταξιάρχῃ τῆς Σερίφου στίς 8 Νοεμβρίου 1836.

Τό ἔτος 1836 περιῆλθε τὰ διατηρούμενα Μοναστήρια τοῦ Αἰγαίου
Πελάγους καί Εὐβοίας ὁ ἔκτακτος ἐπίτροπος (= ἐπιθεωρητής) Γ. Κον-
τοπούλης μέ κυβερνητικὴ ἐντολὴ νά ἐλέγξει τόν τρόπο λειτουργίας τους
καί νά συνδράμει στήν καλὴ διοργάνωσή τους. Μετά τὴν περαίωση τοῦ
ἔργου του στή Σίφνο, ἀνεχώρησε στίς 3 Νοεμβρίου μέ προορισμό τὴ
Σερίφο. Ἔτσι παραβρέθηκε καί στήν πανήγυρι τῆς Μονῆς τῶν Τα-
ξιαρχῶν τοῦ νησιοῦ, στίς 8 Νοεμβρίου, ὅπου, ἐνώπιον πλήθους ἐντοπίων
προσκυνητῶν, ἀλλὰ καί πολλῶν Σιφνίων καί Κυθνίων, δημιούργησε σο-
βαρό ἐπεισόδιο μέ τόν Δήμαρχο Σερίφου, τόν ὁποῖο κατηγορήσε βρα-
δύτερα ὡς ὑποκινητὴ του, ψευδῶς.

Ὁ Δήμαρχος, μέ τὴν ὑπ' ἀριθ. 9/27 Ἰανουαρίου 1837 ἀναφορὰ του
πρὸς τόν Ὑποδιοικητὴ Κέας, σημείωσε, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Ἄρχισε (ισχυρίσθηκε ὁ Κοντοπούλης) ὁ κ. Δήμαρχος εἰς τὴν τράπε-
ζαν νά λέγη ὅτι κακῶς ἔπραξεν ἡ Κυβέρνησις νά διαλύσῃ τὰ εἰς Σίφνον
γυναικεῖα μονύδρια κ.λπ. Εἰς τοῦτο, καί ἅς μαρτυρήσουν οἱ παρευ-
ρεθέντες εἰς τὴν τράπεζαν προσκυνηταὶ Σίφνιοι καί Κύθνιοι, ἐάν ἐγώ

28. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β-Υ-12 (δ), Μοναστηριακά Δεκεμ. 1832.

είπον πολύ ἢ ὀλίγον περί τῶν τοιούτων μονυδρίων, μολονότι ὁ κύριος Κοντοπούλης ἤρχισε νά κατηγορῆ δημοσίᾳ ἔμπροσθεν εἰς Σίφνιους καί Κυθνίους τόν εἰς Σίφνον διαμένοντα ἅγιον Βελιγραδίου καί τούς λοιπούς πατέρας τῶν ἐκεῖ διατηρουμένων Μοναστηρίων μέ τά πλέον ἄσημα καί ἀπρεπῆ ὀνόματα, τά ὅποια καί νά λέγω αἰσχύνομαι...».

Αὐτό ὑπῆρξε τό ἐπεισόδιο στό μοναστήρι τῆς Σερίφου μέ πρωταγωνιστή τόν Γ. Κοντοπούλη πού, ὡς κυβερνητικός ἀπεσταλμένος, φαίνεται πώς φέρονταν ὑπεροπτικά· κατόπιν ὅμως ἠθέλησε νά ἐπιρρίψει τήν εὐθύνη στόν Δήμαρχο Σερίφου, ὁ ὁποῖος ἀντέδρασε μέ τήν ἀνωτέρω ἀναφορά του²⁹.

Ἄς ἐξετάσουμε ὅμως τό περιεχόμενο τοῦ συντόμου αὐτοῦ κειμένου:

α) Τό ἐπεισόδιο ἔλαβε χώραν «εἰς τήν τράπεζαν» τοῦ πανηγυριοῦ καί, κατά τόν ἰσχυρισμό τοῦ Κοντοπούλη, ὁ Δήμαρχος κατηγοροῦσε τήν Κυβέρνηση γιά τήν ἀπόφασή της νά κλείσει (πρό διετίας, τό 1834) «τά εἰς Σίφνον γυναικεῖα μονύδρια». Τό θέμα δηλαδή τοῦτο ἀπασχολοῦσε ἀκόμη ἔντονα τήν κοινή γνώμη καί μάλιστα κατά τρόπον ἀρνητικό πρὸς τήν ἐν λόγῳ κυβερνητική ἀπόφαση.

β) Ὁ Δήμαρχος, πάντως, ἀρνήθηκε ὅτι ἄρχισε αὐτός τή σχετική συζήτηση καί ἐπικαλέσθηκε τή μαρτυρία πρὸς τοῦτο τῶν ξένων προσκυνητῶν στή Σερίφο, ἐπιρρίπτοντας τήν εὐθύνη στόν Κοντοπούλη ὁ ὁποῖος, μετά τήν ἐπίθεση πού δέχτηκε στή Σίφνο ἀπό μοναχούς καί τόν πρῶν μητροπολίτη Βελιγραδίου Ἄνθιμο Λαδόπουλο, τόν Σίφνιο, γιά τήν ἀπόφαση τῆς Κυβέρνησης νά κλείσει τά γυναικεῖα μοναστήρια τῆς νήσου, ἤθελε νά ἐκτονωθεῖ καθυβρίζοντάς τους ἐξ ἀποστάσεως γιά νά τόν ἀκούσουν, προφανῶς, οἱ Σίφνιοι προσκυνητές καί νά μεταφέρουν τά λεγόμενά του.

γ) Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει τό γεγονός ὅτι κατά τήν πανήγυρι στρώθηκε κανονικά «τράπεζα», παρά τό γεγονός ὅτι, μόλις πρόσφατα (1835), ἡ Ἱερά Σύνοδος εἶχε ἀπαγορεύσει τήν τέλεση τῶν πανηγύρεων κατά τά ἀπ' αἰῶνων καθιερωμένα στήν ἐπαρχία τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου, πλὴν τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας μέ «ὑψωμα», δηλ. μέ ἀρτοκλασία (βλ. στόν παρόντα τόμο σελ. 32).

δ) Τέλος, ἡ παρουσία στήν πανήγυρι Σιφνίων καί Κυθνίων προσκυνητῶν φανερώνει στενές σχέσεις μεταξύ Σεριφίων καί τῶν προσερχομένων σ' αὐτήν νησιωτῶν, ἀλλά καί τήν ἐκδηλουμένη εὐσέβειά τους πρὸς τόν Μέγα Ταξιάρχη, ὥστε νά μὴ διστάζουν τό ὡς ἐκεῖ θαλάσσιο ταξίδι κατά τήν ἐτήσια ἐορτή του.

29. Ἄτυχῶς δέν συγκρατήσαμε τά στοιχεῖα τῆς ἀρχεαικῆς πηγῆς.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΩΔΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ CAMPONESCO

Κατά τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα χρόνια τὰ ταξίδια στίς θάλασσες ἦταν ἀληθινές περιπέτειες καί ἄκρως ἐπικίνδυνα, τόσο ἀπό τίς ἐνάντιες καιρικές συνθήκες, ὅσο καί ἀπό πολεμικά γεγονότα καί τήν ἀτελεύτητη δραστηριότητα κουρσάρων καί πειρατῶν. Ἀκόμη ἦταν ἄγνωστος ὁ χρόνος τῆς διάρκειάς τους ἀπό ἕναν τόπο σέ ἄλλον γιά πολλούς λόγους καί αἰτίες, ὅπως ἀπρόβλεπτες, ὅπως ἀρπαγές ἢ καταστροφές ἐμπορικῶν σκαφῶν καί μεταφερομένων ἐμπορευμάτων, τό σκλάβωμα πληρωμάτων - ἐμπόρων - ταξιδιωτῶν (πού εἶχε ἀντίκτυπο καί στούς οἰκείους τους, οἱ ὅποιοι ἀναγκάζονταν νά συγκεντρώνουν σημαντικά χρηματικά ποσά γιά τήν ἀπελευθέρωσή τους)¹ καί ἄλλες συνέπειες.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν νησιῶν ἰδιαίτερα, πού γιά διαφόρους λόγους ἔπρεπε νά μεταβοῦν σέ ἄλλους τόπους, ταξίδευαν τότε μέ τὰ ἐμπορικά σκάφη πού δέν παρείχαν βέβαια εὐκολίες ἢ πολυτέλειες· οἱ πιό τυχεροί ἢ διακεκριμένοι μπορεῖ νά γίνονταν δεκτοί σέ κάποιο, διερχόμενο ἀπό τό νησί τους, πολεμικό σκάφος. Ὁ ἀποστολικός βικάριος Μήλου Γεώργιος Πέρης, ἀναφέρεται στό ζήτημα αὐτό σέ γράμμα του τῆς 24ης Ἰουλίου 1655 ἀπό τή Βενετία πρὸς τήν Ὀργάνωση τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας στή Ρώμη· ἔγραψε:

«Τὴν προσεχῇ Δευτέρα, 26 Ἰουλίου, θά μπαρκάρω μέ ἄλλους δεκαπέντε συμπολίτες μου (Συριανούς) σέ μιά φλαμανδική σκούνα, χωρὶς νά περιμένω τόν ἐπίσκοπό μας <ἐννοεῖ τόν καθολικό ἐπίσκοπο Σύρας>, γιατί ἐκεῖνος θέλει νά ταξιδέψει μέ πολεμικό πλοῖο γιά λόγους ἀσφαλείας· πρέπει λοιπόν νά ἐτοιμάσω τὰ ἀπαραίτητα γιά τό ταξίδι, δηλαδή παξιμάδια, κρασί, στρῶμα καί ἄλλα ἀναγκαῖα...»².

1. «Σιφνιακά», 18 (2010), 18-20.

2. «Σιφνιακά», 9 (2001), 78.

Ὁ Γεώργιος Πέρης, ἀπό τή Σύρο, μετά τίς σπουδές του στό καθολικό Κολλέγιο Urbano τῆς Ρώμης, χειροτονήθηκε κληρικός καί στίς 17 Ἰουλίου 1655 διορίστηκε ἀποστολικός μισσιονάριος Μήλου γιά νά συμ- παρασταθεῖ, ὡς πνευματικός (λόγω τῆς μόρφωσης πού διέθετε), στόν ἐπίσκοπο Μήλου καί Κιμώλου Ἀντώνιο Σέρρα³. Ὅταν ἔφτασε στή Μῆλο (ἄγνωστο πότε ἀκριβῶς) ἔγραψε στίς 19 Ἰανουαρίου 1656 στούς προϊσταμένους του στή Ρώμη: «Μέ ἄλλην εὐκαιρία σᾶς ἔγραψα τήν αἴσια ἄφιξή μου στή Μῆλο μετά τό περιπετειῶδες καί ἐπικίνδuno ταξείδι μου, κατά τό ὁποῖο παρά λίγο νά σκλαβωθῶ δύο φορές ἀπό Ὀθωμανούς κουρσάρους, ἀπό τούς ὁποίους μόνο τό ἔλεος τοῦ Κυρίου μέ διέσωσε κατά τρόπον θαυματουργικόν»⁴.

Γιά τούς κινδύνους καί τίς πολυήμερες καθυστερήσεις πλοίων στά ταξείδια τους ἔχομε ἤδη κάνει σύντομο λόγο στό περιοδικό⁵. Θά προσθέσωμε ὅμως ἐδῶ δύο ἀκόμη περιπτώσεις πού ἔχουν ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά τίς συνέπειες πού ἐπέφεραν, ιδιαίτερα ἡ δεύτερη.

1) Ὁ fra Ἰωάννης Μελισουργός, ἀποστολικός βικάριος Μήλου καί Κιμώλου, ἔγραψε στίς 10 Ἀπριλίου 1709 σέ ἐπίσκοπο-προστάτη του στή Ρώμη:

«Ὡς πρός μοναδικόν Κύριο καί προστάτη μου ἀναφέρω στή σύ- νεση τῆς Σεβασμιότητάς Σας ὅτι, μετά τήν ἀναχώρησή μου ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη τήν 1 Φεβρουαρίου 1709, ἔφτασα στή Μῆλο, μετά πολυήμερο καί δύσκολο ταξείδι, στίς 3 Ἀπριλίου, λόγω τῶν ἐναντίων ἀνέμων. Ἔτσι εὐρήκε τήν εὐκαιρία, γιά μιάν ἀκόμη φορά, ὁ ἐπιβλέ- πων <τήν ἐκκλησία> δόν Τζιοακίνο Πάτσε, Μαλτέζος κληρικός, νά διαδώσει ὅτι εἶχα ἀποβιώσει μέ ἀποτέλεσμα νά εὔρουν ἀφορμή οἱ ἄνθρωποι τοῦ Τούρκου δικαστῆ (καδῆ) νά διαρπάξουν ὅσα πράγμα- τα εἶχα παραδώσει στόν ἡγούμενο τῶν πατέρων καπουτσίνων· πράγ- ματα τῆς ἐκκλησίας καί τοῦ ἐπισκοπέιου πρός φύλαξιν ἐντός αὐτοῦ, λεηλατώντας καί τήν ἐλαχίστη πτωχεία μου»⁶.

Καί δύσκολο τό ταξείδι τοῦ fra Ἰωάννη καί ἡ ἐχθρότητα τοῦ συ- ναδέλφου του στή Μῆλο μέ δυσάρεστες ἐπιπτώσεις.

3. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἱστορικά Ἐγγράφα Μήλου [1628-1683] ἀπό τά Ἀρ- χεῖα τοῦ Βατικανοῦ*, «Μηλιακά», 2 (1985), 119.

4. SCPF/SOCC. 187, 370^R.

5. «Σιφνιακά», 9 (2001), 78-79.

6. SCPF/SC.ARCIP. 9, 84^R-85^R.

2) Τό ζήτημα Giovanni Camponesco, ἐπισκόπου Σίφνου, Κέας καί Θερμίων.

Μετά τήν ἀποβίωση τοῦ Λατίνου ἐπισκόπου Σίφνου - Κέας καί Θερμίων Giacomo della Rocca (1634-10/4/1643), τό Βατικανό ἐξέλεξε στή θέση του τόν Giovanni Camponesco, ἀπό τό Teramo, τό ἔτος 1644⁷. Ὁ νέος ἐπίσκοπος, προφασιζόμενος πότε θαλάσσιους κινδύνους, πότε τά πολεμικά γεγονότα μεταξύ Βενετῶν - Τούρκων ὅταν ξέσπασε ὁ μεταξύ τους πόλεμος τό 1645, δέν ἔφθασε ποτέ στίς Κυκλάδες γιά νά ἀναλάβει τήν ἐπισκοπή του. Χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα κατάφερε νά παραμένει στόν ἰταλικό χῶρο. Παρ' ὅλα ταῦτα ἔκανε καί προσπάθειες νά ταξιδέψει πρὸς τίς Κυκλάδες, πλὴν κάθε φορά συνέβαιναν καί πραγματικά ἐμπόδια πού τόν ἀνάγκαζαν νά ἐπιστρέψει στήν Ἰταλία. Τά ἐμπόδια αὐτά, βεβαιωμένα ἱστορικά, θά καταγράψουμε ἐδῶ μέ λεπτομέρειες.

α') Ὁ Camponesco ἔκανε τήν πρώτη ἀπόπειρά του νά μεταβεῖ στήν ἔδρα του τόν Ἰούλιο τοῦ 1646 ξεκινώντας ἀπό τήν Ἀγκώνα. Δέν ἀποκλείεται νά εἶχε προηγηθεῖ συνεννόηση πρὸς τοῦτο μέ τόν μεγαλέμπορο τῆς Σίφνου Βασίλειο Λογοθέτη, ὁ ὁποῖος διατηροῦσε σ' αὐτήν τήν πόλη-λιμένα ἐμπορικό πρᾶκτορα καί ἦταν τακτικός προορισμός τῶν πλοίων του⁸, μέ κάποιο ἀπό τά ὁποῖα ἴσως ταξίδευε ὁ νέος ἐπίσκοπος. Ὁ Λογοθέτης ὅμως, ὁ ὁποῖος στούς πολιτικούς στόχους του εἶχε τήν ἀποδυνάμωση τοῦ Καθολικισμοῦ στή Σίφνο, παρά τή δῆθεν φιλοκαθολική πολιτική πού ἀκολουθοῦσε, σκέφθηκε νά ἐμποδίσει τόν Camponesco νά ἀναλάβει τή διαποίμανση τῆς ἐπισκοπῆς του. Ἔτσι ἔστειλε τόν βικάριο τῆς Σίφνου Marco da Polla καί ἕναν ἀνεψιό του νά τόν συναντήσουν στή Ζάκυνθο γιά νά τοῦ παραδώσουν ἕνα μήνυμά του: νά ἐπιστρέψει στήν Ἰταλία γιὰτί κινδύνευε ἡ ζωή του στίς Κυκλάδες ἀπό τοὺς Τούρκους.

Τό ἱστορικό τοῦ ταξιδιοῦ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Λογοθέτη μᾶς παρέδωσε ὁ οὐνίτης κληρικός τῆς Εὐβοίας Σταμάτιος Καλογερόπουλος σέ ἔνορκη πιστοποίησή του τῆς 26ης Δεκεμβρίου 1653. Σ' αὐτήν ἀνέφερε ὅτι εἶχε γνωρίσει στή Ρώμη τόν ἐπίσκοπο Σίφνου - Θερμίων Camponesco, ἀλλά καί τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Λογοθέτη ἐπί σκάφους μέ προορισμό τά νησιά τοῦ Ἰονίου στίς 8 ἢ 10 Ἰουλίου 1646. Ὅταν ἔφθασαν στή Ζάκυνθο δέν εὗρηκαν ἐκεῖ τόν Camponesco, ἀλλά στήν

7. «Σιφνιακά», 4 (1994), 39-41.

8. «Σιφνιακά», 6 (1998), 22, 56-57.

Κέρκυρα, όπου κατευθύνθηκαν στή συνέχεια. Έκει ο επίσκοπος ενημερώθηκε από τό μήνυμα Λογοθέτη για τήν επικρατούσα, λόγω του πολέμου, κατάσταση στίς Κυκλάδες και απέφασε νά επιστρέψει στήν Ίταλία μέ παρότρυνση μάλιστα και του ναυάρχου του Βενέτικου στόλου, ο οποίος «μέ τήν εύκαιρία πού μερικά σκάφη θά επέστρεφαν στή Βενετία», επέτρεψε νά επιβιβασθεί σέ ένα απ' αυτά «και κατευθύνθηκε στά παράλια μέρη τής Ρώμης»⁹.

β') Από τήν Κέρκυρα, τό πλοίο στό όποιο επιβιβάσθηκε ο Campopescio, τον απέβιβασε στό Πέζαρο, λιμάνι-πόλη στήν Αδριατική, όπου έτυχε καλής υποδοχής και συμπαράστασης από τον καρδινάλιο Cibo, ο όποιος μάλιστα έγραψε και στή Ρώμη για τήν άφιξη του στήν πόλη. Έκει παρέμεινε επί δέκα περίπου μήνες κατά σχετική πιστοποίηση πού έξεδόθη βραδύτερα:

«Πιστοποίηση τής 7 Ιανουαρίου 1654, ότι ο σεβασμιώτατος φρά Ιωάννης Καμπονέσκο, επίσκοπος Θερμίων, αποβιβάσθηκε κατά τό έτος 1647 στό λιμάνι μας, επιστρέφοντας από τήν Ανατολή και παρέμεινε στήν πόλη μας για διάστημα δέκα περίπου μηνών, λόγω του πολέμου πού δέν του επέτρεψε νά μεταβεί στήν Έκκλησία του των Θερμίων.

Έξεδόθη στό Πέζαρο κατά Ιανουαρ. 1654»¹⁰.

Η Αγία Προπαγάνδα, μέ έγγραφό της από 7 Μαΐου 1647 του γνωστοποίησε τήν άνοχή της νά παραμείνει στήν Ίταλία μέχρι νά βελτιωθούν τά πράγματα, ενώ ένέκρινε και τήν ενίσχυσή του μέ 12 σκούδα μηνιαίως από τό κληροδότημα του καρδινάλιου Onofrio για τήν αντιμετώπιση των έξόδων διαβίωσής του¹¹. Από τό Πέζαρο κατευθύνθηκε άκολούθως στό Λιβόρνο κατά δική του μαρτυρία, γράφοντας για τίς μετακινήσεις του:

γ) «...έχετε έσφαλμένες πληροφορίες, διότι τήν πρώτη φορά άνεχώρησα από τήν Άγκώνα για τήν Κέρκυρα, δύο φορές από τό Λιβόρνο μέ μεγάλα έξοδα των οικείων μου· τή δεύτερη φορά <από τό Λιβόρνο> φτάσαμε μάλιστα μέχρι τή Μπαρμπαριά...»¹².

Γιά τό πρώτο ταξείδι από τό Λιβόρνο δέν έχομε πληροφορίες, πιθανολογοϋμε όμως ότι τοϋτο επιχειρήθηκε στό δεύτερο ήμισυ του 1646, μετά τήν Κέρκυρα. Για τό δεύτερο, μέ ξεκίνημα πάλι από τό Λιβόρνο,

9. Αϋτόθι, σελ. 71, όπου ή πιστοποίηση στά Ιταλικά και «Σιφνιακά», 20 (2012), 48-49, μεταφρασμένη έλληνικά.

10. SCPF/SOCC. 187, 727^R.

11. SCPF/SOCC. 187, 651^R.

12. SCPF/SOCC. 187, 658^{RV}.

έχομε σύντομη περιγραφή από κληρικό πού συνόδευε σ' αυτό τόν επίσκοπο Camponesco:

«Πιστοποιώ πλήρως και αναμφιβόλως εγώ ό δόν Μικέλε Μοντεχιάρι ότι κατά τό έτος 1647, διατελών στην ύπηρεσία του σεβασμιωτάτου Ίωάννου Καμπονέσκο μέ τήν ιδιότητα του cappelano και εύρισκόμενος μετ' αυτού στό Λιβόρνο προκειμένου νά μεταβοῦμε στην έπισκοπή του τής Κέας, έπιβιβασθήκαμε στό πλοίο Salente μέ σημαία τής Άγγλίας· μετά επτά ή όκτώ ήμέρες μέ φουρτούνα άγκυροβολήσαμε σέ παραλία τής Μπαρμπαριās για νά άναπαυθεί τό σκάφος μέ πρόθεση νά κατευθυνθοῦμε άκολουθως στή Μάλτα μαζί μέ άλλα πλοία του τόπου· από τά τελευταία όμως πληροφορηθήκαμε ότι ό Τουρκος πίστευε ότι όλα τά προσεγγίζοντα εκεί πλοία επρόκειτο νά του προσφέρουν τή βοήθειά τους στόν πόλεμο· κατόπιν τούτου, τό πλοίο μας έγύρισε όπίσω γιατί είχε προορισμό του τή Σμύρνη και έπρεπε νά διαπλεύσει τά νερά τών Χανίων.

Ό ύπογράφων πιστοποιώ ενόρκως ότι τ' άνωτέρω είναι ή μόνη άλήθεια. 27 Δεκεμβρίου 1653

Don Michele Montechiari»¹³.

δ') Στο Λιβόρνο πάντως επήγε και τρίτη φορά, όπως έγγραψε ό ίδιος στις 17 Δεκεμβρίου 1650 προς τήν Άγία Προπαγάνδα, εκτελώντας διαταγή της νά συναντήσει εκεί τόν βικάριο τής Σίφνου δόν Marco da Polla, ό όποιος θά επέστρεφε στή θέση του, «για νά πәне μαζί στην Άνατολή». Και πράγματι συναντήθηκαν «και ενω κάναμε σχέδια και άφοῦ <ό δόν Μάρκος> έκανε τόσες χαρές εκεί, ένα βράδυ σηκώθηκε κρυφά και έφυγε χωρίς καμμιά δικαιολογία», έγγραψε ό Camponesco¹⁴. Για τή συμπεριφορά αυτή του βικαρίου θά πρέπει νά θεωρήσουμε ότι επειδή γνώριζε τίς προθέσεις του Βασιλείου Λογοθέτη για τόν Camponesco, πού δέν επιθυμοῦσε νά αναλάβει τήν έπισκοπή, γι' αυτό τόν εγκατέλειψε στό Λιβόρνο¹⁵.

Έν πάση περιπτώσει, όλες αυτές οι ταξιδιωτικές «άναποδιές», πού δέν επέτρεπαν στόν Camponesco νά μεταβεί στην έδρα του, είχαν πρό πολλοῦ, έξοργίσει τούς ιθύνοντες τής Άγίας Προπαγάνδας πού αντιλαμβάνονταν ότι, στην πραγματικότητα δέν επιθυμοῦσε νά εγκαταλεί-

13. SCPF/SOCC. 187, 728^R.

14. SCPF/SOCC. 187, 658^{RV}.

15. Άλλωστε αυτός ήταν πού μετέφερε τό μήνυμα Λογοθέτη στην Κέρκυρα, τό έτος 1646.

φει τόν Ιταλικό χῶρο. Ἔτσι, ὁ Γενικός Γραμματέας τῆς τοῦ ἀπηθύθουνε τήν ἐπομένη αὐστηρή ἐπιστολή:

«Σεβασμιώτατε

Στό δέμα τῆς ἀλληλογραφίας μου ὑπῆρχε ἡ ἐσωκλειομένη ἐπιστολή τήν ὁποία σᾶς ἀποστέλλω· σ' αὐτήν καί εἰς ἀπάντησιν τῆς δικῆς σας μέ ἡμερομηνία 11ης τρέχοντος, δέν ἔχω τι νά προσθέσω, παρά μόνον ὅτι ὁ ἱππότης κύριος Μπολονιέτι, στόν ὁποῖο ἔγραψα μαζί μέ τό ἔνταλμα τῶν 30 σκούδων, ἀποσταλέν διά τήν πληρωμήν σας, δέν ἀπήντησε, οὔτε ἀπέστειλε κάποιον νά τό παραλάβει· τοῦτο ἦταν τό καλύτερο, διότι ἡ σεβασμιότητά Σας δέν ἐπιβιβάσθηκε στίς γαλέρες τοῦ Κυρίου μας (ἐννοεῖ τόν Πάπα), διά τούς προφανεῖς κινδύνους, τούς ὁποίους ὑπαινίσεσθε καί εἶναι γνωστοί.

Ὡς πρός τίς ταλαιπωρίες σας, ἐκφράζω τήν συμπάθειά μου, γνωρίζοντας ὅτι αὐτή εἶναι ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ, ἀλλά μέ τήν ἐπιχορήγησιν πού σᾶς προσέφεραν οἱ ἀδελφοί σας, ἡ σεβασμιότητά σας μπορεῖ νά διαμεῖνει ὅπου ἐπιθυμεῖ, πρᾶγμα πού δέν ἀπασχολεῖ τήν Ἁγία Προπαγάνδα, ἡ ὁποία εἶχε τήν οἰκονομική ἐνίσχυσή σας ἐπί πολλούς μῆνες στή Ρώμη καί ἀδυνατεῖ νά συνεχίσει, ἐπειδή ἐδῶ εὐρίσκεται καί ὁ ἐπίσκοπος Ἄνδρου, ἐνῶ ἀναμένεται καί ἐκεῖνος τῆς Χίου, τόν ὁποῖο πρέπει νά βοηθήσομε ἀπό τό κληροδότημα τοῦ ἀλήστου μνήμης καρδινάλιου Ὀνούφριου.

Δέν μέ δυσαραστεῖ ἂν ἡ σεβασμιότητά σας μεταβεῖ στήν Ἰσπανία γιά συμπαράστασιν τῆς πατρίδας σας, ἂν καί ὁ σεβασμ. Carroni, ὅπως ἐπιθυμεῖ καί ὁ Κύριός μας (ὁ πάπας), λέγει νά σᾶς ἀποτρέψει καί νά μεταβῆτε ὅπου ἐπιθυμεῖτε μέ δαπάνη σας, ἴσως ὥστόσο προβλέψει καί ὁ Θεός, χωρίς μάλιστα κίνδυνο, νά μπορέσετε νά μεταβῆτε στήν Ἐκκλησία σας καί νά φροντίσετε γιά τήν ἔκδοσιν τῶν διαπιστευτηρίων σας, ἢ νά ἐτοιμάσετε τήν παραίτησή σας, ὥστε ἡ Ἁγία Προπαγάνδα νά προνοήσῃ γιά κάποιον ἐντόπιον γιά τήν Ἐκκλησία ἐκεῖνη, δεδομένου ὅτι ἡ σεβασμιότητά σας δύναται νά διαβιώσῃ μέ ὅσα σᾶς προσέφεραν οἱ ἀδελφοί σας. Τέλος, σ' ἐσᾶς καί τόν φρά Michele ἀσπάζομαι τά χέρια σας.

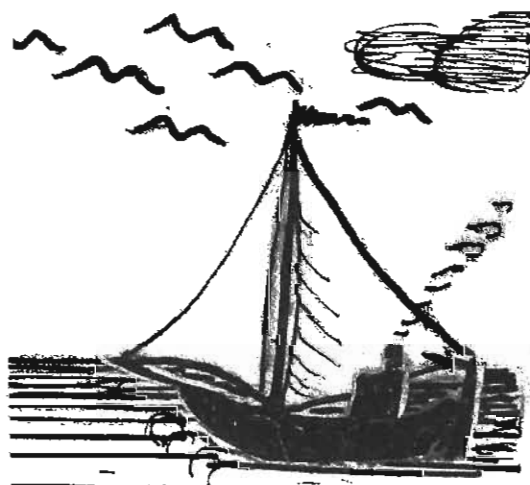
Ρώμη, 20 Ἰουνίου 1648

Εὐπειθέστατος

Francesco Ingoli»¹⁶.

16. SCPF/SOCG. 630^R. Ὁ φρά Michele, πού ἀναφέρει ὁ Ingoli, εἶναι, πιθανόν, ὁ Michele Montechiari, τόν ὁποῖο χρησιμοποίησε ὁ Camponesco ὡς cappelano του.

Τελικά, ο Camponesco δέν ἔφθασε ποτέ στίς Κυκλάδες καί τό ἔτος 1654, δηλαδή δέκα όλόκληρα χρόνια μετά τήν ανάδειξή του σέ ἐπίσκοπο Σίφνου - Κέας - Θερμίων καί ἀνεπιτυχῶν ταξιδιῶν, ἐπέτυχε νά ἐκλεγεί ἐπίσκοπος τῆς Motula¹⁷. Ἡ ἐπισκοπή Σίφνου ἀπέμεινε χωρίς ἐπίσκοπο μέχρι πού τό ἔτος 1659 ἡ Ρώμη προῆλθε στήν κατάργηση καί τόν διαχωρισμό τῆς σέ δύο ἀνεξάρτητα βικαριάτα, τῆς Σίφνου καί τῆς Κέας - Θερμίων, διοικούμενα ἀπό βικαρίους¹⁸.

17. «Σιφνιακά», 4 (1994), 41.

18. Αὐτόθι, 43.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΙΦΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ «ΓΑΚ/ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΩΝ»

Μία κατηγορία ιστορικών εγγράφων των Γενικών Αρχείων του Κράτους (ΓΑΚ) τήν οποία δέν μπορέσαμε νά έρευνήσωμε συστηματικά, πλήν ἀριθμοῦ φακέλων της, εἶναι καί αὐτή μέ τήν ἀρχειακή ἔνδειξη «Υπουργεῖο Ναυτικῶν» τῶν χρόνων τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21 καί ἔξης. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι κάποτε θά εὔρεθῆ ὁ διάδοχος πού θά συνεχίσει αὐτό τό ἔργο, δεδομένου ὅτι τοῦτο δέν ἔχει ἐξαντληθῆ ἀφοῦ ὑπάρχουν ἀκόμη πολλές ἀρχειακές πηγές γιά ἔρευνα, τόσο στό ἐσωτερικό, ὅσο καί στό ἐξωτερικό (Ἰταλία, Γαλλία, Ἀγγλία, Ἰσπανία, Μάλτα κ.ά.). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, στήν ἀνωτέρω κατηγορία εγγράφων τῶν ΓΑΚ ἀνήκουν καί τά δημοσιευόμενα ἐδῶ ὀλίγιστα γιά τό θησαυρισμό τους στό περιοδικό («Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα...»). Πρόκειται γιά ἔγγραφα μιᾶς μικρῆς χρονικῆς περιόδου (1824-1827) τό περιεχόμενο τῶν ὁποίων ἔχει σχέση μέ τόν διορισμό ἀπό τή Διοίκηση ὑπαλλήλων της στά νησιά (Γενικῶν Γραμματέων, Λιμεναρχῶν, Ἀστυνόμων), στήν παροχή συστάσεων γιά τήν εὐθύνη πού ἀνελάμβαναν καί στόν τρόπο ἄσκησης τοῦ ἔργου τους κ.λπ., στήν ἐπίδωξη ἐπιβολῆς εὐταξίας στίς ἀναστατωμένες κοινωνίες τους, τόσο ἀπό τά πολεμικά γεγονότα, ὅσο καί ἀπό τούς ἀντιθέτους στήν Ἐπανάσταση ἐντοπίους καί μάλιστα ἐκείνους πού ἔφεραν προξενικά ἀξιώματα, οἱ ὁποῖοι δέν πίστευαν στήν ἐπιτυχία τοῦ Ἀγῶνα ἢ δέν ἤθελαν νά τό πιστεύουν γιά προσωπικούς λόγους¹.

Μία γενική εἰκόνα τῆς κατάστασης πού ἐπικρατοῦσε στή Σίφνο πρό καί κατά τή διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης μᾶς παραδίδει ὁ Γάλλος πρόξενος Θεσσαλονίκης Andrien Dupré σέ ἔκθεση πρός τήν κυβέρνησή του ἔτους 1828. Ὁ Dupré, ἐξ αἰτίας τῶν τότε πολιτικῶν γεγονότων τῆς Ἀνατολῆς, εἶχε ἐγκαταλείψει προσωρινά τήν ἔδρα του καί περιέρχονταν νησιά, ὅπως τή Σάμο, Σύρα, Νάξο καί Σίφνο καί εἶχε τήν εὐκαιρία νά τά γνωρίσει ἀπό κοντά. Θεωροῦμε χρήσιμο νά περιλάβουμε ἐδῶ τό κεφάλαιο «Σίφνος», τῆς ἔκθεσης αὐτῆς, ὅπως μᾶς τήν παραδίδει ὁ κ.

1. Βλ. «Σιφνιακά», 1 (1991), 5-60.

Κων. Ἀπ. Βακαλόπουλος ἀπό τίς ἔρευνές του στό Ἀρχεῖο Minister des Affaires Etrangères, Correspondance Consulaire, Salonique, vol. 20, ff371-374 [στό περιοδ. «Μνημοσύνη», 6 (1976-1977), 257-298].

Σημειώνεται πάντως ὅτι κατά τό ἴδιο ἔτος σύνταξης τῆς ἔκθεσης αὐτῆς (1828), ἔχομε ἄλλες δύο στατιστικές καταγραφές· ἡ μία καθαρά τοῦ πληθυσμοῦ, ὀνομαστική καί κατά χωριό, καί ἡ δεύτερη γενικοῦ χαρακτήρα, ὅπως καί τοῦ Dupré, ἐπιγραφομένη «ἡ καθόλου ἰδέα περί τῆς Ν(ήσου) Σίφνου»². Τά καταγραφόμενα καί στίς τρεῖς αὐτές στατιστικές στοιχεῖα δέν ταυτίζονται, ἄν καί συγκεντρώθηκαν ἐπιτόπια καί μέσα στόν ἴδιο χρόνο, ἀλλ' ἔχουν τήν ἱστορική σημασία καί ἀξία τους.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἔκθεση Dupré:

«Σίφνος.

Ὁ πληθυσμός τῆς Σίφνου, διασπαρμένος στά 1828 σέ τέσσερα χωριά καί στόν Πύργο³, ἀνέρχεται σέ 5.500 ψυχές, κυρίως Ἑλληνες καί λίγες καθολικές οἰκογένειες. Ὁ ἀριθμός τῶν κατοίκων τῆς Σίφνου ἔχει παραμείνει περίπου ὁ ἴδιος, ὅπως καί πρῖν τήν ἐπανάσταση, ἄν ἐξαιρέσουμε 800 ἄτομα, τά ὁποῖα μετανάστευσαν στή Σμύρνη. Κατά τή διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ ἐξέλεγαν δύο πρόκριτους, οἱ ὁποῖοι φρόντιζαν γιά τήν λύση τῶν διαφορῶν τῶν Σιφνίων καί συγκέντρωναν τούς φόρους μέ τή συνεργασία τοῦ Τούρκου ἀπεσταλμένου τοῦ καπουδάν-πασᾶ. Στά 1820 ὁ καπουδάν πασᾶς διόρισε ἀνάμεσα στούς πρόκριτους τοῦ νησιοῦ ἕναν κοτζάμπαση⁴ γιά νά διευθετῇ τίς διαφορές τῶν κατοίκων. Ἀργότερα τήν διακυβέρνηση τοῦ νησιοῦ ἀνέλαβαν οἱ ἑπαρχοί, οἱ ἔφοροι καί τώρα διοικοῦν οἱ δημογέροντες.

Ἄν καί ἡ Σίφνος ἔχει ἔδαφος πετρῶδες, εἶναι ἕνα ἀπό τά εὐφορώτερα καί καλύτερα καλλιεργημένα νησιά τοῦ Ἀρχιπελάγους. Τά προϊόντα τῆς εἶναι καλῆς ποιότητος, ὅπως π.χ. τό κριθάρι, τό λάδι, τά σῦκα, τό κρασί, ἡ κάπαρη, τό βαμβάκι καί τά κρεμμύδια. Ἐξάγονται κρεμμύδια ἀξίας 25.000 πιάστρων, κάπαρη 7.000 καί λάδι 20.000, ὅταν βέβαια οἱ σοδειές εἶναι πλούσιες. Ἡ συνολική ἀξία τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Σίφνου ὑπολογίζεται τόν χρόνο σέ 410.000 πιά-

2. «Σιφνιακά», 10 (2002), 109-152.

3. Ἐννοεῖται, προφανῶς, τό Κάστρο.

4. Πρόκειται γιά τόν Γεώργιο Μάτσα, πρῶτον καί τελευταῖο κοτζάμπαση Σίφνου· γιά τόν διορισμό του στίς 29 Σεπτ. 1820 ἀπό τόν δραγουμάνο τοῦ Στόλου Γεωργ. Γαζή βλ. Βασ. Βλ. Σφυρόερα, Ἑγγραφα τῆς Νήσου Σίφνου (1785-1820) ἐκ τῆς Συλλογῆς Γεωργίου Σ. Μαριδάκη, στήν Ἐπετηρ. τοῦ Μεσαιων. Ἀρχείου, 17 (1967), 41-42.

στρα, από τά όποία 220.000 δαπανώνται για τήν άγορά κριθαριού (22.000 κιλά έτήσια από 10 πιάστρα τό κιλό), 80.000 πιάστρα για τό κρασί (4.000 βαρέλια από 20 πιάστρα τό βαρέλι), για τρόφιμα 15.000, 30.000 για ψάρια και τυρί, 45.000 για δέρματα για τήν κατασκευή παπουτσιών και 20.000 για άλλα βιοτεχνικά και άποικιακά προϊόντα. Τά βιοτεχνικά προϊόντα του νησιού είναι τά βαμβακερά νήματα άξίας 100.000 πιάστρων και τά βαμβακερά ύφάσματα 60.000 πού πουλιούνται στη Χίο. Τά εισοδήματα του νησιού προέρχονται από κέρδη των καλλιεργητών ύψους 50.000 πιάστρων, από τούς έργάτες 50.000, από τό έμπόριο 100.000, από τούς ναυτικούς πού δουλεύουν σέ ξένα πλοία 25.000, από τούς άμπελώνες και τό λάδι 52.000 και από τούς έτήσιους τόκους κεφαλαίων 35.000. Άλλοτε τό σημαντικότερο έξαγωγικό προϊόν τής Σίφνου ήταν τά βαμβακερά νήματα, αλλά τώρα έχει μειωθή αίσθητά ή παραγωγή του.

Κατά τή διάρκεια τής τουρκοκρατίας οί κάτοικοι τής Σίφνου πλήρωναν κάθε χρόνο στην Πύλη 18.000 πιάστρα. Σήμερα, στά 1828, ό τελωνειακός φόρος έκμισθώθηκε για 8.330 πιάστρα, ό δασμός για 8.300 και ή δεκάτη για 20.000. Στά παραπάνω πρέπει νά προστεθοϋν και τά εισοδήματα του ύγειονομείου πού άνέρχονται σέ 2.000. Συνολικά τά εισοδήματα τής Σίφνου άνέρχονται σέ 38.650 πιάστρα, χωρίς βέβαια νά προστεθοϋν οί δωρεές όρισμένων κατοίκων του και διάφορα δάνεια. Ό δασμός φαίνεται νά είναι ό βαρύτερος έπειδή είναι αυθαίρετος.

Η ναυτική δύναμη του νησιού άποτελείται από 26 καΐκια συνολικής χωρητικότητας 210 τόννων, τά περισσότερα μέ ρωσική σημαία, 5 μέ έπτανησιακή και τά υπόλοιπα μέ έλληνική. Πρίν από τήν επανάσταση τό νησί διέθετε ένα στόλο από έννέα έμπορικά πλοία χωρητικότητας 80-100 τόννων, τά όποία έπλεαν ώς τήν Άδριατική⁵, αλλά άργότερα πουλήθηκαν».

Άκολουθοϋν τά κείμενα δώδεκα έγγραφων μέ ύπομνηματισμό των φακέλλων τής σχετικής Συλλογής των Γενικών Άρχείων του Κράτους:

5. Γι' αυτόν τόν στόλο βλ. «Σιφνιακά», 18 (2010), 87-121.

1. Ὁ Γεώργιος Χρυσόγελος Γεν. Γραμματεὺς
καὶ Λιμενάρχης Ἴου.

«Περίοδος Γ^η
Ἄριθ. 263

Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τό Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν
Πρὸς τὸν Λιμενάρχην Ἴου
κύριον Γεώργιον Χρυσόγελον

Κατὰ τὸ ἐσώκλειστον Ἴσον τῆς Διαταγῆς τῆς Διοικήσεως ἐδιωρί-
σθης Γενικός Γραμματεὺς τῆς ἐπαρχίας Ἴου καὶ ἐν ταύτῳ νά ἐκπλη-
ρώνης καὶ τὰ χρέη τοῦ Λιμενάρχου καὶ διετάχθη τὸ Ὑπουργεῖον τῶν
Ναυτικῶν νά ἐνεργήσῃ τὴν διαταγὴν ταύτην.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν λοιπὸν σέ διορίζει Λιμενάρχην Ἴου
καὶ σέ ἐφοδιάζει μὲ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας τοῦ αὐτοῦ ὑπουργήμα-
τος τῆς Λιμεναρχείας καὶ σέ συγχαίρει καὶ εἶναι εὐελπὶς ὅτι θέλεις
ἐκπληροῖς τὰ χρέη σου τιμίως ὡς ἀληθῆς Ἕλληνας καὶ ἄξιός τοῦ δο-
θέντος σοι ὑπουργήματος, θέλει κρατεῖς καὶ δύο βιβλία, τὸ μὲν ἐν δι-
ῶσα πλοῖα εἰσέρχονται εἰς τὸν λιμένα, μικρά τε καὶ μεγάλα, τὸ δὲ
ἕτερον νά σημειῶνεις τὰ ἀποδημοῦντα.

Τὰ ληφθησόμενα τυχηρά ἐκ τῶν ἀποδημοῦντων πλοίων, κατὰ τὴν
δοθεῖσαν σοι προσδιώρισιν, τὰ μὲν ἀγκυρώματος καὶ νεροῦ ἀνήκουν
τῇ Διοικήσει καὶ αὐτὰ δὲν πρέπει νά τὰ ἐξωδεύσῃς ἐπὶ οὐδεμιᾷ
προφάσει, οὔτε νά ἀκούσῃς περὶ αὐτῶν οὐδεμίαν ἑτέραν διαταγὴν,
εἰμὴ μόνον τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, πρὸς τὸ ὅποιον ἔχεις
χρέος νά τὰ πέμπῃς εἰς πᾶσαν διμηνίαν, ἢ νά τὰ δίδῃς εἰς ὅποιον σέ
διατάξῃ καὶ ἐν ταύτῳ νά πέμπῃς καὶ κατάλογον τῶν ἀποδημοῦντων
πλοίων, ὡς αἱ ὁδηγίαι σου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1824

Ἐν ἀπουσίᾳ τῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

(Τ.Σ.) Γ. Κώπας

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Γ. Κώπας»⁶.

6. ΓΑΚ/Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν, Φάκ. 9, 1824. Ὁ Γεώργιος Χρυσόγελος, ἀδελφός τοῦ, ἐπὶ Καποδίστρια, Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νικολάου Χρυσόγελου, διετέλεσε Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἀντεπαρχίας Σίφνου - Σερύφου (Μάϊος 1822 - 6 Αὐγ. 1824) καὶ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐπαρχίας Ἴου, διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου, μὲ χρέη λιμενάρχου.

2. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς Ἰου ἀπολύει τόν Ὑπολιμενάρχη Φολεγάνδρου

«Πρὸς τὸ ἔξοχον ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν

Ὅταν κατὰ χρέος μετέβην εἰς τὴν Ν(ῆσον) τῆς Πολυκάνδρου, κλάδον οὕσαν τῆς ἐπαρχίας Ἰου, διὰ νὰ ἐνεργήσω ὅσα εἰς τὸ ὑπουργημά μου ἀναφέρονται, ἐξετάσας καὶ τὰ πρακτικά τοῦ ἐκεῖ ὑπολιμενάρχου κυρίου Νικολάου Κονταρίνη, ἐπληροφορήθην ὅτι δυνάμει τοῦ ὑπουργήματός του ἀντέβαινε εἰς τὰς πράξεις τῶν Δημογερόντων φερόμενος εἰς αὐτούς μὲ τὸν πλέον ὑβριστικὸν καὶ ἄτιμον τρόπον, ἀνήκειον καὶ εἰς τὸν ἐνεργοῦντα καὶ εἰς τοὺς πάσχοντα. Διὰ τοῦτο ἐνέκρινά ἀντ' αὐτοῦ νὰ διορίσω ἄλλον, ἀφοῦ μάλιστα καθ' ὄλην τὴν παρελθούσαν περίοδον ἐνεργοῦσε τὰ χρέη τῆς λιμεναρχείας, διὰ νὰ καταπαύσω τὴν μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ δυσσάρεσκειαν, καὶ μάλιστα τῶν Δημογερόντων, οἵτινες ἦσαν ἔτοιμοι νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὰ χρέη των. Ἀπαιτηθεὶς δὲ συγχρόνως ἅπαξ καὶ δὶς νὰ δώσῃ λογαριασμόν τῶν λιμεναρχικῶν δικαιωμάτων δὲν ἠσῆκουσεν, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε τὰ κατακρατεῖ.

Ὅθεν παρακαλεῖται τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο νὰ διατάξῃ τὸν εἰρημένον Κονταρίνην νὰ μοῦ ἀποδόσῃ τὸν λογαριασμόν διότι τὸ ἐπαρχεῖόν τῆς Ἰου, ὑστερημένον παντελῶς ἀπὸ ἔξοδα, δὲν δύναται καὶ νὰ ἐκπληροῖ ἀκριβῶς τὰ χρέη του.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 5 Αὐγούστου 1825

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς καὶ Λιμενάρχης Ἰου κλπ.

Γεώργιος Χρυσόγελος»⁷.

3. Διορισμὸς Γεν. Γραμματέως Σίφνου μὲ χρέη Λιμενάρχου

«Περ. Β^α
Ἀριθ. 3562

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Δυνάμει τοῦ §ΚΣΤ' τοῦ Νόμου τῆς Ἐπιδαύρου

Διατάττει

α^{ον}) Ὁ κύριος Ἰωάννης Πανώριος διορίζεται Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Νήσου Σίφνου ἐκπληρῶν ἐν ταυτῶ καὶ τὰ χρέη τοῦ Λιμενάρχου καὶ Γενικοῦ Ἀστυνόμου.

7. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν, Αὐγούστος 1825.

βον) Ὁ Γενικός Γραμματεὺς καὶ τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ναυτικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας νά ἐνεργήσωσι ταύτην τὴν διαταγὴν.

Ναύπλιον τῆ 7 Αὐγούστου 1824

Ὁ Πρόεδρος
Γεώργιος Κουντουριώτης
Ἰωάννης Κωλέττης
Ἀναγν. Σπηλιωτάκης
Πανοῦτζος Νοταρᾶς

Ὁ Προσωρ. Γεν. Γραμματεὺς
Π. Γ. Ράδιος

Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ
(Τ.Σ.) Ὁ προσ. Γεν. Γραμματεὺς
Π. Γ. Ράδιος»⁸.

4. Ἀντικατάσταση Γ. Γραμματέως Σίφνου

«Περ. Γ
Ἀριθ. 1893

Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τό Ἐκτελεστικόν Σῶμα
Δυνάμει τοῦ §ΚΣΤ. Νόμου τῆς Ἐπιδαύρου

Διατάττει

αον) Ὁ κύριος Ἀποστόλης Κονταράτος διορίζεται Γενικός Γραμματεὺς, Ἀστυνόμος καὶ Λιμενάρχης τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου, Μήλου καὶ Κιμῆλου.

βον) Ὁ Γενικός Γραμματεὺς, τό Ὑπουργεῖον τῆς Ἀστυνομίας καὶ τῶν Ναυτικῶν νά ἐνεργήσωσι ὅσα ἐκάστῳ ἀνήκει.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 21 Δεκεμβρίου 1824

Ὁ Πρόεδρος
Γεώργιος Κουντουριώτης
(Τ.Σ.) Γκίκας Μπότασης
Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης
Ὁ Προσ. Γεν. Γραμματεὺς
Π. Γ. Ράδιος

Ὅτι ἴσος ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ
Ὁ Προσ. Γεν. Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) Π.Γ. Ράδιος»⁹.

8. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν, Φάκ. 6, Αὐγούστος 1824. Ὁ Ἰωάννης Πανώριος, Σίφνιος, ἀντικαταστάθηκε λίγους μῆνες ἀργότερα «ἐπειδὴ τό ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν ἐπληροφορήθη... ὅτι οὗτος εἶναι κακοφημισμένος ὡς κακόβιος...» [«Σιφνιακά», 8 (2000), 95] καὶ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τόν Ἄπ. Κονταράτο τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 4.

9. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν, Φάκ. 11, Δ/βριος 1824.

5. Δηλοποίηση Λιμενάρχου Σίφνου

«Δηλοποιῶ ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος Ἀποστόλης Κονταρᾶτος ὅτι ἔλαβα τὰς γενικὰς ὁδηγίας τῆς Λιμεναρχείας ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ Δίπλωμά μου ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν καὶ ὑπόσχομαι τὴν διατήρησίν των καὶ νὰ ἀποδώσω κατὰ τὴν διατήρησίν των καὶ νὰ ἀποδώσω κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ ἰδίου ὑπουργείου τὰ ἀγκυρώματος καὶ νεροῦ συναχθέντα τυχηρὰ ἀπὸ τὰ ἀποδημοῦντα πλοῖα καὶ πᾶσαν διμηνίαν νὰ ἀναφέρωμαι εἰς τὸ Ναυτικὸν καὶ κατὰ τὰς δοθείσας μοι διαταγὰς νὰ ἀκολουθῶ.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 22 Δεκεμβρίου 1824
Ἀπόστολος Κονταρᾶτος».

[ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν Φάκ. 11/Δεκέμβριος 1824. Ἐπ' εὐκαιρία ἀναφέρεται ὅτι στὸν ἐπόμενον Φάκ. ἀριθ. 12/Ἰανουαρ. 1825 τοῦ Ὑπ. Ναυτ. ὑπάρχει τὸ ὑπ' ἀριθ. 646/11 Ἰανουαρ. 1825 ἔγγραφο μὲ τὸ ὁποῖο παρέχονται ὁδηγίες στοὺς ὑπαλλήλους τῶν νησιῶν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀσθενείας τῆς πανώλους μετὰ τὴ μόλυνση τῆς Μήλου, Σίφνου καὶ Ἀλεξανδρείας. Γιὰ τὴν ἐν λόγω ἀσθένεια κάνει λόγο σὲ κατάστιχό του ἐσόδων - ἐξόδων ὁ τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καὶ Μήλου πρῶην Μοσχονησιῶν Βαρθολομαῖος, ὅπου σημείωσε:

«- ἐφθάσαμεν εἰς Μῆλον Ἰουνίου 6 (1824)... ἐκάθησα ἐκεῖ ἕως Ἰουλίου 27, ἡμέρας 51.

- ...τῆς Ἁγίας Μαρίνας... εἰς τὴν ἑορτὴν (17 Ἰουλίου) ὅταν ἐπῆγαμε (στὸ ὁμώνυμο μοναστήρι) καὶ ἔπειτα συνέβη τὸ μόλυσμα τῆς πανώλης.

- 50 γρόσια τῷ Γεωργάκῃ Ρεῖση Πόλενας ἀπὸ Μῆλον εἰς Σίφνον ὡς μεμολυσμένοι ἐκ τῆς πανώλης, ναῦλον <ὁ καπετάνιος = ρεῖσης, ἐπῆρε μεγάλο ναῦλο γιὰ νὰ μεταφέρει στὴ Σίφνο τοὺς “μολυσμένους”».

- 56 γρόσια διὰ 16 ἡμέρας εἰς Σίφνον μὲ τὴν κουρεντινὰν εἰς Φάρον καὶ κουρεντινὰν εἰς τοὺς ἑπτὰ Μάρτυρας» («Σιφνιακά», 4 (1994), 176-177].

6. Καταγγελία προξένων Ξένων Δυνάμεων

«Περίοδ. Γ
Ἀριθ. 16

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Ἐφθασαν περίπου οἱ δύο μῆνες καθ' οὓς διατάττομαι νὰ ἀναφέρω πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 511 τὰ λιμεναρχικά εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἐξ ἧς μόνη ἡ Μῆλος εἶναι ἐλπίς νὰ ἀπολαμβάνη αὐτά. Ἄλλ' ἐδῶ εἰς τοῦτον τὸν λιμένα δέν ἀπολείπουν ποτέ πολεμικά πλοῖα τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, δυνάμει τῶν ὁποίων ὑπεραίρονται οἱ ἐδῶ (κόνσολοι) πρόξενοι καταφρονῶντες καὶ ἐμποδιζοντες μὲ λόγους ὅτι δέν ἔχουν τοιαύτας ὁδηγίας

ἀπό τούς μεγαλυτέρους των νά ἀφίνουν ἐλεύθερα εἰς τούς Ἑλληνας
τά εἰσοδήματα ταῦτα.

Ἐν Μήλω τῇ 15 Ἀπριλίου 1825
Ὁ Γεν. Γραμματεὺς Σίφνου, Μήλου, Κιμῆλου
(Τ.Σ.) Ἀπόστολος Κονταρᾶτος»¹⁰.

7. Οἰκονομ. ἀποτελέσματα Λιμεναρχείου Σίφνου (Ἀπριλίου 1825)

«Τό Γενικόν Λιμεναρχεῖον Σίφνου, Μήλου, Κιμῆλου

Νά λάβη

- Ὅσα εἰς δύο ὑπολιμενάρχας εἰς δύο λιμένας ἐκ τῆς Νήσου Σίφνου διά 5 μηνιαῖα ἀνά 30 γρ. τόν καθ' ἕκαστον μήνα	καθεὶς γρ.	300
- Ὅσα εἰς τόν ὑπολιμενάρχην Μήλου μηνιαῖον		50
- Ὅσα εἰς ἐνοίκιον λιμεναρχικοῦ οἴκου		25
- Ὅσα εἰς ἀναγκαῖον λιμεναρχίας		30
	γρ.	<u>405</u>

Νά δώσῃ

- Ὅσα ἐσύναξεν τό λιμεναρχεῖον Σίφνου διά πέντε μήνας	γρ.	270
- Ὅσα τό τῆς Μήλου διά 49 ἡμέρας		90
- Ὅσα τό τῆς Κιμῆλου		16
		<u>376</u>
Εἰς ἐξόφλησιν μένου γρ.		29
		<u>405</u>

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 9 Αὐγούστου 1825

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς καί Λιμενάρχης Σίφνου
Ἀποστόλης Κονταρᾶτος»¹¹.

10. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν, Φάκ. 17, Ἀπρίλιος 1825. Ἡ σφραγίδα γράφει ΓΕ-
ΝΙΚΗ ΛΙΜΕΝΑΡΧΙΑ ΣΙΦΝΟΥ 1823.

11. Αὐτόθι, Φάκ. 17, Ἀπρίλιος 1825.

8. Προβλήματα τῶν λιμένων τοῦ
Λιμεναρχείου Σίφνου

«Περίοδος Γ΄
Ἄριθ. 1

Προσωρινή Διοίκησης τῆς Ἑλλάδος
Τό Λιμεναρχεῖον τῆς Σίφνου.
Πρός τό ἔξοχον Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν

Ἄμα ἐλθὼν εἰς τήν νῆσον ταύτην καί ἐξετάσας τά τῆς λιμεναρχίας εἰσοδήματα ἐπληροφόρηθην ὅτι, ὄντας δύο μικροί λιμένες εἰς τήν νῆσον ταύτην, διά νά φυλάττεται καί ἡ καλή εὐταξία διά τήν νῆσον καί ἡ ἀσφάλεια τῆς ὑγειονομίας καθ’ ὅλην τήν ἔκτασιν, εἶναι χρεῖα νά φυλάττουν αὐτούς τούς δύο λιμένας δύο ὑπολιμενάρχαι, τῶν ὁποίων τά ἔξοδα δέν εἶναι δυνατόν νά εὐγουν ἀπό τό εἰσόδημα τῆς λιμεναρχίας καθότι ἡ νῆσος αὕτη ἔχει πολλά ὀλίγα καίκια μικρά καί πτωχά, τά ὁποῖα μόνον τό καλοκαίρι ταξιδεύουν, τόν δέ χειμῶνα δέν τολμοῦν ἀπό τήν σμικρότητά των νά ταξιδεύσουν.

Οἱ δύο ὑπολιμενάρχαι δέν ἤμποροῦν νά λείψουν μή<τε> τόν χειμῶνα ἐξ αἰτίας ὅπου ἤμποροῦν νά ἀράξουν ξένα καίκια καί ἐνίοτε μπορεῖ νά ταξιδεύσῃ καί κανένα ἐντόπιον, ὅταν τό συγχωρῆ ὁ καιρός· ἀπό τήν λιμεναρχίαν τῆς Μήλου, μ’ ὅλον ὅτι εἶναι λιμὴν σημαντικός, ἐπειδὴ τά εὐρωπαϊκά ἐμπορικά πλοῖα δέν καθυποβάλλονται εἰς τά δικαιώματα τῆς ἑλληνικῆς λιμεναρχίας, καί ἀπό ἐκεῖ δέν εἶναι κανέν εἰσόδημα, ἀλλά μόλις εὐγάζει τά ἔξοδά του ὁ ἐκεῖ λιμενάρχης (καθὼς ἐπληροφόρηθην), ἀπό τήν Κίμωλον δέ πολλά μικρά πράγματα. Διό παρακαλῶ τό ἔξοχον ὑπουργεῖον νά ἀναφέρῃ αὐτό τοῦτο πρὸς τήν Σεβαστὴν Διοίκησιν καί νά καθοδηγήσῃ περὶ τούτου πῶς ἔχω νά κάμω, καθότι ἅμα ἐλθὼν, χωρὶς νά λάβω οὐδ’ ὀβολόν ἀπὸ εἰσόδημα, ἐβιάσθην ἐξ ἰδίων μου νά πληρώσω τά μηνιαῖα τῶν ἐδῶ δύο ὑπολιμεναρχῶν διά νά βασταχθῆ ἡ καλή τάξις· καί περιμένων ἀνυπομόνως τήν περὶ τούτου ἀπόκρισιν τοῦ ἔξοχου ὑπουργεῖου, μένω μ’ ὅλον τό βαθύτατον σέβας.

τῆ 5 Ἰουλίου 1825
ἀπὸ Σίφνον

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
καί Λιμενάρχης
(Τ.Σ.) Μ. Παλασάκης»¹².

12. Αὐτόθι, Φάκ. 20, Ἰούλιος 1825.

9. Στρατολόγηση Παρίων - Σιφνίων

«Πρός τό Σεβαστόν Ἐκτελεστικόν Σῶμα

Ὁ κυβερνήτης Βασίλειος τοῦ Νικόλα Κάσσιος πρό ἐνός ἤδη μηνός περιέρχεται μέ τό ὄπλισμένον μύστικόν του, ὅπου καί εἰς ὅποιον μέρος ἡ ἐπιτροπή τόν ἤθελεν διορίσῃ· ἀλλ' ἐπειδή πρός ἐξόφλησιν τῆς συμφωνίας ἔχομεν μετ' αὐτοῦ ἔμεινε νά λαμβάνῃ γρόσια τριακόσια ὀγδοήκοντα καί ὀκτώ, παρακαλεῖται τό Σεβαστόν τοῦτο Σῶμα νά τῷ τά μετρήσῃ διά νά ἐλευθερωθῶμεν καί ἀπό αὐτῆν τήν φροντίδα.

Μέ τό ἴδιον Μύστικον ἔρχονται οἱ ἀπό Πάρον στρατολογηθέντες καί μερικοί Σίφνιοι, ὧν ὁ ἀριθμός φαίνεται ἀπό τόν σταλέντα κατάλογον πρός τόν αὐτόσε συνταγματάρχη κύριον Φαβιέρ· ἀκολουθῶσως στέλλονται καί οἱ ἐπίλοιποι Σίφνιοι, οἵτινες ἠργοπόρησαν ἕως τῆς ὥρας ἔνεκεν τῆς ἀσθενείας μοί ἠκολούθησεν πρό τριῶν ἤδη ἡμερῶν.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ καί μέ τό ἀνήκον σέβας ὑποσημειοῦμαι.

τῆν 25 Αὐγούστου 1825
ἐν Σίφνῳ

Ὁ πατριώτης
Κ. Μεταξᾶς»¹³.

10. Διαταγή καταβολῆς χρηματικοῦ ποσοῦ

«Περίοδ. Γ'
Ἄριθ. 12799

Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τό Ἐκτελεστικόν Σῶμα
Πρός τό Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν

Τό ὑπουργεῖον τοῦτο διατάττεται νά διορίσῃ τόν ἀστυνόμον καί λιμενάρχη τῆς Νήσου Σύρας διά νά μετρήσῃ πρός τήν, περί τῆς στρατολογίας τῶν τακτικῶν, ἐπιτροπήν συγκειμένην ἀπό τοὺς Κυρίους Δ. Δημητρακόπουλον, Κ. Μεταξᾶ καί Ν. Χρυσόγελον γρόσια ὀκτώ χιλιάδας, ἀριθ. 8000, τά ὅποια θέλει περάσει εἰς τόν ἀνήκοντα λογαριασμόν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1825

Ὁ ἀντιπρόεδρος
γγήκα μπότασι
Κυρ. Μαυρομιχάλης
Ἰωάννης Κωλέττης
Ὁ Γενικός Γραμματεὺς
Α. Μαυροκορδάτος»¹⁴.

13. Αὐτόθι, Φάκ. 30, 20-31 Αὐγούστου 1825. Δημοσιευμένο στό «Σιφναϊκά Νέα», Ἰανουαρίου 1961.

14. Αὐτόθι, Φάκ. 33, 20-30 Σεπτεμβρ. 1825. Καί ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα» φ. Ἰανουαρ. 1961.

11. Διαταγή πάταξης τῆς πειρατείας

«Περίοδ. Γ
Ἄριθ. 15311

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ
Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν

Ἐγκλείεται ἀντίγραφον ἀναφορᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐπὶ τῆς ἀπογραφικῆς στρατολογίας τῶν Κυκλάδων Νήσων· ἐκ τούτου θέλει παρατηρήσει τὸ Ὑπουργεῖον τὰς παντοίας καταχρήσεις καὶ ληστείας, ὅσας κάμινι διάφοροι πειρᾶται περιπλέοντες τὰς Νήσους ἐκεῖνας· καὶ διατάττεται νὰ ἐνεργήσῃ δραστηρίως καὶ νὰ λάβῃ ὅλην τὴν ἀνήκουσαν φροντίδα διὰ νὰ εὐρεθοῦν καὶ συλληφθοῦν οἱ ἔνοχοι καὶ νὰ παύσουν εἰς τὸ ἐξῆς αἰ τοιαῦτα πειρατεῖαι, τὰς ὁποίας μὲ δυσαρέσκειαν βλέπει ἡ Διοίκησις καθ' ἡμέραν αὐξανομένας, μ' ὅλας τὰς διαταγὰς ὅσας ἔλαβε τὸ ὑπουργεῖον διὰ νὰ ἐνεργήσῃ δραστηρίως πρὸς κατάπαυσιν αὐτῶν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 5 Δεκεμβρίου 1825

Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Κουντουριώτης

γγήκα μπότασι

(Τ.Σ.) Ἀναγνώστης Σπηλιωτάκης

Ὁ Γενικός Γραμματεὺς

Α. Μαυροκορδάτος»¹⁵.

12. Διαταγή σύλληψης κλεπτῶν καὶ ἀποζημίωσης τῶν παθόντων

«Ἄριθ. 915

Ἑλληνικὴ Πολιτεία
Ἡ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν
Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας

Πρὸς τὴν Τοπικὴν Ἀρχὴν τῆς Νήσου Σίφνου

Ἀπὸ ἀναφορὰν τῶν Διοικητῶν τῆς Νήσου Ὑδρας μανθάνει μὲ ἀγανάκτησιν τῆς ἡ Κυβέρνησις ὅτι εἰς τὴν νῆσον σας ἐγυμνώθη πρό ὀλίγου μία τράτα τοῦ Κ. Ἀνδρέα παπα-Πάνου Ὑδραίου, κυβερνωμένη παρά τοῦ Κ. Κωνσταντίνου Βουργάρη, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκον ἐξ ἡμισείας.

Διατάττεσθε λοιπὸν παρά τῆς Κυβερνήσεως, ἅμα λάβετε τὴν πα-

15. Αὐτόθι, Φάκ. 38, 1-10 Δεκ. 1825.

ροῦσαν νά συλλάβετε ἀνυπερθέτως τούς γυμνώσαντας τήν ρηθεΐσαν τράταν καί νά τούς ὑποχρεώσετε ἀποφασιστικά νά ἀποζημιώσωσι καθ' ὅλην τήν ἔκτασιν τούς εἰρημένους Κυρίου αὐτῆς δι' ὅλα τά ἀρπαγέντα πράγματα καί χρήματα χωρίς νά μεσολαβήσῃ εἰς τοῦτο ἢ παραμικρά πρόφασις ἢ ἀργοπορία, διότι θέλει εἶσθαι εἰς βάρος σας. θέλετε δέ ἀναφέρει εἰς τήν Κυβέρνησιν τά πραχθέντα πρὸς πληροφορίαν της.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1827

Ὁ προσωρινῶς ἐπί τῶν Ναυτικῶν
(Τ.Σ.) Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας»¹⁶.

16. Αὐτόθι, Φάκ. 61, 22-31 Ὀκτ. 1827.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΑΙ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΑ

Α'. Οί Σίφνιοι κατά τοῦ Λατίνου ἑφημερίου

«Πανιερώτατε καί θεοχαρίτοτε ἅγιε Μήλου Κ(ύρι)ε Ἰω(άννη) Ἀν-
τώνιε τήν σήν Ἁγίαν δεξιάν ἀσπαζώμεθα ἡμεῖς οἱ εὐλαβεῖς σου ἱερεῖς
καί προεστοί τῆς Σίφνου.

Ἐγράψαμεν καί ἐξαναγράψαμεν τῆς πανιερότης σου νά προ-
βλέψης νά στείλῃς ἄλλον ἱερέα βικάριον εἰς ταύτην τήν Ἐκκλησίαν
διότι πολλάκις ἤμεστεν σκανδαλισμένοι ἀπό τοῦτον τόν πρέ Φραν-
τζέσκο, τόν ὁποῖον διά τά κρίματά μας τόν ἔστειλεν ἐδῶ ἡ ἁγία τοῦ
Θεοῦ πρεσβυτέρα Ρώμη διά νά μάσε φέρῃ σέ κανένα γκρεμισμό-
γνωστές εἶναι οἱ ἀσιστασίαις του, ἥ καί νά ποῦμεν οἱ λωλάδες του
καί ταῖς ἐγράψαμεν τῆς πανιερότης σου καί εἰς τήν Ρώμην καί δέν
εἶναι χρεῖα νά ταῖς ἀναφέρωμεν πάλι. Τοῦτο μόνον χρεωστοῦμεν διά
ὑστερον νά ἀβιξάρωμεν¹ τῆς πανιερότης σου πῶς μέ ταῖς αἰσχροῖς
του πράξεις καί ἄχρηστή του γλῶσσα σύρνει νά γένη μεγάλο κατα-
φρόνιον εἰς τό ριτό² ὅπου ἐμεῖς τό σεβόμαστε καί τήν ἐκκλησίαν καί
τούς πρώην βικάριους ἀγαπούσαμεν· τώρα ἄς εἶναι εἰς εἶδῃσίν σου
πῶς κάποιοι δέν μποροῦν πλέον νά τονε ὑποφέρουν καί ἔχουν γνώμη
νά τόν χτυπίσουσι κακά.

Καί ἔτσι πριτοῦ νά λάχῃ προμήθεψε, μήν τύχει καί γένει τίποτις
πράμα ἀνήκουστον καί συνεβῆ καί ξιμήα³ εἰς αὐτό τό πτωχό νησί μας
ὅπου δέν πτέγει.

Διατί πολλαῖς βολαῖς διαγράφου⁴ καί ἐκ στόματος⁵ σέ ἀβιξάρα-
μεν καί ἡ πανιερότης σου κάνεις ὄξω νοῦ· ἄς δουλέβῃ ἡ παρόν διά

1. Ἀβιξάρωμεν = ἰταλ. *avvisare* = προειδοποιῶ.

2. Ριτό = ἰταλ. *rito* = δόγμα.

3. Ξιμήα = νά βγάλει τό νησί κακό ὄνομα. Σήμερα ἀποδίδεται σ' αὐτόν πού δέν
βλέπει καλά.

4. Διαγράφου = δι' ἐγγράφου, γραπτῶς.

5. Ἐκ στόματος = διά ζώσης, προφορικῶς.

σκούξα⁶ μας εἰς πᾶσαν καιρόν. Καί μέ τέλος τήν ἐπεδάφους προσκύ-
νησιν κομίζομεν

ἀπό σίφνον Φεβρουαρίου 15, 1689.

- οἰκονόμος σίφνου
- σακελλάριος σίφνου
- πρωτοπαπαῶς σίφνου
- χωρεπίσκοπος σίφνου
- παπα-Κωνσταντῆς βερνίκος
- παπα Νικολός Ροῦσος
- παπα Ἰω<άννης> δουλφῆς
- παπα Ἰωάννης Ρωμάνος
πρωτέγδικος
- παπα-Γεώργης Τριαντάφυλλος
- παπα Λούκας Βαφία
- παπα Νικολός Κιμινῆς
- ὁ σκευοφύλαξ
- παπανικολός μποτέρο
- παπανικολός γοζαδίνος
- Τζώρτζης γοζαδίνος
- ἀναγνώστης ναδάλες
- ἀναγνώστης πάστη
- Γεώργης μουσελίμη
- γιάκουμος σκουταριώτης
- παπα Ἰω. νταμισίνας ἐπίτροπος
- τζουάνες ναδάλες ἐπίτροπος
- ἀντώνης τομάσου
- γεώργης λούκα
- ἀπόστολο τριαντάφυλλο
- πετρῆς φιλιππάκη
- ἀντώνης ντανδρέα
- κωνσταντῆς νικολοῦ λουκά
- γιώργης τοῦ τομάσου.
- Γεώργιος ἀναγνώστης τουλάκι
πρωτονοτάριος καί καντζιλλιέρης
Σίφνου παρακαλετός γέγραφα»⁷.

Σημείωση

Οἱ διαμαρτυρόμενοι Σίφνιοι καταγγέλλουν στόν καθολικό ἐπίσκοπο Μήλου Ἰωάννη Ἄντωνιο Καμίλλη τόν βικάριο τοῦ νησιοῦ τους γιά τήν ἀπρεπῆ συμπεριφορά του. Ὁ Φραντσέσκο Λορεντάνο, Νάξιος, εἶχε διοριστεῖ ἐφημέριος Σίφνου ἀπό τήν Ἁγία Προπαγάνδα Ρώμης τό ἔτος 1683. Στά ὀκτώ χρόνια πού ἔζησε στό νησί (ἀπεβίωσε τό 1691) δημιούργησε πολλά προβλήματα μέχρι πού ἀναμείχθηκε καί σέ σκευωρία ἀποπομπῆς τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας στή Σίφνο Φίλιππου Ναδάλε [Βλ. «Σιφνιακά», 4 (1994), 43 καί 7 (1999), 71-72].

6. Σκούξα = ἰταλ. scusa = δικαιολογία.

7. SCPF/SC. ARCIP. 5, 261^{RV}.

**Β'. Ὁ πολυχρονισμός τῶν ἀρχόντων,
«ἀρχῆθεν νομική διατύπωσις τῆς Ἐκκλησίας»**

«<Αριθ.> 649

Πρός τούς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς
τῆς Ν(ήσου) Μήλου καί Κιμώλου.

Εὐλαβεστάτοι ἱερεῖς οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Ν(ήσου) Μήλου καί Κιμώλου, εἶητε ὑγιαίνοντες καί εὐημεροῦντες καθ' ἐκάτερον. Σᾶς εἶναι γνωστόν ὅτι ἀνέκαθεν ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία κατά τάς παραδόσεις τῶν ἀγίων καί θεοφόρων Πατέρων ἐθέσπισεν ἵνα ἐν τε τῷ ἑσπερινῷ, ὄρθρῳ καί ταῖς λειτουργίαις καί λοιπαῖς ἀκολουθίαις μνημονεύονται τά ὀνόματα, τόσον τῶν κατά τόπον ἀρχιερέων, ὅσον καί τά ὀνόματα τῶν εὐσεβῶν βασιλέων. Αὕτη ἡ τάξις, τό νά μνημονεύονται οἱ βασιλεῖς εἰς τάς ἐκκλησίας κατελύθη ἀφ' ἧς ὑπέπεσαν οἱ Χριστιανοί εἰς τόν βάρβαρον ζυγόν τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἤδη, Θεοῦ βοηθοῦντος, ὁπότε ἀνέτειλλε τό φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας, πρέπει πάλιν ἡ Ἐκκλησία νά μνημονεύη τούς ἄρχοντας τοῦ χριστωνύμου λαοῦ τῆς ὡς διωρισμένης ἐκ Θεοῦ κατά τόν Ἀπόστολον, ἀγροικνουῦντας καί κοπιῶντας ἡμέρας καί νύκτας ὑπέρ αὐτοῦ.

Τούτου χάριν, τό Μινιστέριον τοῦτο διορίζει καί τήν αἰδεσιμότητά σας διά τοῦ παρόντος ἐξ ἐπαγγέλματος ἵνα καθ' ὅλας τάς ἱεράς ἀκολουθίας ἐν ἐκκλησίαις καί εὐκτηρίοις οἴκοις μνημονεύεται εἰς τά εἰρηνικά:

“ὑπέρ τῶν εὐσεβῶν καί θεοφυλάκτων ἡμῶν βουλευτῶν, Ἀρχιστρατήγων, Στρατηγῶν καί παντός τοῦ στρατοπέδου καί τοῦ Λαοῦ, τοῦ κατά θάλασσαν καί ξηράν καί ὑπέρ τοῦ ὑποτάξαι ὑπό τούς πόδας αὐτοῦ πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν”.

Εἰς δέ ταῖς ἐκτενεῖς καί παρακλήσεις:

“ἔτι δεόμεθα ὑπέρ τῶν εὐσεβῶν κ.τ.λ.” λείποντος τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν εἰς τό τέλος κατά τήν (δυσαναγν. λέξη) καί καθώς καί εἰς τό “ἐν πρώτοις Κύριε”, τό αὐτό θέλετε ἐκφωνεῖ κατά τό παρόν ἕως ὅτου νά διορθωθῶσιν τά ἐκκλησιαστικά τῆς Ἑλλάδος γενομένης ἀρχιερατικῆς συνόδου.

Οὕτως οὖν ποιῶντες, ὄχι μόνον θέλετε φυλάξει τό χρέος σας καί τήν ἀρχῆθεν νομικήν διατύπωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί εἰς τόν λαόν σας θέλετε ἐμφυσήσῃ περισσότερον σέβας πρὸς τήν Διοίκησιν καί ἀγάπην εἰς τήν Ἐλευθερίαν του.

Τῆ 23 Νοεμβρ. 1822

Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Μινίστρου

ἐν Ἐρμιόνη

Ὁ Γενικός Γραμματεὺς
τοῦ Μινιστερίου τῆς Θρησκείας
Χρ. Μάλης»⁸.

Γ'. Μνημόσυνα Ἰωάννου Βαρβάκη

«Ἄριθ. 810

Πρὸς τὸν πανιερώτατον
Ἅγιον Δημητριάδος, τοποτηρητὴν
Μύκονος, κύριον Ἀθανάσιον

Ἐφθασε πάντως εἰς τὰς ἀκοάς τῆς πανιερότητός σου ὁ θάνατος τοῦ φιλογενεστάτου καὶ ἐναρέτου πατριώτου, τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Βαρβάκη, τοῦ ὁποίου ἡ πρὸς τὸ γένος ἄφθονος βοήθεια εἶναι γνωστὴ πρὸς πάντας.

Διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν λοιπὸν παντός τοῦ Ἔθνους εὐγνωμοσύνην ἐξέδωκε διάταγμα ἡ Σ(εβαστή) Δ(ιοίκησις) ὑπ' ἀριθ. 4084, Μαρτίου 3, ἵνα τελεσθῶσιν εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτοῦ μνημόσυνα. Τούτου χάριν διατάττεσαι καὶ ἡ πανιερότης σου νὰ διωρίσῃ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς ἐπαρχίας σου νὰ τελέσουν αὐτὰ τὰ μνημόσυνα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου καὶ εἰς ὑγιαίνων ἐν Κυρίῳ.

Τῆ 25 Μαρτίου 1825
ἐν Ναυπλίῳ

Ἐν ἀπουσία
τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Θρησκείας
ὁ Γεν. Γραμματεὺς»⁹.

Σημείωση: Ὁ μέγας ἐθνικός εὐεργέτης Ἰω. Βαρβάκης εἶχε ἐνισχύσει μὲ 7.500 γρόσια τὸ 1820 καὶ τὴν Κοινὴ Σχολὴ τῆς Σίφνου.

Δ'. Ἐντολὴ ἐκδοσης ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου

«Ἄριθ. 2083

Ἡ Γραμματεία <τῶν Ἐκκλησιαστικῶν>
Πρὸς τὸν πανιερώτατον Μητροπολίτην
Σίφνου κ.λπ.

Ὁ Γερουσιαστὴς κύριος Δ. Καμπάνης ἐξητήσατο διὰ τῆς Γραμματείας ταύτης νὰ ἐκδοθῇ παρὰ τῆς ὑ(μετέρας) πανιερότητος ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν ὀφειλετῶν τοῦ μακαρίτου πατρός του κυρίου Περάκη Καμπάνη, ὅσοι χρεωστοῦσι πρὸς τὸν μακαρίτην

8. ΓΑΚ/Μινιστέριο Θρησκείας, Α-Π-7 (γ), Νοεμβρ. 1822.

9. ΓΑΚ / Ὑπουργεῖο Παιδείας, Α-V-3 (γ), Ἐκκλησιαστικά.

ἄνευ ὁμολογίας, εὐρίσκουσι δέ ἀφορμὴν τὸν θάνατον αὐτοῦ ν' ἀδικήσωσι τοὺς κληρονόμους του.

Σᾶς εἶναι γνωστὸν Πανιερώτατε ὅτι ὁ μακαρίτης εἶχε ληψοδοσίας μὲ πολλοὺς καὶ κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἐδάνειζεν εἰς διαφόρους χωρὶς ὁμολογίας, οἱ ὅποιοι σήμερον ὠφελούμενοι καὶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις ἀρνοῦνται ἢ κρύπτουσι τὸ χρέος.

Καὶ ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην περίστασιν δέν δύνανται οἱ κρατοῦντες τὰ ξένα δίκαια νά ὑποχρεωθῶσιν ἄλλως, εἰ μὴ δι' ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου ἐναντίον αὐτῶν καὶ τῶν εἰδότην συμπολιτῶν, παρακαλεῖσθε νά ἐκδώσῃτε τὸ ἀνήκον ἐκκλησιαστ. ἐπιτίμιον κατὰ τῶν ὀφειλετῶν τούτων καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι κληρονομικῶ δικαιώματι κρατοῦσι μέρος τῆς περιουσίας, ἣτις δέν ἀνήκει εἰς αὐτούς. Ὅσας δέ μαρτυρίας ἢ ἀποδείξεις ἠθέλατε λάβῃ κατὰ συνέπειαν τούτου θέλετε διευθύνη πρὸς τὸν ἀναφερόμενον κύριον Δ. Καμπάνην.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 22 Ἀπριλλίου 1831

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεὺς»¹⁰.

Ε'. Συγχαρητήριο τοῦ Μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου

«Πρὸς

τὸν κύριον Ἰ. Ρίζον, Γραμματέα

ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστ. καὶ τῆς Δημοσ. Παιδείας

Χαρᾶς καὶ παρηγορίας ἐστάθη πρόξενος καὶ εἰς ἐμέ τὸν ὑποφαινόμενον ταπεινὸν εὐχέτην σας ἢ ὑπ' ἀρ' ἀριθ. 17 ἐγκύκλιος τῆς Γραμματείας, ἣτις μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι ἡ διεύθυνσις τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδείας ἐνεπιστεύθη ἐπαξίως πρὸς ὑμᾶς κύριε· καθότι διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ παιδείας σας πέποιθα ὅτι θέλετε συντελέσῃ ἀναμφιβόλως εἰς τὴν προσιδοποίησιν τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους καὶ διαθέσῃ τὰ περὶ τῶν δύο τούτων ἀντικειμένων τῆς ὑψηλῆς ὑπηρεσίας σας εἰς τὴν ἀρμόζουσαν ἀποκατάστασιν.

Συγχαίρων δέ ὑμᾶς κύριε καὶ τὸ ἔθνος διὰ τοῦτο, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, σπεύδω νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι δέν θέλω λείψῃ τοῦ λοιποῦ κατὰ χρέος νά συνδράμω τὸ κατὰ δύναμιν μετὰ προθυμίας εἰς πᾶν ὅτι ἀποβλέπει τὸ κοινὸν συμφέρον, προτρέπων καὶ παρακαλῶν πρὸ πάντων τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διεξαγωγὴν μου εἰς τὴν εἰρήνην, ἐκ τῆς ὁποίας συνάγεται ἡ θεία ἐντολὴ “ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον”

10. Αὐτόθι, Β-IV-4 (β), Διάφορα Ἀπριλ. 1831.

καί νά ἀναπέμψω συγχρόνως τάς ταπεινάς μου ἰκεσίας πρός τόν ὕψιστον διά νά προστατεύῃ καί ἐνισχύῃ τούς κυβερνώντας πρός τήν κοινήν εὐδαιμονίαν, εὐχόμενος καί δι' ὑμᾶς ἐκ βάθους τῆς καρδίας μου πᾶν ἀγαθόν.

Ὑποσημειοῦμαι δέ μέ τήν ἐξαίρετον
τιμήν καί ὑπόληψιν.

Ἐν Σίφνῳ τῇ α' Ἰουνίου 1832
ὁ ταπεινός εὐχέτης σας
† ὁ Σίφνου Καλλίνικος»¹¹.

ΣΤ'. Αἴτηση ἀποδημίας Σιφνίου κληρικοῦ

«Ἄρ. Πρωτ. 5249
Ἄρ. Διεκπ. 773
ἐν Ἀθήναις
τῆν 4 Δεκ. 1836

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ.
Β. Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας

Περί τοῦ ἐκ Σίφνου πρεσβυτέρου Ἀποστόλη Τριανταφύλλου

Ὁ κατά τήν Ἐπισκοπήν Μήλου Σ(εβασμιώτατος) Μητροπολίτης διά τῆς ἀπό 29 Ὀκτωβρίου ἀναφορᾶς του διεύθυνε πρός τήν Σύνοδον τήν πρός αὐτόν ἀναφοράν τοῦ ἐκ Σίφνου πρεσβυτέρου Ἀποστόλη Τριανταφύλλου ζητοῦντος τήν ἄδειαν εἰς τό ν' ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου, ὡς ἔχων πολύψυχον φαμελίαν καί μή δυνάμενος, ἐνδεής ὢν, νά ἐξοικονομήσῃ αὐτήν ἄλλως εἰς τήν πατρίδα του, δύναται νά προσπορίζητε τά εἰς αὐτήν ἀνήκοντα πρός ζωήν μέσα, μετερχόμενος τό ἐπάγγελμά του.

Ἡ Σύνοδος ὅθεν, ἀποδεχομένη τήν αἴτησίν του, καθυποβάλλει αὐτήν διά τῆς Β(ασιλικῆς) ταύτης Γραμματείας εἰς τήν Κυβέρνησιν τῆς Α.Μ. καί ἀπεκδέχεται τήν παρ' αὐτῆς ἔγκρισιν.

ὁ Κυνουρίας Διονύσιος, πρόεδρος
† ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος - ὁ Ἀργολίδος Κύριλλος
† ὁ πρῶν Ἡλείας Ἰωνᾶς - ὁ Κυκλάδων Ἄνθιμος
Ὁ Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) Θ. Φαρμακίδης»¹².

11. Αὐτόθι, Β-V-6 (β), Ἐκκλησιαστ., Ἰουνίου 1832.

12. ΓΑΚ/ΓΕΔΕ, (1833-1848), Θυρίς 97, Φάκ. 1.

Ζ'. Αίτημα ασθενούς ιερέως για χορήγηση σύνταξης

«Ελήφθη
τὴν 6 ὀβριου 47
Ἀρ. 223

Πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως
Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον

Ὁ ὑποφαινόμενος Ἀποστόλης Ζήσης, γέννημα τῆς νήσου Σίφνου κάτοικος δὲ τοῦ Δήμου Ἰητῶν, τὸ ἐπάγγελμα ἱερέως, ἀσθενήσας πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ ἐπιληπτικὴν νόσον ὡς ἡ ἐπισυναπτομένη ἔκθεσις τοῦ ἱατροῦ κ. Ἐμμανουήλ Μαριδάκη, μὴ δυνάμενος δὲ μέχρι τοῦδε νὰ θεραπεύσω ταύτην, οὐδ' ἀνεχόμενος νὰ εἶμαι πάντα ἐν τῷ κρυπτῷ <διὰ πάντα> θέτων αὐτὰ ὑπ' ὄψιν τοῦ Σ(εβαστοῦ) Ὑπουργεῖου παρακαλεῖ τοῦτο, ἐάν μὲ θεωρήσῃ ἀνίκανον τοῦ νὰ ἱερουργῶ ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας μου ταύτης, τοῦλάχιστον νὰ μοί ἐπιτρέψῃ τὴν ἄδειαν ὡσάκις θεωρήσω ἀναγκαῖον νὰ μεταλαμβάνω τῶν θείων μυστηρίων, νὰ πράττω τοῦτο μόνος, ἀφοῦ ἱερουργήσω. Νὰ μοί δοθῇ δὲ ἀνάλογος σύνταξις πρὸς περίθαλψιν ἐμοῦ τε, τῆς συζύγου μου καὶ τῶν ἐννέα νηπίων τέκνων μου... δὲν ἔχωσιν ἄλλα μέσα διατροφῆς εἰμὴ τὰ ἐκ τῶν χειρῶν μου ἀποκτώμενα καθότι ἄλλως ἐπόμενον εἶναι νὰ γένω φωμοζήτησις καὶ ὅσα ἄλλα νὰ πράξω προσβάλλοντα τὸ ἱερατικόν ἐπάγγελμα μου.

Εὐπειθέστατος
Ὁ ἱερεύς
Ἀπόστολος Ζήσης».

Συνημμένο:

«Ἀριθ. 18. Ἐν Σίφνω τῇ 16 Αὐγούστου 1847

Ὁ ὑποφαινόμενος ἐμπειρικός ἱατρός πιστοποιῶ εὐσυνειδότης ὅτι ὁ ἱερεύς Ἀπόστολος Ζήσης πάσχει ἀπὸ μίαν ἐπιληπτικὴν νόσον πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ πολλοὶ τῶν ἱατρῶν ἐπισκεφθέντες αὐτόν, οὐδεὶς ἐπέτυχε τὴν θεραπείαν καὶ ἐγώ, αὐτόν ἐπισκεφθεὶς, μόλις ἠδυνήθην νὰ τὸν ἀπαλλάξω τῆς συχνῆς περιόδου, ὥστε μόλις δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν βλάπτει ἡ περιοδικὴ αὕτη νόσος.

Τὴν ὁμολογίαν ταύτην χρεωστῶν κατὰ φυσικόν καὶ πολιτικόν νόμον δίδω τὸ παρόν μου κατ' αἴτησίν του.

Ὁ ἐμπειρικός ἱατρός
Ἐμμανουήλ Μαριδάκης.

Ἐπικυροῦται τό γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἐνταῦθα ἐμπειρικοῦ
ιατροῦ Ἐμμανουήλ Μαριδάκη.

Ἐν Σίφνῳ τῇ αὐτῇ ἡμερομηνία.

Ὁ ἐκπληρῶν χρέη Δημάρχου

Α^{ος} Δημοπάρεδρος

(Τ.Σ.) Ξ. Διαλησμάς».

«<Υπουργ. Ἐκκλῆσ.>
7599/2276

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1847
Πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου
ὁμοῦ μέ τό ἐπισυνημμένον ἐπὶ ἐπιστροφῇ,
παρακαλουμένην ν' ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς πρώτης
τῶν αἰτήσεων τοῦ ἀναφέροντος.

Ὁ Ὑπουργός

Γ. Γλ(αράκης)»¹³.

Σημείωση

Τό αἶτημα τοῦ Ἀποστόλου Ζήση, ἱερέως, ἔγινε δεκτό, μετὰ σχετική εἰσήγησι τῆς 9 Ἰανουαρ. 1848 τῆς Ἱεράς Συνόδου, διότι «τό Ὑπουργεῖον θεωρεῖ δικαίαν τὴν τούτου περίθαλψιν» μέ τὴν χορήγησι «ὑπὲρ αὐτοῦ μηνιαίας συντάξεως δρχ. 30». [Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμειωμένη, Σύντομες Εἰδήσεις περὶ Σιφνίων τινῶν, ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα», Ἰανουαρ. 1997].

Η'. Ἀνταλλαγὴ ἀκινήτων Σίφνου - Κέας

«1810: Ἰουλίου: 26

διὰ τοῦ παρόντος γράμματος δηλοποιοῦν οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀπὸ
τό ἓν μέρος ὁ σιόρ Ἰωάννης μπάος ἐκ τῆς σύφνου. καί σιόρ φρασές
δεπάστας ἐγκάτοικος ἐδῶ εἰς τό νησίον μας κάμνωντας τὴν παρόν
ἀλαξίαν σταθεράν καί ἀμετασάλευτον. δίδοντας ὁ σιόρ μπάος πρὸς
τόν σιόρ φρασε μίαν σποργιά εἰς τῆς πίσες καί βορινά σύμπλιον τοῦ
πρωτεκδίκου καί ἓν χωράφι εἰς τὴν πλαγιά εἰς τόν ἀφωρισμένον δρύ
ἄ καί ἐξετιμήθησαν παρὰ τοῦ δημοσίου τιμοτοῦ ζαχαργιά Γλεούδη
παρόντος καί τοῦ σιόρ φρασε. δίδει καί ὁ σιόρ φρασές πρὸς τόν
σιόρ Μπάον εἰς εὐχαρίστησιν αὐτῶν τῶν δύο πραγμάτων ἓν ἀμπε-
λάκι εἰς τόν πλατύν γιαλόν εἰς τὴν σίφνον μέ ὅλα του τά δικαιώματα
καί μέ τό νερόν του. καί οὕτως ἔμειναν εὐχαριστημένοι καί τά δύο
μέρη μένοντας ἐξουσιαστής ὁ καθείς εἰς τό μέρος του διὰ νά τά
κάμουν ὅπως θέλουν καί βούλονται. Ὅμοίως καί οἱ αὐτῶν ἀπόγονοι

13. Αὐτόθι, Θυρίς 99, Φάκ. 1 (146/1).

καί διάδοχοι, καί εἰς διηνεκῆ ἀσφάλειαν ἔγιναν δύο παρόμοια κρα-
τόντας ὁ καθ' εἷς τό ἓν εἰς κάθε καιροῦ ἔνδειξιν ὑπογραφώμενος
ἰδιοχείρως καί ὑπό ἀξιοπίστων μαρτύρων.

1810 Ἰουλλίου 26

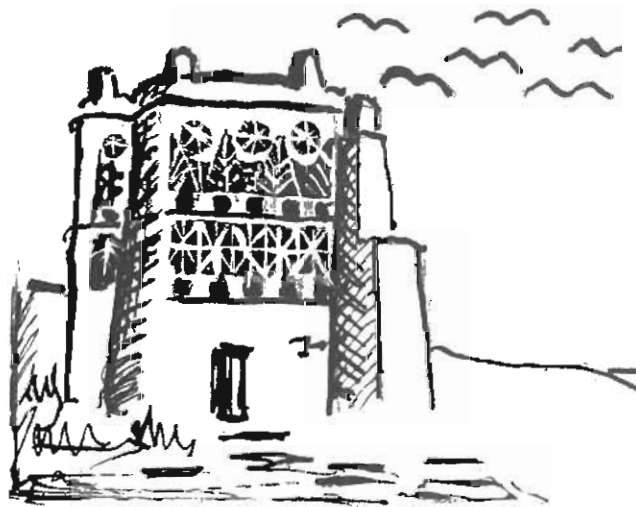
Ἰωάννης μπάος βεβαιῶ. φρασές δεπάστας βεβαιῶ.

λογ. Ἰάκωβος πάγκαλος μάρτυς. Κωνσταντῖνος πάγκαλος μάρτυς
δικαιοφύλαξ μαρτυρῶ. νικόλαος ξηφίας δεπάστες μάρτυς. σπυρίδων
λογοθέτου πάγκαλος γραφεύς καί μάρτυς.

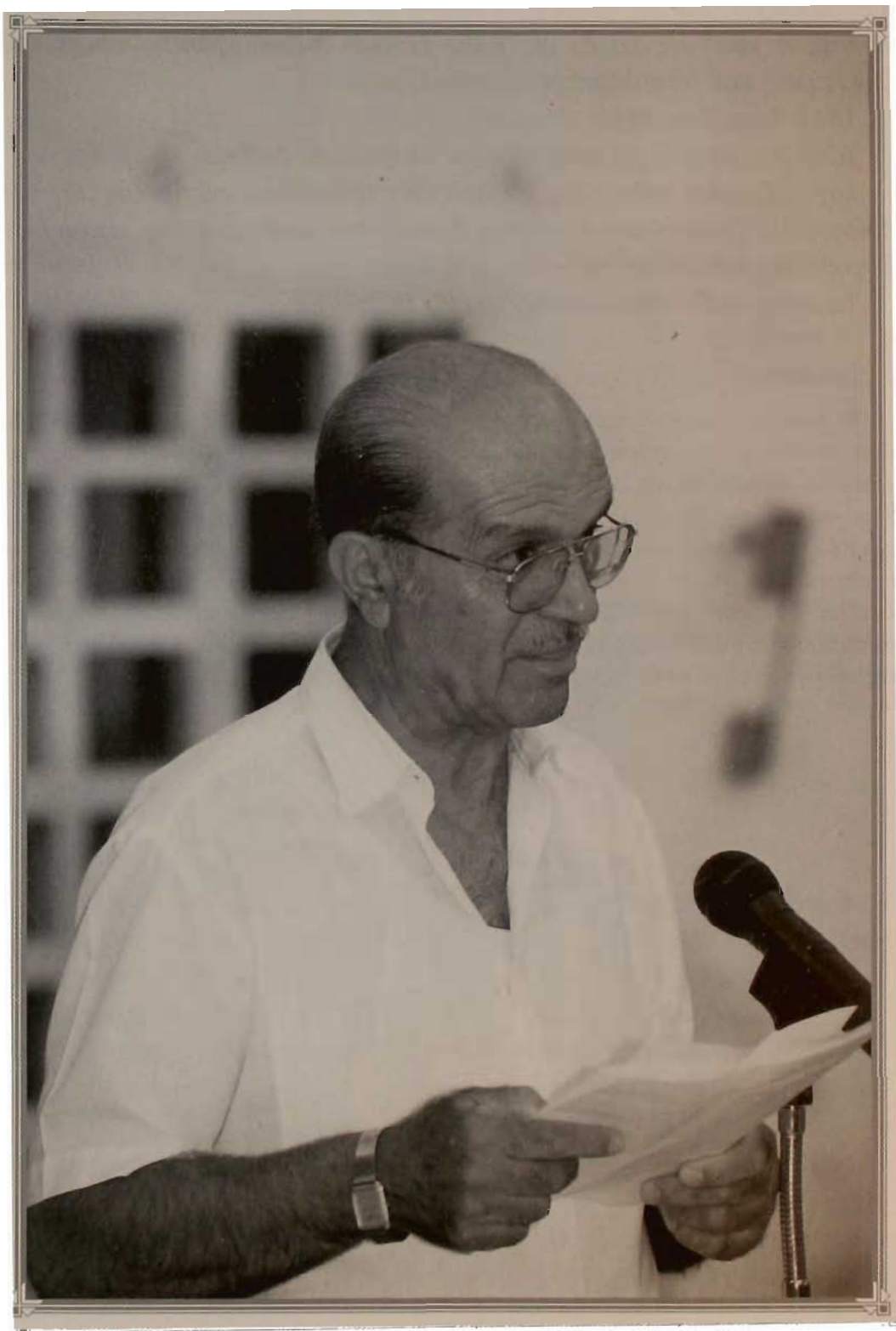
Ἰωάννης ρεβελάκης καντζηλιέρης βεβαιοῖ»¹⁴.

Σημείωση

Ἡ ἀνωτέρω πράξη ἀνταλλαγῆς ἀκινήτων εὐρισκομένων στή Σίφνο καί στήν Κέα εἶναι προφανές ὅτι πραγματοποιεῖται μεταξύ δύο Σιφνίων, τοῦ Ἰωάννη Κων. Μπάου, κατοίκου Σίφνου, συζευγμένου ἀπό τοῦ ἔτους 1780 τήν Κατερινιά Παγκάλου ἀπό τήν Κέα, καί τοῦ σιόρ Φρασέ Δεπάστα, «ἐγκατοίκου <ὅμως αὐτοῦ> ἐδῶ εἰς τό νησί μας» τήν Κέα, πολύ πιθανόν συζύγου Τζιώτισσας. Ὁ δεύτερος, διακεκριμένη πλέον προσω-
πικότητα τῆς Κέας, ἀφοῦ ἀναγράφεται «σιόρ Φρασές Δεπάστας», ἐξακολουθοῦσε νά κατέχει τό ἀκίνητο στόν Πλατύ Γιαλό τῆς γενετειράς του Σίφνου, τό ὁποῖο ἀπεφάσισε νά ἀνταλλάξει μέ ἄλλα τοῦ πρώτου, κείμενα στήν Κέα, πολύ πιθανόν ἀπό τήν προῖκα τῆς συζύγου του σ' αὐτό τό νησί.

14. Ἰωάννου Ν. Ψύλλα, *Ἱστορία τῆς Νήσου Κέας*, ἐν Ἀθήναις, 1920, 341.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΕΩΡΓ. ΤΡΟΥΛΛΟΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ
[1927 - 2013]

Ἀπό τούς ἐκλεκτούς φίλους καί συνεργάτες μας, ὁ διδάσκαλος Ἀντώνης Γεωργ. Τρούλλος, ἀνεχώρησε τοῦ κόσμου τούτου τόν περασμένο Αὐγούστο (2013) κι' ἀποκουράστηκε. Γιά τό θλιβερό γεγονός, πού συνεχίησε βαθύτατα κάθε συμπολίτη, γράφτηκαν ἤδη πολλά καί ἀπό πολλούς, Σιφνίους καί μή Σιφνίους, πού τόν εἶχαν γνωρίσει καί ἐκτιμῆσει τό πολυποίκιλο ἔργο καί τή μεγάλη κοινωνική προσφορά του, ὄχι τυχαία καί εὐκαιριακή. Γιά τόν ἄνθρωπο καί τό ἔργο του ἔχομε ἤδη γράψει στά «Σιφνιακά», 20 (2012), 171-172, ἐπ' εὐκαιρία τῆς πολυσέλιδης-εἰκονογραφημένης ἔκδοσής του μέ τόν τίτλο «Ἀπό τό Ἡμερολόγιο τοῦ Δασκάλου».

Ἐπισημάναμε τότε ὅπως ἰδιαίτερα γιά τό λειτούργημα (ὄχι ἐπάγγελμα) πού ἄσκησε, αὐτό τοῦ διδασκάλου, ὅτι χαρακτηρίζονταν ἀπό μεθοδικότητα καί αὐταπάρνηση. Αὐτήν τήν ἀναφορά μας ἤ χαρακτηρισμό ἐπιβεβαιώνουμε τώρα, ὄχι μέ λόγια πένθιμα γιά τή μετάστασή του, ἀλλά μέ ἓνα χαρακτηριστικό παράδειγμα-ἔργο τῆς μεθοδικότητάς του ὡς δασκάλου πρὸς τή σπουδάζουσα κοντά του νεολαία. Πρόκειται γιά ἓνα πρωτότυπο δείγμα τρόπου διδασκαλίας, ἀλλά καί συστήματος συμμετοχικῆς μετάδοσης θέσεων καί γνώσεων (πέραν ἀπό καθοδηγητικές ὑπουργικῆς ἐγκυκλίους) μέ ἄμεση, φυσικά, ἐπίδραση στήν πνευματική ἀνάπτυξη τῶν μαθητῶν του.

Ἀναφερόμαστε στό θεατρικό ἔργο τοῦ Ἀντώνη Γ. Τρούλλου μέ τόν τίτλο «Συντροφιά μέ τούς καλογήρους» πού δίδαξε ὁ ἴδιος καί «ἀνέβασε» στή Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου στή Φυτειά. Τά κατακρημνισμένα κτίσματα τῆς Παλαιᾶς Μονῆς ἀπετέλεσαν τό σκηνικό περιβάλλον στό ὁποῖο διαδραματίστηκε τό ἔργο κατά τό ἔτος 1964 σέ δική του σκηνοθεσία καί ἐνδυματολογία τῶν «ἡθοποιῶν» - μαθητῶν, δηλαδή 25 παιδιῶν τοῦ Γυμνασίου καί τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Κάτω Πεταλιοῦ. Ὁ ἀείμνηστος, ἐπίσης, διδάσκαλος Νικόλαος Καλαμάρης, διηύθυνε χορωδία 12 παιδιῶν πού ἔψαλλε ἐκκλησιαστικούς ὕμνους κατά τή διάρκεια τῆς παράστασης καί στόν κατάλληλο χρόνο μέσα ἀπό τό ναό τοῦ Χρυσοστόμου.

Τά «Σιφνιακά», διευρύνοντας, κατά κάποιον τρόπο, τά περιεχόμενα τῆς ὕλης τους καί σέ φιλολογικά-καλλιτεχνικά θέματα, ἐγκαινιάζουν τή νέα ἐπιδίωξή τους μέ τό ἐν λόγω θεατρικό ἔργο τοῦ Ἀντώνη Γ. Τρούλλου ὡς ἐλαχίστη προσφορά στή μνήμη του.

ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥΣ
(ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ - ΣΙΦΝΟΥ)

Θεατρικόν Ἔργον
Ἰπὸ ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΤΡΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

ΑΘΗΝΑΙ 1968

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

1. Πρώτη γυναίκα (νησιώτισσα)
2. Ή Ίστορία (κοπέλλα)
3. Ένας καλόγηρος (παρατηρητής)
4. Καλογεροπαίδια (τέσσερα ή πέντε)
5. Ήγούμενος
6. Δεύτερη γυναίκα (για την προσευχή στον Άη - Γιώργη)
7. Μάνα (φωνή γυναικεία)
8. Παλληκάρι (φωνή από μακριά)
9. Ένας δάσκαλος - παπᾶς
10. Ένα αγόρι (για την άπαγγελία του ποιήματος «Τό κρυφό σκολειό»).
11. Τρία αγόρια, δύο κορίτσια (για την εικόνα του κρυφοῦ σκολειοῦ)
12. Πρῶτος μαθητής (ἀπό τόν φοίνικα)
13. Δεύτερος μαθητής (ἀπό τήν πασχαλιά)
14. Ή παράδοσις (κοπέλλα)
15. Χορωδία 10-12 παιδιῶν.

≈ Θεαταί τῆς πρώτης παραστάσεως. ≈

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Τό ἔργο αὐτό πρωτοανέβηκε στόν ὑπαίθριο χῶρο τῆς Μονῆς Χρυσοστόμου Σίφνου, τό Πάσχα τοῦ 1964. Ἡ σκηνοθεσία ἦταν τοῦ συγγραφέως. Τήν χορωδία διηύθυνε ὁ διδάσκαλος κ. Νικ. Καλαμάρης.

Τά πρόσωπα τοῦ ἔργου ὑπεδύθησαν μαθηταί τοῦ Γυμνασίου Σίφνου καί τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Κ. Πεταλιοῦ.

Αἱ εἰσπράξεις τῆς παραστάσεως διετέθησαν διά τήν συντήρησιν τῆς Μονῆς.

2. Οἱ ἐντός τοῦ κειμένου φωτογραφίες εἶναι τοῦ καλλιτέχνη κ. Γιάννη Τσαγκάρη.

ΜΕΡΟΣ Α΄ ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

(ΕΙΣΑΓΩΓΗ)

(Μιά γυναίκα (νησιώτισσα), πού γνωρίζει τά ὅσα ἔχουν γραφεῖ γύρω ἀπό τήν Ἱστορία τοῦ Χρυσοστόμου, ἔρχεται ν' ἀνάψη μία λαμπάδα στήν χάρη του καί νά ξεκουραστή στά χαλάσματα. Πλησιάζοντας στόν ἀλόγουρο τοῦ Μοναστηριοῦ μονολογεῖ:)

Γυναίκα

Ἐνα ἀγιοκέρι ἔφερα στή χάρη σου ν' ἀνάψω
κι' ὕστερα στά χαλάσματα, ἐδῶ νά ξαποστάσω
τή δόξα σου νά θυμηθῶ, νά σέ ξαναθαυμάσω.

Τό χῶμα σου τό Ἱερό - κάθε φορά πού τό πατῶ
ἀπ' τά βάθη συγκινοῦμαι - καί τή γύμνια σου λυποῦμαι.

Τοῦ Χρυσοστόμου ἡ φυτιά, πού δίδαξε σέ μιά γενιά
πώς τῆς Λευτεριᾶς τ' ἀστέρι - τό ξημέρωμα θά φέρη...

Ἐχει σχεδόν καταστραφεῖ - δέν ἔχει μείνει οὔτε κελλί
τό σπουδαῖο Μοναστήρι - τώρα μοιάζει κοιμητήρι.
Ποῦ εἶν' τά τείχη τά ψηλά - ἡ θρυλική του Πασχαλιά;

ὅλα εἶναι γκρεμισμένα καί βαθειά ξεριζωμένα...

Κι' ἡ Ἱστορία σκυθρωπή - μέσ' στά συντρίμια κατοικεῖ
ὁ ἀγέρας τήν λιχνίζει - καί τό κρύο τήν θερίζει...

(Ἐνῶ ἀνάβει τήν λαμπάδα καί προχωρεῖ, ξαφνιάζεται ὅταν ἀπό τό βάθος ἑνός μι-
σογκρεμισμένου κελλιοῦ ἀκούει βραχνή κι ἀργόσυρτη τήν φωνή τῆς «Ἱστορίας».)

Ἡ Ἱστορία

Εἶμαι ἡ Ἱστορία - ὁ Θρύλος - ἡ Παράδοσις! Κατοικῶ μέσα στά γκρε-
μίσματα - στίς πέτρες - στά χῶματα! Μέ λιχνίζει τό θαλασσινό τοῦ
Αἰγαίου κῦμα, μέ συντηρεῖ τῆς δόξας τό παληό μεγαλεῖο, μέ συντρο-
φεύει ἡ σκιά τοῦ Γερο - Φοίνικα - μέ ζωογονοῦν τά προφητικά λόγια

τοῦ κρυφοδασκάλου, καί μ' ἀνεβάζουν ὡς τά καμπαναριά καί τούς θόλους, οἱ μυστικές κι ἀπόκρυφες μελωδίες τῶν Μοναχῶν...

[Ἀπό τήν πλαϊνή ἐκκλησία ἀκούγεται καταλυτική ψαλμωδία].

ΚΥΡΙΕ ΕΚΕΚΡΑΞΑ - Κατευθυνθήτω...

Τήν ἴδια στιγμή, ἐνῶ ἡ Ἱστορία (κοπέλλα στά κατάσπρα ντυμένη) παρουσιάζεται ἀπό τό ἐσωτερικό τοῦ κελλιοῦ, ὁ Ἠγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ, προχωρεῖ ἐπί κεφαλῆς τῶν καλογήρων καί τοποθετεῖ καθέναν στό πόστο του.

[Ρυθμικά κι ἀργόσυρτα κτυπᾶ ἡ καμπάνα.]

Ἡ Ἱστορία

- Γεννήθηκα στό Μοναστήρι τοῦ Χρυσοστόμου Σίφνου πρῖν ἀπό πεντακόσια χρόνια περίπου.

- Ἄνδρώθηκα ἀπό τήν πίστη τῶν Μοναχῶν, πού πειθαρχημένοι - ἐργατικοί - φιλότιμοι ζήσανε στόν Ἱερό τοῦτο χῶρο καί πορεύτηκαν περήφανοι - καμαρωτοί, γιομάτοι κι' ὅλας ἐλπίδες γιά τήν ἀνάστασι τοῦ γένους καί τῆς φυλῆς...

- Δυναμῶσα ἀπό τήν καρτερία τῶν φρουρῶν τοῦ Μοναστηριοῦ, πού στάθηκαν ἀλάνθαστοι βιγλάτορες καί δίκαιοι τιμωροί στούς τρομερούς κουρσάρους τῆς ἐποχῆς, τίμιοι ὑπερασπισταί τῶν Ἱερῶν καί ὁσίων τῆς Χριστιανικῆς μας θρησκείας.

(Ὁ πρῶτος καλόγηρος ἔχει ἀνέβει στό, σταυρικοῦ σχήματος, παρατηρητήριό του. Ἀπό τόν λαιμό του κρέμονται γυαλιά καί στά χέρια του κρατᾶ βιβλία κι' ἓνα κλεφτοφάναρο. Βλέπει πρός τά ἔξω, κάνει τόν σταυρό του καί προσεύχεται.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπανδρώνονται καί τά ὑπόλοιπα παρατηρητήρια καί σκοπιές.)

Α' Καλόγηρος

«Διαφύλαξε Κύριε! καί τήν ἐσπέραν ταύτην, τήν νῆσον σου ἀπροσμάχητον, ἀπό πάσης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, καί φρούρησον αὐτήν ἐκ τῶν παντοίων κινδύνων».

Ἡσυχία φαίνεται νά βασιλεύη παντοῦ σήμερα! Καί μιά μπονάτσα - ὦ Χρυσόστομέ μου - λές καί εἶναι λάδι ἢ θάλασσα. Ὠραῖα θᾶναι ἐδῶ ἀπόψε! Θά ἀναγνώσω τό κομμάτι πού μοῦ ὤρισε ὁ Γούμενος, κι' ὕστερα σάν ἔβγη τό φεγγάρι ἀργά τή νύχτα, καμιά φοβέρα πιά γιά τούς κουρσάρους.

Ἄγνάντια τό νησί τῆς Πάρου, ὄλο καί πιό κοντά ἔχει πλησιάσει μέ τήν καλωσύνη...

Όμως καθόλου δέν ἔχω σιγουριά, σέ τοῦτο τό γειτονικό μας ἀρα-
ξοβόλι.

Μά πού θά μοῦ πάη; Καί βάρκα νά ξεμυτίση ἀπό κεῖ πέρα θά τήν
γνωρίσω.

Τουλάχιστο νά ξέρουμε τί γίνεται!! Νά μή μᾶς πιάνουν δά καί στόν
ὕπνο μας οἱ καταραμένοι... Ὑστερα ὅποιος προλάβει κι' ἐπισημάνει
πρῶτος τήν παρουσία ἑνός κουρσάρικου πλεούμενου στά παράλια μας,
θᾶχῃ καί τό δῶρο του ἀπό τόν Ἡγούμενο!... μιᾶ ὁμορφῆ εἰκόνα μέ τήν
Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ!

Ὡ Θεέ μου νά μ' ἀξίωνες νά χαιρόμουνα καί τήν Ἀνάστασι τῆς
Φυλῆς μας! (Σταυροκοπιέται).

[Τόν διακόπτει ἡ φωνή τοῦ Ἡγουμένου, πού ἐπιθεωρεῖ μέ τήν σειρά τίς σκοπιές.]

Ἡγούμενος

Τί κουβεντολόι ἔχεις πιάσει αὐτοῦ, Ἀθανάσιε;! Θώριε πιό προσε-
χτικά τά πέλαγα, τήρα συνεχῶς κατά τό Κάστρο μήν ἀφουγκραστῆς
θόρυβο... καί... πρόσεχε μπᾶς καί μυριστῆς καμιᾶ λάτρα!

Α' Καλόγερος (ἀτάραχος)

Στίς προσταγές σου Ἅγιε
Ἡγούμενε! Μά μείνε ἡσυχος,
γιατί ἡ ματιὰ μου εἶναι πάντα
καρφωμένη στό στόχο τῆς, κι'
ἀπό τ' αὐτιά μου δέ ξεφεύγει
οὔτε τοῦ ψύλλου τό πήδημα...

Ἡ Ἱστορία

(Ἀπό τό βάθος τοῦ ἴδιου κελλιοῦ).

Τίποτε δέ ξέφευγε, ἀληθινά,
ἀπό τά μάτια καί τ' αὐτιά τῶν
πιστῶν φρουρῶν τῆς πατρίδος!!!
Κι' ὅ,τι ἦτανε σπουδαῖο καί
ξαφνικό μοῦ τό παρέδιδαν μέ
σύμβολα - ἐπιγραφές καί χα-
ράγματα, γιά νά τό μεταφέρω

κι' ἐγώ σέ σᾶς καί νά ἐκπληρώνω
ἔτσι τόν προορισμό μου! Ἀκοῦστε
ὄσα συγκρατῶ σήμερα ἀπ' τίς ἐπι-
δρομές τῶν κουρσάρων:

α'. «Στούς 9 Ἰουλίου 1543 Κοῦρ-
σοι κτύπησαν τό Κάστρο».

β'. «Ἐν μηνί Μαρτίῳ 17 τοῦ
1626 κούρσαροι ἐπετέθησαν εἰς λι-
μένα Κάστρου, κυριεύσαντες οἰ-
κίας 14 καί διόσαντες τά πέριξ
ἀπῆλθον σὺν αἰχμαλώτοις 30».

γ'. «Μάχες στό Κάστρο! Ἦκετι-
κός δέομαι. 1640».

Α' Καλόγερος

(πού ἐν τῷ μεταξύ παρατηρεῖ πῶς
ἔντονα πρὸς τό μέρος τῆς θαλάσσης.)

- Θεός νά μᾶς βοηθήσῃ!!! (Σταυροκοπιέται).
- Μά σάν κάτι νά ξεχωρίζῃ πέρα ἀπ' τίς γυμνές ἀντένες τῶν ἀνεμό-
μυλων...

Μιά γοργοκίνητη κουρσάρικη γολέτα ἔχει βάλει πλώρη γιά τή στε-
ριά. Νά τις κι' ὄλας οἱ πειρατές πού ξεπηδοῦνε πάνω στά βράχια...

- ὦ, τί περιμένω ν' ἀκούσω καί νά δῶ περισσότερο.

«ΑΔΕΛΦΟΙ, οἱ Κουρσάροι ! ! ! ! ! !

(Ἀπευθύνεται μέ δυνατή φωνή πρὸς τοὺς καλογήρους καί μέ σφυρίγματα μπουροῦς.
Τά παραγγέλματα ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἡγούμενος ἐνῶ ἀρχίζουν γρήγορες μετακινή-
σεις, καμπανοκτυπήματα καί ἀποκρύψεις ἱερῶν σκευῶν. Ταυτόχρονα ἀνάβουν φωτιές
σέ δύο προκαθορισμένα σημεῖα.)

- Φυλαχτῆτε ἀδελφοί οἱ Κουρσάροι! ! !
- Πάρτε τίς θέσεις σας Μοναχοί! ! !
- Ἀνάψετε φωτιές κι εἰδοποιήσετε τά χωριά! ! !
- Κουβαλήστε στίς κρυφῶνες τά Ἱερά Σκευή!
- Κλείστε τίς ὀξώπορτες τοῦ Μοναστηριοῦ!
- Προσευχηθῆτε γιά τοὺς ἀδελφούς μας στό Κάστρο!
- Βοήθησέ μας, Μεγάλε μας Προστάτη ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΕ κι ἀφέντη μας
ΑΗ - ΓΙΩΡΓΗ!

(Μιά άλλη γυναίκα, πού βρέθηκε τήν ώρα αὐτή στό μοναστήρι, ἀναστατωμένη ἀπό τήν ξαφνική θύελλα, προχωρεῖ σέ ἕνα ὑπαίθριο εἰκονοστάσι, κι ἀνάβοντας μία λαμπάδα, παρακαλεῖ γονατιστή τόν Ἄη - Γιώργη, νά λυπηθῆ τό νησί.)

Γυναίκα (χωριάτισσα)

«Ἄη μου Γιώργη φύλακα ἀπάντα τό νησί μας.

Ἔβγα μέ τήν κοντάρα σου, γούργιασε τσ' ἐχθροί μας.

Γύρω - τριγύρω στό νησί πλανιάρουν οἱ γαλιότες κι αἰφνίδια μᾶς προγαίνουσι καί μᾶς πατοῦν οἱ κλέφτες.

Λυπήσου Ἄη Γιώργη μας, ἐμᾶς καί τά παιδιά μας καί γλύτωσέ μας γλήγορα ἀπό τά βάσανά μας!».

(Ἐξω ἀπό τόν περίβολο τοῦ Μοναστηριοῦ ἀκούγεται ἀπελπισμένα ἡ φωνή μιᾶς μητέρας πού τῆς ἄρπαξαν οἱ κουρσάροι τό παλληκάρι της).

Μάνα (παρακλητικά, πονεμένα)

«Βαρκοῦλες ὅπου φεύγετε, βαρκοῦλες σταματήστε

αὐτό τό νιό πού πήρατε, τάχα μήν τόν πουλήτε;

Χίλια ἔδινα νά τόν ἰδῶ, χίλια νά τόν μιλήσω

χίλια δινε ἡ μανούλα του, καί χίλια ἡ ἀδελφή του...»

(Δημοτικό)

Ἡ Ἱστορία

Κι ὁ νιός ἀπολογήθηκε μέ τό γλυκό του στόμα...

«...Ἐνα παλληκάρι (φωνή ἀπό τήν βάρκα).

Ἔχετε γρόσια; Φᾶτε τα

φλουριά; φυλάξετέ τα

κι ὄντας ἀσπρίσει ὁ κόρακας

καί γίνη περιστέρι

τότε καί σύ ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ

ἐμένανε καρτέρει!.....»

(Δημοτικό)

(Ἀργό, πένθιμο καμπανοκτύπημα. Λῆξις τοῦ συναγερμού).

ΤΕΛΟΣ Α' ΜΕΡΟΥΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

Ἡ Ἱστορία

(συνεχίζοντας τὴν ἀφήγησι).

Σᾶς ὁμιλεῖ καὶ πάλι ἡ Ἱστορία!

Γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ Μοναστηριοῦ.

Πνευματικὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ κρυφοῦ Σχολειοῦ, πού κάτω ἀπὸ τὸ φῶς ἑνὸς καντηλιοῦ, κατήχησε τὴ γενιά τῶν σκλάβων, καὶ μεταλαμπάδεψε στὰ σκλαβόπουλα τὴ φλόγα τῆς λευτεριᾶς, τὴν ἱερὴ δᾶδα τῆς ἀκατάβλητης καὶ αἰωνίας Ἑλλάδος.

(Ακούγεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τὸ «Φῶς ἰλαρόν».

Στὸ βάθος τοῦ ὑπαιθρίου χώρου δίνεται ἡ εἰκόνα τοῦ κρυφοῦ σχολειοῦ. Ἕνας παπᾶς καὶ μαθηταί. Ἀπαγγέλεται «τὸ κρυφὸ σχολειό» τοῦ Ἰ. Πολέμη.

Ὁ παπᾶς ἐπαναλαμβάνει τὰ τελευταῖα προφητικὰ λόγια...).

- ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ἀπαγγελία):

«Ἄπ' ἔξω μαυροφόρα ἀπελπισιά
πικρῆς Σκλαβιάς χειροπιαστὸ σκοτάδι...

.....
...Μὴ σκιάζεσθε στὰ σκότη! ἡ ἐλευθεριά
σάν τῆς αὐγῆς τὸ φεγγοβόλο ἀστέρι
τῆς νύκτας τὸ ξημέρωμα θά φέρη».

Ἱστορία

Σέ τοῦτο τό κρυφό Σχολεῖο μπορῶ ν' ἀφιερῶσω τώρα τή σκέψη μου. Γιατί ἀπ' αὐτό πηγάζει κι' ὅλας ἡ μεγάλη μου δόξα. Κι' ἡ λειτουργία ἐκείνου μοῦ δωρίζει μιά λαμπρή περηφάνια... 1653...! Νά μιά χρονολογία που μ' ἀνασταίνει. Περίεργη σύμπτωσης. Τήν συναντῶ καί σήμερα χαραγμένη πάνω σέ μιά ἀπίθανη πέτρα. Οἱ τωρινοί ἄνθρωποι τήν ἀπίθωσαν συμβολικά στά πόδια τοῦ Γερο - Φοίνικα!

Κι' ὅμως ἐκείνη τή χρονιά - 1653 - ὁ Α' Ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου - Ἀθανάσιος - παίρνει τή πιό γενναία καί τολμηρή ἀπόφαση:

Μετατρέπει τόν Ἱερό τοῦτο χῶρο σ' ἓνα Σχολεῖο σ' ἓνα ἀληθινό «Φυτόριο Ἐθνικῆς Παιδείας» πού συγκεντρώνει καί σφυρηλατεῖ ὅλες τίς κρυφές ἐλπίδες τοῦ νησιοῦ καί τοῦ Ἔθνους!

«Φυτειά» τήν μετωνόμασαν ἀργότερα τούτη τήν πνευματική ἐστία τοῦ τόπου μας.

Γιατί καλλιέργησε ψυχές, γαλούχησε μέ καρτερία Χριστιανικά πνεύματα, ἀνύψωσε ἀνθρώπινες συνειδήσεις, ὅλα μιά χρυσόφτερη προϋπόθεση, γιά τήν ἐπιτυχία ἐνός σκληροῦ ἀγῶνος, πού θ' ἀπαιτοῦσε θυσίες, ἥρωϊσμούς, κι' ὀλοκαυτώματα!

Ἀπ' τά ἐρείπια τῶν γκρεμισμένων αἰθουσῶν, ἀντιλαλοῦν ἀκόμη οἱ παλμοί καί τά ξεφωνητά τῶν μαθητῶν, οἱ σκιές καί τά κηρύγματα ἐκείνων πού δίδαξαν...

(Ἀπό τά ἐρείπια τῶν ἄλλοτε αἰθουσῶν ἀκούγεται κτύπημα κουδουνιοῦ. Ἕνας ἀπό τούς μαθητάς τοῦ κρυφοῦ σχολεῖοῦ ἀπαγγέλλει ἀργά τό χάραγμα:)

Μαθητής

«Ἐνταῦθα ἔζησεν ὁ σοφός τοῦ Γένους Διδάσκαλος καί Μοναχός, γαλουχήσας ἐν Πνεύματι Κυρίου... (τούς... Μαθητάς)».

Ἱστορία

Ἡ ἄλλη τώρα ὄψις τῆς ἴδιας χρονολογίας.

Ἕνας φλογερός ὄρκος γιά τήν πατρίδα κάτω ἀπό τήν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπίστευτο κι' ὅμως ἀληθινό!!! Τριάντα ἔξι μόλις χρόνια ἀπ' τήν κατάκτηση τῆς Σίφνου ὑπό τῶν Τούρκων (=1617) οἱ κάτοικοι τοῦ σκλαβωμένου νησιοῦ δίνουν τόν Ἱερό τοῦτο ὄρκο, πού βρέθηκε χαραγμένος στούς τοίχους κάποιου κελλιοῦ.

Φωνή

(μέσα από τήν ἐκκλησία).

«Ἐν μηνί Φεβρουαρίῳ σωτηρίου ἔτους 1653 (Α. Χ. Ν. Γ.) τῇ εὐλογίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ὁμώσαμεν τήν τῆς Πατρίδος ἐλευθερίαν».

Ἱστορία (γονατίζει καί παρακαλεῖ)

Καί δέομαι τώρα!

...καί παρακαλῶ τόν Μεγαλοδύναμο, ν' ἀναπαύσῃ στούς κόλπους του ὅλους ἐκείνους πού ἄντεξαν καρτερικά στά 400 χρόνια τῆς Σκλαβιάς καί κράτησαν γερά τόν Ἔθνισμό καί τήν πίστη τους στή θρησκεία τῶν πατέρων τους καί στή λευτεριά.

Χορωδία (ἀπό τήν ἐκκλησία)

Αἰωνία ἡ μνήμη.....

(Δάσκαλος καί μαθηταί γονατίζουν καί κάνουν τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἀργά. Ξανακτυπᾶ τό κουδούνι καί ἀποσύρονται σιγά-σιγά).

ΤΕΛΟΣ Β' ΜΕΡΟΥΣ

Διαφύλαξε Κύριε...

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΠΑΣΧΑΛΙΑ - ΦΟΙΝΙΚΑΣ

Τό κουδοῦνι ξανακτυπᾶ. Μερικά παιδιά κατεβαίνουν ἀπ' τό παληό σχολειό καί πλησιάζουν στόν περίβολο τῆς πασχαλιάς καί τοῦ φοίνικα.

Ὁ πρῶτος μαθητής ξαπλώνει πλάϊ στόν κορμό τοῦ φοίνικα. Ὁ ἄλλος στόν χώρο τῆς πασχαλιάς.

Ἡ Ἱστορία (πού μετατρέπεται τώρα σέ «Παράδοσι») εἶναι κρυμμένη πίσω ἀπ' τόν περίβολο τοῦ φοίνικα.

(Διάλογος μεταξύ τῶν ἐπί κεφαλῆς μαθητῶν πρῶτα).

Α' Μαθητής (Ἀπό τόν Φοίνικα)

Δέν μπορῶ νά ἐξηγήσω, ποῦ βρίσκω τή διάθεση, μόλις βγοῦμε διάλειμμα, νά τρέχω κάτω ἀπ' τή φυλλωσιά τοῦ γερο-Φοίνικα καί νά ξεκουράζωμαι!

Αἰσθάνομαι ἓνα καταπληκτικό ξανάνιωμα πάντα. Καί μιά δημιουργική δύναμη ἀνάκατα μέ ἐθνικό παλμό νά κυκλοφορεῖ μέσ' στό εἶναι μου.

Β' Μαθητής (Ἀπό τήν Πασχαλιά)

Κι' ἐγώ τό ἴδιο, ἀδελφέ μου!

Ἀπ' τή στιγμή πού γέρνω στόν κορμό τῆς ἀνθοστόλιστης Πασχαλιάς, κάτι τό ξεχωριστό, τό ὑπερήφανο, αἰσθάνομαι νά πλημμυρίζει τόν ἑαυτό μου!

Α' Μαθητής

Λένε πῶς αὐτά τά δένδρα, δέν φυτεύτηκαν τυχαίως σ' αὐτό τό χώρο. Τά φύτεψαν οἱ πρόγονοί μας συμβολικά, μέ κάποια ἀπόκρυφη καί προφητική προδιάθεση!!

Β' Μαθητής

Ὅμως κανείς μας μέχρι τώρα δέν σκέφτηκε νά ζητήση ἐξηγήσεις ἀπ' τόν «ΚΑΛΟΓΕΡΟ» μέ τ' ἄσπρα γένεια, πού ξέρει νά διηγῆται τόσα καί τόσα γιά τήν ἱστορία καί τούς ἀγῶνες τούτου τοῦ Ἱεροῦ τόπου!

Α' Μαθητής

Τή γνώμη σου, σωστή καί λογική τή βρίσκω! Μά ποῦ νά καταγίνε-

ται τώρα ό σοφός Διδάσκαλος, γιά νά τόν βροῦμε, νά μάς μιλήσει γιά πράγματα πού δέν τά ἀναφέρουνε τά βιβλία, πού δέν γραφτήκανε πουθενά.

Ἡ Παράδοσις (Φωνή)

Ὁ «Καλόγερος», παιδιά μου, δέν ὑπάρχει πιά στή ζωή... Ἀνήκει κι' αὐτός στή στρατιά τῶν ἀπομάχων τοῦ Μοναστηριοῦ, πού πορεύτηκαν κατά τήν Θεϊαν κρίσιν στό χορό τῶν Δικαίων! Ἐπειδή ὅμως μάντευε τή διάθεση τῆς πολυμαθείας σας, μετέδωσε ὅ,τι μυστικό κατείχε, σ' αὐτούς πού τόν διαδέχτηκαν... καί κείνοι πάλι στούς ἄλλους, κι οἱ ἄλλοι στούς ἐπιγόνους, μέχρις ὅτου ἔγινε «θρύλος καί παράδοσις» ἡ φωνή τους!

- Ἡ φωνή πού ἀκοῦτε τώρα εἶναι ἡ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ! ! ! !

Αὐτή πού συγκατοικεῖ καί συμβαδίζει μέ τήν ΙΣΤΟΡΙΑ στό χῶρο τῆς Μονῆς Χρυσοστόμου, γιά νά διηγῆται, ἐξηγεῖ καί μεταλαμπαδεύει ἀπό γενιά σέ γενιά ὅσα εἶδε καί ἄκουσε ἀπό τή δράση τῶν ἀφανῶν ἡρώων τοῦ Ἔθνους μας.

Α' Μαθητής

(ἀποτεινόμενος στήν Παράδοσι).

Μά τότε δέν ἔχουμε καμιά ἀνάγκη νά καταφύγουμε πουθενά γιά πληροφορίες! Μίλησε ἐσύ ἐλεύθερα στήν ψυχή μας. Ἄνοιξε διάπλατα τήν καρδιά σου καί πές μας ὅσα ξεύρεις γιά τήν Ἱστορία τῆς Πασχαλιάς καί τοῦ Φοίνικα. Σέ περιμένομε. Μίλησέ μας...

Ἡ Παράδοσις

(διηγείται καί παρουσιάζεται σιγά-σιγά).

...Ἐκεῖνο τόν καιρό, παιδιά μου, πού ἡ γλυκειά πατρίδα σκλαβώθηκε στούς Τούρκους, ἡ πίστη γιά τήν Ἑλλάδα καί τή Λευτεριά, δέν ἔσβησε

Ἡ «Παράδοσις».

ποτέ από πουθενά. Ρίζωσε βαθειά στις ψυχές των σκλάβων και άνθobόλισε μέσα τους, σύμβολο ακατάλυτο, τό δένδρο της λευτεριάς. Συμβολικά λοιπόν φυτεύτηκαν και τούτα τά δύο δένδρα σ' αυτό τό χώρο!

Β' Μαθητής

Πάνε πολλά χρόνια από τότε, καλή μας παράδοση;

Ἡ Παράδοσις

Μά περίπου τετρακόσια χρόνια, παιδιά μου!!!

Β' Μαθητής

... και τί συμβολίζει τότε ή άνθοστόλιστη Πασχαλιά;

Ἡ Παράδοσις

... Τήν Ανάσταση τοῦ Γένους - πού ἔπρεπε νά 'ρθή όπωσδήποτε! Και ἤρθε κι άπλώθηκε παντοῦ, και φώτισε μέ τό Θεϊο Φῶς, τά πρόσωπα τῶν σκλάβων, τή μνήμη ἐκείνων πού θυσιάστηκαν.

Β' Μαθητής

Μά καθώς άκούω, τοῦτο τό πανέμορφο δένδρο εἶχε μιά άπέραντη άποστολή... Και μοῦ φαίνεται περίεργο, πῶς δέν στέκει άκόμη στή θέση του και πῶς τό άφησαν και κατεστράφηκε οἱ άνθρωποι τοῦ καιροῦ μας!

Ἡ Παράδοσις

Ὅμως αὐτή ἦταν ἀκριβῶς ἡ μοῖρα τῆς Πασχαλιᾶς!!! Νά φέρῃ σέ πέρας τό προορισμό της. Καί μετά, νά μή ξαναρθοῦν πιά τά μπουμπούκια της, νά μαραθοῦν τά κλαδιά καί μόνο τό κουφάρι της νά μείνῃ θαμμένο σ' αὐτό τό χῶρο...

Α' Μαθητής

Κι ὁ Φοῖνικας; Πές μας τί ξέρεις γιά τό Φοῖνικα καλή μας Παράδοση!

Ἡ Παράδοσις

᾽Ω, ἡ ἱστορία καί ἡ ἀποστολή τοῦ Φοῖνικα, εἶναι σπουδαία καί μακρινή ὅσο καί ἡ ζωή τοῦ Μοναστηριοῦ. Τόσο μάλιστα ταιριαστή, ὥστε νά συμβολίζει μέ τή μακροζωΐα του καί τήν ἀλύγιστη κορμοστασιά του τήν ἀθάνατη πορεία τοῦ Ἔθνους μας!

Α' Μαθητής

Σ' εὐγνωμονοῦμε καί σ' εὐχαριστοῦμε, Σεβαστή μας Παράδοση, γιά τίς πληροφορίες πού μᾶς μετέδωσες... Μόνο ἔτσι, μποροῦμε νά ἐρμηνεύσωμε, γιατί ἀπολαμβάναμε τή γαλήνη, ὅταν ὀδεύαμε ἀπό ἐνστικτο, στά σκιερά φυλλώματα τῶν συμβόλων!!! Καί μόνον ἔτσι, ν' ἀντλήσωμε καινούργιες δυνάμεις ὥστε καί τίς παραδόσεις νά παραδώσουμε, μά καί τοῦτο τόν Ἱερό χῶρο, νά καταστήσωμε πνευματικό προσκύνημα τοῦ νησιοῦ μας.

(Ἡ Παράδοσις προχωρεῖ πρὸς τό συμβολικό κουφάρι τῆς πασχαλιᾶς καί καλύπτει μέ μιά σημαία τόν χῶρο της. Ὅλα τά παιδιά, πού ἐν τῷ μεταξύ μαζεύονται γύρω της, γονατίζουν, ὑψώνοντας μέ τό δεξί τους χέρι ἕνα κερὶ.

Ἡ Παράδοσις, ἐν συνεχείᾳ, κατεβαίνει μ' ἕνα ἀναμμένο κερὶ ἀπό τό κελλί ἀπαγγέλοντας τό ποίημα «στόν Χρυσόστομο» καί ἀνάβει τά κεριά ὅλων τῶν γονατισμένων παιδιῶν.

Τὴν ἀπαγγελία συνοδεύουν ἦχος φλογέρας καί καμπανοκτύπημα).

ΣΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ

Φυτώριο ἦσουν τοῦ νησιοῦ στά σκλαβωμένα χρόνια
μέ τήν περίλαμπρη «ΦΥΤΙΑ» νά λειτουργῆ κρυφά
καί μέ χαράγματα τρανά πού μαρτυροῦν αἰώνια
τήν πίστη τῶν προγόνων μας στή θεία λευτεριά.

Ἐδῶ συσκέψεις γίνονταν τῶν προεστῶν ἀράδα,
κι οἱ καλόγεροι φύλαγαν μερόνυχτα σκοπιὰ
κοιτάζοντας τοῦ πέλαου τήν ἄγρια σοροκκάδα
μπᾶς καί φανεῖ κουρσάριку πλεούμενου σκιά.

Κι' ὅταν χτυποῦσαν σήμαντρα συναγερμό νά δώσουν
στίς πολεμίστρες βιαστικά τή θέση παίρναν ὅλοι.
Τό Μοναστήρι στ' ἄρματα! Καί τρέχανε νά σώσουν
ζωές ἀνθρώπων π' ἄρπαζαν κουρσάροι ἀπό τήν πόλη.

Ἀργότερα στό χῶρο σου καλογρηές βρεθῆκαν
μελίσι πολυβούητο πού ὕμνωδεῖ τή φύση
σχολεῖα καινούργια καί κελιά γύρω σου ὑψωθῆκαν
μέ μιά ζωή πνευματική νά σ' ἔχη πλημμυρίση.

Κι ἐνῶ περνᾶς ἀλύγιστος - τί πικραμένοι χρόνοι -
τή λευτεριά χαρίζοντας, σ' αὐτούς πού τήν προσμένουν,

τοῦ φοίνικά σου ἢ θωριά καί τοῦ κορμοῦ του οἱ κλώνοι
τῆ δόξα σου ὑφαίνουνε καί σύμβολά σου μένουν.

Τώρα σορός ἐρείπια τριγύρω τά κελλιά σου
κι ἡ πασχαλιά κατάξερη στό μυρωμένο χῶμα
μόνο τό σταυροθόλι σου κι ἡ φωτεινή ἐκκλησιά σου
διτηροῦν ἀνέγγιχτα τό πρωτεινό τους χρῶμα.

Στή μνήμη σου Χρυσόστομε, πάντα θά σέ τιμοῦμε
καί τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν θά κάνουμε γιορτές
τίς παραδόσεις τοῦ νησιοῦ μέ σέβας θά τηροῦμε
καί στῶν μαρτύρων τίς ψυχές θά στέλλουμε τιμές.

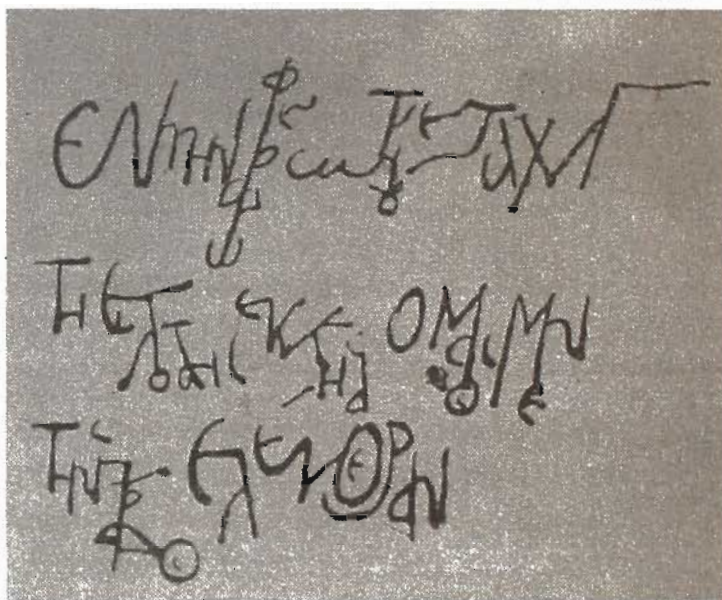
Μετά τό ποίημα, ἀπό τήν ἴδια θέσι, κι ἔνω ἀποσύρεται ἡ Παράδοσις, γίνεται τό προ-
σκλητήριο τῶν ψυχῶν καί δίνεται ὁ ὄρκος τῆς καινούριας γενιάς τοῦ νησιοῦ τῆς Σίφνου.
Καί τά δυό χέρια τῶν παιδιῶν εἶναι ὑψωμένα (σάν σέ προσευχή).

- Ψυχές μαρτυρικές!
 - Ψυχές τῶν Ὁρθοδόξων Μοναχῶν τοῦ Μοναστηριοῦ.
 - Μορφές πνευματικές τῶν Διδασκάλων καί Μαθητῶν.
 - Ἀνώνυμοι ἥρωες τῆς Πίστεως καί Πατρίδος, ἡ λεύτερη γενιά τοῦ
νησιοῦ σας, σᾶς προσκαλεῖ στ' ἀποψινό προσκλητήριο !!!
 - Ἄς φτερουγίσουν οἱ ἀγνές ψυχές σας πάνω στόν ἱστορικό τοῦτο
χῶρο πού ζήσατε... καί μή βαρυγκομᾶτε γιά τά χαλάσματα γιὰ τό
πέρασμα τοῦ χρόνου τά σώριασε...
 - Ὅμως οἱ πόθοι σας καί οἱ χρυσές ἐλπίδες σας ἔχουν γίνει τώρα
πραγματικότης! Ἡ πατρίδα μας εἶναι λεύτερη!!! Κι ἡ δοξασμένη γῆ
τῶν προγόνων μας δαφνοστόλιστη.
 - Ἐλᾶτε νά ψάλλωμε μαζί τό «ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ».
 - Νά γιορτάσωμε χαρμόсуна καί μ' ἀναστάσιμα τροπάρια τό λεύ-
τερο Πάσχα!
 - Καί ν' ἀγναντέψωμε ἡσυχῆ καί γαληνεμένη τῆ θρυλική θάλασσα
τοῦ Αἰγαίου μας.
- Τούτη τῆ μυστική ὥρα, ἄς ὑψωθεῖ σάν προσευχή καί ὁ δικός μας
ιερός ὄρκος, πού θ' ἀποτελεῖ τήν προσφορά τῆς θυσίας μας, στόν ἀκα-
τάλυτο βωμό τῆς ἐλευθερίας!

(Ένα - ένα παιδί και όλα μαζί).

«Έν μηνί Ἀπριλίω, ἔτους..... Ἡμεῖς ἡ νέα γενιά τῆς Σίφνου ὀρκιζόμεθα νά φυλάττωμεν τήν τῆς Πατρίδος ἐλευθερίαν».

Ψάλλεται τό «Χριστός Ἀνέστη» (τρῆς φορές) κι ἐνῶ τά παιδιά ὑψώνουν τά κεριά συνέχεια καί ρυθμικά στόν ἀέρα σηκώνονται, ὑποκλίνονται καί ἀποχωροῦν.

Τό χάραγμα «Έν μηνί Φεβρουαρίω...».

❁ ΤΕΛΟΣ ❁

Ο ΔΗΜΟΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
ΣΤΟ ΣΙΜΟ Μ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ

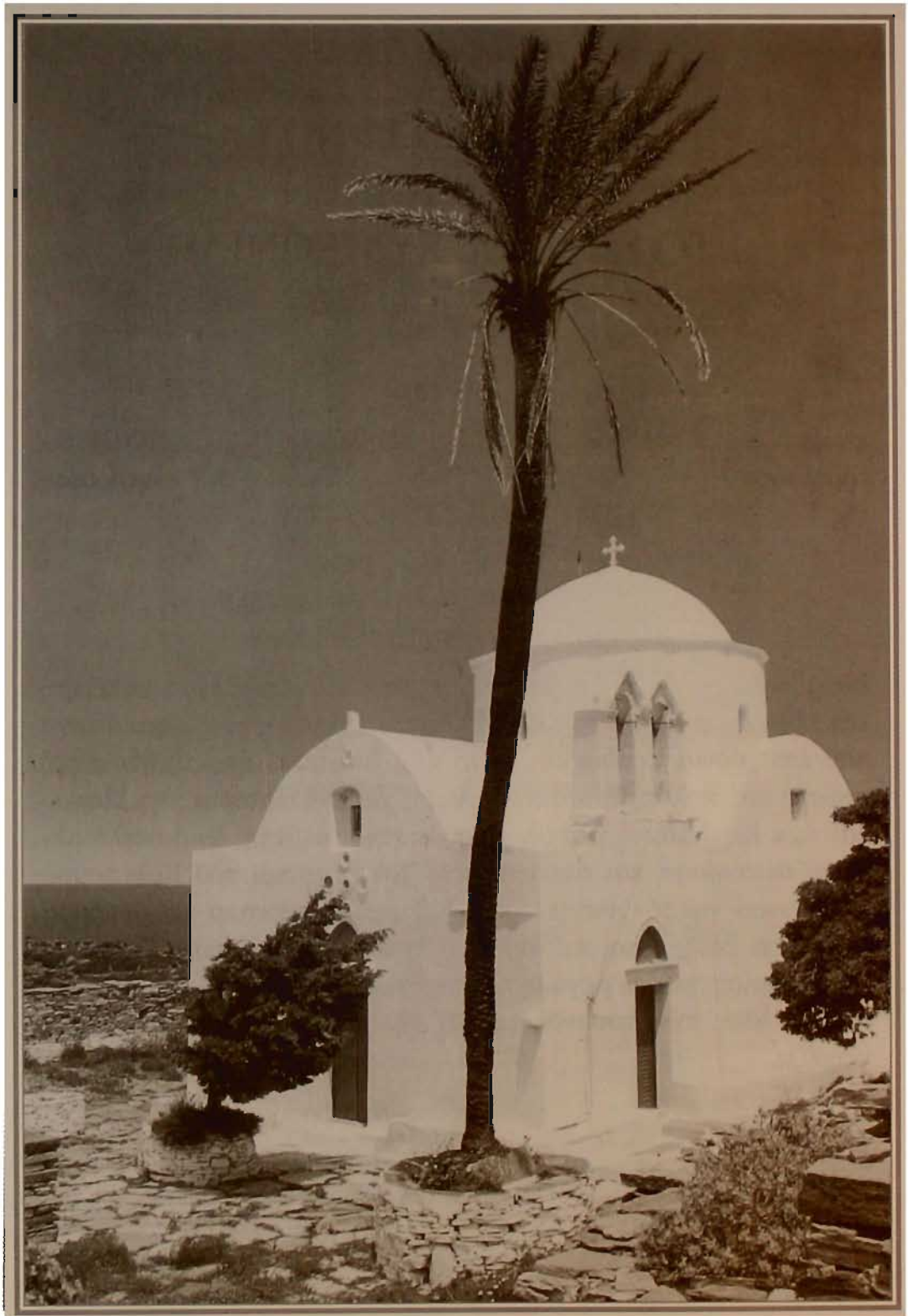

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΣΙΦΝΟΥ
κατόπιν πρότασης ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΙΦΝΟΥ δι-
ερμηνεύοντας τά συναισθήματα όλων των Σιφνίων στή συνεδρίαση
τῆς 17ης Δεκεμβρίου 2011 (ΑΡ. ΑΠΟΦ. 255/2011)

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΜΟΦΩΝΑ
ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΣΙΜΟΥ Μ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ
ΩΣ ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΔΗΜΟΤΗ ΣΙΦΝΟΥ

έκτιμώντας όμόθυμα ότι άνήκει τιμή στόν έμβριθή Σίφνιο μελετητή
καί πολυγραφότατο συγγραφέα, για τό τεράστιο πνευματικό έργο
πού επί χρόνια προσφέρει, έργο πού άποτελει άνεκτίμητη πηγή
γνώσης καί πολύτιμη παρακαταθήκη για τήν Ιστορία τῆς Σίφνου
καί τών Κυκλάδων, για τήν άκούραστη, πολυετή, άνιδιοτελή με-
λέτη, καταγραφή καί άνάδειξη τῆς Ιστορίας καί τοῦ Πολιτισμοῦ
τῆς Σίφνου· για τόν πνευματικό μόχθο πού διακριτικά καί άθόρυβα
καταθέτει επί χρόνια στό άγαπημένο του νησί καί στήν Έπιστήμη
τῆς Ιστορίας· για τή μεγάλη άγάπη πού τρέφει για τό νησί μας, τό
σπάνιο ήθος, τήν ταπεινότητα καί τήν προσήνεια πού τόν χαρα-
κτηρίζει.

Σίφνος, 8 Φεβρουαρίου 2014
Ό Δήμαρχος
ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΜΠΑΜΠΟΥΝΗΣ

Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος (Φυτειά).
Φωτ. Ν. Βίσοβιτς.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

- ❖ Δημητρίου Ν. Κασαπίδη, «*Εκκλησιαστική Προσωπογραφία τής Σαντορίνης. Ὁ Καθολικός κληρὸς (13ος-20ος αἰώνας)*», ἔκδοση Ἄντ. Σταμούλη <Θεσσαλονίκη>, 2013, σελ. 676, εἰκον.
Μία πολύτιμη ἔκδοση 481 βιογραφουμένων ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων στηριγμένη σέ ντοκουμέντα ἀρχειακῶν πηγῶν καί πλούσιας βιβλιογραφίας ἀπόλυτα ἠλεγμένης.
- ❖ π. Μάρκου Γ. Φώσκολου, «*Ἡ Σπηλιά τής Κώμης. Ἡ Ἱστορία ἐνός ἐρειπωμένου μεσαιωνικοῦ οἰκισμοῦ καί τής ἐνορίας του*», Τήνος 2013, σελ. 237, εἰκον. Ἐκδοση Ἐνωτικοῦ Συλλόγου Κώμης - Περάστρας - Μοναστηρίων.
- ❖ Μανόλη Κορρέ - Γιώργου Μαντζουράνη, «*Καμένα Χρόνια καί καιροί...*», Σίφνος 2013, σελ. 182, εἰκον. Ἐκδοση Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Σίφνου.
- ❖ Μανόλη Ἀρτέμη Κατσούρη, «*Ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στόν Κυνίδαρο Νάξου*», Ἀθήνα 2013, σελ. 31, εἰκον. Ἐκδοση τοῦ Συλλόγου Κυνιδαριωτῶν Νάξου «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος».
- ❖ Λαζάρου Ν. Θεόφιλου, «*Τό πρῶτο Νομαρχιακό Συμβούλιο Κυκλάδων (1888-1891)*», Ἀθήνα 2013. Ἀνάτυπο ἀπό τόν τιμητ. τόμο «Νικηφόρος Μανδηλαράς»... μνήμης ἔνεκεν.
- ❖ ΝΑΞΙΑΚΑ, Ἐπετηρίδα τής Ὁμοσπονδίας Ναξιακῶν Συλλόγων, 2 (2012), 1-581, εἰκον. Στόν τόμο γράφει καί ὁ Σ.Μ. Συμεωνίδης τό θέμα: «Luigi Guarchi, ἀποστολικῶ ἐπισκέπτη, ἐξέταση διαφόρων ζητημάτων τής καθολικῆς ἐκκλησίας Νάξου [1723]».
- ❖ ΠΑΡΙΑΝΑ, ἔτος 34ο, Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2013, τεῦχος 131. Ἐνα ἀκόμη θριαμβευτικό ἔτος ἔκλεισε ἡ πολύτιμη ἔκδοση τής Πάρου-Ἀντιπάρου, τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου Νίκου Χρ. Ἀλιπράντη μέ σπουδαῖα θέματα Ἱστορίας, Ἀρχαιολογίας, Λαογραφίας, Γραμμάτων καί Τέχνης. Τίς πιό θερμές εὐχές γιά τή συνέχιση, ἐπί πολλά ἀκόμη χρόνια, τοῦ ἐξαιρετοῦ αὐτοῦ ἔργου καί ὑγεία στόν ἐκδότη-Διευθυντή του.
- ❖ Ἐφημερίδες: «Ἀμοργός», «Θηραϊκά Νέα», «Κιμωλιακά Νέα», «Μήλος», «Σιφναϊκά Νέα», «Σίφνος», «Χωραίτης» (Νάξου).

I. ΟΝΟΜΑΤΑ - ΤΟΠΩΝ

Άβέρκιος, ιερμχ. Σερίφου, 114
Άγία Προπαγάνδα, 20, 118, 121-123, 138
Άδελφότητα
- Θείας Ευχαριστίας, 43 έπ.
- Παρθένου Μαρίας Ροζάρια, 43 έπ.
Άδελφότητες Θρησκευτικές, 41-51
Άθανάσιος, άρχπ. Σίφνου, 108
Άκρόπολη
- Άγίου Άνδρέου, 82, 86
- Άγίου Νικήτα, 86
- Κάστρου, 86
Άμοργός, 14, 28, 107
Άνανίας, ιερδ., 62
Άνάφη, 28, 107
Άνθιμος
- μητρ. Βελιγραδίου, 117
- μητρ. Κυκλάδων, 142
- Γρυπάρης, 65
Άρακλείτζα, 28, 107
Άρβανιτάκης Ί., 97
Άστυπάλαια, 28, 107
Αύγουστίνος da Scio, 43
Άφεντάκης Ίωάννης, 64
Άχλιμπάρη Μαργαριτω, 66
Άχλιμπάρης Άναγνώστης, 66

Βαυαρική Άντιβασιλεία, 27
Βακαλόπουλος Κων/νος Άπ., 126
Βαλέττας
- Ίωάννης, 70
- Γιώργος, καθηγ., 6
- Νικόλαος, 70, 74
Βᾶος
- Άντώνιος, οίκονόμου, 100
- Μαρῖνος, 66 έπ.
- Πέτρος Κ., 67, 68
Βαρβάκης Ίω., μέγας εϋεργ., 140
Βαρβάτης, έξεταστής Γαλλικής, 99

Βαρθολομαῖος, έπίσκ. πρ. Μοσχονη-
σίων, 131
Βάρκερ Βενιαμίν, 38, 89
Βασιλείου Π., γυμνασιάρ. 100
Βατῆς Νικόλαος, 68
Βαφίας Λούκας, παπα, 138
Βέλλη Πέτρ. Μαργαρίτα, 68
Βέλλης Πέτρος, 68
Βενετία, 22, 118, 120, 121
Βεντούρη Μαρία, 99
Βεργῆς Α., 66
Βερνίκος
- Κωνσταντῆς, παπα, 138
- Νικόλαος Κ., σακελλ., 102
Βισβίζης Τ. Ίάκωβος, 70
Βογιατζίδης Κ. Ι., 9

Γαβριήλ
- Νάμενας, μον. Σερίφου, 110
- Ράμπιας, ήγ. Σερίφου, 112-114
- μον. Σερίφου, 114
Γαζῆς Γεώργιος, δραγουμάνος, 126
Γαϊτάνος Θεόδωρος, σχολάρχης, 101
Γαλίφος
- Γεώργιος, 69 έπ.
- Ίωάννης, 69 έπ.
Γαλίφου Αικατερίνη, 65 έπ.
Γαλλία, 125
Γερωντόπουλος Άγγελέτος, 101
Γκίνης Βασίλειος Χ^ΗΝικ., 70
Γκουάρκο Ίωσήφ, έπίσκ., 51
Γκουτσῖνο Ράφο, 49
Γλαράκης Γ., ύπουργός, 144
Γοζαδῖνος
- Νικολός, παπα, 138
- Τζώρτζης, 138
Γραμματικός Νικολός, 51
Γρηγόριος
- ιερμχ. Μαγουλάς, 114
- ιερμχ. Σερίφου, 114
Γρυπάρης

- Άνθιμος, 65
- Αντώνιος, 55, 97
- Άποστολάκης, ειρηνοδ., 67
- Γεώργιος, 55

Δαλλέζιος Τζιοβάνη, 51

Δαμιανός

- Μπατής, ήγ. Βρυσσιανής, 56, 62, 66
- μον. Σερίφου, 114

Δαμοφίλης Μάρκος, 49

Δανιήλ, μητρ. Μήλου, 103

Δεκαβάλες Μανουήλ, 33, 35

Δεπάστας

- Άγας, 69
- Νικόλαος Ξ., 145
- Φρασές, 144, 145

Δήλια, έορτή, 8

Διακής Νικολός, 64

Διαλησημάς Ξ., δημοπάρεδρ., 144

Δομηνικανών τάγμα, 45

Δουλφής Ίωάννης, παπᾶ, 138

Δραγάτση Φλώρα Σπ., 101

Δραγάτση

- Ίάκωβος Χαριδήμου, 75 έπ.
- Ίωάννης Σπ., 100
- Νικόλαος, 68
- Σπυριδων, διδασκ., 98-102

Δωρόθεος Β', μητρ. Σύρου - Σίφνου, 13

Έκκλησία

- Έλληνική, 37
- Καθολική, 20, 21, 24
- Μεγάλη, 57
- Όρθόδοξη, 12, 15, 35, 36

Έπιδάουρου Συνέλευση, 70

Έπιτροπή

- Αντικυβερνητική, 65
- Διευθυντική Αιγαίου Πελάγους, 70
- Καθηγητών Γαλλικής, 98

Έταιρείες Βιβλικές, 38

Εὐαγγελίδης, έξεταστής, 100

Εὐγένιος, ιερμχ. Σερίφου, 114

Εὐταξίας, ύπουργός, 99

Ζαδέ, έξετ. Γαλλικής, 99

Ζαΐμης Άνδρέας, 70

Ζάκυνθος, 120

Ζαχαρίας, ιερδ., 62

Ζήσης Άποστόλης, παπᾶ, 143

Ζιώτης Γεώργιος, 101

Ζωγράφος Κ., 70

Ήσαΐας, άρχιερεύς, 77

Θεοδώρου Μαρία, 66

Θερμιά, 53 έπ.

Θερμίων - Κέας άρχ/πή, 103

Ίερά Σύνοδος, 27, 28, 39

Ίερεμίας, ιερομνήμων, 62

Ίερές Σύνοδοι

- Λαοδικείας, 14, 20, 24
- Λατερανού, 15
- Τρούλλου, 14, 20

Ίερόνυμος, άρχπ. Αθηνών, 10

Ίος, 107, 128

Ίσπανία, 22, 125

Ίταλία, 120, 125

Ίωαννίκιος

- άρχιδ., ήγ. Βρύσης, 56, 66
- ιερομόναχος, 62

Ίωνᾶς

- έπίσκ. Δαμαλῶν, 59
- έπίσκ. πρώην Ήλείας, 30, 142
- Άποστόλης, ήγ. Βρύσης, 54

Ίωσήφ, ιεροδιάκονος, 62

Καλαμαράς Άντώνιος, 49

Καλέργης Ν., 89

Καλλίνικος

- μητρ. Σίφνου - Μήλου, 28 έπ., 67, 105, 109-112, 142

- Ἀντωνίου, μον. Σερίφου, 110
- Καλογερόπουλος Σταμ., 120
- Καμίλλης Ἰωάννης - Ἀντώνιος, καθολ.
ἐπίσ. Μήλου, 17, 18, 21, 51, 137, 138
- Καμπάνης
 - Δ., γερουσιαστής, 140
 - Ζαννῆς, 68
 - Ζαννάκης Ἰω., 58
 - Νικόλαος Δ., 68
 - Περάκης, 140
 - Τζανῆς Ἀλ., 70
- Καμπονέσκο Ἰω., ἐπίσκ., 121 ἐπ.
- Καποδίστριας
 - Αὐγουστίνος, 69, 111
 - Ἰωάννης, 66, 110
- Κάσσιος Βασ. Ν., πλοίαρχος, 134
- Κέα, 122
- Κέας - Θερμίων, βικαριάτο, 124
- Κέρκυρα, 36, 121
- Κιμινῆς Νικόλαος, παπᾶ, 138
- Κίμωλος, 28, 32, 133, 139
- Κοινό
 - Σερίφου, 66
 - Σίφνου, 66
- Κολονέλλος Ἀπόστ., 58, 74
- Κονταράτος Ἀποστ. 130-132
- Κονταρίνης Νικ., ὑπολρχης, 129
- Κοντοπούλης Γ., ἐπίτρ. μονῶν, 116
- Κοντόσταβλος
 - Γάσπαρης, 47, 49-51
 - Μιχελέτος, 47
- Κόρκ, δόκτωρ, 38, 89
- Κοσμῆς Ἄγγελος, 6
- Κουντουριώτης Γεώργ., 130, 135
- Κύθνος, 54
- Κύθνιοι, 116
- Κύριλλος
 - Λούκαρης, πατρ. ΚΠ., 107
 - ἐπίσκ. Ἀργολίδος, 29, 142
 - ἐπίσκ. Κορίνθου, 29
 - προηγ. Βρυσσιανῆς, 62
- Κωλέττης Ἰωάννης, 130, 134
- Κώνστα Εἰρήνη Αντ., 101
- Κωνσταντίνου Γεώργ., 88
- Κώπας Γ., 128
- Λάκων, ἐξεταστής, 100
- Λάμπρου Σπυρίδων, 76
- Λάντσης Γ., 68
- Λειμβαῖος Ἰωάννης, 66, 67, 90
- Λιβόρνο, 121 ἐπ.
- Λογοθέτης Βασίλειος, 120, 122
- Λορεντάνο Φραζ., βικ. 137
- Λορέντσος Νικόλαος, 74
- Μακάριος
 - ἡγ. Βρυσσιανῆς, 53
 - ἡγ. Ταξιάρχη Σερίφου, 110, 113
- Μάλης Χρ., 140
- Μάλτα, 22, 122, 125
- Μαριδάκης Ἐμ., ἱατρός, 143
- Μαστρόκαλος Κων., ἱερέας, 99
- Ματθαῖος Β΄, πτρχ. ΚΠ., 107
- Μάτσας
 - Γεώργιος, κοτσάμπασης, 126
 - Μ.Κ., 97
- Μαυροκορδάτος Α., 134, 135
- Μαυρομιχάλης
 - Κυριάκος, 134
 - Κωνσταντίνος, 130
 - Πετρόμπεης, 69
- Μελισσός Ἀντώνιος, 74
- Μελισσουργός Ἰω. fra, 42-43, 119
- Μεταλληνός Γεώργ., πρεσβ., 36 ἐπ.
- Μεταξᾶς Κων/νος, 70, 134
- Μῆλος, 28, 131-133, 139
- Μήλου
 - θρησκ. Ἀδελφότητα, 41-43
 - καί Κιμώλου, ἐπίσκοπος, 119
 - καί Κιμώλου, βικάριος, 42
 - μητροπολίτης, 29
- Μιχαήλ, πρωτοκανόναρχος, 107

- Μιχάλογλου Μ., 104
Μοντεκιάρι Μικέλε, 122
Μουσελίμης Γεώργης, 138
Μουζάκης Στέφανος, 108
Μπᾶος
- Ἀνδρουλῆς, 63
- Ζωρζῆς, 63
- Ζωρζῆς Μαρινουῦ, 64
- Ἰωάννης, 144
- Κωνσταντῖνος, πρόξενος, 63
- Μαρίνος, 64
- Μαρίνος Ζωρζῆ, 64 ἐπ.
- Πέτρος, 90
Μπιρμεδάκης Γρηγόρης, 67
Μπότασης Γκίκας, 130, 134, 135
Μποτέρο Νικολός, παπᾶ, 138
Μύκονος, 41, 107
- Ναδάλες
- Ἀναγνώστης, 138
- Τζουάνες, ἐπίτροπος, 138
- Φίλιππος, πρόξεν. Γαλλίας, 138
Νάξος, 15, 41, 125
Νεόφυτος
- Β΄ πατρ. ΚΠόλεως, 107
- ἐπίσκ. Ἀττικῆς, 142
- ἱερομόναχος, 62
- μον. Σερίφου, 114
Νησιά πατριαρχικά, 107
Νικηφόρος, μον. Σερίφου, 114
Νικόδημος
- Ροῦσσοι, ἀρχπ. Τζίας, 104 ἐπ.
- Μοσχούτης, ἐφημ., 68
Νοταρᾶς Πανοῦτζος, 130
Νταμισίνας Ἰω., παπᾶ, ἐπίτρ. 138
Νταπόλλα
- Βαρθολομαῖος, βικ., 16
- Μάρκος, βικ., 16
- Ὅθων, βασιλιάς, 27
Ὅθωναῖος Γεώργιος, 68, 93
Πάγκαλος
- Ἰάκωβος, 145
- Κωνσταντῖνος, 145
- Σπυρίδων, 145
Παῖσιος, ἐπίσκ. Βοιωτίας, 29
Παλαιοκαπᾶ Ζωή, 68
Παλασάκης Μ., Γ. Γραμμ., 133
Πανεπιστήμιο
- Ἑλλάδος (Ἀθηνῶν), 98
- Ρωσίας, 98
Πανοπούλου Ἀγγελικῆ, 41
Πανώριος
- Ἰωάννης, ἔφορος, Γ. Γραμμ., 70, 74, 129
- Νικόλαος, 68
Πᾶος
- Κωνσταντῖνος Ἀπ., 58
- Μαρίνος, 66 ἐπ., 69-74
Παπαδόπουλος Ἰω., πληρεξ., 107
Παπαθανάσης Ἰω., 74
Παρασκευάς Ἰάκωβος, 78
Παρθένιος
- Β΄, πατρ. ΚΠόλεως, 107
- Χαιρέτης, ἱερμχ., 11, 16-18, 35, 54
Πασκουάλε Ἰωάννης, 49
Πάτσε Τζιοακίνο, ἱερεύς, 119
Πέζαρο, λιμάνι, Ἴταλ., 121
Πελαγηνοί, ἀδελφοί, 65
Πέρης Γεώργιος, βικ. Μήλου, 118, 119
Πιτάρης Ἰω., Διοικ. Σίφνου, 67
Πιτζινῆς Νικόλαος, 17
Πόλενας Γεωργάκης, ρεῖσης, 131
Πολύκανδρος, 129
Πολυχρονιαδῆς Γεώργ., 104
Ποτέν, ἐξεταστ. Γαλλικῆς, 99
Προτεστάντες
- Ἀγγλοὶ, μισσιονάριοι, 35
- Ἀμερικανοί, μισσιονάρ., 35
Προτεσταντισμός, 36-39
Πύργος (ἀρχαιολ.)
- Ἀγίου Πέτρου Ἄνδρου, 84
- Ἀμμουδάρες, στίς, 78 ἐπ.

- Ἀργυροῦ, τοῦ, 78 ἐπ.
 - Ἄσπρος, 78 ἐπ.
 - Ἑλλήνων, τῶν, 85
 - Καδέ, τοῦ, 78 ἐπ.
 - Καμπαναριό, τό, 78 ἐπ.
 - Καστανᾶ, τοῦ, 78 ἐπ.
 - Λαουτέρη, τοῦ, 78 ἐπ.
 - Μαύρης σπηλιάς, τῆς, 85
 - Ταξιάρχη τῆς Σκάφης, 85
 - Φεγγάρας, τῆς, 85
 - Φιλιππάκη, τοῦ, 85
 - Χερρονήσου, τῆς, 85
- Ράδιος Π.Γ., 130
 Ραφελιοῦ Φραζέσκ. Γ., 64
 Ρεβελάκης Ἰω., 145
 Ρίζος Ἰακωβάκης, ἐπίτρ., 33, 114, 116, 141
 Ρόζας Πέτρος, 21
 Ρότσι Ζώρζης, 49
 Ρουσσος Νικόλαος, παπαῖ, 138
 Ρωμάνος Ἰωάν., πρωτεγδ., 138
- Σάμος, 125
 Σαντίσσιμο
 - Σακραμέντο, 45
 - Ροζάριο, 45
 Σαντορίνη, 41
 Σάρης
 - Γεώργης Ἄντ., 65
 - Ἰωάννης, 65
 Σεραφεῖμ, ἀρχπ. πρ. Σκύρου, 53
 Σέρρα Ἀντώνιος, καθολ. ἐπίσ. Μήλου, 119
 Σέριφος, 28, 103-117
 Σερίφου
 - δήμαρχος, 93
 - Δῆμος, 93
 Σίκινος, 28, 107
 Σίφνου
 - ἀρχιεπισκοπή, 103, 107
 - Δημοτική Ἀρχή, 95
- καί Μήλου, ἐπαρχία, 37, 105
 - καί Μυκόνου, ἀρχ/πή, 103
 - Μήλου - Κιμώλου, λιμεναρχεῖο, 132
 - μητρόπολη, 28, 33, 103, 105
 - Σκουταριώτης Γιάκουμος, 138
 - Σκῦφος Στέργιος, 68
 - Σπεράντσας
 - Γεώργιος, 36, 38
 - Θεοδόσιος, 39
 - Ἰωάννης, 101
 - Νικόλαος, διδ.
 - Σπηλιωτάκης Ἄναγν. 130, 135
 - Στεφανίδης Β., καθ. Παν/μίου, 12
 - Σύναξις
 - Σίφνου καί Θερμίων, 53 ἐπ.
 - Σίφνου καί Μήλου, 55, 56
 - Σύνδεσμος Σιφνίων, 101
 - Σύρα, 41, 45, 118, 119, 125
 - Σύρας
 - ἔμποροι, 38, 89
 - ἔργατ. Σύνδεσμος «Ἀλληλοβοήθεια», 101
 - ἔφοροι ναῶν, 39
 - Σχολεῖο / Σχολή
 - Ἀλληλοδιδακτική, 90
 - Ἀμφίσσης, 98
 - Διδασκαλεῖο Ἀθηνῶν, 38
 - Ἐμπορική Σύρας, 102
 - Κοινή Σίφνου, 57, 65, 67, 68, 88, 91
 - Λογοτεχνική Σίφνου, 6
 - Λαμίας, 98
 - Ναυπλίου, 98
 - Σύρας (γυμνάσιο), 101, 102
 - Τρικφάλων, 99
 - Τριπόλεως, 98
 - Φιλοσοφική, 75
 - Urbano, κολλέγιο, Ρώμης, 119
- Τζίας
 - Θερμίων, Σερίφου ἑπαρχος, 104
 Τῆνος, 15, 41, 76, 77

Τιμόθεος Β΄, πατρ. ΚΠόλεως, 107
 Τομάσου
 - Ἀντώνης, 138
 - Γεώργης, 138
 Τουλάκης Γεώργιος Ἀν., 138
 Τριαντάφυλλος
 - Ἀπόστολος, 138, 142
 - Γεώργης, παπᾶ, 138
 Τροῦλλος Ἀντώνης, διδ., 146 ἐπ.
 Τσαμαδός Μιχαήλ Α., 70
 Φαρμακίδης Θεόκλ., ἀρχιμ. 27, 142
 Φιλάρετος, ἀρχιεπ. Σίφνου, 17
 Φιλιππάκης Μάνος, 25
 Φιλόθεος
 - μητρ. Καισαρείας, 56
 - ἀρχιεπ. Ἄνδρου, 64
 Φολέγανδρος, 28, 107
 Χαρχάλη
 - Μαρία, 65
 - Φλωρέζα, ποτέ Ἄντ., 65
 Χαρχάλης Ἀντώνης, 64
 Ψαραύτης Γεώργ., διδ., 38, 87-97
 Ψιλλιάκος Γεώργ. 68

II. ΝΑΩΝ - ΜΟΝΩΝ

Ἄγια
 - Αἰκατερίνη Κάστρου, 101
 - Κοίμησις, 101
 - Μεταμόρφωση (Σωτεῖρα), 77
 Ἅγιος
 - Ἀντώνιος Πάδοβας, 47
 - Ἀρτέμιος, 59
 - Γεώργιος Μήλου, μετόχι Ταξιάρχη Σερίφου, 109
 - Γεώργιος Σύρας (καθολ.), 43 ἐπ.
 - Ἰωάννης, Μαύρου χωριοῦ, 11
 - Ἰωάννης Σύρας (καθολ.), 45
 - Ἰωάννης, 77
 - Κωνσταντῖνος Ἀρτεμῶνος, 68, 100, 101

- Νικήτας, 20-22
 - Στέφανος, 77
 - Τίμιος Σταυρός Κέας, 108
 Ἅγιοι
 - Κοσμᾶς - Διαμιανός (καθολ.) Μήλου, 42
 - Ταξιάρχες (χωριοῦ Ἁγ. Λουκᾶ), 102
 - Ταξιάρχες Τήνου, 77

Παναγία

- Ἀξαμπέλου, 25
 - Γουρνιά, στά, 101
 - Κιτριανή, 4
 - Κόχη, 25, 102
 - Οὐρανοφόρα, 25
 - Πουλάτη, 77
 - Ροζάρια (καθολ.), 44
 - Τρουλλακιανή, 26
 - Χρυσοπηγή, 11, 12, 17, 35, 54

ΜΟΝΗ

- Ἁγίας Μαρίνας, Μήλου, 66, 131
 - Ἁγίου Ἀθανασίου, Φυρόγια, 26, 65
 - Ἁγίου Γεωργίου, Μήλου, 66
 - Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Μογκοῦ, 67
 - Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου Φυτειᾶς, 68
 - Παναγίας Βουνοῦ, 82, 89
 - Παναγίας Βρυσσιανῆς, 26, 53, 54, 57, 66, 75
 - Προφήτου Ἡλιοῦ, 11, 19, 55, 57, 101
 - Ταξιάρχη Σερίφου, 103-117

III. ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

Ἀρμύρα, στήν, (Μήλου), 109
 Βαθύ, τό, 65
 Βάρη, ἡ (Σύρας), 49
 Κόμμα, στό, 17
 Μουδιά, στά, (Σύρας), 49
 Φάρος, 17

IV. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΩΝ

Almbertino Michele, 14

Barker, 36 έπ.

Bernardo da Parigi, 20-25, 43

Buondelmonti Christ., 15

Burges, vesc., 38

Camponesco Giov., vesc., 118-124

Capponi, vesc., 123

Cibo, cardinale, 121

Cosma e Damiano SS., 77

Dapolla Marco, vic., 120, 122

Dellarocca Giac., vesc., 21

Dunavi Giov., 47

Dupre Andrien, 125

Ingoli Francesco, 123

Leeves, 36

Marengo Domenico, 45

Maurer, 27, 28

Michelluzzi Franc., 24, 25

Montechiari Michele, 123

Motula, 124

Onofrio, cardinale, 121

Patterii Giov., 20, 21

Privileggio Giorgio, 47

Rainord Pietro, 42

Rosset, 42

Santiss. Sacramento, 41, 42, 44

Teramo, 120

Έκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Άρδηττού 12-16, 116 36 Άθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

